

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

**NÁHRADA ŠKODY DLE OBČANSKÉHO A OBCHODNÍHO
ZÁKONÍKU, JEJICH SROVNÁNÍ A NÁSLEDNÉ POROVNÁNÍ
DE LEGE LATA A DE LEGE FERENDA**

**REFUNDS OF DAMAGE UNDER THE CIVIL AND
COMMERCIAL CODE, TO COMPARE THEM AND THEN
COMPARING DE LEGE LATA AND DE LEGE FERENDA**

Katedra občanského práva

Vedoucí rigorózní práce: Prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.

Studijní obor: Právo

Zpracovatel: Ing. Mgr. Alexandra Plisková

Leden 2012

Poděkování

*Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní **JUDr. Marii Turkové**, předsedkyni sociálně-správního kolegia a soudkyni Nejvyššího správního soudu za její cenné rady a podporu, dále bych ráda poděkovala panu **prof. JUDr. Jiřímu Švestkovi, DrSc.** z katedry občanského práva Univerzity Karlovy v Praze, že i přes jeho velké pracovní vytížení, mi věnoval potřebný čas na konzultaci této rigorózní práce a za její podporu a vedení.*

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny, literatura a další odborné zdroje byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Beru na vědomí, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona v platném znění, zejména skutečnost, že Univerzita Karlova v Praze má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

V Brně dne 29. 11. 2011

Ing. Mgr. Plisková Alexandra

Abstrakt

Název práce: Náhrada škody dle občanského a obchodního zákoníku, jejich srovnání a následné porovnání de lege lata a de lege ferenda.

Autor: Ing. Mgr. Plisková Alexandra

Katedra: Katedra občanského práva

Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. Jiří Švestka DrSc.

Abstrakt: Předkládaná rigorózní práce pojednává o odpovědnosti a náhradě škody vycházející z právních norem obsažených v českém občanském a obchodním zákoníku dle de lege lata a dle de lege ferenda. Autorka se věnuje náhradě škody z hlediska jejího obsahu, rozsahu a způsobu náhrady. Autorka v práci uvádí i připravované změny v souvislosti s připravovanou úpravou občanského a obchodního zákoníku. V práci je i zmíněna právní úprava inspirovaná zahraniční problematikou dané věci. V závěru práce se autorka věnuje evropskému deliktnímu právu a jeho principům.

Klíčová slova: Odpovědnost za škodu, úprava náhrady škody de lege lata a de lege ferenda, škoda způsobená na zdraví a na výdělku, evropské deliktní právo.

Abstract

Title: Refunds of damage under the civil and commercial code, to compare them and then comparing de lege lata and de lege ferenda

Author: Ing. Mgr. Plisková Alexandra

Department: Department of Civil law

Supervisor: prof. JUDr. Jiří Švestka DrSc.

Abstract: The present thesis deals with the liability and damages based on legal norms contained in the Czech Civil and Commercial Code, according to de lege lata and de lege according ferenda. The author deals with compensation in terms of its content, scope and method of compensation. The author states in the work and upcoming changes in connection with the forthcoming adaptation of the Civil and Commercial Code. In this thesis is also mentioned legislation inspired by the issue of of foreign affairs. In conclusion, the author devotes European tort law and its principles.

Keywords: Responsibility for damage, compensation arrangements de lege lata and de lege ferenda, the damage caused to health and the earnings, European tort law.

OBSAH

ÚVOD	8
1. ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU PODLE OBČANSKÉHO PRÁVA	11
1.1 Zvláštní případy odpovědnosti	16
1.2 Bezdůvodné obohacení	24
1.3 Společná odpovědnost za škodu způsobenou více škůdci	30
1.4 Odvrácení škody	32
1.5 Zproštění odpovědnosti za škodu	33
2. NÁHRADA ŠKODY DLE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU, JEJÍ OBSAH, ROZSAH A ZPŮSOB NÁHRADY	36
2.1 Rozsah náhrady škody dle Vídeňské úmluvy dle čl. 74	38
2.2 Škoda způsobená na zdraví a nároky z ní plynoucí	40
2.3 Náhrada za ztrátu na výdělků při a po skončení pracovní neschopnosti	47
2.4 Odpovědnost a nárok na náhradu škody při usmrcení	53
2.5 Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku	56
3. NÁHRADA ŠKODY PODLE OBCHODNÍHO PRÁVA	66
3.1 Vztahy mezi občanským a obchodním zákoníkem	67
3.2 Podnikání zahraničních osob	71
3.3 Závazkové právní vztahy	74
3.4 Odpovědnostní vztahy	75
3.4.1 Odpovědnost za vady	77
3.4.2 Vady právní	80
3.4.3 Nároky z vad zboží	81
3.5 Hospodářská soutěž a právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži	83
3.6 Odpovědnost za škodu	85
3.7 Promlčení nároku na náhradu škody	105
4. PŘIPRAVOVANÁ ÚPRAVA OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU	107
4.1 Historický vývoj soukromého občanského práva	107
4.2 Systematika občanského zákoníku	112
4.3 Příprava nového občanského zákoníku	116

5. PŘIPRAVOVANÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU	137
6. INSPIRACE ZAHRANIČNÍ ÚPRAVOU DANÉ PROBLEMATIKY.....	142
6.1 Německá spolková republika	142
6.2 Anglosaské země.....	146
7. EVROPSKÁ SKUPINA DELIKTNÍHO PRÁVA EUROPEAN GROUP ON TORT LAW.....	153
7.1 Principy evropského deliktního práva.....	157
7.2 Evropské centrum pro deliktní a pojistné právo ECTIL	164
7.3. Skupina pro evropský občanský zákoník SGECC a související problémy dosažení unifikované úpravy	165
SHRNUTÍ S NÁMĚTY DE LEGE FERENDA	168
ZÁVĚR.....	180
RESUME.....	182
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	184
Monografie:.....	184
Periodika	187
Články	187
Právní předpisy:	189
Judikatura:	190
Ostatní zdroje:	194
Seznamy zkratk	196
PŘÍLOHY	197
1. Vzor uplatnění nároku na náhradu škody	197
2. Žaloba o náhradu škody	198

ÚVOD

Tématem rigorózní práce je rozbor náhrady škody dle občanského a obchodního zákoníku, jejich srovnání a následné porovnání de lege lata a de lege ferenda s detailním pohledem na základě české a zahraniční právní dokumentace a použité judikatury. V seznamu použité literatury jsou uvedeny monografie, odborná periodika, právní předpisy, judikatura, je zmíněna i zahraniční judikatura, i internetové zdroje. V práci je z uvedené literatury průběžně citováno k podpoře uváděných tvrzení.

Předložená rigorózní práce, jak je zřejmé z jejího zaměření, by měla zahrnovat výsledky jistého studia i vlastní praktické odborné práce autorky. Práce je zpracována ke dni 30. 11. 2011 a předkládána v období, kdy v jistém smyslu kulminuje diskuse týkající se změn právní úpravy na tomto poli. Z tohoto důvodu je s uvedeným tématem spojena řada otázek, které dosud v naší odborné literatuře nejsou uspokojivě a jednoznačně řešeny.

Jako cíle práce si autorka vytyčila, pomocí použité metodologie, ve vztahu k jednotlivým prvkům obsažených v občanskoprávní a obchodněprávní odpovědnosti, dospět ke srovnání v rámci aplikace odpovědnosti za škodu a náhrady škody. Cílem by také mělo být zjištění informací sloužící ke srovnání a porovnání také s aktuálním návrhem nové právní úpravy občanského a obchodního práva. Dále se autorka inspirovala zahraniční úpravou anglosaských zemí a Německé spolkové republiky, jakož i úpravou obsaženou v Principech evropského deliktního práva, kdy tato inspirace by měla vyústit v širší informativní pohled na statut odpovědnosti za škodu a náhradu škody.

Autorka si při zpracování své rigorózní práce vytkla za cíl upozornit na některé problémy, které vznikají při aplikaci současné úpravy v praxi. Z nabízejícího se všezahrnujícího pohledu, který by však mohl vést k jisté povrchnosti, zvolila autorka za cíl vybrané nejpodstatnější okruhy otázek. Uvedený přístup umožňuje možné dosažení dalšího cíle práce a to dostatečné pojednání těchto otázek, jakož i uplatnění vlastního kritického pohledu a nastínění problémových a diskutabilních bodů, se kterými se v příslušných právních normách setkáváme.

V souladu se zadáním rigorózní práce si autorka vytýčila hlavní cíl práce i dílčí cíle jednotlivých kapitol a tyto formuluje v úvodu práce. Řešení předkládá v kapitole Shrnutí s náměty *de lege ferenda* v závěru celé práce.

Rigorózní práce pojednává o různých formách náhrady škod v právním a ekonomickém prostředí České republiky.

Již od starověku existovala zásada, že člověk má nahradit škodu, kterou druhému způsobí. Pojetí odpovědnosti za škodu a její náhrady se v průběhu historie měnilo, původně měla náhrada škody spíše sankční funkci, v dnešní době má však funkci kompenzační.

V práci je využit klasický metodologický aparát, převažuje logicky metoda postupu od obecného ke zvláštnímu, dále pak historická, logická a deskriptivní.

Struktura rigorózní práce je logicky uspořádaná, postupuje se od obecného úvodu, vymezení pojmů přes konkrétní právní úpravu náhrady škody z hlediska občanského a obchodního práva jak z hlediska *de lege lata*, tak z hlediska *de lege ferenda*, až po rozbor sporných otázek s uvedením konkrétních příkladů z praxe.

Práce se vyznačuje klasickým členěním, které využívá metodu analytickou a komparativní a dále syntézou domácí i zahraniční klíčové judikatury ve vztahu k jednotlivým prvkům odpovědnosti za škodu, se snaží dospět ke srovnání náhrad škod a odpovědnosti za škodu jak podle *lex generalis* tak podle *lex specialis*. Zjištění by měla být také porovnána *de lege lata a de lege ferenda*. Pro srovnání je pak stručně uvedena informace týkající se úpravy náhrady škody v zahraničí.

Rigorózní práce má rozsah 197 stran, práce obsahuje čestné prohlášení autorky a vlastní text je členěn do 7 obsahových částí. V souladu s požadavky kladenými na tento typ prací je její součástí také resumé vypracované v anglickém jazyce. Autorka práci rovněž opatřila přílohou spočívající v uvedení vzorů uplatnění nároku na náhradu škody a žaloby o náhradu škody.

Práce je proto členěna do kapitol, které odpovídají jednotlivým předpokladům odpovědnosti za škodu a jejich případné modifikaci, jakož i liberační důvody, následují kapitoly o způsobu a rozsahu náhrady škody, kde se autorka věnuje náhradě škody na zdraví, odpovědnosti a nároku na náhradu škody při usmrcení, náhradě škody za ztrátu výdělku a zákonu o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku aj.

V další části se autorka práce zabývá náhradou škody dle obchodního práva z hlediska tuzemských i zahraničních subjektů a jejich závazkoprávními a odpovědnostními vztahy souvisejícími s odpovědností a nároky na náhradu škody. Vzhledem k subsidiaritě mezi občanským a obchodním právem se v práci promítají oboje odvětví.

Výše zmiňované kapitoly jsou zpracovány dle platného českého práva, avšak autorka neopomněla na připravovanou právní úpravu občanského a obchodního zákoníku. V práci se věnuje této připravované úpravě z hlediska dané problematiky.

V posledních kapitolách práce se autorka inspirovala zahraniční úpravou dané problematiky, kterou se pokusila také ve své práci čtenáři přiblížit, z hlediska evropských zemí a se zaměřením na principy evropského deliktního práva.

V závěru své práce, autorka shrnuje jednotlivé dílčí poznatky z předchozích kapitol, týkající se náhrady škody.

1. ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU PODLE OBČANSKÉHO PRÁVA

Odpovědnost je v právu velmi významným pojmem. Přesto však v právních předpisech žádné dostatečně určité vymezení nebo snad přímo definici odpovědnosti nenalezneme. Právní odpovědností je myšleno uplatnění nepříznivých právních následků vůči tomu, kdo porušil právní povinnost. Takovýto subjekt je nazýván rušitelem. Jedná se o sekundární povinnost nastupující v důsledku porušení primární právní normy.

Paragraf 415 českého občanského zákoníku stanoví, že „každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a na životním prostředí.¹” Je zde třeba brát na zřetel, aby nedocházelo ke společensky nežádoucímu poškozování zdraví a majetku, a proto se zákonem ukládá každému počínat si tak, aby k takovým to škodám nedocházelo. Tato prevence je považována za občanskoprávní prevenci, která směřuje k tomu, aby nedocházelo k případnému ohrožení nebo porušení zákonem chráněných zájmů a vztahů, jež jsou upravena občanskoprávními předpisy. Tato prevenční povinnost ve smyslu § 415 ObčZ stihá jak fyzické osoby, tak i právnické osoby. Tato právní povinnost ukládána každému subjektu spočívá i v neplnění své právní povinnosti a je protiprávním konáním. Tedy je každý odpovědný za škodu, která v důsledku toho vznikla. Porušením právní povinnosti organizace², jako předpokladem její odpovědnosti za škodu, je také porušení povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám.³

Úprava náhrady škody je v návrhu nového občanského zákoníku⁴ zahrnuta do části čtvrté, jež nese název relativní majetková práva, a tvoří její třetí hlavu s názvem Závazky z deliktů. Jak již bylo výše nastíněno, nová úprava by měla mít široké pole působnosti, vztahovala by se jak na současné obchodní, tak občanskoprávní vztahy⁵.

¹ ObčZ.

² Právnická osoba.

³ R 12/86.

⁴ Eliáš, K. – Zuklínová, M. Návrh občanského zákoníku. Část první až čtvrtá. Návrh pracovní komise. Praha : Ministerstvo spravedlnosti, 2005. elektronická verze [ověřeno 25. 10. 2011]. Dostupná z: <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=125304>.

⁵ Naplnění legislativního záměru, kterým bylo sjednocení obecných institutů obligačního práva, racionalizace právní úpravy a odstranění některých duplicit.

Za škodu odpovídá fyzická osoba, právnická osoba a stát. Je nezbytné, aby osoba měla tzv. deliktní způsobilost, tedy byla způsobilá k zavinění. Způsobilost u fyzické osoby je dána duševně zdravé a zletilé osobě, nezletilé osoby nebo osoby s duševní poruchou mají deliktní způsobilost omezenou nebo ji nemají vůbec. Způsobilost u právnické osoby vzniká současně se vznikem její právní subjektivity. Způsobilost u státu, který může být také subjektem odpovědnosti za škodu, zejména pokud jde o odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím či nesprávným úřednickým postupem.

Občansko-právní odpovědnost je podle převažujícího názoru sekundární právní povinnost, která vzniká v důsledku porušení primární právní povinnosti. Odpovědnost nikdy nevzniká nepodmíněně přímo ze zákona bez naplnění konkrétní skutkové podstaty.

Odpovědnost je svou podstatou právní povinností a jako taková má i své funkce. Především má funkci prevenční, která má hrozbu sankce od protispolečenského chování, dále funkci reparační, respektive satisfakční, která slouží k vyrovnání porušené majetkové rovnováhy a funkci represivní, jež slouží k potrestání protispolečenského chování narušitele práva do budoucna.

Z toho potom plyne i základní klasifikace druhů právní odpovědnosti.⁶

❖ *trestněprávní odpovědnost* – odpovědnost za trestný čin. Tím je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně⁷. Sankcí je trest uložený soudem.

❖ *správní odpovědnost* – odpovědnost za správní delikt, který je svojí povahou méně závažným porušením povinnosti než trestný čin. Základním druhem správního deliktu je přestupek. Sankcí je méně tíživá újma - napomenutí, pokuta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci⁸.

❖ *disciplinární odpovědnost* – odpovědnost za disciplinární nebo kázeňské provinění, tedy za porušení pracovní nebo služební disciplíny, porušení povinnosti plynoucí z výkonu svěřené funkce, apod. Jde tedy o delikty proti řádnému výkonu

⁶ Večeřa, M. a kol. Základy teorie práva. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 92-94.

⁷ § 3 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ § 11 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

veřejné služby a vnitřnímu pořádku, např. u vojáků, policistů, advokátů, soudců, lékařů, studentů, atd.

❖ *odpovědnost za soukromoprávní delikt* – zatímco u veřejnoprávních deliktů vzniká odpovědnost zejména mezi delikventem a státem, u soukromoprávních jde především o odpovědnostní vztah mezi delikventem a osobou (fyzickou nebo právnickou), které vznikla delikventovým protiprávním jednáním újma. Druhy těchto soukromoprávních deliktů jsou upraveny zejména v občanském a obchodním zákoníku, typickým zástupcem je způsobení škody, újmy na zdraví, nekalá soutěž a další. Sankcí je potom zejména náhrada škody nebo poskytnutí přiměřeného zadostiučinění.

Prevence v občanském zákoníku znamená důraz na předcházení každého ohrožení či porušení právních povinností v občansko-právních vztazích neboli občansko-právní prevenci. Tato zásada tvoří jednu ze stěžejních zásad, které ovládají celou oblast úpravy občansko-právních a tím i soukromo-právních vztahů. Úprava předcházení škodám v občanském právu přispívá k dosahování prevenčního cíle dvojitým způsobem. Ve smyslu obecném se jedná o generální odvrácení všech FO a PO od porušování právních povinností, které vedou i ke vzniku škod a ve smyslu provedení speciálního opatření, které směřuje ze strany ohrožených FO či PO k odvrácení již hrozící škody na zdraví, majetku, přírodě, tzv. konkrétní prevence škod.

Generální prevence škod v občanském právu je založena na statutu generální klauzule, kdy každý je povinen počínat si bedlivě a pozorně tak, aby nedocházelo ke škodám vůbec. Kdo toto nerespektuje, jedná v rozporu s objektivním právem, chová se protiprávně. Dále se zde jedná o konkretizace zvláštních povinností subjektům s cílem působit k předcházení vzniku škod s přihlédnutím k situacím v jednotlivých oblastech společenského života a hrozba odpovědnosti za škodu, předpokládanou v příslušné sankční normě, působí tu již samo vědomí hrozby odpovědnosti.

Odpovědnost může vzniknout z důvodu porušení smluvní povinnosti⁹ nebo z důvodu porušení mimosmluvní povinnosti.¹⁰ ObčZ zná tyto druhy odpovědnosti a to odpovědnost za škodu, odpovědnost za vady a odpovědnost za prodlení. K nim

⁹ Smluvní kontraktní odpovědnost.

¹⁰ Deliktivní odpovědnost.

přistupuje bezdůvodné obohacení. Dále se rozeznává odpovědnost subjektivní, tj. odpovědnost za zavinění, a odpovědnost objektivní, tj. odpovědnost za riziko.

Dále § 420 téhož zákoníku upřesňuje, že „každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti“, pokud neprokáže, že ke škodě došlo bez jeho zavinění. Existuje zde presumpce viny a důkazní břemeno spočívá na osobě, která škodu způsobil. Český občanský zákoník dále určuje konkrétní případy škod, které vedou k nároku na odškodnění. Funkce právní odpovědnosti jsou reparační popř. kompenzační, kdy je smyslem odčinit nepříznivý a škodlivý následek, dále satisfakční, jejímž smyslem je odčinit újmu nemajetkové povahy např. omluva, represivní, jenž přináší rušiteli újmu tam, kde došlo k závažnému porušení právní normy, má podpůrnou funkci a preventivní, jejímž smyslem je dosáhnout, aby právo nebylo porušováno a bylo zachováno.

Je vhodné zmínit prvky zaviněného porušení právní povinnosti. Jsou jimi objekt deliktu, subjekt deliktu, objektivní stránka a subjektivní stránka. Objektem deliktu je zde právem chráněný zájem, proti němuž směřuje protiprávní jednání, např. majetek, zdraví. Subjektem deliktu je myšlen ten, kdo porušil či ohrozil chráněný zájem za podmínek, že mu byla přiznána způsobilost k protiprávnímu jednání. Objektivní stránka zahrnuje protiprávní jednání, škodlivý následek tohoto jednání a příčinnou souvislost mezi oběma předcházejícími prvky. Subjektivní stránka je charakterizována zaviněním, kdy se jedná o vnitřní psychický vztah delikventa k protiprávnímu jednání a jeho následku.

Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu jsou existence škody, musí být dán protiprávní úkon a kauzální nexus mezi protiprávním úkonem a škodou a zpravidla zavinění. Protiprávní úkon je subjektivní právní skutečnost, podstatou je úkon nedovoleného chování. Protiprávní chování může aktivní, tedy konání, pasivní, myšleno opomenutí takového chování, k němuž byl jednající povinen a dále zaviněné, kdy by se jednalo o civilní delikt a nezaviněné.

Předpoklad existence škody, tedy majetkové újmy, kterou lze vyjádřit všeobecným ekvivalentem, zpravidla penězi. Občanské právo rozlišuje skutečnou škodu, tj. újmu, o kterou se zmenšil majetek poškozeného a ušlý zisk, tedy hodnota toho, co poškozením v důsledku způsobené škody ušlo. Občanské právo preferuje náhradu škody v penězích, tam kde to není možné, umožňuje nahradit škodu uvedením do předešlého stavu. Škoda se chápe jako újma, která nastala nebo se projevuje

v majetkové sféře poškozeného.¹¹ Kauzální nexus mezi protiprávním úkonem a škodou, která vznikla, musí být příčiny a následku vztah. Nejprve se zjišťuje následek, tedy existence škody, pak je dána příčina a je mezi touto příčinou a následkem skutečně v konkrétním případě existující objektivní příčinná souvislost. Příčinná souvislost musí být skutečně prokázána, důkazní povinnost má žalobce. Všechny uvedené předpoklady musí prokázat ten, kdo se náhrady škody domáhá. Zavinění je subjektivní předpoklad vzniku odpovědnosti, musí být splněno pouze tam, kde se ke vzniku odpovědnosti vyžaduje. Zavinění je vnitřní psychický stav škůdce k jeho vlastnímu protiprávnímu jednání a k výsledkům tohoto jednání. Příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou nelze dovodit ze skutečnosti, která je již sama následkem, za nějž škůdce odpovídá z jiného právního důvodu.¹²

Presumpce zavinění v ustanovení § 420 se nevztahuje na úmysl. Při rozhodování o nároku na náhradu škody je soud povinen vždy zkoumat, zda jsou dány zákonné předpoklady pro snížení požadované náhrady škody.¹³

Formy zavinění jsou dvojího typu a to úmysl a nedbalost. Podle teorie můžeme úmysl rozdělit na přímý, kdy rušitel věděl, že může způsobit škodlivý následek a chtěl ho způsobit a nepřímý, kdy rušitel věděl, že může způsobit škodlivý následek a pro případ, že jej způsobí, s ním byl srozuměn.

Nedbalost je naproti tomu vědomá a nevědomá. Vědomá nedbalost předpokládá, že rušitel věděl, že může způsobit škodlivý následek, který způsobit nechtěl a bez přiměřených důvodů spoléhal, že ho nezpůsobí a naproti tomu nevědomá nedbalost předpokládá, že rušitel nevěděl, že může způsobit škodlivý následek a nechtěl jej způsobit, ačkoli to k okolnostem a poměrům vědět měl a mohl. Odpovědnost osob použitých k činnosti fyzických nebo právnických osob, při níž došlo ke škodě, za kterou tyto provozovatelé činnosti poškozeným odpovídají, je ve smyslu ustanovení § 420 odst. 2 řešena pracovněprávními předpisy, nikoli však vůči poškozeným, ale vůči těm, kteří je k činnosti použili. Jejich odpovědnost bude zpravidla posuzovaná podle § 172, § 175 a § 178a zákoníku práce.¹⁴

¹¹ R 55/71.

¹² R 7/79.

¹³ R 34/69.

¹⁴ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

Jestliže však konání osoby, která způsobila škodu, nelze považovat za činnost právnické osoby či fyzické osoby podnikatele, k níž byla konající osoba použita, jde tu o vybočení z této činnosti, tedy jde tu o tzv. exces. V takovém případě je pak dána přímá odpovědnost osoby, která byla použita.¹⁵

Odpovědnost zahrnuje prvek státního donucení, který je realizován státními orgány. Může mít podobu přímého donucení, které směřuje k nucenému splnění právní povinnosti a podobu nepřímého donucení, které směřuje k realizaci sankce. Samozřejmě dalším prvkem je prvek nepříznivých následků, který má za cíl postižení rušitele právem stanovenými následky a v neposlední řadě společenské odsouzení.

Objektivní odpovědnost je odpovědnost za výsledek, nikoli za zavinění. Subjektivní odpovědnost spočívá v zaviněném porušení právní povinnosti.

1.1 Zvláštní případy odpovědnosti

Zvláštní případy odpovědnosti upravuje ustanovení § 425 a následující v Občanském zákoníku. Patří sem odpovědnost za škodu při převzetí věci, která je předmětem závazku, kdy jde o objektivní odpovědnost, při které nezkoumáme zavinění za poškození, ztrátu nebo zničení převzaté věci. Předpokladem je existence závazkového vztahu, na jehož základě došlo k odevzdání a převzetí věci, událost, která nastala v rozmezí od převzetí věci do doby, než byla vrácena, a vyvolala škodu. Nutná je příčinná souvislost, odpovídá se jen za škody na movité věci. Odpovědnostním subjektem je ten, kdo má věc ve své moci. Oprávněným je ten, kdo věc fakticky předal. Jde o objektivní odpovědnost. Liberačním důvodem, tedy důvodem ke zproštění odpovědnosti je pouze okolnost, že by ke škodě došlo i jinak např. nepředvídatelnou živelnou událostí.

Došlo-li k poškození, ztrátě nebo zničení věci převzaté k provedení služby, odpovídá právnická osoba za škodu tomu, kdo s ní smlouvu uzavřel. Vlastníku věci, který nebyl účastníkem smlouvy, by právnická osoba odpovídala pouze podle ustanovení občanského zákoníku o obecné odpovědnosti za škodu.¹⁶

¹⁵ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 351.

¹⁶ R 12/89.

K uplatnění nároku při poškození, ztrátě nebo zničení věci je oprávněna fyzická osoba, s níž podnik uzavřel smlouvu o provedení služby, a to i v tom případě, když není vlastníkem věci převzaté.¹⁷

Dalším případem je odpovědnost za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo věci, které bylo při plnění závazků použito. V tomto případě se jedná o absolutní odpovědnost, tedy jde případ objektivní odpovědnosti, kterou se nelze zprostit. Vztahuje se na poskytování služeb včetně zdravotních, veterinárních, sociálních a biologických.

Podnik provádějící např. opravu nebo úpravu věci odpovídá jen tehdy, byla-li škoda způsobena okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jich bylo při poskytnutí služby použito. O takové okolnosti půjde zejména tam, kde škoda vznikla v důsledku vady přístroje, tyto okolnosti mohou spočívat např. v nedostatku sterility nebo jiné chybějící vlastnosti. Vadnost nebo jiný nedostatek použitého přístroje nejsou ovšem nutným předpokladem odpovědnosti za škodu, podnik tu odpovídá i tehdy, jestliže příčina vzniku spočívá v samotné povaze použitého přístroje, která obvykle vznik škody nevyvolává, ale v konkrétním případě jej vyvolala.¹⁸

Odpovědnost organizací za škodu podle Hlavy II. ObčZ je odpovědností bez zřetele na zavinění. Není rozhodující, zda organizace porušila určitou právní povinnost nebo zda je dáno její zavinění. Pro posouzení odpovědnosti podle tohoto ustanovení nemá právní význam, zda organizace při provádění služby postupovala podle příslušných technických norem nebo správné technologie. Ke škodě by mohlo dojít i jinak, buď z vnitřních, nebo vnějších příčin, jejichž vliv by se stejnou měrou projevil, i kdyby organizace věc k provedení služby nepřevzala.¹⁹

Dále je to odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání. Jedná se o subjektivní odpovědnost za zavinění. Odpovídá za ni ten, kdo škodu způsobil společně s tím, kdo měl povinnost vykonávat nad ním dozor. Osoba povinná dohledem se odpovědnosti zprostití, pokud prokáže, že náležitý dohled nezanedbala. Odpovídá-li za dohled PO, její pracovníci sami za škodu poškozenému

¹⁷ R 29/66.

¹⁸ R 2/87.

¹⁹ R 2/87.

neodpovídají, odpovídají jen dle pracovněprávních předpisů. Pokud se odpovědná osoba odpovědnosti zprostí a škůdce sám za škodu neodpovídá, nese si jejich důsledky poškozený sám, jako následek náhody. Je tu možné i spoluzavinění.

Náležitým dohledem nelze rozumět takový dohled, který by byl vykonáván stále, nepřetržitě a bezprostředně, neboť v takovém případě by byla zákonem předpokládaná možnost zproštění se odpovědnosti těchto osob prakticky vyloučena. Při úvaze o tom, zda osoby dohledem povinné nezanedbaly náležitý dohled, je nutné vzít zřetel i na některé okolnosti týkající se osoby podléhající dohledu.²⁰

Jestliže rodiče nezletilých dětí, jimž byla způsobena škoda jinou osobou, zanedbají dohled nad nezletilými, nelze tuto skutečnost hodnotit jako spoluzavinění nezletilých poškozených. V takovém případě rodiče nezletilých poškozených spoluodpovídají za škodu společně s těmi, kdo škodu způsobili, podle své účasti na způsobení škody.²¹

Není vyloučeno dovést v konkrétním případě odpovědnost za zanedbání náležitého dohledu nad nezletilým i u manžela matky, i když není otcem tohoto dítěte, jestliže vzhledem ke své zákonné povinnosti pomáhat při výchově dětí své manželky převzal výslovně nebo mlčky povinnost pečovat v určitém rozsahu i o výchovu těchto dětí.²²

Jestliže nezletilý způsobil škodu jako řidič motorového vozidla, jehož provozovatelem sám není, a které také neodcizil a nemá řidičské oprávnění, odpovídá za škodu podle ustanovení § 422 ObčZ buď sám, nebo solidárně s osobou, která je povinna nad ním vykonávat dohled, kromě případu, kdy tato osoba odpovídá za škodu sama. Jsou-li v takovém případě rodiče nezletilce provozovateli motorového vozidla, odpovídají podle ustanovení § 427 odst. 2 ObčZ, případně i solidárně s nezletilým.²³

Avšak v souvislosti s tím zvláštní případem odpovědnosti, je třeba zmínit i odpovědnost za jiný subjekt. Tuto odpovědnost upravuje ustanovení § 440, ve kterém je uvedeno, že ten kdo odpovídá za škodu způsobenou zaviněním jiného, má proti němu postih.²⁴ Postihem se rozumí právo na úhradu toho, co byl povinen plnit

²⁰ R 4/70.

²¹ R 44/74.

²² R 27/77.

²³ R 3/84.

²⁴ § 440 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

poškozenému ten, kdo odpovídal za škodu způsobenou zaviněním jiného. Toto právo má ovšem jen ten, kdo závazek k náhradě škodě splnil. Postih podle ustanovení §440 nedopadá na toho, kdo odpovídá bez zřetele na zavinění. Nelze jej uplatňovat ve vztahu mezi zaměstnavatelem a jeho pracovníkem.²⁵

Čtvrtým zvláštním případem odpovědnosti je odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří se přivedou do stavu vylučujícího přičetnost. Jedná se o stav, kdy subjekt není schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, v takovém případě odpovídá za škodu v tomto stavu způsobenou, případně společně s těmi, kdo jej do tohoto stavu úmyslně přivedli.

Odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům posuzuje zákon jako jednání, které zákon neporušuje ani v užším smyslu neobchází, ale toto jednání poškozuje obecně chráněné zájmy způsobem mezi poctivými lidmi považovanými za nepřipustný. Dobré mravy je souhrn obecně sdílených norem určujících chování lidí v souladu s mravním řádem společnosti. Jednání porušující dobré mravy může spočívat jak v konání, tak i nekonání. Odpovědnost je zde založena na subjektivním principu, vyžaduje se jednání zaviněné a to dokonce zavinění ve formě úmyslu. Důkazní břemeno tíží poškozeného.

Kdo způsobil škodu v opilosti, odpovídá za ni dle ustanovení § 423 ObčZ, jestliže se vlastní vinou uveden do stavu opilosti, a to i když u něho nastal těžší stav opilosti než ten, který odpovídá běžným reakcím lidského organismu na alkohol.²⁶

Pokud žalovaný, který odcizil vozidlo, svěřil řízení tohoto odcizeného vozidla opilé osobě, která s vozidlem havarovala, potom takové jednání žalovaného již samo o sobě zakládá příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním žalovaného a mezi vznikem škody.²⁷

Za samostatný případ zvláštní odpovědnosti bych osobně považovala odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků, kdy osoby provozující dopravu objektivně odpovídají za škodu způsobenou zvláštní povahou tohoto provozu, samozřejmě obdobně odpovídá i provozovatel motorového vozidla, plavidla a

²⁵ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 389.

²⁶ R 42/72.

²⁷ R 27/77.

letadla. Odpovědnosti se provozovatel zproští, prokáže-li, že nemá škoda původ v povaze provozu, nebo že ji nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat. Provozovatel neodpovídá za škodu, pokud někdo vozidlo použil bez jeho souhlasu, ale spoluzodpovídá, pokud mu to svojí nedbalostí umožnil.

Provozovatelé dopravních prostředků, kteří jsou subjekty této odpovědnosti, jsou právní úpravou rozděleni do dvou skupin, z nichž jednu tvoří fyzické osoby a právnické osoby provozující dopravu a druhou skupinu tvoří ostatní provozovatelé motorového vozidla, motorového letadla a motorového plavidla.²⁸

Základním předpokladem odpovědnosti za provoz dopravních prostředků je škodná událost vyvolána zvláštní povahou provozu dopravních prostředků. Motorové vozidlo je v provozu nejen tehdy, když je v pohybu, ale i tehdy, když sice stojí, ale v chodu je jeho motor. Provozem motorového vozidla je i příprava k jízdě a bezprostřední úkony po skončení jízdy, jakož i úkony potřebné k údržbě vozidla.²⁹ Jestliže byla škoda způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu, nemůže se provozovatel zprostit odpovědnosti, a to ani poukazem na neodvratitelný úkon třetí osoby.³⁰ Organizacemi provozujícími dopravu jsou míněny pouze dopravní organizace, jejichž hlavní hospodářskou činností je řízení a uskutečňování silniční, železniční, vodní a vzdušné dopravy osob a nákladů. Tyto organizace odpovídají vždy za škodu způsobenou provozem jejich dopravních prostředků všeho druhu podle ustanovení § 427 odst. 1 ObčZ bez ohledu na to, zda v souvislosti se vznikem škody šlo o dopravu, jež byla poskytováním přepravních služeb jiným právnickým nebo fyzickým osobám anebo o dopravu v rámci plnění jiných úkolů. Nejde-li však o provozování dopravy, je dána odpovědnost podle ustanovení § 427 ObčZ jen v případě, že jde o provozovatele motorového vozidla, motorového plavidla a letadla.³¹ Právnická osoba, popřípadě fyzická osoba, která půjčí fyzické osobě motorové vozidlo, zůstává provozovatelem tohoto motorového vozidla v zásadě odpovědným za škodu vyvolanou zvláštní povahou provozu. Není-li jeden ze dvou účastníků střetu provozů provozovatelem, nepřichází v úvahu vypořádání vzniklé

²⁸ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 367.

²⁹ R 9/72.

³⁰ R 16/69.

³¹ R 109/67.

škody podle ustanovení § 431 ObčZ. Způsobí-li škodu provozovatel a další osoby³², odpovídají za škodu oba společně a nerozdílně.³³ Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků se posuzuje podle ustanovení § 427 ObčZ jen tehdy, je-li tato škoda vyvolána zvláštní povahou provazu dopravního prostředku, a nikoli tedy byla-li způsobena porušením právní povinnosti v souvislosti s provozem dopravního prostředku škoda nevyvolána povahou tohoto provozu.³⁴

I když za škodu způsobenou provozem motorového vozidla odpovídá provozovatel tohoto dopravního prostředku, není tím vyloučena zároveň odpovědnost např. řidiče motorového vozidla za škodu, kterou způsobil při téže škodné události poškozenému porušením právní povinnosti, pokud nešlo o případ, kdy tyto osoby samy za škodu takto způsobenou neodpovídají.³⁵ Osoba odpovědná za škodu způsobenou provozem motorového vozidla není zjištěna, jestliže není známo, které vozidlo škodu způsobilo, nikoli tedy, je-li skutkově sporné, kdo toto vozidlo řídil.³⁶

Úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem obsahuje zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, v platném znění.

U odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím orgánu státu anebo jeho nesprávným úředním postupem je subjektem odpovědnosti za škodu je stát, jako nositel veřejné moci – za předpokladu individuálního nezákonného rozhodnutí či nesprávný úřední postup, škody a příčinné souvislosti. Stát takto odpovídá za škodu způsobenou rozhodnutím, jež bylo vydáno v občanském soudním řízení, ve správním řízení nebo v řízení trestním³⁷ a dále takto odpovídá nesprávným úředním postupem.³⁸ Jedná se o zvláštní případ odpovědnosti za škodu vzniklou při výkonu veřejné moci. Ačkoli jde o odpovědnost za porušení veřejnoprávních norem, odpovědnostní právní vztah je vztahem soukromoprávním, což je důležité si uvědomit při uplatňování náhrady škody soudní cestou. Příslušné jsou občanské nikoli správní soudy. Zákon č. 82/1998 Sb. zakotvuje nejen odpovědnost státu při

³² Dochází tedy k souběhu dvou odpovědnostních principů a to principu zavinění a objektivního principu.

³³ R 70/69.

³⁴ R 20/75.

³⁵ R 29/79.

³⁶ R 6/92.

³⁷ Jde o případy, kdy bylo podle příslušných procesních předpisů vydáno individuální rozhodnutí týkající se určité fyzické nebo právnické osoby.

³⁸ Myšleno jinak než rozhodnutím.

výkonu státní moci a subjektů vykonávajících státní moc v přenesené působnosti, ale také odpovědnost dalších subjektů za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci. Nositeli odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci jsou nyní vedle státu také územní samosprávné celky. Odpovědnost státu a územních samosprávných celků je absolutní objektivní odpovědnost, neboť není dána možnost se jí jakkoli zbavit. Odpovědnost se ovšem vztahuje pouze na případy škody způsobené při výkonu veřejné moci, nikoliv na případy, kdy stát příp. způsobí škodu jako subjekt občanskoprávního vztahu.³⁹

Škoda musí být způsobena individuálním nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Úředním postupem je nutno rozumět postup související s výkonem veřejné (státní) moci, který se dotýká individuálních práv a povinností účastníků daného řízení. Nesprávností úředního postupu je porušení pořádku předepsaného právními normami nebo určeného povahou a funkcí postupu. Nesprávným úředním postupem je - podle výslovného ustanovení zákona - i nečinnost příslušných orgánů, tj. porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Podmínkou je, že nezákonnost rozhodnutí je určena příslušným orgánem, který rozhodnutí pro nezákonnost zruší či změní. Právo na náhradu škody vzniklé nezákonným rozhodnutím mají účastníci řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, z něhož jim vznikla škoda. Právo na náhradu škody má i ten, s nímž nebylo jednáno jako s účastníkem řízení, ačkoliv s ním jako s takovým jednáno být mělo. Právo na náhradu škody lze přiznat, pokud poškozený vyčerpal možnosti podat proti nezákonnému rozhodnutí řádný opravný prostředek, ať v řízení soudním či správním. Toto rozhodnutí musí vydat státní orgán, myšleny soudy, státní zástupce, policie, dále PO nebo FO při výkonu státní správy, která jim byla svěřena – úřední osoby. Jménem státu jednájí ministerstvo spravedlnosti, v soudním a trestním řízení, příslušný úřad v odvětví státní správy, ministerstvo financí a ČNB nebo Nejvyšší kontrolní úřad.

Odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným upravuje zákonodárce tak, že provozovatel odpovídá stejným způsobem jako u dopravního prostředku. Provozem zvláště nebezpečným se míní taková činnost, při níž jsou využívány přírodní či technické síly, které za současného rozvoje vědy a techniky

³⁹ Zák. 82/1998 Sb.

nelze objektivně plně ovládnout. Odpovědnost je objektivní, bez zřetele na zavinění, pokud je škoda vyvolána okolností, která má původ v povaze provozu. Za provoz zvláště nebezpečný⁴⁰ se považuje takový provoz, s nímž je spojena možnost zvýšeného nebezpečí vzniku závažných škod. Zdrojem zvýšeného nebezpečí mohou být i věci, jejichž užívání má za určitých okolností vedlejší škodlivé účinky, které nejsou plně ovladatelné člověkem, s nimiž je spojen vysoký stupeň pravděpodobnosti vyvolání újmy.⁴¹ Byla-li škoda vyvolána zvláštní povahou provozu, odpovídá za ni provozovatel bez zřetele na zavinění. O důvodech zbavující jej odpovědnosti platí obdobně to, co se vztahuje na odpovědnost za škody způsobené provozem dopravních prostředků.⁴²

Subjekty u dalšího zvláštního případu odpovědnosti, tedy odpovědnosti za škodu způsobenou na odložených nebo vnesených věcech, jsou provozovatelé poskytující ubytovací služby, provozovatelé činností, s nimiž je spojeno odkládání věcí a provozovatelé garáží a podniků obdobného druhu. Odpovědnost je objektivní, liberačním důvodem je pouze to, že ke škodě by došlo i jinak. Předpokladem odpovědnosti je, že věci byly vneseny do provozovny nebo odloženy na místě k tomu určeném nebo tam, kde se obvykle odkládají. Této odpovědnosti se nelze zprostit jednostranným prohlášením ze strany provozovatele např. upozorněním, že za odložené věci se neručí. Za peníze a cennosti ručí provozovatel do 5 tisíc Kč, neomezeně tam, kde byly předány do úschovy, nebo škodu způsobil zaměstnanec provozovatele. Právo na náhradu škody musí být uplatněno bez zbytečného odkladu nejpozději do 15 dní. Smlouva, na jejímž základě organizace poskytuje službu spočívající v tom, že dává fyzické osobě za úhradu do časově omezeného užívání uzamykatelnou skříňku k uložení věcí, je smlouvou zvláště neupravenou, při takto poskytnuté službě nedochází k převzetí věci organizací. Práva a povinnosti účastníků smlouvy se tu řídí především obsahem smlouvy, jímž se staly smluvní podmínky navržené organizací a přijaté⁴³ fyzickou osobou.⁴⁴ Jestliže občan měl svou věc v bezprostřední dispozici, takže ji mohl opatrovat, nejde o odloženou věc ve smyslu

⁴⁰ § 432 ObčZ.

⁴¹ R 24/86

⁴² ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 377

⁴³ Konkludentně.

⁴⁴ R 33/83

ustanovení § 433 odst. 2 ObčZ.⁴⁵ Provozovatel podniku, jehož provoz přináší pravidelné odkládání svršků, nemůže svou odpovědnost za škodu na vnesených nebo odložených věcech ani vyloučit, ani změnit vyhláškou vyvěšenou v provozovně. Ustanovení § 433 ObčZ dává však provozovateli právo, aby pro svršky, které návštěvníci v jeho podniku odkládají, vyhradil určité místo, a zprošťuje ho tak odpovědnosti za ztrátu věci odložených hostem jinam. Má-li provozovna několik místností a vyžaduje-li provoz podniku a povaha služeb, aby se host zdržoval postupně ve více místnostech, odpovídá podmínkám této odpovědnost, když provozovatel vyhradí návštěvníkům místo na odkládání svršků tak, že požaduje, aby návštěvník odložil vždy své věci v té místnosti, v níž se podle povahy služeb právě zdržuje, a že tedy je povinen si je brát vždy sebou. K účinnosti tohoto opatření je ovšem třeba také to, aby se zákazník o něm skutečně dověděl.⁴⁶ Nedostatek technického a prostorového vybavení provozovny, v níž se provozuje činnost, s jejímž provozováním je zpravidla spojeno odkládání věcí, nezbavuje provozovatele odpovědnosti za škodu na odložených věcech.⁴⁷ K uplatnění práva na náhradu škody na odložených věcech postačí, je-li tento nárok uplatněn např. u vedoucího provozovny nebo u pracovníka této provozovny, pokud ten, kdo nárok uplatňuje, nemohl vědět, že k přijetí uplatnění takového nároku byl organizací určen někdo jiný.⁴⁸

1.2 Bezdůvodné obohacení

Odpovědnost za bezdůvodné obohacení upravuje § 451 ObčZ. V tomto ustanovení se jedná o závazek z bezdůvodného obohacení, dříve označován jako „neoprávněný majetkový prospěch“. Podle zásad občanského práva je nepřípustné, aby se někdo obohatil na úkor jiného. Pokud se tak stane, byl právě za tímto účelem založen „institut bezdůvodného obohacení“, který stanoví, že obohacený postiženému obohacení vydá a obnoví tak mezi nimi porušenou majetkovou rovnováhu. Obecná občansko-právní úprava platí pro všechny občansko-právní vztahy. Právní úprava bezdůvodného obohacení sleduje cíl, aby se žádná osoba (fyzická i právnická) v rozporu s dobrými mravy a právním řádem bezdůvodně na

⁴⁵ R 7/85

⁴⁶ R 16/64.

⁴⁷ R 25/78.

⁴⁸ R 8/85.

úkor jiné fyzické nebo právnické osoby neobohatila. Tento cíl zabezpečují základní funkce bezdůvodného obohacení, kterou jsou funkce uhrazovací (reparační) a restituční.

Podstata funkce uhrazovací spočívá v tom, že osobě, na jejíž úkor bylo obohacení bezdůvodně získáno, musí být veškeré obohacení vydáno. Pokud vydání není k povaze možné, tak může být poskytnuta náhrada v penězích. Působí svým způsobem i preventivně. Ke vzniku závazkového vztahu z bezdůvodného obohacení je třeba dvou určitých předpokladů:

- a) vznik bezdůvodného obohacení (majetkového prospěchu) vyjádřitelného v penězích na straně jedné určité osoby (obohaceneho)
- b) vznik majetkové újmy vyjádřitelné v penězích, která postihuje jinou určitou osobu (postiženého), přičemž tato újma odpovídá zmíněnému obohacení na straně obohaceneho

Důkazy o tom, že jsou na straně obohaceneho splněny potřebné předpoklady, musí při podání žaloby nabídnout postižený. K vzniku bezdůvodného obohacení se na straně obohaceneho nevyžaduje ani existence zavinění (úmysl či nedbalost), ani existence protiprávního úkonu. Stačí, že k přesunu majetkových hodnot došlo bez právem uznaného důvodu.

Občansko-právní úprava bezdůvodného obohacení stanoví případy jednotlivých skutkových podstat:

- a) *obecnou* – skutkovou podstatu bezdůvodného obohacení, tedy kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat.
- b) *zvláštní* – skutkovou podstatu, a to:
 - ❖ bezdůvodné obohacení, které bylo získáno plněním bez právního důvodu – právní důvod, který by zakládal právo na plnění, neexistoval od počátku
 - ❖ bezdůvodné obohacení, které bylo získáno plněním z neplatného právního úkonu – právní důvod vznikl, byl však od počátku neplatný, pro nedostatek jeho formy
 - ❖ bezdůvodné obohacení, které bylo získáno plněním z právního důvodu, který odpadl – právní důvod vznikl, později však odpadl

- ❖ bezdůvodné obohacení, které bylo získáno z nepoctivých zdrojů – zdroj, který není právním řádem uznán
- ❖ bezdůvodné obohacení, které bylo získáno tím, kdo měl jinak povinnost plnit – přichází v úvahu tam, kde ten, za něhož bylo plněno, byl povinen po právu plnit sám, avšak neplnil, zatímco ten, kdo za něj plnil, sám tuto právní povinnost neměl

Subjekty závazkového právního vztahu z bezdůvodného obohacení jsou ten, na jehož úkor bylo bezdůvodné obohacení získáno (oprávněný subjekt – věřitel, postižený; a ten, kdo bezdůvodně obohacení získal (povinný subjekt – dlužník, obohacený). Těmito subjekty na obou stranách mohou být jak fyzická tak právnická osoba včetně státu.

Pokud jde o rozsah vydání bezdůvodného obohacení, je povinný subjekt zavázán vydat vše, co na úkor druhého oprávněného subjektu včetně součástí a příslušenství věci. Pokud jde o vydání užitků plnění, které tvoří bezdůvodné obohacení, je rozhodující dobrá víra toho, kdo bezdůvodné obohacení získal. Za dobrou víru je třeba považovat takový subjektivní stav obohaceného subjektu, který vzhledem ke všem okolnostem a povaze konkrétního případu, mohl opodstatněně usuzovat, že mu plnění náleží.

Právo na vydání bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že bylo bezdůvodné obohacení získáno a kdo jej získal (tzv. „subjektivní promlčecí doba“). Nejpozději se promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení získané, nejpozději za deset let ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo „tzv. objektivní promlčecí doba“.

Jedná se o mimosmluvní závazky, vznikající z určitých, v zákoně stanovených důvodů. Základním předpokladem je, že došlo k získání určitého majetkového prospěchu, tedy k určitému obohacení na straně neoprávněného nabyvatele. Platí zde princip, že kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatil, musí obohacení vydat. Pokud nelze zjistit toho, na jehož úkor byl prospěch získán, musí se vydat státu.

Za bezdůvodné obohacení se považuje bezdůvodné obohacení získané plněním bez právního důvodu, kdy někomu bylo něco dáno, nebo že bylo v jeho prospěch něco konáno, ovšem od samého počátku zde nebyl dán právní důvod tohoto plnění.

Dále je to bezdůvodné obohacení získané plněním z neplatného právního důvodu, kdy bylo poskytnuto plnění, ovšem právní úkon, na základě něhož bylo plněno, byl shledán neplatným. Bezdůvodné obohacení získané plněním z právního důvodu, který odpadl, na jehož základě bylo poskytnuto plnění a právní důvod, na základě něhož bylo plněno, odpadl. Prospěch získaný trestnou činností, jenž je v rozporu s dobrými mravy, je bezdůvodné obohacení z majetkového prospěchu získaného z nepoctivých zdrojů. A v poslední řadě je to bezdůvodné obohacení z plnění za toho, kdo měl po právu plnit sám, jedná se o případ, v němž existuje právní povinnost ke konkrétnímu plnění u toho, za něž bylo plněno a naopak neexistuje taková povinnost u toho, kdo plnil.

K pojmu bezdůvodného obohacení je třeba kromě vysvětlení, co bezdůvodné obohacení je, také vysvětlit, co není bezdůvodným obohacením. Za bezdůvodné obohacení se nepovažuje podle § 455 ObčZ, bylo-li přijato plnění promlčení dluhu nebo dluhu neplatného jen pro nedostatek formy a dále rovněž se za bezdůvodné obohacení nepovažuje přijetí plnění ze hry nebo sázky uzavřené mezi fyzickými osobami a vrácení peněz do hry nebo sázky půjčených; u soudu se však těchto plnění nelze domáhat.⁴⁹

Majetkový prospěch vzniká především tak, že se dosavadní majetek obohaceného rozmnoží o nové majetkové hodnoty, může však spočívat i v tom, že se jeho dosavadní majetek nezmenšil, třebaže by k tomu došlo jinak, kdyby byl obohacený plnil své povinnosti. Odpovědnost za získaný majetkový prospěch, který se musí vydat, vzniká bez zřetele na zavinění.⁵⁰

V případech, v nichž se plnilo za jiného, co podle práva měl plnit sám, nejde o plnění bez právního důvodu. Při plnění bez právního důvodu se nabývají obohacením nové hodnoty, zatím co při plnění za jiného dochází k obohacení v tom, že se majetek obohaceného nezmenšil. Při plnění bez právního důvodu vzniká nárok na vydání majetkového prospěchu tomu, kdo plnil vůči tomu, komu se plnilo, zatím co při plnění za jiného vzniká nárok tomu, kdo plnil vůči tomu, za koho se plnilo. Mezi tím, kdo plnil, a tím komu se plnilo, je zřejmé, že es plnění dělo za jiného. Pokud by ten, kdo plnil, jednal v domnění, že plní svůj vlastní závazek, vznikl mezi ním a mezi tím,

⁴⁹ § 455 odst. 1 a odst.2 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

⁵⁰ R 25/86

komu bylo plnění, právní vztah z plnění bez právního důvodu a nárok na vrácení tohoto plnění.⁵¹

Jako prospěch získaný bez právního důvodu jsou posuzovány především případy, v nichž právní důvod od počátku chyběl.⁵² Mezi případy, kdy právní důvod odpadl, lze např. zařadit svěření peněz na nákup věcí, který se neuskutečnil. Jako prospěch z neplatných právních úkonů lze uvést plnění na základě kupních smluv neplatných zejména ve smyslu ustanovení § 39 ObčZ.⁵³

Při hodnocení nepoctivosti zdrojů je třeba mít na zřeteli, že tu platí domněnka poctivosti zdrojů majetkového prospěchu. Proto nepoctivost zdroje musí prokázat ten, kdo se domáhá vydání tohoto majetkového prospěchu.⁵⁴

Jestliže se případ posuzuje jako majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů, je pasivně legitimován ten ze subjektů, pro něž byly získány tyto prospěchy, tedy to, co bylo získáno neoprávněně navíc.⁵⁵

Odvolání příslibu vlastníka převést vlastnické právo na osobu, jež z tohoto důvodu do věci investovala, zakládá nárok na vydání neoprávněného majetkového prospěchu, tedy důvod plnění odpadl, taktéž to platí, odmítne-li vlastník podle příslibu dále jednat nebo vytvoří-li takový stav, kdy je zřejmé, že příslib nebude uskutečněn.⁵⁶

Ke hře nebo sázce dochází mezi fyzickými osobami na základě dohody o hře nebo sázce. Taková dohoda není občanským zákoníkem výslovně upravena, avšak jde o dohodu ve smyslu ustanovení § 51 ObčZ. Ustanovení § 455 odst. 2 ObčZ pak možnost dohody o sázce nebo hře mezi fyzickými osobami připouští.⁵⁷ Zákaz vymáhání výher ze sázek z her podle kogentního ustanovení § 845 ObčZ. nelze v konkrétním případě řešit poukazem na ustanovení § 3 ObčZ.⁵⁸

⁵¹ R 1/79.

⁵² Úhrada zaplacená omylem za užívání bývalému vlastníkovi.

⁵³ R 26/75.

⁵⁴ R 25/86.

⁵⁵ R 4/88 s. 20.

⁵⁶ SJ 9/1998 Nejvyšší soud České republiky.

⁵⁷ S IV s. 235-359.

⁵⁸ R 9/97.

Rozsah vydání bezdůvodného obohacení je upraveno v § 458 ObčZ. v odst. 1 – 3, kde se uvádí, že musí být vydáno vše, co bylo nabyto bezdůvodným obohacením. Není-li to dobře možné, zejména proto, že obohacení záleželo ve výkonech, musí být poskytnuta peněžitá náhrada. S předmětem bezdůvodného obohacení musí být vydány i užítky z něho, pokud ten, kdo obohacení získal, nejednal v dobré víře. Ten, kdo předmět bezdůvodného obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil.⁵⁹

Právo na náhradu nutných nákladů podle ustanovení § 458 odst. 3 ObčZ je dáno bez zřetele na to, zda ten, kdo majetkový prospěch vydává, byl či nebyl v dobré víře. Musí jít však o nutné náklady, jimiž jsou například náklady spojené s řádným opatrováním získané věci.⁶⁰ Jestliže ten, kdo má vydat majetkový prospěch, už uhradil tomu, na jehož úkor byl prospěch získán, vzniklou škodu, má právo si odečíst částku, kterou již zaplatil z důvodu náhrady škody.⁶¹

Je-li povinen předmět bezdůvodného obohacení vydat ten, kdo nebyl v dobré víře, může soud rozhodnout, že lze právo uspokojit i z věcí, kterých z bezdůvodného obohacení nabyl, a to i tehdy, jestliže jinak podle ustanovení občanského soudního řádu výkonu rozhodnutí nepodléhají. Dokud není právo na vydání předmětu bezdůvodného obohacení uspokojeno, nesmí dlužník s takovými věcmi v rozhodnutí uvedenými nakládat.⁶² Rozhodnutí podle ustanovení § 459 ObčZ může soud vynést jen na návrh, je proto potřebné, aby žalobci se dostalo potřebné poučení⁶³ o tom, jsou-li tu zjištěny předpoklady k opatření podle ustanovení § 459 ObčZ.⁶⁴

Stát má podle ustanovení § 456 právo na vydání předmětu bezdůvodného obohacení, jestliže právo toho, na jehož úkor byl získán, ještě trvalo v době, kdy je stát uplatňuje.⁶⁵ Nárok státu na vydání majetkového prospěchu získaného z nepoctivých zdrojů⁶⁶, se uplatňuje v případech, kdy ho žalovaní získali protiprávní činností na úkor neznámých občanů. Účelem tedy není napravit újmu, která vznikla u

⁵⁹ § 458 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

⁶⁰ R 1/79 str. 17.

⁶¹ R 1/79 str. 18.

⁶² § 459 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

⁶³ § 5 Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

⁶⁴ R 1/79.

⁶⁵ R 4/88.

⁶⁶ Ve smyslu ustanovení § 456, věta druhá. Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

postihnutého, ale jen odčerpat majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.⁶⁷ Stát má právo na vydání majetkového prospěchu jen tehdy, jestliže toto právo postiženého ještě v době, kdy je stát uplatňuje, trvalo.⁶⁸

1.3 Společná odpovědnost za škodu způsobenou více škůdci

Tuto škodu upravuje ustanovení § 438 ObčZ odst. 1 a odst. 2. Tato úprava vyjadřuje zásadu solidární odpovědnosti škůdců v případech společně způsobené škody s cílem prohloubit odpovědnost za protiprávní jednání a důsledně zabezpečit ochranu práv poškozeného.⁶⁹

Skutečná škoda, spočívající ve zkrácení majetku fyzické osoby nebo právnické osoby, z jejichž dispozice byla věc trestným činem odňata, bude zpravidla již způsobena původním trestným činem. Podílník na tomto trestném činu získává bezdůvodné obohacení, avšak účast na způsobení škody většinou nemá, je tedy odpovědný jen za tento neoprávněný majetkový prospěch. Přesto však nelze vyloučit případy, kdy takové jednání podílníka bude mít vliv na způsobení škody. Dovidit účast na způsobení škody nelze dovést u trestného činu nadřování.⁷⁰

Společná odpovědnost vzniká nejen tam, kde na straně škůdců jde o úmyslné spoluzavinění či spoluzavinění z nedbalosti, nýbrž i tam, kde u jednoho škůdce půjde o úmyslné způsobení škody a u druhého o způsobení škody z nedbalosti. V takových případech bude soud při rozvrhu rozsahu škody přihlížet k tomu, který ze škůdců jednal úmyslně a který z vědomé nebo nevědomé nedbalosti, aby mohl ve svém rozhodnutí, co nejspravedlivěji a z hlediska výchovného působení co nejúčinněji určit podíly připadající na jednotlivé škůdce. Při tomto způsobu rozvrhu škody mezi škůdce nelze vyloučit ani případy, kdy například nedbalost jednoho z nich bude takové míry a povahy, že vzhledem k závažnosti a intenzitě míry a povahy zavinění ostatních škůdců nedojde při rozvrhu náhrady škody vůbec výrazu.⁷¹

⁶⁷ R 25/86.

⁶⁸ R 4/88 s. 21.

⁶⁹ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 386.

⁷⁰ § 166 Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon.

⁷¹ R III/67.

Pravomocné přisouzení nároku na náhradu škody v adhezním řízení dle ustanovení § 42 odst. 2 a 3 Trestního řádu brání projednání stejné věci v občanském soudním řízení v tom rozsahu, v jakém bylo o náhradě rozhodnuto dle ustanovení § 159 odst. 3 občanského soudního řádu. O překážku věci rozsouzené však nejde, jestliže v adhezním řízení byla stanovena povinnost k náhradě škody jednoho z odpovědných subjektů, u nichž vyplývá ze zákona solidární odpovědnost za škodu, a žalobce žaluje dalšího z nich. V takovém případě, lze-li dovést solidární odpovědnost škůdců, je možné žalobě o náhradu škody vyhovět, a to výrokem rozsudku, že žalovaný je povinen škodu nahradit společně a nerozdílně s dalším škůdcem, u něhož byla stanovena povinnost k náhradě trestním rozsudkem.⁷²

Nárok na náhradu škody proti organizaci podle ustanovení zákoníku práce o odškodňování pracovních úrazů, jakož i nárok na náhradu škody z téže škodné události proti tomu, kdo za ni odpovídá podle ustanovení občanského zákoníku a z odpovědnosti za škodu lze uplatnit jednou žalobou. Soud tu nemůže uložit žalovaným povinnost zaplatit náhradu škody společně a nerozdílně, může však vyslovit, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého žalovaného.⁷³

Podle ustanovení § 438 ObčZ je úprava společně a nerozdílné odpovědnosti za škodu zásadou a tzv. dělená náhrada škody je výjimkou. Použití ustanovení § 438 odst. 2 ObčZ o odpovědnosti škůdců za škodu podle jejich účasti na jejím způsobení je proto třeba podrobně odůvodnit.⁷⁴ Uložení povinnosti nahradit škodu společně a nerozdílně se odůvodňuje tím, že jde o společnou odpovědnost a že nejsou podmínky pro výjimečné použití ustanovení § 438 odst. 2 ObčZ.⁷⁵

Společná odpovědnost více škůdců odpovídajících podle ustanovení § 420 ObčZ za způsobenou škodu je dána tehdy, když činnost nebo nečinnost či opomenutí vedly ke vzniku jediného škodlivého výsledku. Tak tomu může být nejen tehdy, je-li škoda výsledkem souběžné a na sobě nezávislé činnosti více škůdců. Společná odpovědnost

⁷² R 22/79.

⁷³ R 11/82.

⁷⁴ R 80/85.

⁷⁵ R 45/86.

však není vyloučena ani v případě, kdy jeden ze škůdců odpovídá podle ustanovení § 420 ObčZ a druhý na principu objektivní odpovědnosti.⁷⁶

Ustanovení § 439 upravuje vzájemný vztah mezi solidárně odpovědnými osobami, tedy škůdci, týkající se způsobené škody. Jde tu o ustanovení, které je vztahu k obecnému ustanovení § 511 ustanovením speciálním. Účastí na způsobení vzniklé škody není míněna jen míra zavinění každého z více škůdců, nýbrž tu jde o pojem širší, který předpokládá, že společná odpovědnost může být také odpovědností bez zřetele na zavinění.⁷⁷

Byla-li škoda způsobena také zaviněním poškozeného, nese škodu poměrně, byla-li škoda způsobena výlučně jeho zaviněním, nese ji sám. Poměrné nesení škody poškozeným označuje povinnost hradit si vzniklou škodu, na majetku i zdraví, sám, a to podle účasti poškozeného na způsobení škody.

Sama okolnost, že škodu zavinilo více škůdců, není důvodem pro snížení náhrady škody podle ustanovení § 450 ObčZ.⁷⁸

1.4 Odvrácení škody

Je zde třeba i zmínit ustanovení ObčZ § 417, který pojednává o odvrácení škody. Podle tohoto ustanovení, je ten, jemuž hrozí škoda, povinen přiměřeným způsobem zakročit a jednat tak, aby mohlo dojít k jejímu odvrácení. V případě, že se jedná o vážné ohrožení, přiznává se ohroženému právo domáhat se u soudu vhodného a přiměřeného opatření, které má směřovat k tomu, aby hrozící nebezpečí bylo odvráceno.

V ustanovení § 417 odst. 1 je zakotvena další preventivní povinnost s povahou zakročovací, která je uložena všem ohroženým subjektům, bez ohledu na to, zda je ohrožení vážné či nikoliv. Pokud ohrožený zaviněně nesplní tuto svou povinnost a vznikla-li v příčinné souvislosti s tím škoda, bylo by možné mu uložit, aby podle ustanovení § 441 vzniklou škodu poměrně.⁷⁹

Možnost domáhat se u soudu, aby bylo někomu uloženo provést vhodné a

⁷⁶ Krajský soud v Hradci Králové 19 Co 215/96.

⁷⁷ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 389.

⁷⁸ R 27/77.

⁷⁹ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 390.

patříčně přiměřené opatření k odvrácení hrozící škody, je uvedena v § 417 pouze pro případ vážného ohrožení, tedy v případě, kdy hrozí vznik takovéto závažnější či rozsáhlejší škody. Samozřejmě, ohrožený subjekt má právo podat žalobu a pomocí ní se domáhat svého práva, aby nedocházelo k zásahům do jeho práv vlivem použití zásahů, které by měly směřovat k odvrácení škody, která teprve hrozí. Ochrany se však nelze domáhat s úspěchem proti činnosti a jednání, která je oprávněná, pokud by se nejednalo o šikanózní jednání ze strany oprávněné osoby. Jestliže došlo k neoprávněnému zásahu do práv vlastníka, nelze ukládat jiné povinnosti než ty, které směřují k odstranění neoprávněných zásahů do práv vlastníka, ledaže šlo o vážné ohrožení a ohrožený se domáhal, aby soud uložil provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící škody tomu, z jehož počínání vzniklo vážné ohrožení.⁸⁰

Ustanovení § 417 odst. 2 ObčZ poskytuje ochranu jen proti hrozící škodě, a to škodě vážné, tedy proti hrozící újmě na zdraví nebo majetku, zatímco ustanovení o ochraně vlastnického práva poskytuje vlastníku i ochranu před jakýmkoli zásahem.⁸¹ Povinnost něco konat nebo něčeho se zdržet lze uložit v rámci ochrany poskytované podle ustanovení § 417 odst. 2. Není vyloučeno uložit vlastníkovu např. také odstranění věci, lze-li to považovat za opatření vhodné a přiměřené k odvrácení hrozící škody.⁸² Odpovědnosti za škodu se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.

1.5 Zproštění odpovědnosti za škodu

Je třeba zmínit, že v určitých, zákonem definovaných situacích, je subjekt zproštěn odpovědnosti za škodu. Jedná se o případ podle § 418 odst. 1 ObčZ, kdy „kdo způsobí škodu, když odvracel přímo hrozící nebezpečí, které sám nevyvolal, není za ni zodpovědný, ledaže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo jestliže je způsobený následek zřejmě stejně závažná nebo ještě závažnější než ten, který by hrozil.“ V souvislosti se zproštěním odpovědnosti za škodu přicházejí i ustanovení týkající se ustanovení obsažená v Trestním zákoně a to konkrétně ustanovení o nutné obraně nebo krajní nouzi.

⁸⁰ R 3/71.

⁸¹ R 65/72.

⁸² R 3/88.

Pojem krajní nouze Občanský zákoník neužívá, avšak pro lepší přehlednost je zde použit. Stav takovéto krajní nouze může být vyvolán i nepředvídatelnými událostmi, ale i aktivním jednáním člověka. Hodnocení závažnosti takto způsobeného následku musí vycházet z konkrétní situace. Ten, kdo jednal v krajní nouzi, je zproštěn povinnosti nahradit způsobenou škodu. Jako jednání v nutné obraně, můžeme označit takový stav, kdy přiměřenost obrany odpovídá povaze a nebezpečí hrozícímu nebo trvajícímú útoku.

Tedy okolnosti vylučující protiprávnost jsou výkon práva či plnění právní povinnosti, kdy výkon práva postrádá právnost, pokud se děje v souladu s právem, je-li v rozporu s dobrými mravy nebo bez právního důvodu zasahuje do oprávněných zájmů jiných. Další okolností je dovolená svépomoc, která je obecně povolena, jestliže hrozí neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je takto ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit. Dále výše zmiňované jednání v krajní nouzi, kdy musí jít o stav přímo hrozícího nebezpečí, u kterého nezáleží na tom, jak bylo vyvoláno, za škodu není odpovědný za předpokladu, že škoda způsobená jednáním v krajní nouzi je menší než škoda, která hrozila a že nebezpečí nebylo možno odvrátit jinak a jednání v nutné obraně, kdy toto jednání předpokládá hrozící nebo trvajícímú útok, obrana proti tomuto útoku nesmí být nepřiměřená v povaze a nebezpečnosti útoku, v nutné obraně může jednat i třetí osoba tzv. pomoc v nutné obraně. V poslední řadě je to svolení poškozeného, které musí být dáno před způsobením škody osobou, jenž má způsobilost k právním úkonům a může se týkat jen takových práv, s nimiž je tato osoba oprávněna disponovat.

Příčinná souvislost mezi zaviněným protiprávním jednáním žalovaného a vznikem škody na zdraví musí být bezpečně prokázána, zde nestačí pouhá pravděpodobnost, nelze ji však vylučovat jen z toho důvodu, že protiprávní jednání škůdce dovršilo již stávající nepříznivý zdravotní stav poškozeného. Pokud některou ze skutečností, jež přicházejí v úvahu jako příčiny vzniku škody, bez nichž by škodlivý následek nebyl nastal, je třeba posoudit toho hlediska, zda šlo o jednání nebo opomenutí protiprávní, potom důkazní povinnost ohledně protiprávního úkonu i příčinné souvislosti má poškozený žalobce.⁸³ Hledisko časové souvislosti mezi porušením právních povinností škůdce a skutkovou událostí, z níž vznikla škoda, není samo o sobě

⁸³ R 21/92.

rozhodující, věcná souvislost příčiny a následku je rozhodující, zatím co časová souvislost napomáhá při posuzování věcné souvislosti.⁸⁴

Vynaložením veškerého úsilí ve smyslu ustanovení § 428 ObčZ je třeba rozumět veškerou objektivně možnou péčí, kterou mohla organizace vyvinout, při zjišťování tohoto vynaloženého úsilí k zabránění škody nejde o zjišťování protiprávního úkonu ze strany organizace podniku.⁸⁵ Dále je třeba pod tímto pojmem rozumět každou možnou péčí, kterou bylo možné za daných podmínek konkrétního případu vyvinout, aby se zabránilo vzniku škody. O neodvratitelnost škody půjde a provozovatel se zproští odpovědnosti především tehdy, když škodě nebylo možno za současného stavu techniky zabránit žádným opatřením. Při interpretaci neodvratitelnosti škody je však třeba zdůraznit. Že nesmí jít o škodu neodvratitelnou subjektivně.⁸⁶

Výlučné zavinění poškozeného může sice vést k úplnému zproštění se odpovědnosti provozovatele za škodu, avšak jen v tom případě, byla-li škoda vyvolána zvláštní povahou provozu⁸⁷, ale nebyla způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu⁸⁸ dráhy, byla-li jednou z příčin škody, nepřichází už úplné zproštění se odpovědnosti v úvahu.⁸⁹

⁸⁴ R 21/92.

⁸⁵ R 24/70.

⁸⁶ R 3/84.

⁸⁷ § 427 odst 1 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

⁸⁸ § 428 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

⁸⁹ R 80/70.

2. NÁHRADA ŠKODY DLE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU, JEJÍ OBSAH, ROZSAH A ZPŮSOB NÁHRADY

Škoda je majetková újma vyjádřitelná v penězích, která se projevuje buď jako skutečná škoda nebo jako ušlý zisk. Obě tyto formy škody jsou zásadně rovnocenné a existence jedné z nich není podle platného práva podmínkou vzniku a uplatnění druhé formy. Z platného práva nelze tedy dovodit, že by podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu ve formě ušlého zisku byl též vznik skutečné škody.⁹⁰ Stanovení výše ušlého zisku není libovolné a musí být provedeno tak, aby byla zjištěna pravděpodobná výše blížící se podle běžného uvažování jistotě.⁹¹

Obsahem škody se myslí druh škody, kterou je škůdce povinen poškozenému uhradit. Naproti tomu rozsah je výše náhrady škody, kterou je škůdce povinen poškozenému poskytnout. A důležitý je samozřejmě i způsob, jakým se náhrada škody realizuje. Jednotlivé složky práva na náhradu škody, jimiž je vymezen obsah náhrady škody, se projevují jako samostatné dílčí nároky, s touto jejich samostatností je nutno počítat i při rozhodování o nákladech řízení.⁹² Při stanovení výše náhrady škody způsobené na věci je třeba vycházet z nákladů, tedy jejich ceny, které je třeba vynaložit na uvedení věci do původního stavu. Je třeba je zjistit a stanovit objektivně a nezávisle na okolnostech souvisejících se škodnou událostí. Vodítkem pro stanovení výše náhrady škody je výše nákladů, které jsou nutné k tomu, aby odškodnění bylo poskytnuto jinak než uvedením věci v předešlý stav.⁹³

Promlčení práva z odpovědnosti za škodu má subjektivní promlčecí dobu, která činí 2 roky, dále objektivní promlčecí dobu či úmyslně způsobená škoda, která činí 10 let. Jiná promlčecí doba činí tři roky. U újmy na zdraví se výlučně uplatňuje pouze subjektivní promlčecí doby.

U škody způsobené na věcech, tedy na majetku se podle obsahu hradí skutečná škoda a ušlý zisk a rozsah zde zákon nestanoví limit, soud může uplatnit moderační právo a výši náhrady může snížit. Rozsah je tedy určení výše, resp. kolik má odpovědný subjekt (škůdce) hradit. Při škodě způsobené na věcech, majetku, se hradí veškerá

⁹⁰ Nejvyšší soud, II Odon 15/96.

⁹¹ Právní rozhledy, 4/1996.

⁹² R 28/70.

⁹³ R 25/90.

skutečná škoda, jakož i ušlý zisk. Při určení výše škody se vychází z ceny v době poškození, tedy obvyklá cena, za kterou se v místě a v daném čase prodává. Způsobem je peněžitá náhrada pouze tehdy, požádá-li o to poškozený a je-li to možné a účelné - hradí se škoda uvedením v předešlý stav. V určitých případech může soud rozhodnout, aby škoda byla uspokojena s věcí, které pachatel nabyl úmyslným trestným činem. Právo na náhradu škody musí být uplatněno u provozovatele bez zbytečného odkladu. Právo zanikne, nebylo-li uplatněno nejpozději patnáctého dne po dni, kdy se poškozený o škodě dověděl.⁹⁴

Ustanovením § 436 o uplatnění nároku na náhradu škody bez zbytečného odkladu a o možnosti zániku nároku v důsledku jeho neuplatnění v prekluzivní lhůtě, má být umožněno provozovateli, který za škodu odpovídá bez zřetele na zavinění, aby mohl zjistit skutečného škůdce a vůči němu nárok postihem uplatnit.⁹⁵ Lhůty uvedené v ustanovení § 436 jsou lhůty hmotněprávní, avšak lhůta, která je v ustanovení § 436 označena ve smyslu bez zbytečného odkladu, je lhůtou pořádkovou. Jestliže byla škoda způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu, nemůže se provozovatel zprostit odpovědnosti, a to ani poukazem na neodvratitelný úkon třetí osoby.⁹⁶

Pokud jde o vztah odpovědnosti podniku za škodu a odpovědnosti za vadné poskytnutí služby, platí, že cestou odpovědnosti za škodu není možné dosáhnout odčinění majetkové újmy fyzické osoby spočívající v samotné vadnosti. Náprava této majetkové újmy může být přiznána vždy jen v rámci odpovědnosti za vady. Při rozlišení mezi tím, kdy má majetková újma fyzické osoby povahu vady služby a kdy má povahu utrpěné škody, je třeba dovodit, že zatímco o vadu jde tam, kde újma spočívá ve vadném poskytnutí služby, újma, která vzniká jako následek tohoto vadného plnění, je škodou fyzické osoby.⁹⁷

Určení výše škody na věci ve smyslu ustanovení § 443 ObčZ se týká jak věci nemovitých, tak i věci movitých. U této náhrady škody není stanoven žádný limit. Nejde jen o škodu na věci, ale i o škodu způsobenou ztrátou a zničením věci. Pokud jde o nové věci, na nichž došlo ke škodě, poskytuje se náhrada v plné výši jejich

⁹⁴ § 436 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

⁹⁵ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 384.

⁹⁶ R 16/69.

⁹⁷ R 12/89.

ceny. Při stanovení výše náhrady škody, kterou učinil poškozený sám uvedením v předešlý stav, je třeba vycházet z toho, co bylo na opravu vynaloženo, ale hradí se jen účelně vynaložené náklady na uvedení věci do původního stavu. Při určení ceny věci v době vzniku škody se vychází z ceny podle cenového předpisu v době poškození nebo z ceny pořizovací s přihlédnutím k jejímu opotřebení, stáří a vadám, ale i k jejímu případnému zhodnocení. Při určování ceny věci poškozené se nepřihlíží k ceně zvláštní oblíbenosti.⁹⁸

2.1 Rozsah náhrady škody dle Vídeňské úmluvy dle čl. 74

Náhrada škody je v režimu Vídeňské úmluvy založena na principu úplné kompenzace. Ten prolíná i mnoha národními právními řády a je zakotvený také v Zásadách mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT⁹⁹, dále dle čl. 7.4.2 Vídeňské úmluvy a v Princípech evropského smluvního práva¹⁰⁰. Článek 74 Úmluvy však neposkytuje podrobný postup, účelem článku 74 je postavit poškozenou stranu do stejné finanční pozice, jako kdyby k porušení smlouvy nedošlo a kdyby všechny povinnosti ze smlouvy byly řádně splněny. Cílem tedy je kompenzovat poškozené straně všechny újmy, které musela strpět v důsledku porušení smlouvy.¹⁰¹

Dle Vídeňské úmluvy je škoda nahrazována v rozsahu potřebném dělení, jaké typy škod mohou být nárokovány v rámci jednak samotné skutečné škody a dále v rámci ušlého zisku.

Je zde upozorněno na dva zásadní typy vyplývající z Vídeňské úmluvy čl. 74 a jde o typy škod nárokovatelných v rámci skutečné škody a dále jde o typy škod nárokovatelných v rámci ušlého zisku. V rámci skutečné škody je možné nárokovat náklady vynaložené poškozeným na zmírnění škody. Povinnost učinit přiměřená opatření ke zmenšení ztráty je poškozené straně uložena v čl. 77.¹⁰² Podle některých názorů se jedná o procesní otázku stojící mimo rámec Úmluvy, rozhodovatelnou

⁹⁸ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 397.

⁹⁹ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts.

¹⁰⁰ Principles of European Contract Law.

¹⁰¹ CISG-AC Opinion No. 6, Calculation of Damages under CISG Article 74. Rapporteur: Professor John Y. Gotanda, Villanova University School of Law, Villanova, Pennsylvania, USA. Dostupné z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op6.html>.

¹⁰² CISG-AC Opinion No. 6, Calculation of Damages under CISG Article 74.

podle práva fóra.¹⁰³ Nicméně existují i názory, že v rámci dodržování ustanovení čl. 7 odst. 1, který je považován za jeden z hlavních stavebních kamenů Úmluvy, musí být Úmluva vykládána autonomně a tedy že interpretace čl. 74 leží na principu úplné kompenzace. To nevyhnutelně vede k závěru, že poškozené straně by měly být nahrazeny i náklady na právní zastoupení, a že by tudíž měly být podřazovány pod škodu ve smyslu čl. 74. Jinak by poškozená strana náhradou škody nedosáhla stejné finanční pozice, ale ocitla by se v pozici horší.¹⁰⁴ K náhradě nákladů na právní zastoupení lze uvést například toto rozhodnutí, Amtsgericht Augsburg, Germany, Case No. 11 C 4004/95, date 29. 01. 1996.

Pokud jde o konkrétní typy škod v rámci rozdělení typů škod nárokovatelných v rámci ušlého zisku, které může poškozená strana nárokovat, je možné nárokovat jak ušlý zisk do doby vynesení rozsudku, tak i ušlý zisk, který má nastat až poté¹⁰⁵. Tento přístup je ve shodě s Principy evropského smluvního práva¹⁰⁶ a Principy UNIDROIT¹⁰⁷. Nahrazované ztráty zahrnují i budoucí ztráty, tedy ty, které vzniknou až po okamžiku, kdy jsou škody určeny.¹⁰⁸ Soudy v rámci procesu stanovení výše náhrady za tyto škody musí zvážit a zohlednit dva základní ukazatele – pravděpodobnost, že budoucí ztráta nastane a její výši.¹⁰⁹

Je zde třeba zmínit i jiné pojetí v rámci ušlého zisku a tou je tzv. „lost volume.“¹¹⁰ Je to příklad škody, která může být způsobena pouze prodávajícím, přičemž se jedná o situaci, kdy prodávající dodává totéž zboží více kupujícím.¹¹¹

Nárokovat ušlý zisk v podobě „lost volume“ je v souladu se zásadou úplné kompenzace. Nicméně je potřeba si uvědomit, že koncepce náhrady škody ve Vídeňské úmluvě si klade za cíl postavit poškozenou stranu do stejné finanční situace, jako kdyby k porušení smlouvy nedošlo.¹¹² Jinak řečeno, umožnit poškozené straně náhradu ušlého zisku a vedle toho i náhradu škod, které ušlý zisk již zahrnují, by znamenalo, že se poškozená strana dostane do lepší ekonomické situace, než ve

¹⁰³ Valdhans, J. Náhrada škody v režimu Vídeňské úmluvy. Právní fórum, 2008, č. 8, s. 344.

¹⁰⁴ CISG-AC Opinion No. 6, Calculation of Damages under CISG Article 74.

¹⁰⁵ Valdhans, J. Náhrada škody v režimu Vídeňské úmluvy. Právní fórum, 2008, č. 8, s. 343.

¹⁰⁶ čl. 9:501(2)(b).

¹⁰⁷ čl. 7.4.3.

¹⁰⁸ Po vynesení rozsudku.

¹⁰⁹ CISG-AC Opinion No. 6, Calculation of Damages under CISG Article 74. Opakovaná citace.

¹¹⁰ Lost volume je anglický výraz pro tzv. ztracené množství či kapacitu. Používáno v americké soudní praxi.

¹¹¹ Valdhans, J. Náhrada škody v režimu Vídeňské úmluvy. Právní fórum, 2008, č. 8, s. 344.

¹¹² Soudní rozhodnutí Oberster Gerichtshof, Austria, Case No. 1 Ob 292/99v, date 28. 04. 2000.

keré byla, resp. než ve které by byla, kdyby byl kontrakt naplněn. To by bylo v rozporu s koncepcí náhrady škody.¹¹³

V rámci českého právního prostředí, lze kategorii „lost volume“ považovat spíše za specifický případ ušlého zisku prostřednictvím jej si náhradu škody také nárokovat.¹¹⁴

2.2 Škoda způsobená na zdraví a nároky z ní plynoucí

Ústavní soud, jak ostatně opakovaně uvádí i v nálezu Pl. ÚS 51/06¹¹⁵ vychází z ústavní koncepce ochrany zdraví, jež je zakotvena v čl. 6 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož každý má právo na život a čl. 31 Listiny, který stanoví každý má právo na ochranu zdraví.¹¹⁶

Nároky, které poškozené osobě při škodě na zdraví, pracovním úraze a nemoc i z povolání vznikají, mohou být velmi rozmanité a rozsáhlé a někdy i samozřejmě komplikované. Poškozený si při škodě na zdraví může uplatnit nárok na bolestné, náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením, náhradu za ztrátu výdělků po dobu pracovní neschopnosti nebo po skončení pracovní neschopnosti, dále náhradu za ztížení společenského uplatnění a za ztrátu důchodu.

Škoda způsobená na zdraví obsahuje hrazení účelně vynaložených nákladů nad rámec toho, co je hrazeno pojišťovnou, spojené s léčením. Rozsahem je zde ztráta ve výdělků a důchodu. Spočívá v rozdílu nemocenské a průměrného výdělků po dobu pracovní neschopnosti a po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě. Bolestné se přiznává za bolesti, jež nastaly při poranění, léčení či při odstranění následku zranění. Náhrada na snížení společenského uplatnění představuje náhradu za prokazatelně nepříznivé následky, které trvale a výrazným způsobem stěžují poškozenému možnosti uplatnění v osobním životě nebo v jiných sférách života (výkon povolání).

¹¹³ CISG-AC Opinion No. 6, Calculation of Damages under CISG Article 74.

¹¹⁴ Valdhan, J. Náhrada škody v režimu Vídeňské úmluvy. Právní fórum, 2008, č. 8, s. 345

¹¹⁵ O zrušení některých ustanovení zákona č. 245/2006 Sb.

¹¹⁶ Pl.ÚS 51/06.

Nejzákladnějším průvodním jevem škody na zdraví je bolest¹¹⁷, kterou musí poškozený snášet ať už samu o sobě nebo v souvislosti s lékařskými zákroky, kterým je nucen se podrobit. Odškodnění bolesti patří k základním a obvyklým nárokům, které lze na škůdci případně dalších povinných osobách uplatnit. Výše odškodnění bolesti je stanovena vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.¹¹⁸, o odškodnění bolesti a společenského uplatnění, v platném znění, která stanoví postup posouzení zdravotního stavu i výši bodového ohodnocení jednotlivých medicínských diagnóz, které jsou uvedeny v příloze 1 uvedené vyhlášky.¹¹⁹

Odškodnění bolesti se určuje podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 1 a 3 vyhlášky 440/2001 Sb., a to za bolest způsobenou škodou na zdraví, jejím léčením nebo odstraňováním jejích následků.¹²⁰ Bodové ohodnocení škody na zdraví se vymezuje v lékařském posudku. Pokud není bodové ohodnocení posuzované škody na zdraví uvedeno v přílohách č. 1 a 3 vyhlášky, použije se bodové ohodnocení za škodu na zdraví, s níž lze posuzovanou škodu po stránce bolesti nejspíše srovnávat.¹²¹

Lékařský posudek za účelem stanovení výše odškodnění v jednotlivých případech zpracovává posuzující lékař, který je ošetřujícím lékařem poškozeného. V případě nemoci z povolání je tímto lékařem ošetřující lékař zdravotnického zařízení oprávněného k posuzování nemocí z povolání anebo vydává zdravotnické zařízení, jehož posuzující lékař zpracoval lékařský posudek, a v případě nemoci z povolání zdravotnické zařízení oprávněné k posuzování nemocí z povolání, jehož posuzující lékař zpracoval lékařský posudek.¹²²

V lékařském posudku se vždy uvádí postupy, kterými posuzující lékař dospěl k závěru svého hodnocení, položky příloh vyhlášky 440/2001 Sb., podle kterých bylo bodové

¹¹⁷ Za bolest se přitom považuje každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla dle vyhlášky 440/2001 Sb. § 2.

¹¹⁸ Vyhláška 440/2001 Sb. § 1: Touto vyhláškou se stanoví výše, do které se poskytuje náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem, nemocí z povolání nebo jiným poškozením zdraví (dále jen "škoda na zdraví"), a určování výše této náhrady v jednotlivých případech (dále jen "odškodnění").

¹¹⁹ Vyhláška 440/2001 Sb.

¹²⁰ Vyhláška 440/2001 Sb.

¹²¹ § 2 odst. 2 Vyhláška 440/2001 Sb.

¹²² § 8 odst. 1 Vyhláška 440/2001 Sb.

ohodnocení provedeno a odůvodnění případného zvýšení bodového ohodnocení nad limity uvedené v přílohách této vyhlášky. Dále je lékařský posudek opatřený podpisem posuzujícího lékaře, jeho jmenovkou, razítkem zdravotnického zařízení a datem. Vyhotovení se doručuje poškozenému proti písemnému potvrzení.¹²³

Pro lepší přehlednost a orientaci v problematice uvádím některé diagnózy a jejich bodové ohodnocení. Například otřes mozku těžký je bodově ohodnocen na 60 bodů a finanční ohodnocení z toho vyplývající je 7.200,- Kč, dále např. vymknutí kolena je ohodnocena na 70 bodů a cenová relace je zde ve výši 8.400,-. Zajímavé je rozmezí ocenění hluchoty jednostranné, kdy bodové hodnocení je v rozpětí 500 – 1 000 a i finanční odškodnění je v rozpětí tomu odpovídajícím a to 60.000 – 120.000,- Kč.

Lékař, který bude stanovovat posudek s výpočtem bodového ohodnocení bolesti, je oprávněn zvýšit celkové bodové ohodnocení bolesti až o 50%, ze předpokladu, že zranění vyžadovala náročný způsob léčeni. Pokud škoda na zdraví vyžadovala mimořádně náročný způsob léčeni, zvýší se bodové ohodnocení škody na zdraví nejvýše na dvojnásobek celkové částky bodového ohodnoceni; mimořádně náročným způsobem léčeni se rozumí zejména léčeni zahrnující dlouhodobou plicní ventilaci, kanylaci velkých cév nebo dialýzu.¹²⁴ Posuzující lékař zpracovává lékařský posudek, který se vydává u bolesti, jakmile je možno zdravotní stav poškozeného považovat za ustálený či u ztížení společenského uplatnění zpravidla až po 1 roce poté, kdy došlo ke škodě na zdraví, na základě úplných písemných informací předaných ošetřujícími lékaři, kteří se zúčastnili léčeni poškozeného.¹²⁵

Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením se hradí tomu, kdo je vynaložil. Typicky se jedná o náklady vynaložené na léky, které nejsou hrazeny pojišťovnou, náklady na zdravotní pomůcky a celou řadu dalších nákladů, jako je např. náklady na rehabilitaci, náklady na ošetřovatelku, kterou může být i rodinný příslušník, náklady na výživné apod. Nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením může vzniknout také dalším osobám, zejména příbuzným poškozeného, kteří jej navštěvují v nemocnici nebo rehabilitačním zařízení. Nový lékařský posudek lze vydat v případě výrazného zhoršení následků. Tento posudek nahradí dosavadní lékařský posudek.

¹²³ § 8 odst. 5, odst. 6 Vyhláška 440/2001 Sb.

¹²⁴ Vyhláška 440/2001 Sb.

¹²⁵ § 8 odst. 2, odst. 3 Vyhláška 440/2001 Sb.

V příloze 3 této vyhlášky jsou pak uvedena bodová ohodnocení jednotlivých diagnóz pracovních úrazů. Bodové ohodnocení za více diagnóz se sčítá. Hodnota jednoho bodu je pro účely náhrady škody stanovena na 120 Kč.¹²⁶ Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění se poskytuje vždy jednorázově, a to i když jde o újmy tohoto druhu, které se projevily později po poškození zdraví. Za náhradu za ztížení společenského uplatnění je v podstatě považována reakce na odškodnění trvalých následků.

Škoda na zdraví je provázena nejen krátkodobou nutností strpět bolest v souvislosti s lékařskými zákroky, které musí poškozený podstoupit, ale často také zanechává trvalé následky, které přináší větší či menší omezení poškozeného v jeho životě. Trvalé následky je škůdce povinen poškozenému kompenzovat v podobě finančního odškodnění.

Při určování bodového ohodnocení ztížení společenského uplatnění podle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2004 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, se hodnotí závažnost škody na zdraví, její předpokládaný vývoj a průběh léčení. Jednotlivé diagnózy trvalých následků jsou uvedeny v příloze č. 2 vyhlášky č. 440/2001 Sb. V příloze č. 4 uvedené vyhlášky je uvedeno bodové ohodnocení jednotlivých diagnóz nemocí z povolání.¹²⁷

Pokud byl poškozený pro dřívější ztížení společenského uplatnění již odškodněn a odškodňuje-li se nastalé zhoršení tohoto ztížení společenského uplatnění zapříčiněné zhoršením zdravotního stavu, které při dřívějším hodnocení nebylo předpokládáno, odečte se z bodového ohodnocení nově hodnoceného ztížení společenského uplatnění výše bodového ohodnocení dříve přiznaná.¹²⁸ V náhradě za ztížení společenského uplatnění se neobráží skutečnost, že pracovní úraz nebo nemoc z povolání znamená tak hluboký zásah do fyzických nebo psychických schopností poškozeného, že výkon jakéhokoliv zaměstnání je u něho spojen s vynaložením takové úsilí, jímž musí překonávat zvláštní obtíže vyvolané nepříznivým zdravotním stavem.¹²⁹ Pokud společenské uplatnění poškozeného bylo již ztíženo předchozími změnami zdravotního stavu nesouvisejícími s posuzovanou škodou na zdraví,

¹²⁶ § 7 odst. 2 Vyhláška 440/2001 Sb.

¹²⁷ Vyhláška 440/2001 Sb.

¹²⁸ Vyhláška 440/2001 Sb.

¹²⁹ R 8/83.

hodnotí se pouze následky, které vznikly z této škody na zdraví, popřípadě vedly k podstatnému zhoršení předchozích změn zdravotního stavu.

Pokud by škoda na zdraví vedla ke zvlášť těžkým následkům, zvýší se bodové ohodnocení škody na zdraví nejvýše o 50 % celkové částky bodového ohodnocení; zvlášť těžkými následky škody na zdraví se rozumí takové následky, které podstatně omezují nebo významně mění uplatnění v životě anebo znemožňují další uplatnění v životě, a to s ohledem na věk poškozeného i jeho předpokládané uplatnění v životě.

Pro představu zde uvádím příklady odškodnění některých trvalých následků, jedná se například o ztrátu ruky v zápěstí, kdy bodové hodnocení je ve výši 1200 bodů a tedy finanční ohodnocení činí 144.000,- Kč, dále zde uvádím například rakovinu plic v nevyléčitelné formě, kdy bodové ohodnocení činí 3 000 bodů a v závislosti na tomto ohodnocení je stanovená finanční výše na 360.000,- Kč. Ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele může soud výši odškodnění stanovenou podle této vyhlášky přiměřeně zvýšit. Což znamená, že soud na návrh poškozeného může přiznat náhradu škody na zdraví za ztížení společenského uplatnění ve výši několikanásobku základního bodového ohodnocení.¹³⁰

Určení výše nároku na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění je závislé na znaleckém posudku, kdežto nárok na náhradu za ztrátu výdělků je zpravidla určitým srovnáním dosavadního výdělků před úrazem a po něm. Tato rozdílnost ve způsobu zjištění výše nároku má význam při použití ustanovení § 142 OSŘ, neboť má za následek dvojí režim rozhodování o náhradě nákladů řízení při částečném neúspěchu anebo při stanovení nižší náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění, jak byla požadována.¹³¹

Příčinná souvislost mezi zaviněným protiprávním jednáním žalovaného a vznikem škody na zdraví musí být bezpečně prokázána, nestačí tu pouhá pravděpodobnost, nelze ji však vylučovat jen z toho důvodu, že protiprávní jednání škůdce dovršilo již stávající nepříznivý zdravotní stav poškozeného.¹³² Poškozenému může vzniknout ze škodné události v případě pozdějšího zhoršení již ustáleného zdravotního stavu i

¹³⁰ Vyhláška 440/2001 Sb.

¹³¹ R 28/70.

¹³² R 21/92.

další nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění. Takový nárok je třeba z hledisek promlčení posuzovat samostatně jako nárok na samostatnou subjektivní promlčecí dobu a rozdílným začátkem jejího běhu. Nelze tu paušálně vycházet z toho, že promlčecí doba k vykonání práce na náhradu za ztížení společenského uplatnění začíná vždy běžet prvního dne po skončení pracovní neschopnosti.¹³³ Obdobné právní hodnocení vztahu nároků z titulu náhrady škody na zdraví a z titulu ochrany osobnosti učiněné Nejvyšším soudem však není sdíleno konstantně a bez pochybností. Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. 1 Co 201/2007, konstatoval, že práva z odpovědnosti za způsobenou škodu a z porušení osobnostních práv si zejména v dílčích nárocích na odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění oproti právu na náhradu nemajetkové újmy značně konkurují, neboť jsou hodnoceny na základě zčásti totožných a zčásti velmi příbuzných skutkových údajů. Přesto však (bez bližšího odůvodnění) akcentoval, že jde o instituty zcela samostatné, a proto je nezbytné vést v řízení účastníky tak, aby soudu poskytli dostatek důkazního materiálu umožňujícího odlišení těchto institutů.¹³⁴

Rozlišení náhrady škody a náhrady nemajetkové újmy je v občanském zákoníku de lege lata značně nedůsledné. V rámci náhrady škody jsou zákonodárcem zakotveny i nároky týkající se újmy ryze nemajetkové, které Ústavní soud v nálezu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04, označil za „náhradu škody za nemateriální újmu“, a to nároky na bolestné dle § 444 odst. 1 ObčZ, na náhradu za ztížení společenského uplatnění dle § 444 odst. 1 ObčZ a na jednorázovou náhradu při úmrtí blízké osoby dle § 444 odst. 3 ObčZ. V rámci ochrany osobnosti se řeší náhrada újmy nemajetkové dle § 12 odst. 2, 3 ObčZ a ohledně odpovědnosti za škodu způsobenou neoprávněným zásahem do osobnostních práv je zákonem odkazováno na ustanovení o náhradě škody dle § 16 ObčZ).¹³⁵

V řízení o náhradu škody na zdraví jsou obecné soudy vázány ústavním principem proporcionality a odškodnění přiznávaná přímo z titulu náhrady škody na zdraví by tak měla být dostatečná, důstojná a adekvátní. Jak pravil pro oblast náhrady za ztížení společenského uplatnění při vzniklé škodě na zdraví Ústavní soud v nálezu

¹³³ R 9/86.

¹³⁴ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. 1 Co 201/2007.

¹³⁵ Nález Ústavního soudu v nálezu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04.

ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03 (k němuž se přihlásil rovněž v nálezu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/05), moderním ústavním nepsaným pravidlem, které podle dnes již konstantní judikatury Ústavní soud rovněž aplikuje, je totiž právě princip proporcionality. Ten náleží mezi obecné zásady právní, jež sice nejsou v právních předpisech výslovně obsaženy, avšak v evropské právní kultuře se bezezbytku uplatňují. Taková interpretace se pak promítá i do výkladu jednotlivých právních předpisů. Porušením pravidla proporcionality může dojít k zásahu do ústavně zaručených práv, a to konkrétně práva na soudní ochranu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.¹³⁶

K okolnostem, jež byly měřítkem spoluodpovědnosti poškozeného na vzniklé škodě, nelze brát zřetel při úvaze o tom, do jaké míry je na místě zvýšení základní náhrady za ztížení společenského uplatnění poškozeného.¹³⁷

V oblasti škod na zdraví lze v soudní praxi zaznamenat existenci systémově nepřilíš žádoucího jevu, kdy mnozí žalobci se na základě identického skutku domáhají náhrady nemajetkové újmy nejen z titulu náhrady škody na zdraví, v prvním stupni před soudem okresním, ale i z titulu ochrany osobnostních práv před soudem krajským.

Obdobné tendence byly posíleny i právním názorem Nejvyššího soudu vyjádřeným v usnesení ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí dovedl samostatnost nároků na náhradu škody na zdraví a na náhradu nemajetkové újmy při zásahu do osobnostního práva na zdraví, když uvedl: „Mnohočetnosti projevů jednotlivých stránek lidské osobnosti fyzické osoby odpovídá i myslitelně široké spektrum možných zásahů proti některé z těchto složek osobnosti. Přesto však vždy bude zásahem dotčena přímo samotná osobnost fyzické osoby jako celek naznačených vlastností a charakteristik. Protože přitom jde o nejvlastnější, nejnaternější a nejintimnější sféru lidské osoby, jejíž dotčení zvenčí je mnohdy dotčenou fyzickou osobou pocíťováno se značně nepříznivou intenzitou, je proto věcí zákona této osobnostní sféře poskytovat příslušnou právní ochranu. Občanský zákoník proto právo na ochranu osobnosti fyzické osoby upravuje jako jednotné právo, jehož úkolem je v občanskoprávní oblasti zabezpečit respektování

¹³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03 a nález ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/05.

¹³⁷ R 75/68.

osobnosti fyzické osoby a její všestranný svobodný rozvoj. Jde o důležité rozvedení a konkretizaci článků 7, 8, 10, 11, 13 a 14 Listiny základních práv a svobod. Přitom v tomto jednotném rámci práva na ochranu osobnosti existují jednotlivá dílčí práva, která zabezpečují občanskoprávní ochranu jednotlivých hodnot (stránek) osobnosti fyzické osoby jako neoddělitelných součástí celkové fyzické a psychicko-morální integrity osobnosti. Výčet těchto jednotlivých práv tak, jak jsou uvedena v občanském zákoníku, je pak pouze demonstrativní. Ke vzniku občanskoprávních sankcí za nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti fyzické osoby (předpokládaných ustanovením § 13 ObčZ) musí být jako předpoklad odpovědnosti splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobilého vyvolat nemajetkovou újmu spočívající buď v porušení, nebo jen ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě, tento zásah musí být neoprávněný (protiprávní) a musí zde být příčinná souvislost mezi tímto zásahem a neoprávněností (protiprávností) takového zásahu. Neoprávněným zásahem je zásah do osobnosti fyzické osoby, který je v rozporu s objektivním právem, tj. s právním řádem, přičemž dotčena tak může být jakákoliv z chráněných složek osobnosti fyzické osoby. Právo na ochranu zdraví je pak bez jakékoliv pochybnosti pro každého jedním z nejvýznamnějších, neboť má bezprostřední dopad na kvalitu existence fyzické osoby, resp. na její existenci vůbec. Lze proto uzavřít, že je mylné, pokud se dovozuje, že uplatnění nároků z titulu práva na ochranu osobnosti supljuje, resp. doplňuje a rozšiřuje rozsah náhrady škody podle § 442 a násl. ObčZ (resp. § 420 a násl. ObčZ), neboť se jedná o zcela svébytné a samostatné nároky podmíněné rozrůzněnou sférou ochrany, kterou poskytuje občanský zákoník.¹³⁸

2.3 Náhrada za ztrátu na výdělku při a po skončení pracovní neschopnosti

Ztráta na výdělku, k níž došlo v důsledku škody na zdraví nebo pracovním úrazem, se hradí peněžitým důchodem, který představuje rozdíl mezi výší výdělku poškozeného před škodní událostí a výší jeho příjmu po dobu pracovní neschopnosti. Vychází se přitom z průměrného výdělku poškozeného, kterého před poškozením dosahoval, ale je nezbytné vzít v úvahu také příjmy, kterých by poškozený prokazatelně dosáhl nebýt škodní události. Poškozenému, který pracoval před

¹³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu í ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007.

vznikem škody po stanovenou pracovní dobu¹³⁹, nelze započítat do výdělku příjem dosažený prací vykonávanou nad rámec této pracovní doby v hlavním zaměstnání. Jestliže poškozený pracoval po úraze denně více než před úrazem a vynakládal tak více námahy a úsilí, aby dosáhl vyšší výdělek, nelze tento příjem z další činnosti započítat k jeho tíži a ve prospěch toho, kdo je odpověden za škodu.¹⁴⁰

O tom, jaká škoda z rozdílu mezi průměrným výdělkem před poškozením a nemocenským¹⁴¹ vznikla poškozenému, se poškozený dozví v okamžiku, kdy mu byla vyplacena poslední dávka nemocenského a kdy tedy může ztrátu na výdělkem blíže specifikovat. Teprve v této době se poškozený dozví o škodě a teprve od této doby začíná běžet promlčecí doba podle ustanovení § 106 ObčZ.¹⁴² Náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě¹⁴³ činí rozdíl mezi průměrným výdělkem¹⁴⁴ před poškozením a výdělkem dosahovaným po poškození¹⁴⁵ s připočtením případného invalidního důchodu. Stejně tak je potřeba vzít v úvahu veškeré podstatné změny okolností, které mohou nastat i po dlouhých letech od škodní události a uplatnění nároků na odškodnění. V případě takové podstatné změny okolností¹⁴⁶ je možné žádat náhradu škody opakovaně.

Jestliže poškozený vydělává stejně i více jako před úrazem, nelze vždy pokládat za vyloučené, že by mu i přesto ucházel výdělek, jestliže může po úrazu dosáhnout tohoto výdělku jen zvýšeným úsilím a zvýšenou námahou. Je třeba tu hodnotit, kolik by poškozený při stejném vypětí sil vydělával, pokud by nedošlo k úrazu a o kolik více námahy musí poškozený podle znaleckého posudku vynaložit ke stejným výsledkům práce, popřípadě o kolik více rizika musí poškozený na sebe brát se zřetelem na následky úrazu.¹⁴⁷

¹³⁹ § 83 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁴⁰ R 9/83.

¹⁴¹ § 445 a § 446 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

¹⁴² S IV str. 625.

¹⁴³ Nařízení vlády č. 447/2008.

¹⁴⁴ Při stanovování výše průměrného výdělku před škodní událostí je potřeba vzít v úvahu především všechny příjmy včetně příjmů bezpochyby sjednaných, ale následně nerealizovaných. Příjmy dosahované před škodní událostí mohou podléhat valorizaci, čímž se neustále zvyšuje jejich nominální hodnota.

¹⁴⁵ Výši náhrady škody za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti je nezbytně pravidelně aktualizovat a promítnout do ní vyhlášenou míru valorizace.

¹⁴⁶ Výskyt nových zdravotních potíží.

¹⁴⁷ R 132/56.

Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti a náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti jsou samostatnými dílčími nároky.¹⁴⁸ Při náhradě ušlého výdělků osoby, která byla ve vazbě nebo ve výkonu trestu, se vychází ze stavu, jaký zde byl před poškozením, tedy před vzetím do vazby, případně před nastoupením výkonu trestu, neboť tím okamžikem poškozenému začal ucházet výdělek a tím mu vznikla škoda.¹⁴⁹ Náhrada škody za pracovní úraz a nemoc z povolání je speciálně upravena v zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění, zejména v § 365 a násl.

Pracovní úraz je každý úraz, k němuž dojde při výkonu nebo v přímé souvislosti s výkonem zaměstnání, je třeba posuzovat jako pracovní. V případě pracovního úrazu má poškozený nárok na náhradu škody v rozsahu nároků jako při jakékoli jiné škodě na zdraví, avšak jsou zde jisté odlišnosti proti občanskému zákoníku v rozsahu nároku na náhradu věcné škody a odškodnění pozůstalých při úmrtí následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.¹⁵⁰ V případě pracovního úrazu je povinným subjektem zaměstnavatel. Při neochotě zaměstnavatele uznat váš úraz jako pracovní leží důkazní břemeno na jeho straně. Odpovědnost zaměstnavatele je objektivní, nevyžaduje se žádné zavinění ve smyslu porušení právní povinnosti a zaměstnavatel se své odpovědnosti může zbavit jen prokázáním liberačních důvodů. Zaměstnavatel se zcela nebo částečně zproští odpovědnosti za pracovní úraz, prokáže-li, že škoda vznikla tím, že postižený zaměstnanec svým zaviněním porušil právní, nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoli s nimi byl řádně seznámen a jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány.¹⁵¹ Liberační důvody musí zcela prokázat zaměstnavatel.¹⁵²

Nemocí z povolání je nemoc, která vznikla působením nepříznivým chemických, fyzikálních biologických nebo jiných škodlivých vlivů při výkonu zaměstnání nebo služebního poměru nebo v přímé souvislosti s ním.¹⁵³ Postup při posuzování nemoci z povolání a seznam pracovišť, které toto posuzování provádí, je upraven vyhláškou

¹⁴⁸ R 10/76.

¹⁴⁹ S IV str. 624.

¹⁵⁰ Vyhláška 125/1993 Sb.

¹⁵¹ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁵² § 367 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁵³ nařízení vlády č. 290/1995 Sb.

Ministerstva zdravotnictví.¹⁵⁴ Odpovědnost zaměstnavatele v souvislosti s nemocí z povolání je na rozdíl od pracovního úrazu absolutní a nelze se jí zbavit. Zaměstnanec, který utrpěl pracovní úraz nebo u něhož byla zjištěna nemoc z povolání, je zaměstnavatel v rozsahu, ve kterém za škodu odpovídá, povinen poskytnout náhradu za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti¹⁵⁵, ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti¹⁵⁶, bolest a ztížení společenského uplatnění¹⁵⁷, účelně vynaložené náklady spojené s léčením¹⁵⁸ a případně věcnou škodu¹⁵⁹.

Zemře-li zaměstnanec následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, je zaměstnavatel povinen v rozsahu své odpovědnosti poskytnout náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s jeho léčením¹⁶⁰, náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem¹⁶¹, náhradu přiměřených nákladů na výživu pozůstalých¹⁶², jednorázové odškodné pozůstalých¹⁶³ a náhradu věcné škody.¹⁶⁴

K náhradě účelných nákladů spojených s léčením¹⁶⁵ patří i výdaje na protézy, náklady spojené s rehabilitací, náklady spojené s příbráním ošetřovatele, s potřebným přilepšováním na stravě apod.¹⁶⁶ Náklady dietního stravování lze jako náklady spojené s léčením přiznat jen jako náklady již prokazatelně účelně vynaložené, nikoliv formou peněžního důchodu. Z hlediska promlčení nároku se poškozený o těchto nákladech dovídá postupně, jakmile je vynaloží.¹⁶⁷

Od nákladů pohřbu zůstavitele nelze odečíst plnění poskytnuté ze smluvního pojištění, když nešlo o pojištění pohřbu. Přiměřenost nákladů na zřízení pomníku nebylo možné redukovat na obvyklý náklad, jak jej upravovalo dříve ustanovení § 20

¹⁵⁴ Vyhláška 342/1997 Sb.

¹⁵⁵ § 370 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁵⁶ § 371 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁵⁷ § 372 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁵⁸ § 373 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁵⁹ § 374 a § 379 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁶⁰ § 376 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁶¹ § 376 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁶² § 377 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁶³ § 378 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁶⁴ § 379 Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

¹⁶⁵ § 449 odst. 1 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

¹⁶⁶ R III/67 str. 53.

¹⁶⁷ R 26/82.

odst. 2 vyhlášky č. 45/1964 Sb., vydané k provedení § 449 odst. 2 ObčZ., jež bylo možné použít jen pro účely rozsahu náhrady škody.¹⁶⁸

Ustanovení § 449 odst. 1 obč. zák. zakládá nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením následků újmy na zdraví způsobené škůdcem, tedy nákladů, jejichž účelem je obnovení zdraví nebo alespoň zlepšení zdravotního stavu poškozeného, nikoliv nákladů, byť byly skutečně vynaloženy, na zajištění prací spojených s chodem jeho domácnosti, které poškozený vzhledem k trvalým následkům poškození zdraví nemůže sám vykonávat.¹⁶⁹ Nároky zaměstnance, případně pozůstalých, na náhradu škody za pracovní úraz nebo nemoc z povolání upravuje zákoník práce. Tyto nároky jsou v podstatě obdobné jako obecné nároky na náhradu škody vyplývající z občanského zákoníku.¹⁷⁰

Nároky na náhradu škody na zdraví upravuje občanský zákoník v ustanoveních § 444 až § 449a. Při škodě na zdraví se podle § 445 obč. zák. peněžitým důchodem hradí ztráta na výdělku, jehož poškozený před poškozením dosahoval, a její výše se odvíjí od průměrného výdělku poškozeného. V případě jiné majetkové újmy, jak již konstatoval odvolací soud, zákon přiznání peněžitého důchodu do budoucna neumožňuje. Nepřichází proto v úvahu formou renty nahrazovat zvýšené náklady na zajištění péče o poškozeného, a to ani za předpokladu, že náklady vznikají poškozenému průběžně. V tom je závěr odvolacího soudu správný a správný je i jeho názor, že musí jít o náhradu nákladů prokazatelně vynaložených, které slouží ke zlepšení zdravotního stavu poškozeného. Proto dalším důvodem, jenž uvedl odvolací soud ve svém rozhodnutí, proč nelze uplatněný nárok přiznat podle § 449 obč. zák., je, že podle skutkového vyličení je náhrada požadována za výdaje na pomoc při zajištění těžších domácích prací, nákupů a různých pochůzek. Podle § 449 odst. 1 obč. zák. při škodě na zdraví se hradí též účelné náklady spojené s léčením a podle odstavce 3 tohoto ustanovení se tyto náklady hradí tomu, kdo je vynaložil. Toto ustanovení zakládá nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením následků újmy na zdraví způsobené škůdcem, tedy nákladů, jejichž účelem je obnovení zdraví nebo alespoň zlepšení zdravotního stavu poškozeného, nikoliv nákladů, byť byly skutečně vynaloženy, na zajištění prací spojených s chodem jeho

¹⁶⁸ S IV str. 854.

¹⁶⁹ § 449 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

¹⁷⁰ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

domácnosti, které poškozený vzhledem k trvalým následkům poškození zdraví nemůže sám vykonávat.¹⁷¹

Náhradu škody za pracovní úraz či nemoc z povolání je povinen poskytnout zaměstnavatel. Způsob a výši náhrady je zaměstnavatel povinen projednat s odborovou organizací a se zaměstnancem bez zbytečného odkladu po jejím uplatnění. Zaměstnavatelé jsou povinni být pro případ vzniku pracovního úrazu a nemoci z povolání pojištěni. Z ustanovení § 445 a § 447 odst. 1 ObčZ. vyplývá, že je třeba při náhradě ztráty na výdělkem peněžitém důchodem přihlídnout ke změnám, k nimž došlo v době mezi škodnou událostí a mezi ztrátou výdělkové schopnosti, jež nastala po delším období.¹⁷² V případě příjmů z tvůrčí činnosti anebo činnosti výkonných umělců jsou výdělkem poškozeného dosahovaným po poškození i honoráře.¹⁷³ Náhrada za ztrátu na důchodu náleží v částce rovnající se rozdílu mezi výší důchodu, na který poškozenému vznikl nárok, a výší důchodu, na který by mu vznikl nárok, jestliže by do průměrného měsíčního výdělku, z něhož byl vyměřen důchod, byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti, kterou občan pobíral v období rozhodném pro vyměření důchodu.

Pokud jde o nárok na náhradu za ztrátu na výdělkem, bude se nárok na náhradu nákladů řízení za ztrátu výdělku řídit ustanovením § 142 odst. 2 OSŘ, pokud jde o nárok na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění, bude se nárok na náhradu nákladů řídit ustanovením § 142 odst. 3 OSŘ.¹⁷⁴ Při určování náhrady za ztrátu možnosti výkonu práce v domácnosti, k níž došlo v důsledku škody na zdraví, se nepřihlíží k tomu, že poškozená pobírá důchod manželky.¹⁷⁵ Náhrada za ztrátu výdělku po dobu pracovní neschopnosti a náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti jsou samostatnými dílčími nároky.¹⁷⁶ Nárok na náhradu ztráty na výdělkem po dobu pracovní neschopnosti není omezen horní hranicí na rozdíl od výše této náhrady za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti. Při zjišťování průměrného výdělku poškozeného před poškozením se vychází z hrubého

¹⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 2456/2008, ze dne 19.10.2010.

¹⁷² R 44/72.

¹⁷³ R 31/79.

¹⁷⁴ R 28/70.

¹⁷⁵ R 71/69.

¹⁷⁶ R 10/76

výdělku zúčtovaného pracovníku k výplatě v rozhodném období a z doby, po kterou poškozený v tomto období pracoval.¹⁷⁷

O tom, jaká škoda z rozdílu mezi průměrným výdělkem před poškozením a nemocenským vznikla poškozenému, se poškozený dozví v okamžiku, kdy mu byla vyplacena poslední dávka nemocenského a kdy tedy může ztrátu na výdělkem blíže specifikovat. Teprve v této době se poškozený dozví o škodě podle ustanovení § 446 ObčZ a teprve od této doby začíná běžet promlčecí doba podle ustanovení § 106 ObčZ.¹⁷⁸

Sama okolnost, že škodu zavinilo více škůdců, není důvodem pro snížení náhrady škody podle ustanovení § 450 ObčZ.¹⁷⁹ Zmírnění náhrady škody se připouští, i když se odpovídá za škodu ve smyslu ustanovení § 427 ObčZ.¹⁸⁰ Byla-li škoda způsobena úmyslně, odpovídá škůdce za škodu v plném rozsahu, v takovém případě nepřichází v úvahu ani použití ustanovení § 450 ObčZ.¹⁸¹ Osoby odpovědné za vzniklou škodu se nezbaví odpovědnosti nahradit škodu tím, že jiná osoba poskytne poškozenému dar na zmírnění jeho situace. Takové plnění by soud mohl považovat podle okolností případu jen za důvod pro snížení náhrady škody podle ustanovení § 450 ObčZ.¹⁸² Sama možnost uplatnění nároku na náhradu škody proti právnické osobě, u níž je poškozený v pracovním poměru, podle ustanovení zákoníku práce o odškodňování pracovních úrazů nebrání tomu, aby poškozený uplatnil úspěšně náhradu škody proti jinému odpovědnému subjektu podle ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu.¹⁸³

2.4 Odpovědnost a nárok na náhradu škody při usmrcení

Ustanovení Listiny základních práv a svobod nezakládají přímý nárok na náhradu škody. Ustanovení Čl. 30 odst. 1 Listiny, které garantuje kromě jiného právo na přiměřené hmotné zabezpečení při ztrátě živitele, směřuje do sféry sociálního zabezpečení poskytovaného státem, nikoliv k založení nároků pozůstalých vůči

¹⁷⁷ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 403.

¹⁷⁸ S IV str. 625.

¹⁷⁹ R 27/77.

¹⁸⁰ R 3/84.

¹⁸¹ R 50/85.

¹⁸² S IV str. 613.

¹⁸³ R 3/96.

škůdci na náhradu škody nad rámec upravený občanským zákoníkem.¹⁸⁴ Pokud dojde k usmrcení, hradí se náklady na výživu pozůstalých a přiměřené náklady spojené s pohřbem. Náklady spojené s pohřbem usmrceného představují náklady účtované pohřebním ústavem, cestovní výlohy, náklady na úpravu hrobu, jedna třetina nákladů na smuteční ošacení a nákladů na zřízení náhrobní desky do 10 tis. Kč. Tyto náklady se hradí tomu, kdo je fakticky vynaložil. Hradí je ten, kdo je odpovědný za smrt osoby. Za škodu usmrcením náleží pozůstalým jednorázové odškodnění a to podle § 444 ObčZ, kdy manželovi - manželce a každému rodiči, dítěti a osobě podle písm. f) § 444, náleží 240.000 Kč, dále při ztrátě nenarozeného počatého dítěte náleží každému z rodičů po 85.000 Kč a každému sourozenci zesnulého 175.000 Kč.

Příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou nelze dovodit ze skutečnosti, která je, již sama následkem, za něž škůdce odpovídá z jiného právního důvodu. Např. utrpěl-li někdo škodu v důsledku reakce – šoku na zprávu o smrtelném úrazu jiné osoby, který škůdce způsobil a za škodu z něhož¹⁸⁵ odpovídá.¹⁸⁶ Rozsah náhrady nákladů na výživu pozůstalému dítěti¹⁸⁷ je určen rozsahem výživného, které mu náleží¹⁸⁸ i s přihlédnutím k tomu, v jaké míře zemřelý rodič dítěte o ně pečoval.¹⁸⁹

Věcnou škodou je jen taková škoda, která se projevila na majetku poškozeného pracovníka v době jeho smrti, takovou škodou není tedy nárok manželky zemřelého poškozeného na úhradu nákladů vynaložených na práce vykonávané jinou osobou, které dříve vykonával její manžel. Tuto náhradu lze přiznat jako náhradu na výživu pozůstalých.¹⁹⁰ Bolestné a náhrada na ztížení společenského uplatnění musí být chápány jako samostatné dílčí nároky náhrady škody na zdraví.

Určování výše nákladů na výživu, kterou zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat své manželce, se řídí shodnými hledisky jako rozhodování soudu o vyživovací povinnosti mezi manžely, nikoli snad nějakými ryze mechanickými hledisky, záležejícími v podstatě rozdělování výdělku zemřelého na určité díly.

¹⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 1409/2001, ze dne 24.4.2003.

¹⁸⁵ Srov. § 448 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

¹⁸⁶ R 7/79.

¹⁸⁷ § 448 Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník.

¹⁸⁸ Ve smyslu ustanovení § 85 a § 96 Zákon o rodině.

¹⁸⁹ R 14/73.

¹⁹⁰ R 10/83.

Způsob výpočtu průměrného výdělku pozůstalých občanský zákoník neupravuje, prováděcí vyhláška k občanskému zákoníku odkazuje na pracovněprávní předpisy, upravující odpovědnost při pracovních úrazech a nemocech z povolání.¹⁹¹

Částky, které zemřelý pozůstalým poskytoval, musí odpovídat charakteru výživného.¹⁹² Pokud by tuto funkci neplnily, nebo byly vyšší než výživné přiměřené poměrům účastníka, náhrada na výživu pozůstalých by mohla být přiznána jen ve výši výživného přiměřeného poměrům účastníků.¹⁹³

Pozůstalý manžel může ve sporu o náhradu škody uplatnit jako nárok na náhradu za práci manželky v domácnosti jen to, co vyplývá z ustanovení § 448 ObčZ, tedy jen částky, který by byla manželka povinna poskytnout formou výživného na vyrovnání životní úrovně obou manželů, když by se přihlédlo k výdělkům obou manželů a hodnotě prací, kterými se oba manželé podílejí na zajištění potřeb rodiny.¹⁹⁴

Zde uvádím případ pro představu problematiky náhrady škody při úmrtí blízké osoby, kdy Ústavní soud pod sp. zn. Pl. ÚS 16/04 projednával v r. 2005 návrh, týkající se problematiky náhrady škody při úmrtí blízké osoby. Nález byl vyhlášen pod č. 265/2005 Sb.¹⁹⁵ Stěžovatel, otec patnáctiletého syna utonulého pod říčním jezem, požadoval před obecnými soudy náhradu škody 2 milionů korun s přísl. Žalovanou částku představovaly nejen náklady pohřbu a epitafní desky, ale také náhrada majetkové újmy z důvodu, že by mu mohl zemřelý syn v budoucnu pomáhat, resp. rodiče podporovat), jakož i náhradu nemajetkové újmy vyvolanou náhlým úmrtím syna. Ústavní stížnost byla spojena s návrhem na zrušení ustanovení § 442 odst. 1 a § 449 odst. 2 obč. zák. Ústavní soud konstatoval ve svých závěrech, že problém, který nastolil stěžovatel svým návrhem na zrušení ustanovení § 442 odst. 1 a § 449 odst. 2 občanského zákoníku, není v tom, že by tato ustanovení byla v rozporu s Ústavou, ale spíše v tom, co v ustanoveních upravujících škody explicitně není vyjádřeno. Nárok na náhradu kompenzující citovou újmu a pomoc zemřelého, která by v budoucnu mohl poskytovat výživu, nelze konstruovat ani srovnáním úpravy vyplývající z ustanovení § 448 a § 449 odst. 2 a 3 občanského zákoníku s

¹⁹¹ R 87/68.

¹⁹² Ve smyslu ustanovení § 85 a § 96 Zákona o rodině.

¹⁹³ R 11/76.

¹⁹⁴ S IV str. 626.

¹⁹⁵ Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, nález č. 98, sv. 37, str. 324.

ustanoveními § 11 a 13 občanského zákoníku, která zakládají právo na ochranu osobnosti, jejímž smyslem je ochrana respektování osobnosti fyzické osoby a její individuální integrity jako podmínky pro důstojnou existenci a celkový svobodný rozvoj jednotlivce.¹⁹⁶

Ústavní soud posuzoval, zda lze za použití interpretačních pravidel vyložit ustanovení občanského zákoníku vymezující náhradu škody tak, že by bylo možné po toto ustanovení podřadit i nárok na náhradu imateriální škody, spočívající ve ztrátě blízké osoby.¹⁹⁷ Nevylučuje se, pokud jednorázové odškodnění není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti.¹⁹⁸

„Náhradou skutečné škody se v případech odůvodněných vyzářováním principů obsažených v čl. 10 odst. 2 Listiny resp. čl. 8 odst. 1 Úmluvy do interpretace § 442 odst. 1 obč. zák. rozumí i peněžní kompenzace citové újmy utrpěné úmrtím osoby blízké, k níž došlo v důsledku zaviněného protiprávního jednání nebo týchž, příčících se dobrým mravům, fyzickou nebo právnickou osobou“.¹⁹⁹ Je-li totiž náhrada škody vázána na soudem zjištěné jednání či opomenutí škůdce, které musí být v příčinné souvislosti se vzniklou škodou, je odpovědnost v případě sporu o ochranu osobnosti dána objektivně a nárok uplatněný takovou žalobou nepodléhá promlčení. Jak je ve stanovisku uvedeno, to proto, že forma a intenzita zavinění škůdce by měly hrát klíčový význam pro stanovení jeho povinnosti nahradit škodu za citovou újmu poškozeného. Má-li totiž náhrada škody i sankční funkci, pak evropská právní i filosofická tradice nepřipouští uložit byt' i civilní sankci za nezaviněné jednání.²⁰⁰

2.5 Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

Zákon pod vlivem směrnice převzal do názvu ustanovení nepřesný a zavádějící termín „odpovědnost výrobce za vadu výrobku“. Ve skutečnosti se

¹⁹⁶ Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, nález č. 98, sv. 37, str. 326.

¹⁹⁷ Zde nemohl pominout, že v období podání ústavní stížnosti byla do zákona včleněna úprava odškodnění pozůstalých novelizovaným ustanovením § 444 občanského zákoníku, do kterého byl vložen nový odstavec 3, který tuto problematiku řeší jednorázovým plněním. Tímto ustanovením zákonodárce upravil způsob a rozsah náhrady za tento druh imateriální škody.

¹⁹⁸ Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, nález č. 98, sv. 37, str. 326.

¹⁹⁹ Podle soudkyně Wagnerové mělo plénum vyslovit tento interpretativní výrok.

²⁰⁰ Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, nález č. 98, sv. 37, str. 329.

nejedná o odpovědnost za vadu výrobku, nýbrž za škodu způsobenou vadou výrobku.²⁰¹

Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku upravují kromě našich českých právních předpisů, jakými je ObčZ a ObchZ i směrnice Rady ES. Jedna z nejvýznamnějších byla vydaná v roce 195 v rámci sblížení zákonů a dalších právních a správních předpisů členských států pod číslem 85/374/EHS. K ustanovení této směrnice je třeba podotknout, že zákon v ustanovení § 1 vymezuje podmínky vzniku odpovědnosti výrobce za škodu způsobenou vadností výrobku tak, že dojde-li v důsledku vady výrobku ke škodě na zdraví, k usmrcení nebo jiné škodě na jiné věci než je vadný výrobek, určené a užívané převážně k jiným než podnikatelským účelům odpovídá výrobce poškozenému za vzniklou škodu, jestliže poškozený prokáže vadu výrobku, vzniklou škodu a příčinnou souvislost mezi vadou výrobku a škodou.²⁰²

Ustanovení § 1 obsahuje tři základní právní skutečnosti, které je poškozená osoba povinna prokázat, aby mohla úspěšně uplatnit svůj nárok. Tedy musí prokázat vadu výrobku, vzniklou škodu a příčinnou souvislost mezi nimi.

Občansko-právní odpovědnost za vady plnění, tak i za prodlení je odpovědností smluvní, resp. závazkovou. Povinností dlužníka je splnit dluh řádně a včas. Pokud povinnost poskytnout předmět plnění nebyla řádně splněna, nastupuje odpovědnost za vady. Nebyl-li závazek splněn včas, je dlužník v prodlení, s nímž jsou spojeny jiné právní následky. Pro tyto druhy odpovědností je charakteristické, že následkem porušení určité povinnosti vzniká zákonem předvídaná další povinnost a tomu odpovídající právo jiného.

Odpovědnost za vady upravená v ObčZ vzniká mezi subjekty závazkového vztahu, a to jen u platných smluv. Vznik odpovědnosti za vady předpokládá existenci platného závazkového právního vztahu, přenechání věci jinému na základě úplatné smlouvy, porušení povinnosti plnit závazek řádně, tj. bez vady a výskyt, resp. projevení se vady buď v době plnění, nebo v záruční době.

²⁰¹ ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 1149.

²⁰² ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2009. s. 1148.

Obecná úprava je upravena v § 499 a následující v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník na principu lex generalis a zvláštní úprava, tedy vztah lex specialis v zákoně č. 513/1991 Sb., v zákoně č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v zákoně č. 378/2007, o léčivech aj.

Odpovědnost za vady je vadou objektivní, která vzniká bez ohledu na zavinění, a to již pouhou skutečností, že plnění vykazuje vady. Výskyt vady věci musí být v určitém časovém okamžiku, u zákonné odpovědnosti musí vada existovat v době plnění – tj. předání předmětu plnění zcizitelem a jeho převzetí nabyvatelem. Neplatí, pokud zákon, dohoda účastníků stanoví, že zcizitel odpovídá i za vady, které se vyskytnou do stanovené doby po plnění neboli v záruční době. Jde o záruční odpovědnost.

Odpovědnost za vady je vyloučena, když jde o vady zjevné, tj. které lze při uzavření smlouvy běžnou prohlídkou zjistit, o vady, které lze při převodu nemovitosti zjistit z katastru nemovitostí a dále o vady věci, tak jak stojí a leží. Odpovědnost za vady nemůže být vyloučena ani omezena, a to ani dohodou. Vady lze třídit na faktické, kdy zpravidla se jedná o vadu jakosti, množství; a dále na právní vady, kdy se jedná o závadu, která způsobuje, že nabyvatel nezískal k předmětu plnění takové právní postavení, jaké měl na základě smlouvy nabýt.²⁰³

Oprávněným k uplatnění práv z odpovědnosti za vady je zásadně nabyvatel, který musí vadu zciziteli vytknout v záruční době, jinak jeho právo zaniká prekluzí. Ode dne, kdy nabyvatel vadu vytkl, běží tříletá promlčecí doba k uplatnění konkrétního práva z odpovědnosti za vady, tedy k podání žaloby u soudu. Nejpozději je třeba vadu věci vytknout zciziteli do šesti měsíců od okamžiku, kdy měl nabyvatel možnost věc prohlédnout, pokud zákon nestanoví jinak - jde o lhůtu propadnou²⁰⁴. Vadu, za kterou se odpovídá formou záruční odpovědnosti, je třeba vytknout nejpozději do uplynutí záruční doby.²⁰⁵

Odpovědnost výrobce za škodu způsobenou vadou výrobku je nezávislá na tom, zda a jaké nároky by poškozený mohl případně uplatňovat z odpovědnosti za vady vůči organizaci, od které výrobek koupil.²⁰⁶

²⁰³ Např. věc je zatížena právem třetí osoby.

²⁰⁴ Prekluzivní lhůta.

²⁰⁵ 24 měsíců.

²⁰⁶ R 7/67.

Presumpce zavinění se nevztahuje na úmysl.²⁰⁷ Při rozhodování o nároku na náhradu škody je soud povinen vždy zkoumat, zda jsou dány zákonné předpoklady pro snížení požadované náhrady škody dle § 450 ObčZ.²⁰⁸

Pro vyvinění organizace nestačí, když poukáže na to, že výrobky nevyrábí, ale že výrobek byl dodán jako vadný již výrobcem. V takovém případě se obchodní organizace vyviní jen tehdy, pokud prokáže, že vzhledem k okolnostem daného případu nemohla vědět, že prodávaná věc má vadu, ze které může vzniknout škoda.²⁰⁹ Presumpce zavinění v ustanovení § 420 ObčZ se nevztahuje na úmysl, při rozhodování o nároku na náhradu škody je soud povinen vždy zkoumat, zda jsou dány zákonné předpoklady pro snížení požadované náhrady škody podle § 450 ObčZ.²¹⁰

2.6 Řízení před soudem

Nedojde-li k mimosoudnímu vypořádání, je zde možnost uplatnit své nároky v řízení občanským soudním na základě podané žaloby, vzájemné žaloby či kompenzační žaloby. Dále pak samozřejmě je třeba mít na mysli, že škoda se může stát a většinou se stává následkem některého z trestně právních deliktů, pak tedy lze uplatnit svůj nárok v řízení trestním, ve kterém je připojeno adhezní řízení o právu na náhradu škody, které je nutno navrhnout do zahájení dokazování. A v neposlední řadě v řízení přestupkovém, byla-li majetková škoda způsobena protiprávním úkonem se skutkovou podstatou. Ten, proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno, nebo ten, jenž byl zproštěn obžaloby, má zásadně právo na náhradu škody způsobené usnesením o vznesení obvinění. Uvedené právo nemá pouze ten, kdo si obvinění sám zavinil, a ten, kdo byl obžaloby zproštěn, nebo proti němu bylo trestní stíhání zastaveno jen proto, že není za spáchaný trestný čin odpovědný, nebo že mu udělena milost anebo že trestný čin byl amnestován.²¹¹

Náklady vzniklé při uplatňování nároku v trestním řízení jsou majetkovou újmou, která poškozenému vznikla v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním škůdce.²¹²

²⁰⁷ Dle ustanovení § 420 ObčZ.

²⁰⁸ R 34/69.

²⁰⁹ R 4/81.

²¹⁰ R 34/69.

²¹¹ R 35/91.

²¹² R 71/71.

Rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení, které není v souladu se zákonem, může vyvolat ze strany obhajoby procesní úkony směřující k odstranění nežádoucích právních důsledků vůči obviněnému, jež by v případě správného rozhodnutí nebyly potřebné. Taková rozhodnutí mohou být příčinou vzniku nákladů za úkony obhajoby v zájmu obviněného a náklady vynaložené na ně jsou v příčinné souvislosti s nezákonnými rozhodnutími, neboť byly těmito rozhodnutími vyvolány. Za takto vzniklou škodu je dána odpovědnost.²¹³ Nelze zásadně vyloučit, aby poškozený v rámci nároku na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě uplatnil nárok na náhradu majetkové újmy, která mu vznikla tím, že vynaložil náklady na nutnou obhajobu. Tato majetková újma musí být v příčinné souvislosti s rozhodnutím o vazbě, tedy se skutečností, s níž zákon spojuje odpovědnost za škodu.²¹⁴

Poškozený, kterému trestným činem vznikla škoda, má právo na náhradu této škody pachatelem trestného činu. Musí jít o škodu vyčíslitelnou v penězích, tedy nejčastěji o škodu na majetku nebo na životě či zdraví. Požadavek na náhradu škody může poškozený uplatnit v trestním řízení. Pokud tak řádně učiní a výše škody je dostatečně doložena, soud uloží obžalovanému povinnost škodu nahradit. Takový rozsudek pak může být podkladem pro exekuci, nesplní-li odsouzený povinnost nahradit škodu dobrovolně.²¹⁵

Každý poškozený má následující procesní práva:

- ❖ právo používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka²¹⁶
- ❖ právo činit návrhy na doplnění dokazování²¹⁷
- ❖ právo být poučen o svých právech a právo na poskytnutí plné možnosti k jejich uplatnění²¹⁸
- ❖ právo před skončením řízení se vyjádřit k věci²¹⁹
- ❖ právo dát se zastupovat zmocněncem²²⁰

²¹³ R 24/92.

²¹⁴ R 20/81.

²¹⁵ § 43 odst. 2 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²¹⁶ § 2 odst. 14 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²¹⁷ § 43 odst. 1 a § 215 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²¹⁸ § 46 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²¹⁹ § 43 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

- ❖ právo, aby při provádění úkonů trestního řízení bylo s poškozeným jednáno tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel trestního řízení a aby byla vždy šetřena jeho osobnost a ústavou zaručená práva²²¹
- ❖ právo žádat, aby mu byly do vlastních rukou doručeny opisy rozhodnutí, proti kterým může podat opravný prostředek²²²
- ❖ právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí²²³
- ❖ právo podat stížnost proti usnesení o přibrání znalce²²⁴
- ❖ právo dát podnět k trestnímu stíhání a právo na přijetí jeho podání²²⁵
- ❖ právo podat stížnost proti usnesení o odložení věci²²⁶
- ❖ právo na doručení usnesení o odložení věci, pokud je poškozený znám a právo podat stížnost proti tomuto usnesení²²⁷.
- ❖ právo vyjádřit souhlas s trestním stíháním²²⁸
- ❖ právo žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy ve vyšetřování nebo závady v postupu vyšetřovatele²²⁹
- ❖ právo, aby mu bylo oznámeno usnesení o postoupení věci²³⁰
- ❖ právo být vyrozuměn o zastavení trestního stíhání²³¹
- ❖ právo být vyrozuměn o přerušení trestního stíhání²³²
- ❖ právo na doručení opisu obžaloby, pokud jsou jeho pobyt nebo sídlo známé²³³
- ❖ právo účastnit se hlavního líčení, s tím, že musí být vyrozuměn o době a místě konání hlavního líčení se zachováním zpravidla aspoň tří denní lhůty k přípravě²³⁴
- ❖ právo klást se souhlasem předsedy senátu vyslychaným osobám otázky, a to zpravidla tehdy, když předseda senátu své dotazy skončil a když už nemají otázek členové senátu²³⁵

²²⁰ § 50 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²²¹ § 52 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²²² § 63 odst. 1 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²²³ § 65 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²²⁴ § 105 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²²⁵ § 158 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²²⁶ § 159 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²²⁷ § 159 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²²⁸ § 163a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²²⁹ § 167 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²³⁰ § 171 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²³¹ § 172 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²³² § 173 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²³³ § 196 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²³⁴ § 199 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²³⁵ § 215 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

Poškozený, který má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody způsobené trestným činem, má vedle procesních práv ještě tato práva:

- ❖ právo uplatnit proti obviněnému nárok na náhradu škody²³⁶
- ❖ právo za podmínek stanovených zvláštním zákonem na poskytnutí peněžité pomoci od státu²³⁷
- ❖ právo učinit návrh na zajištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného,
- ❖ právo být vyrozuměn o zajištění nároku²³⁸
- ❖ právo stížnosti proti rozhodnutí o zajištění nároku na náhradu škody²³⁹
- ❖ uplatni-li poškozený návrh na náhradu škody, soud mu v opise doručí rozsudek, a to i když byl při vyhlášení rozsudku přítomen²⁴⁰
- ❖ právo podat stížnost proti usnesení soudu, jímž byla povolena obnova řízení ve výroku o přiznaném nároku na náhradu škody²⁴¹
- ❖ právo být ve vyrozumění o hlavním líčení upozorněn, že nedostaví-li se k hlavnímu líčení, bude se o jeho nároku na náhradu škody rozhodovat na podkladě jeho vlastních návrhů, jsou-li už obsaženy ve spise nebo dojdou-li soudu dříve, než se přikročí k dokazování²⁴²
- ❖ právo na postup podle § 206 odst. 2, podle něhož se předseda senátu po přednesení obžaloby dotáže poškozeného, zda navrhuje, aby obžalovanému byla uložena povinnost k náhradě škody způsobené trestným činem a v jakém rozsahu. Nedostavil-li se poškozený k hlavnímu líčení a je-li jeho návrh obsažen už ve spise, předseda senátu přečte tento návrh ze spisu²⁴³
- ❖ právo na přednesení konečného návrhu při veřejném zasedání o odvolání²⁴⁴
- ❖ právo napadnout rozsudek odvoláním, a to pro nesprávnost výroku o náhradě škody,²⁴⁵

²³⁶ § 43 odst. 2, § 228, § 229 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²³⁷ § 1 zákona č. 209/1997 Sb.

²³⁸ § 47 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²³⁹ § 47 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²⁴⁰ § 130 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²⁴¹ § 141 odst. 2, § 142 odst. 1, § 286 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²⁴² § 198 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²⁴³ § 206 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²⁴⁴ § 235 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²⁴⁵ § 158 odst. 1 písm. d) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

- ❖ může jej napadat také proto, že takový výrok učiněn nebyl, jakož i pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí²⁴⁶
- ❖ právo uzavřít dohodu s obviněným o náhradě škody, způsobené trestným činem, která je nutná k podmíněnému zastavení trestního stíhání a za určitých podmínek může vést i k úplnému zastavení trestního stíhání - § 308²⁴⁷
- ❖ právo dát souhlas k rozhodnutí soudu o schválení narovnání.²⁴⁸

Jde-li o poškozeného s nárokem na náhradu škody, je třeba řádně protokolovat jeho případný návrh, že uplatňuje nárok na náhradu škody. V řízení před soudem mohou kolidovat práva poškozeného s jeho postavením svědka. Judikatura se k této problematice vyjádřila ve stanovisku publikovaném pod č. III/1967 Sb. rozh. tr. tak, že je vhodné, aby v hlavním líčení byl poškozený, který je současně svědkem, vyslechnut přednostně, tj. ihned po výslechu obžalovaného, aby jeho výpověď nebyla ovlivňována znalostmi získanými přítomností při výslechu dalších svědků, event. při provádění jiných důkazů. Při hodnocení jeho výpovědi přihlédne soud též k tomu, zda jeho výpověď nebyla ovlivněna znalostmi získanými při výkonu práv poškozeného zejména nahlížením do spisu a přítomností při výslechu obžalovaného v hlavním líčení. V případě, že poškozený se dá zastupovat zmocněncem, je možné, aby od počátku hlavního líčení byl přítomen zmocněnec poškozeného a poškozený se účastnil hlavního líčení až po svědecké výpovědi.²⁴⁹

Z ustanovení § 12 odst. 6 tr. řádu, vyplývá, že se poškozenému přisuzuje aktivní účast v trestním řízení v postavení procesní strany, a to bez ohledu na to, zda je poškozený subjekte adhezního řízení, tj. má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, či nikoliv. Z toho vyplývá požadavek, aby v trestním řízení měl poškozený zaručeno stejné právní postavení jako ostatní strany, zejména jako osoby, proti které se vede trestní řízení.²⁵⁰ V některých případech však soud o požadavku na náhradu škody nemůže rozhodnout a musí poškozeného s jeho nárokem odkázat na

²⁴⁶ § 246 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²⁴⁷ § 307 a § 308 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²⁴⁸ § 309 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

²⁴⁹ III/1967 Sb.

²⁵⁰ § 12 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

občanskoprávní řízení. Stát se tak může z několika důvodů. Nejčastějším důvodem bohužel jsou nedostatky v požadavcích samotných poškozených.²⁵¹

Dalším důvodem bývá skutečnost, že pro rozhodnutí o náhradě škody by bylo třeba provádět širší dokazování, než dokazování o trestném činu samotném. V takových případech, pokud poškozený sám nedoloží rozsah vzniklé škody, soud nebude hlavní líčení odročovat jenom proto, aby poškozenému umožnil obstatat potřebné doklady, jestliže trestný čin jako takový je dostatečně prokázán. Dalším případem, kdy poškozený musí být odkázán s požadavkem na náhradu škody na občanskoprávní řízení, je situace, kdy je obžalovaný obžaloby zproštěn.

Je-li poškozený se svým nárokem na náhradu škody odkázán v trestním řízení na řízení občanskoprávní, má tři možnosti jak postupovat. Za prvé se může dohodnout s odsouzeným na dobrovolném nahrazení způsobené škody. To je ideální případ, ale bohužel asi nebude příliš častý. Za druhé nemusí dělat vůbec nic, pokud se smíří s tím, že škoda zůstane nenahrazena. Poslední možností je podání občanskoprávní žaloby o náhradu škody.²⁵²

Žaloba se podává u okresního soudu, přičemž žalobce si může vybrat, zda podá žalobu u soudu, v jehož obvodu má pachatel trestného činu bydliště, nebo u soudu, v jehož obvodu došlo ke spáchání trestného činu, jímž byla způsobena škoda. Žalobu je podat v potřebném počtu vyhotovení tak, aby jedno vyhotovení zůstalo u soudu a aby každý žalovaný mohl také dostat po jednom vyhotovení (soud žalobu zašle žalovanému, tedy pachateli – je-li žalováno více pachatelů, musí být i více vyhotovení žaloby). V žalobě musí být uveden soud, jemuž je určena, musejí být přesně označeni všichni účastníci (žalobce i žalovaný), a to jménem a příjmením, datem narození a adresou bydliště. Dále musí být v žalobě stručně vylíčeno, co je důvodem žaloby a musí být přesně navrženo rozhodnutí, jehož se žalobce domáhá. Žaloba musí být datována a podepsána žalobcem.²⁵³

²⁵¹ STAVINHOVÁ, J. – HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. 660 s. ISBN 80-210-3271-5.

²⁵² STAVINHOVÁ, J. – HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. 660 s. ISBN 80-210-3271-5.

²⁵³ <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/texty/pravo-sebeobrana/osoba-poskozena-trestnym-cinem-a-jeji-pravo-na-nahradu-skody-zp-trestnym-cinem>.

Za podání žaloby se platí soudní poplatek ve výši 4% z žalované částky, nejméně ale 600,- Kč, nejvíce 1.000.000,- Kč. Poplatek však není třeba platit, jedná-li se o náhradu škody na zdraví nebo náhradu majetkové škody vzniklé v souvislosti s ublížením na zdraví. V žalobě může být navrženo, aby soud rozhodl tzv. platebním rozkazem. Ten soud vydá bez nařízení jednání, což může soudní řízení podstatně urychlit. Je ale třeba, aby žaloba byla dobře napsaná a aby k ní byly doloženy všechny potřebné důkazy. Pokud žalovaný podá proti platebnímu rozkazu odpor, bude soud muset ve věci nařídit ústní jednání. I když žalobce navrhne vydání platebního rozkazu, nemusí soud tento návrh akceptovat a může ve věci nařídit jednání a rozhodnout rozsudkem.

Nic nebrání tomu, aby poškozený žalobu podal sám. Je však vhodnější, aby se pro celé řízení nebo alespoň pro sepsání žaloby nechal zastoupit advokátem. V občanskoprávním řízení totiž má žalobce tzv. důkazní břemeno – tzn., že musí prokazovat svůj nárok. Pokud se mu to nepovede, bude žaloba zamítnuta a žalobce bude navíc ještě muset zaplatit soudní výlohy žalovaného, v daném případě pachatele trestné činnosti. Naopak, pokud žalobce bude ve sporu úspěšný, žalovaný bude muset nahradit jeho výdaje, a to včetně zaplaceného soudního poplatku a výloh za právní zastoupení advokátem.²⁵⁴

²⁵⁴ <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/texty/pravo-sebeobrana/osoba-poskozena-trestnym-cinem-a-jeji-pravo-na-nahradu-skody-zp-trestnym-cinem>.

3. NÁHRADA ŠKODY PODLE OBCHODNÍHO PRÁVA

Předmětem obchodního práva je právní postavení podnikatelů v soukromoprávních vztazích. Základním pramenem obchodního práva v ČR je zák. č. 513/91 Sb. Obchodní zákoník. Obchodní zákoník je chápán jako zvláštní právní předpis (*lex specialis*) ve vztahu k Občanskému zákoníku (*lex generalis*). Občanský zákoník tvoří taktéž jeden ze základních pramenů obchodního práva. Obchodním zákoníkem se řídí i závazkové vztahy, i když jejich subjekty nejsou podnikatelé (např. smlouvy o úvěru). Je třeba upozornit, že obchodní zákoník neupravuje podmínky podnikání, ty upravuje živnostenský zákon č. 455/1991 Sb.

Obchodní zákoník upravuje majetkoprávní postavení podnikatelů, právní formy podnikání, obchodní závazkové vztahy a některé jiné vztahy, které s podnikáním souvisí. Jako další „podpůrné“ prameny obchodního práva uvádím např. Zákon o ochraně hospodářské soutěže, Zákon o cenných papírech, Zákon směnečný a šekový apod. Dalšími předpisy, které mého názoru souvisí úzce s Obchodním zákoníkem je Zákon o konkursu a vyrovnání, samozřejmě nesmím opomenout Občanský soudní řád a Správní řád. A pro podmínky podnikání je potřeba Zákon o živnostenském podnikání. Pramenem podle právní úpravy vztahů při podnikání mezi tuzemskými a zahraničními podnikateli mohou být i mezinárodní smlouvy, jimiž je česká republika vázána a které byly publikovány ve Sbírce zákonů. Z ustanovení § 756 ObchZ vyplývá, že takové mezinárodní smlouvy mají před vnitrostátní právní úpravou přednost. Zařadit k nim lze např.²⁵⁵:

- ❖ Úmluvu OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží – sdělení č. 160/1991 Sb.,
- ❖ Úmluvu o mezinárodní železniční přepravě (COTIF) - vyhláška č. 8/1985 Sb.,
- ❖ Úmluvu o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR) – vyhláška č. 11/1975 Sb.

Obchodní právo je soubor právních norem, které upravují majetkoprávní postavení podnikatelů a vztahy vznikající mezi nimi v souvislosti s jejich podnikatelskou činností. Ve vymezeném rozsahu však upravuje obchodní právo i vztahy mezi nepodnikatelskými subjekty a některé veřejnoprávní vztahy mezi podnikatelem a státem. Obchodní právo spadá do soukromého práva a je jakýmsi „ pododvětvím “

²⁵⁵ ŠVARC, Z., *Smluvní vztahy při podnikání*. Ostrava: Anag, 2001. 199s. ISBN 80-7263-070-9.

práva občanského.²⁵⁶

Obchodní právo tvoří speciální soubor právních norem, které upravují tři základní okruhy otázek:

- ❖ postavení podnikatele
- ❖ obchodní závazkové vztahy
- ❖ některé další vztahy s podnikáním související

Toto vymezení působnosti obchodního zákoníku respektuje koncepci, podle níž je základem soukromoprávní úpravy společenských vztahů občanský zákoník. Obchodní zákoník²⁵⁷ pak představuje zvláštní zákon, který upravuje ty otázky, které jsou pro oblast podnikání specifické. Z této koncepce pak plyne podpůrná působnost občanského zákoníku pro vztahy spadající do obchodního práva – nelze-li některé otázky řešit podle ustanovení obchodního zákoníku, řeší se podle předpisů práva občanského. Nelze-li je řešit ani podle těchto předpisů, posoudí se podle obchodních zvyklostí, a není-li jich, podle zásad, na kterých je vybudován obchodní zákoník.

3.1 Vztahy mezi občanským a obchodním zákoníkem

Citace zákona: „Právní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského. Nelze-li je řešit ani podle těchto předpisů, posoudí se podle obchodních zvyklostí²⁵⁸, a není-li jich, podle zásad, na kterých spočívá tento zákon.²⁵⁹ Úprava majetkových vztahů ve zvláštních zákonech má přednost před obecnou úpravou obsaženou v občanském zákoníku. Mezi nejdůležitější zásady obchodního zákoníku a obchodního jednání je zásada poctivého obchodního styku a zásada rovnosti podnikatelů. Obchodní zákoník je chápán jako zvláštní právní předpis²⁶⁰ ve vztahu k Občanskému zákoníku²⁶¹.

²⁵⁶ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

²⁵⁷ zákon č. 513/1991 Sb. v platném znění

²⁵⁸ Obchodní zvyklostí je pravidlo chování, které se fakticky mezi podnikateli dodržuje. Tyto zvyklosti nejsou v zákoníku uvedeny, musí se odvodit.

²⁵⁹ §1/odst. 2; Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

²⁶⁰ Lex specialis.

²⁶¹ Lex generalis.

Mohou nastat vesměs 4 případy:

1. úprava je pouze v ObčZ - platí Občanský zákoník (vlastnictví, právní úkony, smlouvy - nájemní, o půjčce, o pojištění)
2. obecná úprava v Občanském zákoníku, specifika v Obchodním zákoníku, kde ale není úprava komplexní (např.: "některá ustanovení o smluvní pokutě"), obchodního zákoníku má postavení speciálního právního předpisu, v tomto případě se používají oba zákoníky. Často v oblasti závazkového práva.²⁶²
3. komplexní úprava v Obchodním zákoníku, ale Občanský zákoník má úpravu také - potom záleží na povaze smluvních stran (kupní smlouva - jako občan podle ObčZ, jako podnikatel podle ObchZ.)²⁶³
4. úprava je pouze v ObchZ – samozřejmě ObčZ ji nemá a úprava z ObchZ se použije bez ohledu na povahu smluvních stran na podnikatelské i nepodnikatelské vztahy (smlouva o běžném účtu, o sporožirovém účtu).

Platí, že strany, které nejsou podnikateli, se mohou výslovně písemně dohodnout, že smlouvu uzavřou nikoli podle Občanského zákoníku ale podle ObchZ. Zákoníku²⁶⁴. Opačný případ nelze, podnikatelé se musí řídit podle ObchZ a nemohou se dohodnout, že se budou místo toho řídit podle ObčZ. Pokud je úprava v obou předpisech, strany se mohou dohodnout, který budou používat, ovšem ne v případech, kdy je povinný ObchZ. Obchodní právo upravuje postavení podnikatelů, jejich právní formy podnikání a jejich organizaci, formy jednání podnikatele, povinnosti podnikatele aj. Obchodní závazkové vztahy upravují pravidla pro uzavírání smluv, jednotlivé druhy smluv, důsledky porušení smluvních povinností aj. Další vztahy související s podnikáním se týkají hospodářské soutěže, důsledky nekalé soutěže aj.

²⁶² Některé otázky mají v občanském zákoníku úpravu obecnou a obchodní zákoník řeší speciálně jen jejich některé dílčí aspekty (např. smluvní pokuta upravená v základu v § 544 a § 545 občanského zákoníku doplněná v § 300 a § 302 obchodního zákoníku, započtení pohledávek). Úprava v obchodním zákoníku jako úprava speciální má v těchto případech pro obchodní závazkové vztahy přednost a občanský zákoník se použije, pokud speciální úprava chybí.

²⁶³ Některé otázky upravuje výlučně obchodní zákoník, např. prokuru, bankovní záruku, jejíž úprava je upravena v ustanoveních § 313 a § 322 obchodního zákoníku, nebo je jeho úprava komplexní, např. ručení, promlčení, jednotlivé smluvní typy. V těchto případech je subsidiární či analogické použití občanského zákoníku vyloučeno.

²⁶⁴ § 262; Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

Subjekty obchodního práva jsou FO, PO, i stát vstupující do obchodněprávních vztahů. Jimi jsou podnikatelé²⁶⁵, stát a samosprávné územní jednotky (obce, kraje) – pouze za předpokladu zabezpečování veřejných potřeb a občané (nepodnikatelé), pouze výjimečně při nekalé soutěži, kdy může být poškozen spotřebitel, který má stejná práva jako podnikatel.²⁶⁶

Právní řád upravující otázky způsobilosti k právům a právním úkonům se označuje jako osobní statut, neboť upravuje právní postavení osoby s ohledem na její osobní poměry, jako je např. věk, duševní zdraví²⁶⁷, nebo u právnických osob²⁶⁸ jejich vznik, vnitřní poměry a uzavírání jejich právních úkonů a jejich zánik. Podnikatele OZ chápe jako právně samostatný, vlastnicky oddělený právní subjekt, který provozuje podnikatelskou činnost vlastním jménem. Druhy podnikatelů upravuje Obchodní zákoník v ustanovení § 2 odst. 2.²⁶⁹

Do 1. skupiny patří každá osoba zapsaná v obchodním rejstříku, přitom je nerozhodné, zda tam jsou zapsány povinně nebo dobrovolně. Formulace zákona nevyžaduje, aby osoba zapsaná do OR podnikala nebo byla alespoň oprávněna podnikat. Proto bude mít povahu podnikatele a.s. nebo s.r.o. nebo družstvo, i když budou založeny za jiným účelem než podnikání. Povahu podnikatele má i jiná PO,

²⁶⁵ Např. osoby zapsané v obchodním rejstříku.

²⁶⁶ Z některých ustanovení ObchZ tak vyplývá (§ 4), že ve stanovených případech jsou subjekty obchodněprávních vztahů i § 41 – FO i PO, které se účastní hospodářské soutěže, i když nejsou podnikatelé - soutěžitelé, mají právo svobodně rozvíjet svou soutěžní činnost v zájmu dosažení hospodářského prospěchu a sdružovat se k výkonu této činnosti; jsou však povinny přitom dbát právně závazných pravidel hospodářské soutěže a nesmějí účast v soutěži zneužívat. § 44, 45 – spotřebitelé; § 261, 262 - stát nebo samosprávná územní jednotka, jestliže se jedná o zajištění činností k zabezpečování veřejných potřeb (za se stát považují i státní organizace, jež nejsou podnikateli); FO nepodnikatel při účasti na obchodních aktivitách jako zakladatel či společník obchodní společnosti, zakladatel či člen družstva, statutární orgán nebo jiný orgán nebo jeho člen či správce vkladu.

²⁶⁷ FO - způsobilost mít práva a povinnosti se nabyvá narozením; způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu vzniká u FO zletilostí - tedy dovršením 18. roku věku, před dosažením tohoto věku se zletilosti nabyvá jen uzavřením manželství. Smrtí tato způsobilost zanikne.

²⁶⁸ PO - jsou sdružení FO nebo PO, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy a jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon. PO mají způsobilost mít práva a povinnosti.

Ke zřízení PO je třeba písemná smlouva nebo zakladatelská listina, pokud nestanoví zvl. zákon jinak, vznikají dnem, ke kterému jsou zapsány do OR nebo jiného zákonem určeného rejstříku, pokud zvl. zákon nestanoví jejich vznik jinak. Způsobilost PO nabyvat práva a povinnosti může být omezena jen zákonem. Právní úkony PO ve všech věcech činí ti, kteří jsou k tomu smlouvou o zřízení PO, zakladatelskou listinou PO či zákonem oprávněni - tedy statutární orgány. PO se zrušuje dohodou, uplynutím doby nebo splněním účelu. V obchodněprávních vztazích vystupuje stát jako PO.

²⁶⁹ Podnikatelem podle OZ (§2 odst. 2) je: a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku (např. obchodní společnosti, družstva, státní podnik), b) osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění (FO na základě živnostenského listu nebo koncesní listiny), c) osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů (např. znalci, tlumočníci, lékaři, advokáti), d) osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu (např. samostatně hospodařící rolníci).

kteřá není založena k podnikání, jestliže se podle zvláštního zákona zapisuje do OR, např. příspěvková organizace obcí a krajů a to i tehdy, když neprovozuje podnikatelskou činnost. Podnikateli tudíž jsou všechny obchodní společnosti a družstva zřícená podle obchodního zákoníku, jiné právnické osoby, určuje-li to zvlášť zákon (př. banky, burzy, ČSD), zahraniční osoby, popř. organizační složky jejich podniků, zapsané do obchodního rejstříku podle § 21 odst. 4 OZ, fyzické osoby oprávněné podnikat, které se zapisují do obchodního rejstříku buď na vlastní žádost, nebo v případě, kdy to určuje zvláštní zákon. Druhou a třetí. skupinu tvoří FO, které podnikají na základě živnostenského oprávnění²⁷⁰, nezáleží na tom, zda jde o živnost ohlašovací nebo koncesovanou nebo na základě jiného oprávnění než je živnostenské. Tím se rozumí právo podnikat v oblastech, které jsou z působnosti živnostenského zákona vyloučeny, ale zvláštní předpis upravuje jejich podmínky - zpravidla vyžaduje speciální oprávnění. Patří sem tzv. svobodná povolání, dále činnost bank, pořádání loterií aj. podobných her. Na druhé straně podnikatelem není osoba, která může svoji činnost, byť podnikatelského charakteru vykonávat bez zvláštního oprávnění (např. majitel nájemního domu, drobný pěstitel apod.) 4. skupinu podnikatelů tvoří samostatně hospodařící rolníci, kteří provozují zemědělskou výrobu za podmínek stanovených zákonem.²⁷¹ Do čtvrté skupiny patří osoby FO, PO, které provozují zemědělskou výrobu a jsou zapsány do evidence podle zvláštního předpisu. Podnikání je soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku²⁷².

1. soustavnost – pravidelnost nebo činnost, která se neustále opakuje, proto podnikáním není příležitostná či nahodile vykonávaná výdělečná činnost. Posouzení soustavnosti bude vždy věcí konkrétního případu s přihlédnutím k povaze činnosti
2. samostatnost – ten, kdo podnikatelskou činnost provozuje, sám rozhoduje o jejím způsobu a rozsahu (o době, místě konání), není nikomu podřízen
3. vlastní jméno – výkon činnosti vlastním jménem znamená, že podnikatel provozuje podnik. činnost (především při právních úkonech) pod svou obchodní firmou – registrována v OR

²⁷⁰ Průkazem je živnostenský list nebo koncesní listina.

²⁷¹ Zákon č. 219 /1991.

²⁷² § 2 odst. 1 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

4. vlastní odpovědnost – odpovědnost za porušení svých závazků nebo právních předpisů a též odpovědnost za výsledek podnikatelské činnosti – především zisk nebo

5. za účelem dosažení zisku - zda je či není naplněn znak provozování činnosti za účelem dosažení zisku, není důležité, jestli činnost zisk skutečně přinesla nebo skončila ztrátou; rozhodující je, zda byla uskutečňována s cílem zisku dosáhnout.

Aby určitá činnost byla podnikáním ve smyslu zákona, musí být všechny tyto znaky splněny kumulativně, tzn. soustavnost, samostatnost, být vykonávána jménem podnikatele, na jeho odpovědnost a účet, sledovat účel zisku. Pojem podnikání, jak jej vymezuje Obchodní zákoník, se ve výše uvedených znacích kryje s pojmem živnost podle Živnostenského zákona. Obsah pojmu živnost je však užší, neboť zahrnuje jen podnikání provozované za podmínek stanovených živnostenským zákonem. Zároveň taxativně vyjmenovává činnosti, které živnostenský zákon za živnost nepovažuje. To ovšem nevylučuje, že tyto činnosti jsou nebo mohou být podnikáním ve smyslu Obchodního zákona.

Novela provedená zák. č. 501/2001 Sb. a zák. č. 88/2003 Sb. úpravu sídla PO z obchodního zákoníku zcela vypustila, a tak ji podřídila § 19c občanského zákoníku, sídlo PO je určeno adresou, kde PO skutečně sídlí.²⁷³

3.2 Podnikání zahraničních osob

Zahraníční osoby mohou podnikat na území ČR za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako české osoby.²⁷⁴ Zahraníční osobou se rozumí FO s bydlištěm nebo PO se sídlem mimo území ČR. Podnikáním zahraniční osoby na území ČR se rozumí její podnikání, pokud má podnik nebo jeho organizační složku umístěnou na našem území. Důležité ohledně podnikání zahraničních osob²⁷⁵ je upraveno v ustanovení § 21 ObchZ, který ustanovuje, že zahraniční osoby mohou podnikat²⁷⁶ na území České republiky za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako české osoby,

²⁷³ Za takovou adresu je výslovně označena adresa místa, kde je umístěna správa PO a kde se veřejnost může s PO stýkat.

²⁷⁴ § 21 odst. 1 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

²⁷⁵ § 21 odst. 2 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník uvádí, že zahraniční osobou se pro účely tohoto zákona rozumí fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem mimo území české republiky. Českou právnickou osobou se pro účely tohoto zákona rozumí právnická osoba se sídlem na území české republiky.

²⁷⁶ § 21 odst. 3 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník vysvětluje pojem podnikání zahraniční osoby na území České republiky, kterým se rozumí podnikání této osoby, má-li podnik nebo jeho organizační složka umístěnou na území České republiky.

pokud samozřejmě ze zákona nevyplývá něco jiného. Oprávnění zahraniční osoby podnikat na území České republiky vzniká ke dni zápisu této osoby, popřípadě organizační složky jejího podniku v rozsahu předmětu podnikání zapsaném v obchodním rejstříku. Návrh na zápis podává zahraniční osoba.²⁷⁷

Zahraníční osoba musí podat návrh na zápis do OR. Oprávnění zahraniční osoby podnikat na našem území vzniká ke dni zápisu této osoby, popř. organizační složky jejího podniku do OR. Podnikat může v rozsahu předmětu podnikání zapsaném do OR. Toto omezení se od 1. 1. 2001 nevztahuje na FO, které jsou st. příslušníky členských států EU nebo jiných států tvořících Evropský hospodářský prostor, které podnikají na našem území. Podnikáním zahraničních osob podle tohoto ustanovení se rozumí podnikání zahraniční osoby pomocí organizační složky umístěné na území ČR. Organizační složku nelze v tomto případě zaměňovat s PO zřízenou v ČR zahraniční osobou.

Zahraníční FO, která chce podnikat na území ČR, musí získat vízum k pobytu na dobu delší než 90 dnů, nejde – li o občany států EU, rezidenty v ES nebo o občany ostatních států evropského hospodářského prostoru a Švýcarska. Za podnikání zahraničních osob se považuje pouze provoz podniku, organizační složky, na českém státním území. Osobní způsobilost cizozemské společnosti k právnímu jednání popř. oprávněnost jejich zástupců k jejímu zastupování jest posuzovati podle cizozemského práva.²⁷⁸

Ustanovení o inkorporačním principu²⁷⁹ je kolizní normou určující osobní statut PO. Její právní způsobilost, tj. způsobilost k právům a k právním úkonům, a rovněž jak její vznik, existence, tak i zánik, a dále její vnitřní poměry se řídí právním řádem státu, podle něhož byla PO založena. Stejným právním řádem se řídí i ručení členů nebo společníků za závazky takovéto PO. Přejímá se tedy tzv. inkorporační zásada, z které vychází i zákoník mezinárodního obchodu.

Obchodněprávní úprava pro účely vyvlastnění nebo omezení vlastnického práva vyžaduje, aby se tak stalo ve „veřejném zájmu, který nelze uspokojit jinak.“ Zásah do vlastnictví zahraničních podnikatelů a investorů je tak podmíněn požadavkem

²⁷⁷ § 21 odst. 4 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

²⁷⁸ Váž. 12 078 z roku 1932.

²⁷⁹ § 22 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

absolutní nutnosti uspokojení veřejného zájmu. Existence veřejného zájmu a nutnost jeho uspokojení je v ustanovení § 25 odst. 1 ObchZ pojata jako součást skutkové podstaty upravené tímto ustanovením. Konstatace veřejného zájmu a jeho intenzity může být komplikována tím, že veřejný zájem dosud nebyl uspokojivě definován a že jako pojmová kategorie není neměnný. Jeho pojetí se obsahově posouvá na vývoji myšlení. Obecně lze vyjít ze směrnice, že veřejný zájem sleduje naplnění určitého účelu vyhověním životním potřebám nějakého širšího celku. V konfliktu veřejného a soukromého zájmu musí soukromý zájem ustoupit, nemůže však jít o prostou negaci soukromého zájmu, nýbrž spíše o nalezení rozumného vztahu proporcionality těchto zájmů. A dále, že při konfliktu různých veřejných zájmů má zájem nižších ustoupit zájmu vyšších, třebaže je rozdílná intenzita a účel, tímto zájmem sledovaný.²⁸⁰

V souladu s čl. 2 odst. 4 LZPS podle něhož vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné jen ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu tak, aby odpovídalo zásadě poskytnutí spravedlivé, efektivní náhrady, se stanoví, že majetek zahraniční osoby související s podnikáním v ČR a majetek PO se zahraniční majetkovou účastí může být v ČR vyvlastněn nebo vlastnické právo omezeno jen na základě zákona a ve veřejném zájmu, který není možno uspokojit jinak. Náhrada odpovídající plné hodnotě majetku dotčeného opatřeními musí být poskytnuta bez prodlení a musí být volně převoditelná do zahraničí v cizí měně. Tím je současně zajištěn potřebný devizový režim. Vyvlastnění – pokud jsou pro ně splněny zákonem taxativně stanovené podmínky, není neoprávněným zásahem do vlastnického práva.²⁸¹

Ne každý kolektivní zájem lze označit za veřejný zájem společnosti. Pojem veřejný zájem, je třeba chápat vždy jako takový zájem, který je možno označit za obecně prospěšný zájem. Kritériem veřejného zájmu při vyvlastnění je především možnost zákonnou cestou získat vlastnické právo k pozemkům či stavbám potřebným pro uskutečnění staveb nebo opatření. Pro jaké účely je možné ve veřejném zájmu vyvlastnit, je stanoveno v § 108 odst. 2 zák. č. 50/1976 Sb. Vyvlastnění pro jiné stavby či opatření, než uvedená v citovaném ustanovení, by nebylo vyvlastněním ve

²⁸⁰ ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900.* Praha : Linde, 2006. ISBN 978-80-7201-687-7. s. 253.

²⁸¹ PR 1/95 s. 24.

veřejném zájmu. Veřejný zájem na vyvlastnění se prokazuje ve vyvlastňovacím řízení.²⁸²

Zajímavá judikatura se nachází v rámci aktivit slovenských soudů. Jejich názor na pojem vyvlastnění upravuje rozhodnutí JR 2/96, které uvádí, že pojem veřejného zájmu je právně vymežitelný jen ve vztahu ke konkrétnímu základnímu právu či svobodě. Pokud účelu zamýšleného omezením práva vlastnit majetek nelze dosáhnout prostředky, které do vlastnického práva chráněného Ústavou zasahují mírněji, a pokud je veřejný zájem nadřazený a objektivizovaný vůči zájmům vlastníka, je možné pokládat podmínku veřejného zájmu za splněnou.²⁸³

Vystupují-li v obchodní věci účastníci různých států, je dána věcná příslušnost krajského soudu s ohledem na ustanovení § 9 odst. 3 písm. c) OSŘ. Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a soudních věcech²⁸⁴ neřeší otázku věcné příslušnosti soudu, tato otázka je upravena vnitrostátními předpisy každého z těchto smluvních států.²⁸⁵

Podle ustanovení § 37 odst. 1 MPSP je pravomoc českých soudů v majetkových sporech dána, je-li dána podle českých předpisů jejich příslušnost. K řízení je příslušný obecný soud účastníka, proti němuž návrh směřuje, není-li stanoveno jinak.²⁸⁶ Touto jinou úpravou místní příslušnosti je mj. i ustanovení § 86 odst. 2 OSŘ určující příslušnost soudu v dalších případech. Tímto ustanovením je stanoveno, že proti tomu, kdo nemá jiný příslušný soud v České republice, je možno uplatnit majetková práva u soudu, v jehož obvodu má majetek.²⁸⁷

3.3 Závazkové právní vztahy

Tento zákon²⁸⁸ upravuje obchodní závazkové vztahy mezi podnikateli, jestliže je zřejmá okolnost, že se týká podnikatelské činnosti. Tuto částí se také řídí

²⁸² SprJ 9/99 s. 265.

²⁸³ JR 2/96 s. 26.

²⁸⁴ Vyhlášená pod č. 209/1993 Sb.

²⁸⁵ R 58/94.

²⁸⁶ § 84 Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

²⁸⁷ OP 10/96 s. 16.

²⁸⁸ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

vztahy mezi státem, tím se rozumí i státními institucemi, samosprávnou územní jednotkou a podnikateli jestliže se jedná o uspokojení veřejných potřeb. Smluvní vztahy, jako soukromoprávní vztahy jsou závazkové právní vztahy, v nichž určitá osoba (věřitel) má právo na určité plnění (pohledávku) od jiné určité osoby (dlužníka) a právo na toto plnění v době splatnosti požadovat a dlužník má povinnost (závazek) toto plnění věřiteli poskytnout. K charakteristickým rysům závazkových právních vztahů patří²⁸⁹:

❖ *individuálně určený počet subjektů* kdy v závazkových vztazích musí být určeny minimálně dva subjekty, věřitel a dlužník. Určitost subjektů nevylučuje, aby na straně věřitele nebo na straně dlužníka, popř. na obou stranách vystupovalo více individuálně určených osob.

❖ *realitní povaha závazkového vztahu*. Obsahem závazkových vztahů je souhrn práv a povinností. Každý ze subjektů je nositelem jak práv (věřitelem), tak i povinností (dlužníkem). Např. kupující má právo na dodání zboží a současně je povinen za ně zaplatit.

❖ *vzájemnost práv a povinností*. Práva a povinnosti v závazkových vztazích mají oba subjekty vůči sobě navzájem, přičemž právu jednoho z nich odpovídá povinnost druhého. Např. za provedené dílo má zhotovitel právo na úplatu a objednatel je povinen tuto úplatu poskytnout.

❖ *majetkový charakter*. Prostřednictvím závazkových vztahů dochází k majetkovým dispozicím, k přechodu majetku. Předmětem závazků mohou být věci, práva a jiné hospodářské hodnoty.

U smluv musí být písemně uvedeno, že se budou řešit podle obchodního zákoníku dle § 262. Podnikatelé se tedy řídí obchodním zákoníkem. Tam, kde smlouva v obchodním zákoníku chybí, užije se smlouva upravená v obchodním zákoníku.

3.4 Odpovědnostní vztahy

Obchodní závazkové vztahy mohou vzniknout též na základě porušení právní povinnosti stanovené zákonem. Obecně lze rozdělit případy porušení smlouvy, s nimiž jsou spojeny odpovědnostní důsledky na *opožděné* plnění povinnosti, *vadné*

²⁸⁹ ŠVARC, Z., *Smluvní vztahy při podnikání*. Ostrava: Anag, 2001. 199s. ISBN 80-7263-070-9.

plnění, nesplnění závazku vůbec. Odpovědnost dělíme na odpovědnost *za prodlení*, odpovědnost *za vady*, odpovědnost *za škodu*. Jestliže dlužník nesplní svůj závazek řádně a včas, dostává se do *prodlení*, a to až do doby poskytnutí řádného plnění nebo do doby, kdy závazek zanikne jiným způsobem (dohodou stran, odstoupením od smlouvy). Dlužník však není v prodlení, pokud nemůže plnit závazek v důsledku prodlení věřitele. Odpovědnost za prodlení tedy stíhá tu stranu, která nesplnila svou povinnost ve stanovené době.

Věřitel je v prodlení, jestliže v rozporu se svými povinnostmi vyplývajícími ze závazkového vztahu nepřevezme řádně nabídnuté plnění nebo neposkytne spolupůsobení nutné k tomu, aby dlužník mohl splnit svůj závazek (nezajistí stavební připravenost). Rovněž prodlení věřitele nastává při splnění zákonem stanovených předpokladů přímo za zákona a bez ohledu na zavinění. Prodlení dlužníka ani věřitele nezabavuje zásadně druhou stranu práva trvat na splnění původní povinnosti (poskytnutí peněžitého, ale i nepeněžitého plnění), pokud něco jiného nestanoví zákon; při prodlení dlužníka může být odchylné řešení sjednáno i ve smlouvě.

Důsledky prodlení předvídanými zákonem jsou:

Možnost odstoupení od smlouvy, kdy v závislosti na charakteru porušené povinnosti může být využito buď odstoupení okamžitého, nebo následného, s poskytnutím dodatečně přiměřené lhůty ke splnění. Placení úroků z prodlení, jen při prodlení s plněním peněžitého závazku. Povinnost platit úroky z prodlení je podpůrně založena na objektivním principu (bez zavinění). Podpůrně je stanovena i výše úroků z prodlení. Přechod nebezpečí škody na věci (rizika). Toto riziko přechází na dlužníka nebo na věřitele, pokud jsou v prodlení s předáním (převzetím) věci, která jim nepatří, nebo nakládají-li s věcí v rozporu s povinnostmi ze závazku. Nebezpečí škody na věci nese ten, kdo je v prodlení, vůči druhému účastníkovi bez ohledu na to, zda škoda vznikla zaviněně nebo nikoliv (odcizení věci). Liberačním důvodem (v případě prodlení dlužníka) může být jen skutečnost, že škoda byla způsobena věřitelem nebo vlastníkem věci nebo že by k ní došlo i při splnění dlužnickových povinností (např. při živelné události). Důsledek odpovědnosti za škodu prodlení nastane, způsobí-li prodlením s plněním své povinnosti ze závazku jeden účastník závazkového vztahu škodu druhému účastníkovi a posuzuje se v rámci obecné úpravy odpovědnosti za škodu. Je možná i kumulace nároků a dojde-li k prodlení

dlužníka, může věřitel požadovat náhradu škody vedle požadavku na splnění závazku nebo na odstoupení od smlouvy.

3.4.1 Odpovědnost za vady

Ustanovení § 440 obch. zákoníku potvrzuje, že institut odpovědnosti za vady je v podstatě zvláštním nárokem, historicky vzniklým z obecného institutu náhrady škody, který se s určitými zvláštnostmi (např. v otázce zavinění), rozvojem tržních vztahů, vydělil v samostatný právní institut. Zákonodárce tak ustanovením § 440 obch. zákoníku výslovně stanoví vztah mezi zvláštním nárokem z odpovědnosti za vady a obecným nárokem na náhradu škody.²⁹⁰

Poruší-li prodávající povinnosti stanovené v § 420, má zboží vady. Za vady zboží se považuje i dodání jiného zboží, než určuje smlouva a vady v dokladech nutných k užívání zboží.²⁹¹ Vadné plnění je též (podobně jako prodlení) důvodem změny závazku. Pokud původní závazek nezanikne odstoupením věřitele, mění se jeho obsah v závislosti na nárocích věřitele vzniklých z vadného plnění a závazek zanikne až uspokojením těchto nových nároků. Konkrétní věcný obsah změn závazku závisí na vznesených nárocích věřitele.

V právní teorii je dosud nevyřešená zásadní otázka, jaký je vztah mezi nárokem z odpovědnosti za vady a na náhradu škody v režimu obchodního zákoníku. Pro vyřešení otázky souběhu mezi nárokem z odpovědnosti za vady a náhradou škody v oblasti soukromého práva, tj. v působnosti občanského a obchodního zákoníku, je nutno vyjít z obecné právní zásady, dle které: „nelze se domáhat dvojího plnění mezi těmiž subjekty založených na stejných rozhodujících skutkových okolnostech, pokud zákon či dohoda účastníků výslovně nestanoví jinak.“²⁹²

Vady plnění mohou být faktické nebo právní. Faktické vady lze dále třídit na:

- ❖ množstevní a kvalitativní (jakost)
- ❖ skryté a zjevné,
- ❖ odstranitelné a neodstranitelné,

²⁹⁰ MAREK, K. K otázce rekonstrukce občanského práva: Z pohledu dosavadního vztahu občanského a obchodního zákoníku. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 4, s. 4.

²⁹¹ § 422 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

²⁹² MAREK, K. K otázce rekonstrukce občanského práva: Z pohledu dosavadního vztahu občanského a obchodního zákoníku. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 4, s. 4.

- ❖ podstatné a nepodstatné,
- ❖ záruční a mimozáruční.

Obchodní zákoník ani podpůrně nepředepisuje záruku a její podmínky. Odpovědnost za vady dle Obchodního zákoníku je založena na principu smluvní záruky. Rovněž znaky (vlastnosti) předmětu plnění, které musí být splněny, aby plnění bylo bezvadné, vyplývají v první řadě ze smlouvy. Odpovědnost prodávajícího za vady²⁹³, na něž se vztahuje záruka za jakost, nevzniká, jestliže tyto vady byly způsobeny po přechodu nebezpečí škody na zboží vnějšími událostmi a nezpůsobil je prodávající nebo osoby, s jejichž pomocí prodávající plnil svůj závazek.²⁹⁴

Byly-li použity podle smlouvy při výrobě zboží věci předané kupujícím, neodpovídá prodávající za vady zboží, které byly způsobeny použitím těchto věcí, jestliže prodávající při vynaložení odborné péče nemohl odhalit nevhodnost těchto věcí pro výrobu zboží nebo na ni kupujícího upozornil, avšak kupující trval na jejich použití.²⁹⁵

Souběh nároků z odpovědnosti za vady a na náhradu škody při uplatnění nároku z odpovědnosti za vady ve formě bezplatné opravy zboží (díla) zakládá²⁹⁶:

1. Nárok na bezplatné odstranění reklamovaných vad zboží (díla),
2. Nárok na náhradu skutečné škody v rozsahu znehodnocení zboží (díla), tj. rozdílem hodnot zboží (díla) bez vad a hodnotou zboží (díla) po bezplatném odstranění vad zboží (díla), pokud takový rozdíl existuje (nelze však vyloučit nulový rozdíl hodnot či naopak určité zhodnocení věci po provedených bezplatných opravách zboží (díla) prodávajícím (zhotovitelem),
3. Nárok na náhradu škody ve formě zisku ušlého v důsledku nedostatku vlastnosti zboží (díla) vzniklého v příčinné souvislosti s vadným plněním, např.

²⁹³ § 432; Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník: Pro vady zboží, na něž se vztahuje záruka, platí též ustanovení § 426 až 428 a § 436 až 441.

²⁹⁴ § 431; Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

²⁹⁵ § 423; Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník

²⁹⁶ ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu II. *Právní rádce*. 2008. číslo 1. str. 4–9.

nemožností užívat zboží (dílo) v mezidobí od uplatnění reklamace do doby bezplatného odstranění vad zboží (díla).²⁹⁷

Dále prodávající neodpovídá za vady zboží, o kterých kupující v době uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět, ledaže se vady týkají vlastností zboží, které zboží mělo mít podle smlouvy.²⁹⁸ Proávající dále odpovídá za vadu, kterou má zboží v okamžiku, kdy přechází nebezpečí škody na zboží na kupujícího, i když se vada stane zjevnou až po této době. Povinnosti prodávajícího vyplývající ze záruky za jakost zboží tím nejsou dotčeny.²⁹⁹

Nárok z odpovědnosti za vady ve formě slevy z ceny zboží (díla) reparuje skutečnost, že prodávající (zhotovitel) v rozporu s kupní smlouvou (smlouvou o dílo) dodal kupujícímu (objednateli) fakticky vadné zboží (dílo), tj. na místo bezvadného zboží (díla) vadné; slevou ceny zboží (díla) však není dotčen nárok na náhradu škody ve výši veškerých účelně vynaložených nákladů vzniklých odstraněním vad zboží (díla), a to i proto, že opravené zboží (dílo), až na výjimky, nikdy není plnohodnotné bezvadnému. Sleva ceny zboží (díla) vypořádává jen otázku rozdílu hodnot zboží (díla), tj. bezvadného a vadného, s tím, že je-li na místě odstranění vad zboží (díla) mají účelně vynaložené náklady na odstranění vad zboží (díla) po odečtení slevy zboží (díla), charakter skutečné škody, která je vůči nároku z odpovědnosti za vady nárokem obecným. Jelikož zvláštní nárok z odpovědnosti za vady ve formě slevy ceny neupravuje otázku účelně vynaložených nákladů na odstranění vad zboží (díla) kupující (objednatelem), tj. skutečnou škodu, nic nebrání, aby kupující (objednatel) v tomto rozsahu uplatnil nárok na náhradu škody.³⁰⁰

Právo kupujícího z vad zboží nemůže být přiznáno v soudním řízení, jestliže kupující nepodá zprávu prodávajícímu o vadách zboží bez zbytečného odkladu poté, kdy

- a) kupující vady zjistil,
- b) kupující při vynaložení odborné péče měl vady zjistit při prohlídce, kterou je povinen uskutečnit podle § 427 odst. 1 a 2, nebo

²⁹⁷ AK Chalupa, dostupný z: <http://www.akchalupa.cz/http://www.akchalupa.cz/soubeh-naroku-z-odpovednosti-za-vady-a-nahrady-skody>.

²⁹⁸ § 424; Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

²⁹⁹ § 425; Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

³⁰⁰ AK Chalupa, dostupný z: <http://www.akchalupa.cz/http://www.akchalupa.cz/soubeh-naroku-z-odpovednosti-za-vady-a-nahrady-skody>.

c) vady mohly být zjištěny později při vynaložení odborné péče, nejpozději však do dvou let od doby dodání zboží, popřípadě od dojití zboží do místa určení stanoveného ve smlouvě. U vad, na něž se vztahuje záruka za jakost, platí místo této lhůty záruční doba.³⁰¹

3.4.2 Vady právní

Zatížení předmětu plnění právem třetí osoby (typicky zástavní právo). Nároky z právních vad nevznikají, jestliže kupující o právu třetí osoby věděl nebo s tímto omezením souhlasil.

Vyplývá-li právo třetí osoby, jímž je zboží zatíženo, z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, má zboží právní vady,

a) jestliže toto právo požívá právní ochrany podle právního řádu státu, na jehož území má prodávající sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště, nebo

b) jestliže prodávající v době uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět, že toto právo požívá právní ochrany podle právního řádu státu, na jehož území má kupující sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště nebo podle právního řádu státu, kam zboží mělo být dále prodáno nebo kde mělo být užíváno, a prodávající o tomto prodeji nebo místu užívání v době uzavření smlouvy věděl.³⁰²

Nárok z právních vad nevzniká, jestliže kupující o právu třetí osoby věděl v době uzavření smlouvy nebo prodávající podle smlouvy byl povinen při plnění svých povinností postupovat podle podkladů, které mu předložil kupující.³⁰³

Uplatnění práva třetí osobou s uvedením jeho povahy je kupující povinen oznámit prodávajícímu bez zbytečného odkladu poté, kdy se o něm dověděl.

Nejde o nárok z odpovědnosti za právní vady zboží, nýbrž o nárok na náhradu škody, jež byla kupujícímu způsobena tím, že pro opožděné dodání muselo být zboží dodané z ciziny vyceno podle vyšší sazby, než jak by tomu bývalo, kdyby bylo podáno včas. Stát, jemuž byla jako kupujícímu způsobena škoda tím, že pro opožděné dodání

³⁰¹ § 428; Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

³⁰² § 433; Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

³⁰³ § 434 a §435; Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

muselo být zboží vyceno podle vyšší sazby, než jak tomu bylo, kdyby bylo dodáno včas, je oprávněn domáhat se náhrady škody na prodávajícím.³⁰⁴

3.4.3 Nároky z vad zboží

Pokud kupující řádně a včas podá prodávajícímu zprávu o vadách a je-li dodáním vadného zboží smlouva porušena podstatným způsobem³⁰⁵, může kupující v oznámení požadovat:

- ❖ odstranění vad prodávajícím, a to dodáním náhradního nebo chybějícího zboží nebo opravou a případné odstranění právních vad, a to ve lhůtě dle tohoto řádu,
- ❖ přiměřenou slevu z kupní ceny,
- ❖ odstoupit od smlouvy.

Uplatnění nároku z odpovědnosti za vady ve formě slevy z ceny zboží (díla) ve své podstatě vyvolává situaci jako by se účastníci dohodli o dodatečné změně předmětu kupní smlouvy (smlouvy o dílo) tak, že jejím předmětem bylo vadné zboží (dílo), tj. např. nižší jakosti, při současném snížení kupní ceny zboží (ceny díla), v důsledku čehož je vyloučena náhrada škody ve formě zisku ušlého v důsledku nedostatku vlastnosti zboží, na něž se sleva vztahuje. Dodatečná změna předmětu kupní smlouvy (smlouvy o dílo) nastává projevem vůle prodávajícího (zhotovitele) dodáním vadného zboží (díla) a výslovným projevem vůle kupujícího (objednatele) uplatněním nároku z odpovědnosti za vady ve formě slevy z ceny zboží (díla) při snížení ceny zboží (díla) vyrovnáním rozdílu jejich hodnot.³⁰⁶

Volba mezi uvedenými nároky kupujícímu náleží pouze, oznámí-li ji ve včas a řádně zaslaném oznámení vad. Uplatněný nárok nemůže kupující bez souhlasu prodávajícího měnit. Neodstraní-li však prodávající oznámené vady ve lhůtě dle tohoto řádu, nebo oznámí-li před jejím uplynutím, že vady neodstraní, může kupující od smlouvy odstoupit nebo požadovat přiměřenou slevu z kupní ceny.

³⁰⁴ Váž. 13272 z roku 1934.

³⁰⁵ § 345 odst. 2 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

³⁰⁶ AK Chalupa, dostupný z: <http://www.akchalupa.cz/http://www.akchalupa.cz/soubeh-naroku-z-odpovednosti-za-vady-a-nahrady-skody>.

Nestanoví-li zákon výslovně jinak, nemůže být kupující (objednatel) v důsledku vad zboží (díla) majetkové zkrácen tím, že mu nebude kompenzována alespoň skutečná škoda, tj. minimálně v rozsahu veškerých účelně vynaložených nákladů na odstranění vad zboží (díla); v rozsahu ušlého zisku je situace poněkud jiná, neboť zde již nejsou zásadně dány ústavní hranice zákonodárce právní nemožnosti omezení majetkových práv vlastníka v rozsahu skutečné škody.³⁰⁷ Kupující (objednatel) má vždy nárok na náhradu skutečné škody vzniklé v souvislosti s vadami zboží (díla), neboť v opačném případě by se jednalo o ústavně nepřipustné vyvlastnění existujících majetkových práv vlastníků.³⁰⁸

Nárok na slevu z kupní ceny odpovídá rozdílu mezi hodnotou, kterou by mělo zboží bez vad, a hodnotou, kterou mělo zboží dodané s vadami, přičemž pro určení hodnot je rozhodující doba, v níž se mělo uskutečnit řádné plnění. Kupující může o slevu snížit kupní cenu placenou prodávajícímu; byla-li kupní cena již zaplacená, může kupující požadovat její vrácení do výše slevy spolu s úroky sjednanými ve smlouvě, jinak s určenými obdobně podle § 502. Neoznámí-li kupující volbu svého nároku, náleží volba prodávajícímu. Je-li dodáním vadného zboží porušena smlouva nepodstatným způsobem, platí ust. § 437 obch. zák. Kupující tedy může požadovat buď dodání chybějícího zboží a odstranění ostatních vad, a to ve lhůtě dle tohoto řádu, nebo slevu z kupní ceny. Vedle nároků uvedených shora má kupující dle ust. § 436 odst. 4 obch. zák. nárok na náhradu škody. Ustanovení § 440 obch. zák. není dotčeno, platí v plném rozsahu.

Z důvodu, že nároky z odpovědnosti za vady zásadně jen reparují vady zboží (díla) do původně sjednaného stavu, nestanoví-li zákon či dohoda jinak (§ 440 odst. 1, věta druhá, obch. zákoníku), zůstává kupujícímu (objednateli) vůči prodávajícímu (zhotoviteli) ve zbývajícím rozsahu zachován nárok na náhradu škody, případně bezdůvodné obohacení. Nelze však připustit takový výklad, že by obch. zákoníkem stanovený způsob přednostní aplikace ustanovení o odpovědnosti za vady ve svém důsledku omezoval nároky kupujícího (objednatele) natolik, že by se mu v součtu nároků z odpovědnosti za vady a na náhradu škody nedostalo plné úhrady skutečné

³⁰⁷ AK Chalupa, dostupný z: <http://www.akchalupa.cz/http://www.akchalupa.cz/soubeh-naroku-z-odpovednosti-za-vady-a-nahrady-skody>.

³⁰⁸ Např. čl. 1 Dodatkového protokolu č.1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, uveřejněného pod č. 209/1992 Sb.

škody, tj. minimálně náhrady veškerých účelně vynaložených nákladů na odstranění vad zboží (díla).³⁰⁹

Jelikož nárok na slevu z ceny zboží (díla) má za účel i poskytnutí peněžních prostředků kupujícímu (objednateli) na odstranění vad zboží samotným kupujícím (objednatelem), je možno uznat za oprávněné odstranění vad zboží kupujícím (objednatelem) až v době po vyplacení slevy z ceny zboží (díla) kupujícímu (objednateli) prodávajícím (zhotovitelem) a případný nárůst cen stavebních prací a materiálu vypořádat v rámci nároku na náhradu skutečné škody. Pokud kupující řádně a včas oznámí prodávajícímu vady zboží, pak prodávající oznámí kupujícímu, zda jeho nárok uznává, čili nic, nejpozději do 30 dnů po doručení zprávy o vadách. Uzná-li prodávající oznámené vady, vyhoví nároku kupujícího do 30 dnů od oznámení, že vady uznává, je-li nárok uplatněn dle tohoto řádu a nedohodnou se jinak.

Protože ustanovení § 440 odst. 1 obch. zákoníku stanoví, že kupující (objednatel), kterému vznikl nárok na slevu z kupní ceny zboží (díla), není oprávněn požadovat náhradu zisku ušlého v důsledku nedostatku vlastnosti zboží (díla), na něž se sleva vztahuje, je možné vedle slevy z ceny zboží (díla) nad rozsah této slevy uplatnit nárok na náhradu skutečné škody do výše veškerých účelně vynaložených nákladů kupujícímu (objednatelem) na odstranění vadného zboží (díla).³¹⁰

3.5 Hospodářská soutěž a právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži

Soutěž v hospodářském smyslu jest boj několika, nejméně dvou, osob nebo skupin osob, z nichž jedna se snaží nabýti před druhou přednost. Soutěžiteli jsou, kdož sledují týž cíl v témže nebo podobném oboru hospodářského podnikání. Předmětem soutěže může být i výkon práce.³¹¹

³⁰⁹ AK Chalupa, dostupný z: <http://www.akchalupa.cz/http://www.akchalupa.cz/soubeh-naroku-z-odpovednosti-za-vady-a-nahrady-skody>.

³¹⁰ AK Chalupa, dostupný z: <http://www.akchalupa.cz/http://www.akchalupa.cz/soubeh-naroku-z-odpovednosti-za-vady-a-nahrady-skody>.

³¹¹ Váž. 4019 z roku 1930.

Soutěž a obrana v soutěži je sama o sobě přípustná, nesmí však vybočit z mezí zákonem proti nekalé soutěži stanovených.³¹² Pravidly hospodářského styku ve smyslu § 127 TZ, o trestném činu porušování závazných pravidel hospodářského styku, se rozumí takové normy obsažené v obecně závazných právních předpisech, které vymezují závazné hranice hospodářské soutěže. Jen v rámci těchto závazných pravidel hospodářského styku se může hospodářská soutěž rozvíjet.³¹³ Jestliže v době, kdy mělo dojít k tvrzenému nekalosoutěžnímu jednání, nebyl žalovaný soutěžitelem, pak nejde o nekalou soutěž, okolnost, že se stal soutěžitelem později, je bez právního významu.³¹⁴

Jde o základní souhrn nároků vzniklých z nekalé soutěže. Jde o zdržovací a odstraňovací žalobu, nárok na náhradu škody, nárok na vydání bezdůvodného obohacení a nárok na zadostiučinění. Možnost poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v peněžní formě je podmíněna závažnou újmou nemajetkové povahy, která byla soutěžiteli způsobena. Existence takové újmy musí být prokázána. V soudních sporech z nekalé soutěže se typicky uplatňuje institut předběžných opatření³¹⁵ jako nástroj umožňující urychlený zásah proti delikventovi.³¹⁶ Při nároku z bezdůvodného obohacení nezáleží bezelstnosti žalovaného.³¹⁷

Pokračování v konkurenční činnosti může způsobit nenahraditelnou škodu a odůvodňuje tudíž potřebu zatímní úpravy poměrů účastníků. Povolení předběžného opatření nemá zásadně předbíhat rozhodování sporu v hlavní věci, ledaže by v tom kterém případě nebyl jiný přiměřený prostředek, jímž by mohlo být čeleno nebezpečí a škodě. V takových případech je namísto přesně zkoumat osvědčení nároku.³¹⁸

Nárok z bezdůvodného obohacení předpokládá, že přešlo něco ze žalobcova jmění do jmění žalovaného. Předmětem nároku z bezdůvodného obohacení je vrácení toho, co bez právního důvodu přešlo ze jmění jedné strany do jmění strany druhé.³¹⁹ Satisfakce má povahu náhrady újmy, nejde o pokutu. K přiznání zadostiučinění

³¹² Váž. 5362 z roku 1935.

³¹³ R 23/99; PR 8/98 s. 416.

³¹⁴ SJ 18/98 s. 423.

³¹⁵ § 74 a násl., § 102 Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

³¹⁶ ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. s.453. ISBN 978-80-7201-687-7.

³¹⁷ Váž. 6562 z roku 1926.

³¹⁸ Váž. 9221 z roku 1929.

³¹⁹ Váž. 10460 z roku 1930.

nestačí všeobecné tvrzení žalobce, že mu vznikla škoda.³²⁰ Nárok na zadostiučinění je opodstatněn i tehdy, když nekalosoutěžní jednání žalovaného mohlo vést k znehodnocení dobré pověsti výrobků žalobce.³²¹ O náhradu škody může žalovat i ten, kdo za sporu přestal být soutěžitelem.³²² V ustanovení § 54 jde o výčet osob aktivně legitimovaných uplatnit nároky podle § 53. Vznikne-li spotřebitelům protiprávním jednáním soutěžitele škoda, mohou se domáhat její náhrady podle předpisů občanského práva. Vedlejší účastník nemůže se domáhat na straně, k níž přistoupil, náhrady škody proto, že hlavní strana uzavřela s odpůrcem smír, leč by uzavření smíru bylo mělo patrně za účel ho poškodit.³²³

3.6 Odpovědnost za škodu

Právní úprava odpovědnosti za škodu je obsažena jak v občanském, tak i v obchodním zákoníku. Odpovědnost za škodu se řídí obchodním zákoníkem v případech, že škoda byla způsobena porušením povinnosti ze závazkového vztahu vzniknuvšího podle ObchZ a to včetně porušení povinností ze smluv na základě tzv. fakultativních obchodů podle § 262 ObchZ. Obchodněprávní úprava odpovědnosti za škodu v § 373 a násl. ObchZ se dále použije obdobným způsobem, jestliže byla škoda způsobena porušením povinností vyplývajících nikoliv ze závazku, ale stanovených obchodním zákoníkem.

Úprava odpovědnosti za škodu je v Obchodním zákoníku komplexní. Předpoklady odpovědnosti za škodu dle obecné úpravy v ObchZ jsou protiprávnost, vznik škody a příčinná souvislost mezi nimi.

Někdy se uvádějí i další předpoklady např. předvídatelnost vzniku škody jakožto důsledku protiprávnosti a neexistence okolností vylučujících odpovědnost. Na rozdíl od úpravy v ObčZ se ke vzniku obecné odpovědnosti za škodu v obchodněprávních vztazích v režimu Obchodního zákoníku *nevyžaduje zavinění*. Protiprávnost spočívá v porušení právní povinnosti vyplývající ze závazku nebo z ObchZ. K porušení právní povinnosti může dojít jednáním nebo opomenutím. Vznik škody znamená vznik majetkové újmy vyjádřitelné v penězích.

³²⁰ Váž. 11142 z roku 1931.

³²¹ Váž. 13837 z roku 1934.

³²² Váž. 15686 z roku 1936.

³²³ Váž. 8799 z roku 1929.

Dle ust. § 373³²⁴ odpovídá každý za škodu, kterou způsobil druhé straně porušením povinnosti ze závazkového vztahu. Jde o odpovědnost objektivní, tj. bez zavinění. Škodu musí prokázat ten, kdo požaduje její náhradu, této odpovědnosti se lze zprostit, jestliže se prokáže, že porušení povinnosti bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost. Ustanovení § 373 ObchZ uvádí, že kdo poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, je povinen nahradit škodu tím způsobenou druhé straně, ledaže prokáže, že porušení povinností bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími protiprávnost.³²⁵ Toto ustanovení se váže na vznik odpovědnosti za škodu, na podmínku porušení povinnosti ze závazku.³²⁶ Lze zde hovořit o tom, že zde spadají i za porušení povinnosti ze smlouvy nepojmenované.³²⁷ Časté jsou i situace mimozávazkové odpovědnosti ze škodu, kdy závazek mezi delikventem a poškozeným vzniká až deliktem. Odpovědnost za škodu vzniká nejen porušením povinnosti ze závazku, ale rovněž i tak porušením jakékoliv jiné právní povinnosti uložené subjektům obchodního práva ustanoveními kodexu přímo, bez zřetele na existenci dřívějšího závazku mezi škůdcem a poškozeným. K porušení právní povinnosti může dojít konáním, ale i nečinností³²⁸, pokud bylo za dané situace povinností určité osoby chovat se aktivně konkrétním způsobem. Protiprávní jednání samo o sobě nezakládá vztah odpovědnosti za škodu. Nutným předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu je také vznik škody samotné.³²⁹ Tato škoda může mít podobu skutečné škody nebo podobu ušlého zisku.³³⁰ Pro účely nástupu odpovědnosti stačí vznik škody i jen v jedné z obou těchto podob. Není tedy pravda, že by např. náhrada ušlého zisku mohla být požadována jen při souběžném vzniku také skutečné škody.³³¹

Nahodilá škoda nepostihuje toho, v jehož majetku vznikla nezaviněná příčina poškození, nýbrž toho, jehož majetek nebo osoba byly takto poškozeny.³³²

Žalobou požaduje se náhrada škody, která může snad vzejít v budoucnosti, aniž je jisto, zda skutečně vzejde. Náhradu takové škody nelze požadovat, každý nárok na

³²⁴ Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

³²⁵ § 373 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

³²⁶ Nejčastěji porušením smlouvy.

³²⁷ SJ 2/99 s. 53.

³²⁸ Opomenutí.

³²⁹ R 4/74; HP 1/88 s. 25.

³³⁰ § 379, § 380, §381 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

³³¹ SR 4/96 s. 86.

³³² Váž. 284 z roku 1919.

náhradu škody předpokládá, že škoda již skutečně vzešla. Nevznikla-li škoda, nelze nikomu uložit její náhradu.³³³

Dobrovolná náhrada škody není darováním.³³⁴ Nedovoleným jednáním není jenom takové, které se přičí zvlášť danému příkazu nebo zvláštnímu předpisu, nýbrž i ono, které se přičí všeobecnému předpisu nebo opatrnosti, a to nejen obyčejné, nýbrž i odborné.³³⁵

Je na tom, kdo žaluje o náhradu škody, aby prokázal nejen vznik obligačního nároku, nýbrž i že mu vzešla škoda a v jaké výši. Prvé dvě otázky dlužno řešiti v mezitímním rozsudku, konečnému rozsudku lze zůstaviti toliko rozhodnutí o výši žalobního nároku a o nákladech řízení.³³⁶

K opodstatnění žaloby kupujícího proti prodávajícímu o náhradu škody stačí, prokáže-li žalobce, že byla s žalovaným uzavřena kupní smlouvy, že žalovaný jí nedostál, dodal zboží vadné, a že tím povstala žalobci škoda. Není však třeba, aby žalobce tvrdil a prokázal, že žalovaný tuto škodu zavínil.³³⁷

Kdo způsobil první příčinu, odpovídá za následky, která přivodila další událost z ní vzniklá.³³⁸

Škudce neodpovídá jen za stav, který bezprostředně následuje po jeho činu, nýbrž i za další stav, který byl oním bezprostředním stavem způsoben.³³⁹

Není škodou na majetku, měl-li být ten, kdo byl uveden v omyl, zkrácen pouze o neoprávněný zisk.³⁴⁰

Příčinou škodlivého protiprávního výsledku je kterákoliv podmínka jeho vzniku, kterákoliv ze skutečností nebo třeba událostí, bez níž by u ostatních skutečností

³³³ Váž. 2750 z roku 1923.

³³⁴ Váž. 5807 z roku 1926.

³³⁵ Váž. 6 993 z roku 1927.

³³⁶ Váž. 8155 z roku 1928.

³³⁷ Váž. 8913 z roku 1929.

³³⁸ Váž. 16075 z roku 1937.

³³⁹ Úř. Sb. 17240 z roku 1939.

³⁴⁰ Váž. 519 z roku 1921.

škodlivý následek ten nevzešel, protože by byl vývin změn zevního života, skončivší pak dotčeným výsledkem, vůbec nepočal anebo nepostoupil k výsledku tomu.³⁴¹

Amnestie nemá vliv na soukromoprávní nároky vzniklé trestným činem.³⁴²

Pokud se škůdce po škodné události dohodl se svým věřitelem, že mu na úhradu jeho pohledávky postoupí věc, aby zmařil nebo ztížil uspokojení pohledávky poškozeného, a pokud byl věřitel znám tento účel jednání, je poškozený oprávněn odporovat této smlouvě. Smlouva, kterou věřitel prodal tutéž věc třetí osobě, která byla zmíněné dohodě přítomna, takže znala její účel, je odporovatelná.³⁴³

Soud je vázán odsuzujícím rozhodnutím trestního soudu v otázce, že byl spáchán trestný čin a kdo ho spáchal, ne však vždy v otázce, zda je příčinná souvislost mezi trestným činem a škodou.³⁴⁴

Pokud některou ze skutečností, jež přicházejí v úvahu jako příčiny vzniku škody, bez nichž by škodlivý následek nebyl nastal, je třeba posoudit z toho hlediska, zda šlo o jednání nebo opomenutí protiprávní, potom důkazní povinnost ohledně protiprávního úkonu i příčinné souvislosti má poškozený žalobce. Hledisko časové souvislosti mezi porušením právní povinnosti škůdce a skutkovou událostí, z níž vznikla škoda, není samo o sobě rozhodující, zatímco časová souvislost napomáhá při posuzování věcné souvislosti.³⁴⁵

Mezi deliktním jednáním a vznikem škody musí být příčinná souvislost, tzv. kauzální nexus. Tato skutečnost automaticky neplyne ani ze souběžně nebo časově navazující existence protiprávního jednání a škody. Také příčinná souvislost musí být tvrzena a prokázána poškozeným. Zjištění příčinné souvislosti je otázkou skutkovou.³⁴⁶

Odpovědnosti za škodu se lze zprostit z liberačních důvodů uvedené v ustanovení § 374 ObchZ, do jisté míry také splněním notifikační povinnosti podle ustanovení § 377. Také podíl poškozeného na vzniku škody zmírňuje rozsah odpovědnosti škůdce podle ustanovení § 376 a § 382 ObchZ. Speciální úprava odpovědnosti za škodu

³⁴¹ Váž. 4 770 z roku 1933.

³⁴² Úř. Sb. 281 z roku 1947.

³⁴³ R 64/49.

³⁴⁴ R 16/57.

³⁴⁵ R 21/92.

³⁴⁶ R 16/57, R 21/92.

nebo náhrady škody je obsažena například v ustanoveních § 12, § 53, § 268, § 290, § 291, § 357, § 469 a § 470, v § 484, § 533, § 552 odst. 2, § 622 a násl., § 704, § 731 a v § 757 ObchZ atd.³⁴⁷

Za okolnosti vylučující odpovědnost³⁴⁸ se považuje překážka, jež nastala nezávisle na vůli povinné strany, brání jí ve splnění její povinnosti, je nepředvídatelná v době vzniku obchodního závazku, povinná strana ji nemůže odvrátit nebo překonat.

Účinky vylučující odpovědnost jsou omezeny pouze na dobu, dokud trvá překážka, s níž jsou tyto účinky spojeny. Za překážku způsobující liberaci povinného se nepovažují jeho hospodářské poměry a překážky, které vznikly teprve v době, kdy byla povinná strana v prodlení se splněním své povinnosti. Zpráva o překážce musí být druhé straně podána bez zbytečného odkladu poté, kdy se o ní povinná strana dověděla nebo při náležitě péči dovědět mohla.

Povahou věci lze argumentovat, že § 374 nelze aplikovat na případ povinnosti hradit škodu podle § 357. Z tohoto pojetí vychází i důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákoníku. Odchylné pojetí odpovědnosti i jednotlivých smluvních typů rovněž v řadě případů vylučuje aplikaci § 374 v některých konkrétních příkladech.³⁴⁹

Vyšší mocí mohou být jenom události postihující podnikový provoz zvenčí.³⁵⁰ Například vpád nepřátelského vojska je vyšší mocí.³⁵¹

Náhoda nastávající při podnikovém provozu, tkvící v jeho vlastní podnikové podstatě, se kterou podnikatel musí počítat a na ni být připraven, byť i nebylo před ní po ruce jsoucímu prostředky se uchránit, za neodvratnou náhodu nemůže být považována.³⁵²

Neodvratitelnou událostí jsou jen jednání a jejich následky, jež ani při největší pečlivosti nelze odvrátit opatřením a prostředky, jež jsou k výsledku v rozumném

³⁴⁷ ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. s.453. ISBN 978-80-7201-687-7.

³⁴⁸ § 374 Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

³⁴⁹ Odpovědnost skladovatele podle § 533, odpovědnost komisionáře § 583 odst. 2, odpovědnost vykonavatele kontroly § 599 a § 600, odpovědnost mandataře § 570, odpovědnost dopravce § 622 odst. 1 a 2, odpovědnost pronajímatele dopravního prostředku § 639 odst. 1 a § 631 a nebo odpovědnost banky podle ustanovení § 688, § 690 odst. 2, § 694 a § 704.

³⁵⁰ Váž. 4869 z roku 1925.

³⁵¹ Váž. 2098 z roku 1922.

³⁵² Váž. 2723 z roku 1923.

poměru. Jsou-li však takové prostředky po ruce, je událost neodvratitelnou jen, když se nedala předvídat a tím zabránila zavčasnému opatření k svému odvrácení.³⁵³

Náhrada škody je v OZ upravena obdobně jako v ObčZ. Nestanoví-li ObchZ³⁵⁴ jinak, nahrazuje se *skutečná škoda*, která spočívá ve ztrátě, zničení, poškození věci apod. a *ušlý zisk*, kterého by poškozená strana dosáhla, popř. mohla dosáhnout, kdyby ke škodné události nedošlo, poškozená strana má právo požadovat buď skutečně ušlý zisk, nebo zisk dosahovaný zpravidla v poctivém obchodním styku za podmínek obdobných podmínkám porušené smlouvy v okruhu podnikání, v němž podniká.

Škoda se nahrazuje v penězích. Jestliže však o to oprávněná strana požádá a je-li to možné a obvyklé, nahrazuje se škoda uvedením v předešlý stav. Způsobí-li škodu více osob, jsou tyto osoby povinny podle Obchodního zákoníku nahradit škodu společně a nerozdílně. Mezi sebou se vypořádají podle rozsahu své odpovědnosti. Nároku na náhradu škody se nelze vzdát před porušením povinnosti, z níž může škoda vzniknout. Oproti občanskému zákoníku nemůže podle ObchZ. soud náhradu škody snížit. Předmětem náhrady je majetková škoda, která se projeví v majetku poškozeného a je ocenitelná určitou peněžitou částkou. Tato újma zahrnuje skutečnou škodu, ušlý zisk a náklady, které poškozené straně vznikly v souvislosti se škodní událostí.

3.6.1 Odpovědnost třetích osob

Bylo-li porušení povinnosti ze závazkového vztahu způsobeno třetí osobou, které povinná strana svěřila plnění své povinnosti, je u povinné strany vyloučena odpovědnost jen v případě, kdy je u ní vyloučena odpovědnost podle § 374 a třetí osoba by rovněž podle tohoto ustanovení nebyla odpovědnou, kdyby oprávněné straně byla přímo zavázána místo povinné strany.³⁵⁵ Jedná se tu o ustanovení dispozitivní. Jde tu o prominutí důsledků zásady plynoucí již z ustanovení § 331 ObchZ. Platí tedy, že i poškozený nese důsledky jednání třetích osob, na které se spolehl.³⁵⁶

³⁵³ Váž. 12 401 z roku 1933.

³⁵⁴ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

³⁵⁵ § 375 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

³⁵⁶ ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. s.658. ISBN 978-80-7201-687-7.

Poškozená strana nemá nárok na náhradu škody, pokud nesplnění povinností povinné strany bylo způsobeno jednáním poškozené strany nebo nedostatkem součinnosti, ke které byla poškozená strana povinna.³⁵⁷ Jedná se o ustanovení kogentní. U nedostatku součinnosti může jít např. o situaci upravenou pro synallagmatické závazky.³⁵⁸ Byla-li škoda způsobena úmyslně, nemůže škůdce přesunout část náhrady na poškozeného, odvolává se na jeho jednání.³⁵⁹

Nelze bezvýjimečně vylučovat poměrné snášení škody poškozeným v důsledku jeho zavinění při škodě, kterou škůdce způsobil úmyslně. Zpravidla ovšem nelze v takovém případě přičítat poškozenému spoluúčast na škodě jemu způsobené, neboť poměr míry jeho účasti na vzniku škody k míře zavinění škůdce, který škodu způsobil úmyslně, bude tak nepatrný, že nedojde výrazu v poměrném nesení škody také poškozeným.³⁶⁰

Ustanovení § 377 a § 378 je poněkud logicky dispozitivní.³⁶¹ Nicméně platí, že vyloučení notifikační povinnosti³⁶² by patrně bylo v rozporu se zásadou poctivosti v obchodě.³⁶³ Škoda se nahrazuje v penězích, jestliže však oprávněná strana požádá o to, a je-li to možné a obvyklé, nahrazuje se škoda v uvedení v předešlý stav.³⁶⁴

Ustanovení je dispozitivní.³⁶⁵ Povinnost k restituci in integrum lze například sjednat, pak nerozhoduje, zda je uvedení v předešlý stav obvyklé či nikoli. Možné ovšem musí být vždy.³⁶⁶

Nebyla-li poškozená věc v době poškození opotřebována tak, že by její hodnota a výkonnost neodpovídala nové věci téhož druhu a jestliže cena oprav poškozené věci byla větší, než její hodnota v době poškození, lze uznat povinnost škůdce opatřit poškozenému věc novou. Posoudit, zda je naturální restituce možná, je věcí volné úvahy soudu.³⁶⁷

³⁵⁷ § 376 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

³⁵⁸ § 325 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

³⁵⁹ Úř. Sb. 18792 z roku 1944.

³⁶⁰ R 87/58.

³⁶¹ § 263 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

³⁶² Oznamovací povinnosti.

³⁶³ § 265 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

³⁶⁴ § 378 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

³⁶⁵ § 263 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

³⁶⁶ § 37 odst. 2 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

³⁶⁷ Úř. Sb. 17642 z roku 1940.

I když se žalobce domáhá náhrady jen uvedením v předešlý stav, lze mu podle okolností přisoudit náhradu škody v penězích, není-li podle úsudku soudu uvedení v předešlý stav dobře možné.³⁶⁸ Uložení povinnosti nahradit způsobenou škodu uvedením poškozené věci do předešlého stavu vykonáním stanovených prací k tomu potřebných přichází v úvahu např. při poškození obytného domu v důsledku stavebních prací vykonávaných škůdcem v blízkosti domu poškozeného.³⁶⁹

Organizaci, která škodu způsobila, lze ukládat jen náhradu té škody, za kterou odpovídá, a to v penězích nebo uvedením v předešlý stav. Proto není možné uložit dodavateli stavební část stavby, aby nad rámec své odpovědnosti za škodu odstraňoval i takové vady stavby, za které nenese odpovědnost.³⁷⁰

Více škůdců upravuje ustanovení § 383, které je dispozitivní.³⁷¹ Nevylučuje se tedy, aby se tyto osoby dohodly mezi sebou anebo aby se škůdci dohodli s poškozenými o jiném poměru, v němž se na náhradě škody budou podílet. Pak ovšem takové dohody budou vázat jen ty, kdo je uzavřeli.³⁷² Je-li tu škoda, za niž odpovídá společně více škůdců, preferuje se hledisko solidarity všech škůdců.³⁷³

Vzdal-li se poškozený nároku na náhradu škody jen proti jednomu ze solidárně zavázaných škůdců, nemá to vliv ani na jeho nárok na náhradu celé škody proti druhému solidárně zavázanému škůdci, ani na regresní právo druhého škůdce, nahradil-li škodu poškozenému.³⁷⁴

3.6.2 Limitace náhrady škody

V obchodní praxi se často setkáváme s případy, ve kterých je otázka omezení rozsahu náhrady škody předmětem sporů. Jde o otázku, která se dotýká nejen tuzemských podnikatelů či jiných subjektů, ale i zahraničními subjekty, pokud vstupují do obchodních vztahů s českými subjekty a jejich vztah se řídí českým právem. Vzhledem k tomu, že judikatura v ČR nezaujala prozatím k problematice

³⁶⁸ Úř. Sb. 109 z roku 1946.

³⁶⁹ R 21/84.

³⁷⁰ HP 2/90.

³⁷¹³⁷¹ § 263 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

³⁷² ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. s.694. ISBN 978-80-7201-687-7.

³⁷³ Srovnatelně ustanovení § 438 odst. 1 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

³⁷⁴ Váž. 16750 z roku 1937.

smluvní limitace náhrady škody jednoznačný názor a judikáty Nejvyššího soudu ČR zatím nejsou (nebo se věci zabývají pouze okrajově), je sjednání limitace náhrady škody do určité míry právním rizikem, které může mít za následek neplatnost takového ujednání. Orgány rozhodující spor, ať už se jedná o obecné soudy České republiky nebo rozhodčí soudy, zauímají totiž k problematice rozdílná stanoviska, která mohou mít podstatný vliv, resp. mají podstatný vliv, na konečné rozhodnutí v konkrétní věci. Vzhledem k tomu, že v případě sjednání rozhodčí doložky není proti konečnému rozhodnutí přípustné odvolání, může mít u sporů o velkou částku náhrady škody otázka posouzení platnosti sjednané limitace náhrady škody fatální důsledky v další podnikatelské činnosti účastníka řízení.³⁷⁵

Pro další rozbor klíčových aspektů smluvní limitace náhrady škody je vhodné předmětná myslitelná smluvní ujednání kategorizovat dle určitých obecnějších kritérií a nastínit tak základní spektrum uvažovatelných ujednání. Pro účely této práce se jako nejpraktičtější jeví kategorizace, jak jí předkládá J. Šilhán³⁷⁶. Ten rozlišuje smluvní ujednání dle:

- ❖ směru posunu náhrady škody – zda jde o rozšíření či zúžení oproti zákonné úpravě s významnými důsledky pro posuzování souladu takového ujednání s právní normou
- ❖ konkrétního rozměru modifikace rozlišování mezi pouhým omezením a úplným vyloučením s důsledky při posuzování přípustnosti
- ❖ vztahu limitace k povinnosti, jejímž porušením vznikne škoda, co do její konkrétnosti s důsledky pro posuzování přiměřenosti sjednané limitace ve vztahu ke smlouvě, námitek neurčitosti a pro preciznost odlišení limitace a smluvní pokuty
- ❖ způsobu určení náhrady škody a dispozice s jejím rozsahem
 - druhově ve vztahu ke škodě, vyloučení nepřímých či následných škod, ve vztahu k titulu
 - fixní částkou explicitně či poměrem
 - poměrně procentuální výše vůči celkové škodě
 - nepřímým způsobem výčtem okolností vylučujících odpovědnost, změna odpovědnosti dle principu subjektivní odpovědnosti

³⁷⁵ Marek, Karel: K limitaci náhrady škody a smluvním pokutám, Právní fórum 2005/6, str. 236 až 239.

³⁷⁶ Šilhán, J. Formy smluvní limitace náhrady škody v obchodních vztazích. Bulletin advokacie, 2006, č.7–8,s. 41-43.

- jinými instrumenty smluvní pokuta, paušalizace náhrady škody, upravení vztahu odpovědnosti za vady dle §440 a § 564 ObchZ
- kombinace způsobů různé způsoby pro jednotlivé povinnosti či kombinace jednotlivých způsobů určení limitů
- času – zda k dispozici došlo před nebo až po porušení právní povinnosti, ze kterého může škoda vzniknout
- reciprocitní limitace (limitace pro obě smluvní strany ve stejném rozsahu, pro obě smluvní strany v různém rozsahu či limitace rozsahu náhrady pouze jedné smluvní strany).

Jedná se o praxi v obchodní sféře relativně běžnou a pravidelně zaváděnou do obchodních kontraktů mezi poskytovatele služby či zboží a příjemce plnění. Strany se snaží předem omezit výši své případné odpovědnosti za škodu, kterou by mohl způsobit porušením svého závazku, který může být způsoben i nezaviněně. Navrhne tedy maximální výši hodnoty, do jejíž hodnoty je ochoten zaplatit při porušení závazku. Obvykle se podobné ujednání uplatní tam, kde hodnota jím poskytovaného plnění je ve výrazném nepoměru k výši škody, která by teoreticky mohla druhé smluvní straně vzniknout opožděným či nikoli řádným plněním. Toto stanovení případného limitu má za následek to, že strana, která poskytuje zboží či službu a která na sebe spolu s převzetím závazku přijímá, a na druhé straně přínos, který pro ni řádné splnění závazku bude mít. Proto se také obvykle limit odpovědnosti za škodu odvíjí od sjednané ceny za poskytované plnění. Pokud druhá strana takové ujednání schvaluje, dochází k aplikaci jejich smluvní volnosti a tedy k modifikaci dispozitivního zákonného ust. § 379 ObchZ. To stanoví, že se zásadně nahrazuje skutečná škoda a ušlý zisk, přičemž se nenahrazuje pouze taková škoda, která nebyla předvídatelná. Z dispozitivnosti uvedeného ustanovení by bylo možno dovodit, že jeho modifikace dohodou stran je možná.³⁷⁷

Ustanovení § 379 pojednává o případné limitaci náhrady škody. Ustanovení je dispozitivní.³⁷⁸ Nelze však postupovat v rozporu s kogentním ustanovením § 386 ObchZ. Z dispozitivní úpravy rozsahu náhrady škody lze dospět k závěru, že rozsah náhrady škody lze již předem úmluvou limitovat do určité částky. Pro svědčí i fakt,

³⁷⁷ EconomicReview. Dostupné z: <http://www.economicreview.com/HTM/archivio/44/cz/03.pdf>

³⁷⁸ § 263 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

že institut soukromého práva, smluvní pokuta, umožňuje nejen paušalizovat, ale současně i limitovat výši náhrady škody, takže není důvod bránit stranám, aby výši budoucí škody omezily předem sjednáním limitu, do něhož se případná škoda bude hradit.

Škoda je majetková újma vyjádřitelná v penězích, která se buď projevuje jako skutečná škoda nebo jako ušlý zisk. Obě tyto formy škody jsou zásadně rovnocenné a existence jedné z nich není podle platného práva podmínkou vzniku a uplatnění druhé formy. Z platného práva nelze tedy dovodit, že by podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu ve formě ušlého zisku byl též vznik skutečné škody.³⁷⁹

Je samozřejmé a morální, aby smluvní limitace výše náhrady škody v konkrétních případech splňovala vždy a za všech okolností požadavek přiměřenosti. Muselo by se jednat o stanovaný limit obchodně odůvodnitelný a tedy odpovídající již citované zásadě dodržování dobrých mravů a zásad poctivého obchodního styku. Ovšem posuzovaná přiměřenosti limitace konkrétního smluvního ujednání ohledně náhrady škody a zkoumání okolností daného případu bude vždy komplikované. Hlavním aspektem by měla být dle mého názoru účelnost takovéto limitace a dále postavení a ekonomická síla smluvních stran.³⁸⁰

Ujednáním smluvní pokuty sice lze mj. i určit jakou určitou částku uhradí oprávněnému ten, kdo porušil závazek smluvní pokutou zajištěným a že suma smluvní pokuty může v určitých případech reprezentovat i paušální krytí případně vzniklé škody. K placení smluvní pokuty však nezavazuje vznik škody sám o sobě, ale jiný právní důvod. Z toho například plyne jednoduší důkazní pozice pro oprávněného, který nemusí dokazovat, že mu škoda vznikla a v jaké výši. Funkce paušalizované náhrady škody navíc není ani jednou, ani hlavní funkcí smluvní pokuty, nehledě již k tomu, že tuto pokutu lze sjednat i částkou přiměřeně převyšující sumu skutečné škody nebo ušlého zisku.³⁸¹ Nic také nebrání stranám, aby se následně, tedy až po vzniku škody dohodly narovnáním o tom, že škůdce poskytne poškozenému náhradu do určitého limitu.³⁸² Ale i takto založená situace se podstatně

³⁷⁹ R 4/96 s. 86.

³⁸⁰ EconomicRevue. Dostupné z: <http://www.economicrevue.com/HTM/archivio/44/cz/03.pdf>

³⁸¹ ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. s.688. ISBN 978-80-7201-687-7.

³⁸² § 585 a násl. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

odlišuje od případu, kdy by limit náhrady škody byl dojednán předem. Přistupuje-li poškozený k narovnání, pak už ví, že mu škoda vznikla a má konkrétní představu o jejím rozsahu. Naproti tomu při řešení otázky, zda se snad strany mohou předem a bez využití smluvní pokuty dohodnout, že by při případném vzniku škody, za niž odpovídá škůdce, byl tento škůdce povinen ji hradit jen do určitého limitu, je nutné vyjít ze základního principu, kterým je zákonný zákaz možnosti vzdát se práv, jež mohou v budoucnosti teprve vzniknout. Ustanovení § 547 odst. 2 občanského zákona prohlašuje takové dohody za neplatné. Není tudíž možné uměle rozšiřovat svého druhu způsob limitace náhrady škody s využitím výslovné úpravy smluvní pokuty, jako autonomního institutu, který přináší výhody oběma stranám, i na prostý případ předchozí limitace náhrady škody, který by poskytl jednostrannou výhodu jen škůdci, nikoli však poškozenému.³⁸³ Je ale otázkou, a to otázkou zcela zásadního významu, jak se postavit k omezení rozsahu náhrady škody prostřednictvím sjednání *smluvní pokuty jako paušalizované náhrady škody*. Sjednáním smluvní pokuty lze naprosto jednoduchým a zřejmým způsobem vyloučit nárok na náhradu škody porušením stejné povinnosti. Nejedná se tedy o nic jiného než fixní paušalizaci, která může v konkrétním případě pochopitelně nabýt podoby *limitace* i *rozšíření* rozsahu náhrady škody; případem, kdy strany sjednáním pokuty sledují cíl spočívající v *omezení*.³⁸⁴

Ohledně případné limitace bylo mnoho spekulací a dohadů. Podkladem se však poté stalo rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ve věci 32 Odo 1651/2005. V tomto rozhodnutí dospěl soud k výroku, že „*podle § 386 odst. 1 ObchZ platí, že nároku na náhradu škody se nelze vzdát před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout. Vzhledem k tomu, že se podle § 263 odst. 1 ObchZ jedná o kogentní ustanovení, je předmětné ujednání účastníků o omezení nároku žalované na náhradu škody způsobené porušením povinností žalobci, neplatné pro rozpor s tímto ustanovením...*“. Jakkoli Nejvyšší soud dále doplnil, že se jedná jen „*o stanovisko*

³⁸³ ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. s.689. ISBN 978-80-7201-687-7.

³⁸⁴ http://www.ipravnik.cz/cz/knihy-pod-lupou/art_5277/nahrada-skody-v-obchodnich-vztazich-a-moznosti-jejji-smluvni-limitace.aspx.

*Nejvyššího soudu ČR, jenž se vztahuje pouze k okrajové námitce dovolatelky ohledně nerovnoprávného postavení žalobců a dovolatelky.*³⁸⁵

Na prodlévajícím dlužníkovi se lze domáhat náhrady škody z poklesu kursu cizozemské měny po splatnosti dluhu v téže měně. Nejde tu o ušlý zisk, nýbrž o škodu, která se rovná rozpětí mezi kurzem cizozemské měny v den splatnosti a v den placení dluhu vzhledem k české³⁸⁶ koruně.³⁸⁷ Ušlým ziskem jest, co má někdo očekávati dle obvyčejného sběhu událostí a čeho by byl docílil, kdyby se nevyskytla určitá překážka.³⁸⁸

Banka odpovídá za škodu, pokud neoprávněně rozšířila směnečný závazek svého klienta. Škodou na jmění není jen zmenšení aktiv, nýbrž i rozmnožení pasiv. Vzešel-li klientovi vzhledem k nesprávnému počínání banky dluh, stanovení pravomocným rozsudkem, k jehož vydobytí byla také již zavedena exekuce, je klient oprávněn domáhat se na bance, aby dluh vzniklý důsledkem jejího neoprávněného postupu buď zaplatila klientovi, nebo věřiteli onoho dluhu, anebo aby ho jiným způsobem osvobodila od zaplacení dluhu. Klient je oprávněn domáhat se i náhrady nákladů prohraného sporu proti věřiteli a nákladů exekuce. Nemůže se však na bance současně domáhat, aby obstarala i zrušení exekuce.³⁸⁹

V prohlášení kupujícího, že na dodané zboží již nereflektuje a že bude nucen žádat odškodné za ušlý zisk, nelze spatřovat vzdání se nároku na náhradu případné další škody, zejména nebyla-li ještě známa. Kupující, který prodal zboží dále, ale nemohl je dodat, protože mu nebylo dodáno, může žádat na svém prodávajícím náhradu veškeré škody i ušlý zisk. Odběratel kupujícího není oprávněn krýt se zbožím dražším, nýbrž jen zbožím, jež objednal, avšak kupující je povinen nahradit mu rozdíl, o který by takové zboží zaplatil draže.³⁹⁰

Ztráta zákazníků v živnosti je škodou skutečnou, nikoli jen ušlým ziskem. Pronajímatel odpovídá nájemci za škodu, dal-li protiprávně odstranit označení

³⁸⁵ NS 32 Odo 1651/2005.

³⁸⁶ Československé.

³⁸⁷ Váž. 4280 z roku 1924.

³⁸⁸ Váž. 4677 z roku 1925.

³⁸⁹ Váž. 6893 z roku 1927.

³⁹⁰ Váž. 8603 z roku 1929.

nájemcovy živnosti.³⁹¹ K pojmu ušlého zisku nestačí možnost zisku, nýbrž je zapotřebí bezpečnosti nebo alespoň pravděpodobnosti, že by zisku bylo dosaženo, kdyby určitá okolnost nebyla nastala.³⁹² Dodavatel nemůže na objednateli, jehož vinou nemohl dílo provést, požadovat více, než očekávaný zisku, ježto by se vyšším nárokem obohacoval na útraty objednatele.³⁹³

Žalovaný se nemůže zprostit povinnosti k náhradě škody poukazem na to, čeho se žalobci dostalo od jiných osob, které za onu škodu neodpovídají, nýbrž které plnily jenom to, co podle smlouvy uzavřené nikoli se žalovaným nebo v jejich prospěch, měly plnit.³⁹⁴

Lze tedy konstatovat, že je výrazně pravděpodobnější, že v případě sporu bude jakékoli smluvní ujednání směřující k limitaci náhrady škody, tedy omezující rozsah nahrazované škody před tím, než ke škodě došlo, posuzováno jako absolutně neplatné pro rozpor se zákonem.³⁹⁵ Jedná se zde o kogentnost ust. § 386 odst. 1 ObchZ, které zakazuje vzdát se nároku na náhradu škody před tím, než došlo k porušení povinnosti, z něhož může škoda teprve vzniknout. Omezení výše nahrazované škody vnímá v té souvislosti jako částečné vzdání se nároku na náhradu škody. A pokládá je tudíž za právně nepřípustné. Ovšem je zde i druhá strana názoru, která připouští smluvní omezení náhrady škody *ex ante*, před porušením určité povinnosti, a to při zachování přiměřenosti limitace dle okolností daného případu.³⁹⁶

Pravomocným rozsudkem soudu v trestní věci je nárok žalobce o náhradu škody způsobené trestným činem žalovaného, uplatněný v občanském soudním řízení, zjištěn co do základu a je jím zjištěna i pasivní legitimace žalovaného škůdce, odsouzeného v trestním řízení. Nelze však bez dalšího vycházet z částek uvedených v trestním rozsudku, ať již ve výroku nebo v odůvodnění.³⁹⁷ Jestliže poškozený prokáže vznik škody, ale neprokáže její výši uplatněnou v žalobě, přizná soud náhradu škody ve výši, jež byla prokázána; ohledně té části škody, jejíž výši lze

³⁹¹ Váž. 11033 z roku 1931.

³⁹² Váž. 12260 z roku 1933.

³⁹³ Váž. 12627 z roku 1933.

³⁹⁴ Váž. 15335 z roku 1936.

³⁹⁵ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M.: Obchodní zákoník (komentář) 10. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 1117.

³⁹⁶ <http://www.elaw.cz/cs/obchodni-pravo/138-opt-k-monosti-smluvni-limitace-nahrady-kody-v-eskem-obchodnim-pravu.html>.

³⁹⁷ R 47/54.

zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo ji nelze zjistit vůbec, může soud s přihlédnutím k výsledkům provedeného dokazování použít ustanovení § 136 o.s.ř. Výše škody na věci nemusí být prokázána vyúčtováním její opravy, lze vycházet z ceny věci v době poškození a z rozsahu poškození.³⁹⁸

Při stanovení výše náhrady škody způsobené na věci je třeba vycházet z nákladů, jejich ceny, které je třeba vynaložit na uvedení věci do původního stavu. Výši peněžité náhrady, vyjadřující náklady na uvedení věci do původního stavu, je třeba zjistit a stanovit objektivně a nezávisle na okolnostech souvisejících se škodnou událostí. Není-li uvedení do předešlého stavu možné, pak vodítkem pro stanovení výše náhrady škody je výše nákladů, které jsou nutné k tomu, aby odškodnění bylo poskytnuto jinak než uvedením věci v předešlý stav.³⁹⁹

Tato redukce povinnosti hradit škodu je možná, protože příslušná ustanovení zákona nejsou kogentní a strany si je mohou tedy libovolně upravovat. Obchodní zákoník dále specificky upravuje některé otázky náhrady škody upravené v občanském zákoníku. Nejde však o odlišnosti zásadní. V této souvislosti třeba zmínit povinnost povinné strany oznámit oprávněné straně včas a předem povahu překážky, která jí brání nebo bude bránit v plnění povinnosti a o jejích důsledcích. Rozdíl mezi úpravou v občanském a obchodním zákoníku spočívá v tom, že obchodní zákoník značně ulehčuje pozici poškozenému. Nemusí při uplatňování nároku na náhradu škody prokazovat zavinění škůdce, což bývá někdy velmi obtížné.⁴⁰⁰

Stanovení výše ušlého zisku není libovolné a musí být provedeno tak, aby byla zjištěna pravděpodobná výše bližící se podle běžného uvažování jistotě.⁴⁰¹ Moderační právo je vyloučeno. Totéž platí i pro rozhodce.⁴⁰²

Z ustanovení § 386 odst. 1 je dovozujeme, že se nároku na náhradu škody předem nelze vzdát ani zčásti. Tím je ovšem vyloučena i limitace náhrady škody, má-li se stát

³⁹⁸ R 13/85.

³⁹⁹³⁹⁹ R 25/90.

⁴⁰⁰ Šilhán, J. Formy smluvní limitace náhrady škody v obchodních vztazích. Bulletin advokacie, 2006, č.7–8,s. 41-43.

⁴⁰¹ PR 4/96 s. 169.

⁴⁰² § 760 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

dříve než ke škodě dojde. Svým způsobem však nemožnost předchozí limitace náhrady škody může vyvážit využití smluvní pokuty.⁴⁰³

Bylo-li bez souhlasu majitele užito jeho ochranné známky pro výrobek téhož druhu, má majitel právo podle zák. č. 137/1995 Sb. o ochranných známkách, aby bylo žalovanému zakázáno porušování práv z ochranné známky tím způsobem, že se mu ukládá povinnost zdržet se takového jednání. Základním předpokladem pro případný nárok na náhradu škody podle ustanovení §373 ObchZ je však vznik skutečné škody nebo ušlého zisku, přičemž pro přiznání ušlého zisku musí být splněna také podmínka dosažení zisku při pravidelném běhu věcí s pravděpodobností blížící se jistotě.

Jako skutečná škoda se nahrazuje to, oč se majetek poškozenému škodnou událostí zmenšil. Škoda spočívá již v znehodnocení poškozené věci, a poškozený může ihned po škodné události žádat náhradu za znehodnocení věci. Je proto nesprávný názor, že v případě poškozené věci může poškozený požadovat náhradu teprve tehdy, když na svůj náklad provede nebo dá provést opravu.⁴⁰⁴ Jestliže odběratel prokáže, že mu vznikla škoda ve formě ušlého zisku, má právo na úhradu ušlého zisku, o který byl v důsledku porušení závazku dodavatelem poškozen. Celé obchodní rozpětí nemusí být totožné s ušlým ziskem.⁴⁰⁵

Ustanovení § 380 ohledně újmy a vynaložených nákladů je dispozitivní⁴⁰⁶ a je třeba jej vykládat co nejliberálněji pro poškozeného. Ten však nese důkazní břemeno nejen co do vzniku takových nákladů, ale i co do nutnosti jejich vynaložení a stran jejich příčinné souvislosti s protiprávním jednáním škůdce.⁴⁰⁷ Reparační funkce odpovědnosti za škodu vyžaduje stanovení částky náhrady škody v takové výši, aby poškozený mohl sám zajistit z náhrady nutné „vedení v předešlý stav“. Nehradí se ovšem zbytečný náklad nebo takový náklad, který by mohl být přičiněním

⁴⁰³ ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. s.697. ISBN 978-80-7201-687-7.

⁴⁰⁴ HP 3/80 s. 179.

⁴⁰⁵ HP 2/90 s. 97.

⁴⁰⁶ § 263 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁴⁰⁷ ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. s.693. ISBN 978-80-7201-687-7.

poškozeného odvrácen, respektive uspořen, ani se nehradí obohacení se poškozeného.⁴⁰⁸

Škodou jsou i náklady, které by poškozený nemusel jinak vynaložit. Za takovou škodu je možné považovat i zaplacení úroků z úvěru, který si poškozený musel opatřit v důsledku protiprávního úkonu. Je nutné zjistit, zda poškozený úroky z úvěrů skutečně zaplatil a zda náklad učinil proto, že dodavatel nesplnil svůj smluvní závazek.⁴⁰⁹

Interpretace a aplikace ustanovení § 382 a § 376 obch. zák. v jejich vzájemném poměru nebyla dosud jednoznačně v soudní judikatuře řešena, popř. nebyla zatím řešena vůbec, a proto Nejvyšší soud jako vrcholný orgán soustavy obecných soudů, jehož jedním z hlavních úkolů je soudní praxi sjednocovat, dospěl k závěru, že jde o právní otázku zásadního významu. Je rozhodné, zda se na konkrétní případ či jiné případy obdobné povahy použije ustanovení § 376 obch. zák. anebo ustanovení § 382 obch. zák. Podle § 376 obch. zák., poškozená strana nemá nárok na náhradu škody, pokud nesplnění povinnosti povinné strany bylo způsobeno jednáním poškozené strany nebo nedostatkem součinnosti, ke které byla poškozená strana povinna. Jak je zřejmé, nesplnění povinnosti poškozené strany musí být v příčinné souvislosti s nesplněním povinnosti povinné strany, tj. škůdce. Naopak bylo nezbytné v posuzovaném případě aplikovat ust. § 382 obch. zák., podle něhož poškozená strana nemá nárok na náhradu té části škody, jež byla způsobena nesplněním její povinnosti stanovené právními předpisy vydanými za účelem předcházení vzniku škody nebo omezení jejího rozsahu. Mezi takové prevenční povinnosti na straně poškozeného lze zařadit i obecnou prevenční povinnost, zakotvenou v ust. § 415 obč. zák., protože tu lze vztáhnout na celou civilní oblast včetně obchodněprávní, která je v širším smyslu součástí generálního celku občanského zákoníku v poměru ke speciální části obchodního zákoníku.⁴¹⁰

⁴⁰⁸ HP 5/70 s. 366.

⁴⁰⁹ HP 10/70 s. 784

⁴¹⁰ <http://www.iporadce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=10279>.

Kupující není povinen, aby předsevzal krycí koupi právě u toho prodávajícího, jenž, porušiv smlouvu, zboží nedodal, třeba jeho nabídka byla nižší, než běžná cena zboží.⁴¹¹

Nárok na úhradu nákladů s vyměněním vadného výrobku za bezvadný není nárokem z odpovědnosti za vady, ale nárokem kupujícího na náhradu škody, která mu vznikla dodáním výrobku s neodstranitelnou vadou.⁴¹²

Využití možnosti uzavřít krycí nebo náhradní obchod odpovídá zásadě profesionality v obchodě. Podnikatel, který nevyužije možnost krycího obchodu, jedná neprofesionálně, a tudíž nepoctivě. Nelze tedy zohlednit jeho liknavý přístup k sanaci vlastní hospodářské pozice vlastními silami. Proto mu nelze přiznat nárok na náhradu škody vzniklé jeho pasivním přístupem k využití obchodní šance, mohl by mít nanejvýš nárok na náhradu rozdílu mezi původní cenou kontrahované dodávky a náklady, které by mu vznikly uskutečněním krycího obchodu.⁴¹³ Jde v podstatě o zvláštní konstrukci účasti poškozeného na vzniku jeho vlastní škody.⁴¹⁴

Dle mého názoru, je zde přípustnost této smluvní limitace náhrady škody v obchodních vztazích. Pokud by totiž zákonodárce chtěl výslovně vyloučit možnost omezení výše náhrady škody, stanovil by tak výslovně a nezařadil by do zákona ustanovení upravující výši nahrazované škody mezi ustanovení dispozitivní. Je třeba vnímat, že zatímco otázka limitu náhrady škody řeší pouze výši náhrady, vzdání se práva na náhradu škody se vztahuje k nároku jako celku, tedy zejména k jeho základu. V případě uplatňování nároku na náhradu škody je přitom více, než kde jinde, rozlišován základ nároku na straně jedné a dále jeho výše na straně druhé. Dále je zde argument bezrozpornosti práva; v případě, že právní řád obsahuje ustanovení, které aprobuje limitaci náhrady škody prostřednictvím sjednání smluvní pokuty jako paušalizované náhrady škody mimo jiné i pro obchodní vztahy – srov. § 545 odst. 2 ObčZ, nelze pak připustit restriktivní výklad § 386 odst. 1 ObchZ, který by zakazoval nejenom vyloučení náhrady škody, ale i limitaci náhrady škody. Je zřejmé, že Nejvyšším soudem judikovanou nemožnost limitace výše škody lze „obejít“

⁴¹¹ Váž. 6548 z roku 1926.

⁴¹² HP 6/74 s. 427.

⁴¹³ ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. s.696. ISBN 978-80-7201-687-7.

⁴¹⁴ § 376 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

ujednáním o smluvní pokutě, které (není-li sjednáno něco jiného) nárok na náhradu škody suspenduje. Je-li sjednána smluvní pokuta, škoda se zásadně nenahrazuje. Výše smluvní pokuty přitom může být stanovena libovolně, samozřejmě v mezích dobrých mravů (§ 3 ObčZ) a zásad poctivého obchodního styku (§ 265 ObchZ).⁴¹⁵

I přes výše nastíněný problém se smluvní limitace náhrady škody v obchodních smlouvách hojně objevuje. V praxi se pak můžeme běžně setkat s případy, kdy ve smlouvě, jejímž předmětem je plnění v hodnotě dosahující např. 2 mil. EUR, je sjednána limitace náhrady škody ve výši 100.000,- EUR, resp. jiného ekvivalentu, kdy výše náhrady škody je limitována 1/20 plnění ze smlouvy. Zaznamenali jsme mimo jiné rozdílnost nazírání obecných a rozhodčích soudů, kdy na limitaci škody v této výši je rozhodčím soudem nahlíženo jako na limitaci v souladu zákonem, neboť je sjednána, s ohledem na autonomii vůle smluvních stran, v souladu se zásadami poctivého obchodního styku, a naopak obecným soudem je taková limitace považována za neplatně sjednanou, neboť tato limitace je v rozporu s ust. § 386 odst. 1 obchodního zákoníku, neboť znamená v zásadě vzdání se nároku na náhradu škody.⁴¹⁶

Odborná literatura, zabývající se úpravou de lege lata, se v zásadě přiklonila ke kompromisnímu závěru. Smluvní limitace náhrady škody se výslovně připouští, jako neplatnou je však třeba posoudit dohodu, která by rozsah škody limitovala do té míry, že by již bylo nutné takovou dohodu kvalifikovat jako faktické vzdání se nároku na náhradu škody ve smyslu § 386 odst. 1 obchodního zákoníku.

Tento závěr platí byť i jen ve vztahu k určité smluvní povinnosti.⁴¹⁷ Na druhé straně ale zásadně nelze vyloučit, aby strany předem vymezily rozsah hrazené škody tak, že povinná osoba uhradí poškozenému při porušení konkrétně specifikované smluvní povinnosti pouze skutečnou škodu, nikoliv ušlý zisk či naopak.⁴¹⁸ Shoda v principu panuje i ohledně skutečnosti, že nepřiměřenost případného limitu rovněž není namístě posuzovat vzhledem k celkové výši škody, která skutečně vznikne, nýbrž spíše v poměru k výši či hodnotě plnění, jež povinná osoba obdržela v rámci daného

⁴¹⁵ www.hkdw.cz.

⁴¹⁶ Čech, Petr: Několik dalších poznámek ke smluvní limitaci náhrady škody, Právní fórum 2006/12, str. 428.

⁴¹⁷ např. dohoda o tom, že strana neodpovídá za škodu vzniklou porušením konkrétní povinnosti ze souboru povinností, jež jí smlouva ukládá.

⁴¹⁸ § 379 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

smluvního vztahu. Ve vztahu k tomuto ukazateli se také v zahraničí či v praxi mezinárodního obchodu limit zpravidla vymezuje. Limitaci náhrady škody je tedy třeba, dle převažujícího odborného názoru, konfrontovat se zásadami poctivého obchodního styku.⁴¹⁹

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 379 až 381 jsou dispozitivní, nic nebrání smluvní formulaci, která rozsah případné náhrady škody do určité míry omezuje. Smluvní ujednání je třeba formulovat v konkrétním případě tak, aby vzhledem ke specifickým dané smlouvy nedošlo k rozporu se zásadami poctivého obchodního styku. Jako příklad zcela jasného rozporu se zásadami poctivého obchodního styku lze uvést, že by u standardního smluvního plnění byl dohodnut rozsah náhrady škody ve výši několika promile celkové výše plnění. Lze tedy uzavřít, že dle převažujícího právního názoru, je sjednání limitu rozsahu náhrady škody dle výše uvedených pravidel v souladu s platným právem. Kogentní ustanovení § 386 obchodního zákoníku totiž míří na ty případy, kdy by bylo sjednáno vyloučení nároku na náhradu škody vůbec.⁴²⁰

Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 32 Odo 1651/2005 jakoby mimochodem a bez další podrobné argumentace „vyřešil“ otázku, která trápí českou právnickou obec v podstatě již od samotného přijetí obchodního zákoníku, a to zda je možné smluvně limitovat výši náhrady škody.

Nejvyšší soud se ve zmiňovaném rozsudku vyslovil, že: „Podle § 386 odst. 1 ObchZ platí, že nároku na náhradu škody se nelze vzdát před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout. Vzhledem k tomu, že se podle § 263 odst. 1 ObchZ jedná o kogentní ustanovení, je předmětné ujednání účastníků o omezení nároku žalované na náhradu škody způsobené porušením povinností žalobci, neplatné pro rozpor s tímto ustanovením.“ Tímto rozhodnutím Nejvyšší soud uštědřil silnou ránu právnické i podnikatelské praxi.⁴²¹

⁴¹⁹ Marek, Karel: K limitaci náhrady škody a smluvním pokutám, Právní fórum 2005/6, str. 236 až 239.

⁴²⁰ Čech, Petr: Několik dalších poznámek ke smluvní limitaci náhrady škody, Právní fórum 2006/12, str. 428.

⁴²¹ ELaw. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/cs/judikatura/31-vnitrostatni/73-nejvyi-soud-k-otazce-smluvni-limitace-nahrady-kody.html>

3.7 Promlčení nároku na náhradu škody

Ustanovení o promlčení je kogentní a tak je i kogentní upravena celé úprava institut promlčení. Ustanovení o promlčení v obchodním zákoně vycházejí z mezinárodně unifikované úpravy⁴²² s doplněním řešením těch otázek, které tato Úmluva přenechala vnitrostátním právním řádům.⁴²³

Při propadných, tedy prekluzivních, lhůtách nelze vpočítat dny poštovní přepravy.⁴²⁴ Ustanovení občanského zákoníku o počítání času se vztahují i na promlčecí lhůty.⁴²⁵

Soud k promlčení přihlédne jen na námitku, ex officio se jím nezabývá. Nárok ani právo promlčením nezanikají. Je-li vznesena námitka promlčení, pak v důsledku toho zaniká nárok na plnění, ne však právo na plnění.⁴²⁶ Pokud dlužník plnil promlčený dluh, je jeho eventuální nevědomost o tom právně bezvýznamná.⁴²⁷ Námitku promlčení však nelze vznést v případě uvedeném v ustanovení § 408 odst. 1 ObchZ. K možnosti započtení promlčené pohledávky se použije ustanovení § 358 a § 364 ObchZ.⁴²⁸

Ustanovení § 3 ObčZ, podle něhož výkon práv nesmí být v rozporu s dobrými mravy, platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení.⁴²⁹ Námitky promlčení se nelze vzdáti pro budoucnost ani ve sporu.⁴³⁰

Ani v řízení o návrhu na výkon rozhodnutí není soud oprávněn zkoumat, zda je vymáhaná pohledávka promlčena, pokud tuto námitku dlužník nevznesl. Námitka promlčení může být úspěšně uplatněna jen za předpokladu, že se věřitel svého práva v průběhu promlčecí lhůty nedomáhal jeho uplatněním na soudě, anebo u jiného příslušného orgánu.⁴³¹

⁴²² Úmluva OSN o promlčení při mezinárodní koupi zboží

⁴²³ Vyhláška č. 132/1988 SB. a vyhláška č. 161/1991 Sb.

⁴²⁴ Váž. 7874 z roku 1928.

⁴²⁵ R 17/55.

⁴²⁶ I promlčený nárok lze po vznesení námitky promlčení dobrovolně splnit, aniž by se tím věřitel bezdůvodně obohatil.

⁴²⁷ § 389 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁴²⁸ ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. s.698. ISBN 978-80-7201-687-7.

⁴²⁹ ÚS nález., sv. VII., č. 6 z roku 1997.

⁴³⁰ Váž. 14 568 z roku 1935.

⁴³¹ R 29/67.

Dovolává-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo přiznat. Návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. To platí i u práva či nároku na náhradu škody i v případech, ve kterých není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.⁴³²

Odchylná úprava běhu promlčecí doby je v ustanovení § 292 odst. 2 ohledně závazku k uzavření budoucí smlouvy nebo k doplnění smlouvy již uzavřené a ohledně práva na náhradu škody, která z porušení těchto závazků vznikla. Při uplatitelnosti práva u rozhodce nastávají účinky dle ustanovení § 292 odst. 1.⁴³³ Jde-li o čin trvající nebo opakovaný, rozhoduje den, kdy byl předsevzat poslední nekalý čin. Jde-li o více samostatných úkonů, je namístě rozeznávat, zda předcházelo vždy zvláštní samostatné rozhodnutí, či zda jde o pouhé provádění téhož projevu vůle, v onom případě by tu bylo více samostatných úkonů se zvláštními promlčecími lhůtami.⁴³⁴

Zmaření podmínky smluvní stranou, která v případě jejího splnění by byla povinna k plnění, se rovná samému plnění podmínky.⁴³⁵ Promlčení pohledávky, jejíž zaplacení slíbil dlužník podle možnosti nebo až se dá, nepočíná už slibem takto zaplatit, nýbrž teprve, když u dlužníka objektivně nastala možnost platit.⁴³⁶ Nebyla-li doba splnění dohodnuta ani jinak stanovena, začíná promlčecí doba běžet dnem následujícím poté, kdy vznikl dluh. Byla-li doba splnění dluhu ponechána na vůli dlužníka, nezačne promlčecí doba běžet dnem následujícím poté, kdy vznikl dluh, ledaže věřitel navrhl, aby dobu splnění určil soud, a rozhodnutím soudu byla určena doba splatnosti, takže dnem následujícím po jejím uplynutí začne běh promlčecí doby.⁴³⁷

⁴³² R 29/83.

⁴³³ § 760 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁴³⁴ Váž. 11537 z roku 1932.

⁴³⁵ Váž. 13267 z roku 1933.

⁴³⁶ Váž. 15279 z roku 1936.

⁴³⁷ R 28/84.

4. PŘIPRAVOVANÁ ÚPRAVA OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

4.1 Historický vývoj soukromého občanského práva

Prvopočátky větších snah o právní systém byly již v době římské. Jednalo se o první světový právní systém, který platil ve společnosti, jejíž ekonomika byla založena na tržním hospodářství. Byly vytvořeny první vědecké pojmy a odborné výrazy. Období recepce římského práva začíná v polovině 11. Století, kdy dokonale propracované právo otrokářského impéria začíná být znovu intenzivně studováno z justiniánských kodifikací. Nebyla to žádná náhoda, v tomto období přecházejí italské městské státy k zárodkům kapitalistického způsobu podnikání a kdy mezerovité feudální řády nemohou být spolehlivou oporou novým potřebám hospodářského života. Nešlo však pouze o mechanickou aplikaci římského práva bez tvůrčího přínosu. Římské právo se stalo podnětem k rozvoji nového právního myšlení, ke zvědečtění právního života. Soustavné studium justiniánských textů bylo zahájeno v Bologni, pod vedením mistra Irneria⁴³⁸ a od poloviny 13. století na ně navazuje škola tzv. komentátorů⁴³⁹, kteří působili na univerzitách v severní a střední Itálii⁴⁴⁰ a položili např. základy nauky o právním jednání a už tady se zakládají rozdíly v pojetí občanského práva v různých státech.

Například Německo bylo pod vlivem glosátorů a postglosátorů, kteří tvrdili, že římské právo je právem císaře Svaté říše římské a národa německého, které císař zdědil po římských imperátorech a svými zákony jej dále rozvíjí, to mu dává moc nad celým křesťanským světem. Od konce 15. století nastal rozmach římskoprávní vzdělanosti, kdy ale není přejímáno římské právo, ale právní věda, kterou vytvořily středověké římskoprávní školy.

Ve Francii panovala nedůvěra k římskému právu, dokonce od r. 1219 bylo dokonce jeho přednášení zakázáno na pařížské univerzitě. Římské právo neuplatňovali v praxi, Francouzi jej podrobovali dogmatictějšímu zkoumání. Naproti tomu v Anglii, kam pronikla škola glosátorů, se ale od r. 1236 uplatňovala proklamace

⁴³⁸ Škola glosátorů.

⁴³⁹ Postglosátorů.

⁴⁴⁰ Např. Durantis, Baldus.

proti římskému právu, kdy se nepřálo, aby anglické právo bylo měněno. Ovšem sám zákaz by nepomohl a v Anglii se vytvořila skupina profesionálních znalců domácího práva, kteří využili svoji společenskou moc a vliv římského práva vyloučili.

Vývoj občanského práva v absolutismu a vést hranici mezi soukromým a veřejným právem zejm.ve středověku bylo velmi obtížné. V době 9. – 13. století panovnický rod chápal stát, resp. jeho území za své vlastnictví. Teprve v absolutistické monarchii v době 18. století nabývá stát a právní pravidla upravující jeho fungování veřejnoprávní charakter, kdy středověké soukromé právo bylo velmi formalizováno a pro platnost právního jednání se vyžadovalo, aby bylo uskutečněno na určitém místě, za bílého dne, veřejně před svědky. Různé symboly a formality napomáhaly udržovat právní jistotu a až v pobělohorské době dochází k odstraňování právního partikularismu. Za Marie Terezie byly snahy o unifikaci práva, kdy roku 1753 zasedla tzv. brněnská komise pro vypracování společného zákoníku pro země české a rakouské. Hlavním referentem byl prof. Azzoni,tehdy dvorský rada. Roku 1766 byly práce na osnově zákoníku u konce a Codex Theresianus byl zaslán panovníci. Šlo o dílo velmi rozsáhlé, rozvláčné a pro právní praxi nepřijatelné, římskému právu měla být přiznána podpůrná platnost. Marie Terezie váhala s podpisem, nakonec vyzvala k přepracování návrhu, že ze zákoníku je třeba vypustit vše, co patří do učebnic a je nutné vyjadřovat se krátce, stručně, zbytečné podrobnosti vynechat, měla za to, že není třeba se vázat na římské právo, ale naopak je třeba se opřít o přirozenou slušnost a je nutno vystříhat se dvojsmyslností, nejasností, zbytečného opakování. Roku 1776, kdy komise přestává pracovat, převládl názor odpůrců kodifikace (zejména z řad soudců Nejvyššího soudu). Josef II. oživil práce komise, které vyústili v roce 1783 v manželský patent, jenž znamenal, že věci manželské byly odnаты církevním soudům a přikázány k rozhodování světským soudům a dále v roce 1786 byl vytvořen patent o dědické posloupnosti, kdy zavedena rovnost a jednotná posloupnost pro všechny stavy a pro všechny dědičné země. Po smrti Josefa II. nastala v pracích přestávka a komise byla zrušena v roce 1790. Následně v dalších letech Leopold II. vytvořil Dvorskou komisi, pod vedením Martiniho, jejíž úkolem bylo prošetřit až dosud vydané zákony, avšak sama komise rovněž pokračovala v zákonodárných pracích. Bylo rozhodnuto, že pro všechny dědičné české a německé země má platit jednotné právo. Roku 1796 byla hotová osnova a na zkoušku byla uvedena v účinnost v západním Haliči, tzv. Západohaličský zákoník. Dvorská

komise zahájila další práce, referentem se místo Martiniho stal František Zeiller, profesor přirozeného práva a institucí římského práva na univerzitě ve Vídni. Roku 1808 skončily práce na všech 3 dílech zákoníku, osnova byla následně předložena císaři a 1. června 1811 byl ABGB vyhlášen. Všeobecný zákoník občanský byl bezesporu nejvýznamnějším právním kodexem vydaným na našem území. Předstihl svoji dobu, v průběhu 19. století nebylo třeba jeho velkých změn, většími novelizacemi prošel až v průběhu let 1914-16.

Recepční normou byl v první republice přejat ABGB pro české země, kdy mělo dojít k revizi ABGB, změny se měly omezit jen na ty nejnnutnější. Roku 1926 byla zřízena superrevizní komise pro osnovu československého občanského zákoníku, dá se říci, že se spíše diskutovalo, výsledky byly nepatrné. Na začátku 30. let vznikl návrh nového občanského zákoníku, publikován byl roku 1937, přijat nebyl. V době poválečného stavu roku 1948 K. Gottwald vyhlásil nutnost zavést nový právní řád, který by pomohl upevnit a rozvíjet výsledky politického vítězství a že je třeba zlikvidovat nemožný stav, kdy u nás platí zákony z doby Marie Terezie, byla tedy vyhlášena právníková dvouletka.

Projevila se vnucená sovětizace, i když ještě ne tak důsledně, jako v jiných právních normách té doby, silná však byla tendence k podstatnému zjednodušení právní úpravy

vedená mylnou představou, že se tím právo stane „lidovější“, přístupnější široké veřejnosti a že společnost vyvíjející se k socialismu nepotřebuje příliš podrobnou právní úpravu, neboť právo bude v socialistické společnosti postupně odumírat. Občanský zákoník přijatý roku 1950 respektoval soukromé vlastnictví, upravoval některé smluvní typy, ale socialistické vlastnictví bylo již preferováno a více chráněno. Tehdejší občanský zákoník neobsahoval právo rodinné ani pracovní, stál na zásadě odstranění dělení právních odvětví na právo soukromé a veřejné. Koncem 50. let se začalo upozorňovat na to, že platný Občanský zákoník plně neodráží poměry a vztahy, které se v naší společnosti v dané etapě vývoje socialismu vytvořily a začalo se tedy uvažovat o vydání nového kodexu. Ústava z roku 1960 vyhlásila, že bylo dosaženo socialismu, na to se muselo reagovat a byl přijat zákon č. 40/1964 Sb. ve kterém převažují veřejnoprávní prvky. Šlo o výrazný krok zpět ve vývoji občanského práva u nás, byl to hluboký úpadek, který se omezil na regulování majetkoprávních vztahů mezi občany. Výrazné deformace postihly princip privátní

autonomie, smluvní autonomie, objevila se řada administrativních omezení. Silně byly oslabeny i principy majetkové a nemajetkové újmy a princip ochrany dobré víry a opustili se osvědčené instituty, jako např. držba, vydržení, věcná břemena, sousedská práva, nájem apod.). K těmto institutům se navrátil až po novele roku 1982.

Vývoj právního řádu v České republice je významně poznamenán společensko-politickými změnami, kterými stát procházel. Hluboké ekonomické, politické a sociální změny, ke kterým došlo po pádu totalitního režimu koncem roku 1989, postupně významně ovlivnily všechny oblasti života společnosti. Česká republika na prahu 21. století směřuje k plné integraci do evropských hospodářských, politických, kulturních i bezpečnostních struktur. Právní řády demokratických států kontinentální Evropy setrvávají na dualistickém pojetí práva soukromého a veřejného.

Občanské právo jako součást právního řádu reflektuje tyto integrační procesy. Rekodifikace občanského práva hmotného bude navazovat i na kodifikační snahy v evropském právu. Hluboké ekonomické, politické a sociální změny, ke kterým došlo po pádu totalitního režimu koncem roku 1989, postupně významně ovlivnily všechny oblasti života společnosti. Bylo proto jasné, že původní podoba občanského zákona nemůže v nových podmínkách demokratického právního státu a tržního hospodářství obstát a že nastaly podmínky pro odstranění deformací a nedostatků. Soukromé právo u nás dlouho nebylo kodifikováno jako celek.

Zároveň bylo zřejmé, že při momentální naléhavé potřebě mnohé zákony nezbytně novelizovat a zároveň vypracovat nové zákony ohledně některých důležitých právních institutů ve všech právních odvětvích není, se zřetelem na kapacitní možnosti a personální obsazení příslušných legislativních pracovišť, možné vydat se cestou rekodifikací základních právních předpisů. Proto se pod tlakem okamžitých požadavků praxe anebo pod vlivem subjektivních představ o takových potřebách přistupovalo k větším či menším novelám občanského zákona, zpravidla bez konkrétního koncepčního zadání, hlubšího teoretického základu a také bez dostatečné koordinace zákonodárných iniciativ, které vznikaly na různých místech a často byly i co do svých konkrétních legislativních výsledků protichůdné.

Občanský zákoník je základní zákon upravující oblast soukromého práva hmotného. Je jedním z nejdůležitějších právních předpisů každého právního řádu. Jeho doplňkem v oblasti soukromého práva procesního je občanský soudní řád. Přestože byly postupně přijímány další kodexy, upravující podrobněji další dílčí odvětví soukromého práva, zejména obchodní zákoník, zákoník práce a zákon o rodině, občanský zákoník zůstává i pro tato odvětví subsidiárním předpisem, jehož právní normy se uplatní v případě, že zvláštní úprava o dané věci mlčí. Některá obecná ustanovení občanského zákoníku (např. pravidla pro počítání času) nacházejí místo i v právu veřejném.

Myšlenka upravit celý korpus práva uceleným souborem zákonů je velmi stará⁴⁴¹, účelného naplnění došla však až pod vlivem idejí osvícenství počátkem 19. století. Prvním (a ve znění novel dodnes platným) občanským zákoníkem z tohoto období je francouzský napoleonský Code civil français (zvaný též *Code Napoléon*) z roku 1804. Tento zákoník inspiroval přijímání obdobných legislativních děl v dalších evropských zemích. Pro české země má velký význam rakouský Všeobecný zákoník občanský (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, zkratka ABGB) z roku 1811, jenž na našem území platil do roku 1950 (a v části věnované pracovnímu právu až do poloviny 60. let). Na území Rakouska platí ABGB dodnes. Legislativně o něco méně úspěšný je - rovněž dodnes platný - obsáhlý občanský zákoník německý (*Bürgerliches Gesetzbuch*, zkratka BGB) z roku 1896, jemuž je vytýkána přílišná složitost a obtížná srozumitelnost. Snaha po komplexní kodifikaci soukromého práva se naopak vyhnula zemím angloamerické právní kultury, protože je právo tvořeno na základě precedentů (case law) a vznik rozsáhlých kodexů nemá tradici. Platný občanský zákoník z roku 1964, jenž prošel počátkem 90. let rozsáhlou novelizací, je pokládán za provizorní, z mnoha hledisek nevyhovující právní předpis; snahy po nové právní úpravě však doposud nedošly naplnění, neboť odborná veřejnost se nedokáže shodnout na tom, zda vyjít z tradičního modelu ABGB, nebo zachovat kontinuitu se zažitou, byť nevyhovující úpravou stávající. Na rozdíl od původních občanských kodexů, které si daly za cíl pojmut veškeré soukromé právo, neobsahuje dnešní občanský zákoník úpravu obchodních vztahů⁴⁴² rodinné právo⁴⁴³,

⁴⁴¹ viz např. *Corpus iuris civilis* císaře Justiniana ze 6. století.

⁴⁴² tu přenechal obchodnímu zákoníku z roku 1991.

⁴⁴³ zákon o rodině z roku 1963.

pracovní právo⁴⁴⁴, spolkové právo⁴⁴⁵, nadační právo⁴⁴⁶ ani úpravu svěřenství, jejichž vznik český právní řád neumožňuje. Pro kontinentální systém je charakteristické, že je založen na právu psaném, kdy soudce právo netvoří, ale nalézá. Soudní rozhodnutí působí jen *inter partes*, jak je výslovně vyjádřeno v § 12 ABGB a v ČR v § 159a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Také v ČR podle ustálené judikatury musí soudce k předchozí judikatuře přihlížet a případná odchýlení zdůvodnit. Nereflektování konstantní judikatury je vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a je tedy důvodem pro zrušení rozhodnutí.

4.2 Systematika občanského zákoníku

Dnešní občanský zákoník se člení na obecnou část, v níž jsou obsažena nejobecnější ustanovení (např. o počítání času nebo o právních úkonech) a dále vymezení subjektů práv, fyzických a právnických osob, a na část zvláštní, která se dále dělí na výklad o věcných právech a o právech závazkových. Zvláštní postavení má úprava dědického práva. Pramenem občanského práva jsou právní normy, které upravují společenské vztahy tvořící předmět občanského práva. ČR je výlučně zemí psaného práva. Právní normy a v důsledku toho i právní předpisy mají různou právní sílu, která je vyjádřena ústavní hierarchií:

- ❖ *zákony ústavní* – v čele Ústava ČR a LZPS, prameny práva nevyššího stupně
- ❖ *kodexy* – mají tvořit těžiště právního řádu, základním pramenem občanského práva je občanský zákoník.
- ❖ na základě zákona a v jeho mezích je možno vydávat odvozené (derivativní) právní předpisy, které se nazývají předpisy podzákonnými a vzhledem ke své funkci i prováděcími předpisy. Jsou jimi nařízení vlády, předpisy vydávané ministerstvy aj.
- ❖ *Mezinárodní smlouva jako pramen Občanského práva*- dle čl. 10 Ústavy jsou ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách bezprostředně závazné i pro subjekty českého práva. Jsou tedy i pramenem vnitrostátního práva a to dokonce silnější než zákon a to z rozhodnutí českého zákonodárce.

⁴⁴⁴ zákoník práce z roku 1965 a 2006.

⁴⁴⁵ zákon o sdružování občanů z roku 1990.

⁴⁴⁶ zákon o nadacích a nadačních fondech z roku 1997.

Základním pramenem občanského práva je Občanský zákoník, který je základním právním předpisem občanského práva. OZ se skládá z úvodu, 9 částí obsahující věcná práva, odpovědnost za škodu, dědění, závazkové právo aj., a dále obsahuje 21 hlav rozdělených dle jednotlivých problematik na smlouvu o dílo, o půjčce, příkazní smlouvu apod. Neobsahuje však specifickou právní úpravu společenských vztahů spojenou s výsledky duševní tvůrčí činnosti, v tomto odkazuje na zvláštní zákony

Mezi prameny a normy občanského práva řadíme především občansko – právní normy. Právní normy jsou základní a zároveň nejmenší součástí právního řádu. Jejich vnitřními dále již nedělitelnými složkami jsou právní příkazy, zákazy a dovolení. Právní normy dělíme na kogentní a dispozitivní. Kogentní normy jsou taková ust. zákona, jejichž použití nemůže být projevem vůle účastníků právního úkonu s ohledem na váhu veřejných zájmů, které vyjadřují, platně vyloučeno ani omezeno, tj. od nichž se právní úkon nemůže platně odchýlit. Kogentní je např. § 46 požadující písemnou formu pro smlouvy o převodu nemovitostí. Lze říci, že kogentní normy v právních řádech společenství přispívají v soukromo-právní oblasti i k zabezpečení ochrany společensky slabých účastníků občansko-právního styku vůči hospodářsky silnějším účastníkům.

Dispozitivní jsou taková ustanovení zákona, jejichž použití může být vyloučeno projevem souhlasné vůle účastníků právního úkonu. Dispozitivní stanoví práva a povinnosti tvořící obsah právního vztahu jen podpůrně (subsidiárně), tj. pro případ, že je účastníci právního úkonu neupraví jinak.

Působnost právních norem je pro jejich aplikaci účelným rozdělením. Teorie práva zná věcnou působnost, která odpovídá na otázku, jaké vztahy právní předpis upravuje; dále osobní působnost, která odpovídá na otázku, pro které subjekty zákon platí, prostorová působnost tedy na kterém území zákon platí. Působí zásadně na území ČR. Ve vztahu k cizincům, resp. k cizímu území se osobní a prostorová působnost právních norem spravuje ustanoveními tzv. práva kolizního a samozřejmě časová působnost, kdy se v souvislosti s ní se klade otázka zpětné působnosti (retroaktivity) zákona. Rozlišuje se pravá a nepravá zpětná účinnost, přitom skutečnou zpětnou účinností je pravá účinnost. Při pravé retroaktivitě se právní režim nového zákona vztahuje i na skutečnosti, které nastaly předtím, než nabyl účinnosti.

O používání (aplikaci) právních norem se hovoří v různém smyslu. Hlavní rozdíl spočívá, že někdy pojem používání práva se ztotožňuje s pojmem výkonu (uskutečnění) právní normy a rozumí se jim obecně uskutečnění takového chování, které je právní normou předvídáno. V širším smyslu se jim rozumí používání právní normy státními orgány, tak chováním fyzických a právnických osob dle práva. Zvláštním případem použití norem občanského práva je jejich používání dle obdoby – analogie. Právní teorie rozlišuje 2 druhy analogie, tj. analogie zákona a analogie práva.

Podle analogie zákona jde o případ, kdy určitý právní vztah není vzhledem k mnohotvárnosti života ve společnosti konkrétně upraven žádnou právní normou nebo jen právem neupraven jen zčásti. K tomuto dochází zejm. při právních vztazích založených tzv. „nepojmenovanými smlouvami“. Orgán aplikující právo však musí v takovém případě rozhodnout a právo aplikovat. Odmítnutí rozhodnutí by znamenalo tzv. „odmítnutí spravedlnosti“, které je v právním státě nepřipustné. Při aplikaci je nejprve nutné přesně zjistit skutkový stav případu a dále zjistit občansko-právní normu, která na daný případ dopadá. To se děje výkladem (interpretací) občansko-právní normy. Cílem je vyložit slovní znění občansko-právní normy, zjistit obsah vyjadřující vůli zákonodárce. Interpretaci rozeznáváme dle subjektů, které podávají výklad. Známe výklad autentický (legální) – prováděn orgánem veřejné moci a který vydal právní normu, výklad je obecně závazný. Výklad soudní, který má 2 formy, jedná se výklad je obsažený v pravomocném rozhodnutí v konkrétní věci, působí mezi stranami řízení a je pro ně závazný. A dále slouží k sjednocování judikatury. A výklad vědecký (doktrinální) – je podán právní vědou v odborné literatuře, včetně vědeckých komentářů k zákoníkům a zákonům, je nezávazný.

Důležité v souvislosti s připravovaným Občanským zákoník zmínit i základní zásady občanského práva, o které se bude zákon opírat.

Především je zde rovnost účastníků, kdy tato rovnost účastníků právního vztahu je definována tím, že žádný účastník právního vztahu nemůže jinému účastníku toho právního vztahu jednostranně uložit povinnost ani založit právo. Vznikne-li mezi účastníky právního vztahu neshoda, nemůže ji jeden rozhodnout bez dohody

s druhým, nýbrž se musí, chce-li aby tato neshoda byla mezi nimi rozhodnuta, obrátit se na soud, před nímž mají oba účastníci rovné postavení.

Zásada je nejen výrazem rovnosti občanské, ale především ekonomických tržních vztahů. Tato zásada implikuje další zásadu soukromého práva a to „zásadu autonomie vůle účastníků práva“, která má různé specifické projevy. Jde zejména o autonomii smluvní, která znamená volnost uzavírání smluv, volnost výběru jejich typů, volnost utváření jejího obsahu, volnost určení formy apod.

Kromě toho se právě v soukromém právu výrazně uplatňují i některé obecné právní zásady jako *pacta sunt servanta*, kdy tato zásada znamená, že mají být dodržovány smlouvy, porušení smlouvy znamená porušení práva, které sebou nese odpovědnost toho, kdo právo porušil. Dále nikoho nepoškozovat – nejen porušením smluvní povinnosti (smluvního závazku), ale ani jiné mimosmluvní – zákonné právní povinnosti

S těmito zásadami se pojí další, a to:

- ❖ *nikomu neškodí ten, kdo vykonává své právo* – tzn. vykonává-li někdo své subjektivní právo, nelze to z hlediska objektivního práva kvalifikovat jako působení škody, a to ani tehdy, zasahuje-li tento výkon do majetkové či osobní sféry jiného subjektu práva. (např. domáhá-li se někdo svého práva pomocí soudního výkonu – exekuce, nejde o působení škody, byť to objektivně znamená majetkový úbytek na straně povinného)
- ❖ *nikdo nemůže těžit ze svého protiprávního chování* – nikdo nemůže mít prospěch ze zneužití práva či z porušení práva anebo z toho, že nejednal v dobré víře
- ❖ *z bezprávního práva nevznikne* – ochrana slabší strany. Je významná především nejen pro smluvní vztahy mezi právníckými osobami a osobou fyzickou. § 55 stanoví, že smluvní ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele a že se spotřebitel nemůže vzdát práv, které mu zákon poskytuje.
- ❖ *nikdo nemůže na jiného převést více práv, nežli sám má* – platí obecně, nejvýrazněji se projevuje při převodu vlastnického práva
- ❖ *respektování v minulosti nabytých práv novou právní úpravou* – s touto souvisí zásada, že zákon nemá být retroaktivní, tj. nemá působit zpětně

- ❖ *neznalost zákona neomlouvá* – bez této zásady se právo obejít nemůže, protože jinak by to znamenalo individuálně zkoumat subjektivní stav vědomí jednotlivců
- ❖ *Vše je dovoleno, co není výslovně zakázáno* – tato zásada je ve prospěch svobodné vůle = zásada autonomie vůle, která je posuzována ze 4 hledisek a to svoboda učinit nebo neučinit právní úkon, svoboda výběru adresáta právního úkonu, svoboda volby obsahu právního úkonu, svoboda volby formy právního úkonu
- ❖ *Bdělým náleží práva* – jedině člověk, který zná občanské právo, může využít prostředků, které mu dává šanci uspět
- ❖ *Jistota občanskoprávního obratu* – jde o konkretizaci zásady právní jistoty. Není výslovně zakotvena, ale je vyjádřena na řadě míst (nedotknutelnost vlastnictví v majetkovém právu)
- ❖ *Zákaz zneužití občanských práv* – v občanském zákoníku je obsažen zákaz zasahování bez právního důvodu do práv a oprávněných zájmů jiných
- ❖ *Zásada souladu práv, respektive jejich výkonu s dobrými mravy*
- ❖ *Zásada prevence* – v občanském zákoníku nalezneme příkaz předcházet porušování a ohrožování práv z občanskoprávních vztahů – je uložen nejen osobám, ale i orgánům.

4.3 Příprava nového občanského zákoníku

V současné době pracuje Ministerstvo spravedlnosti ČR na rekodifikaci soukromého práva. V jejím rámci se připravuje nejen nový občanský zákoník, ale také nový obchodní zákon a nový zákon o mezinárodním právu soukromém.

Navrhovaný občanský zákoník reaguje na potřebu změny v soukromém právu. Současný občanský zákoník byl přijat v roce 1964. Od té doby byl již mnohokrát upravován (novelizován). Vychází z poměrů 60. let a z tehdejších názorů na soukromé právo, což zapříčinilo jeden z největších nedostatků tohoto zákoníku – roztržitost úpravy občanskoprávních vztahů v několika různých právních předpisech. Člověk proto při řešení své záležitosti musí sledovat nejen občanský zákoník, ale také např. zákon o rodině, obchodní zákoník či další právní předpisy.

Návrh nového zákoníku klade důraz jak na naše demokratické právní tradice, tak i na principy a standardy soukromého práva v Evropě. Navržený text zákona není brán jako definitivní, o čemž svědčí i nabídka různých variant některých ustanovení.

Česká republika prošla za období posledních 20 let rozsáhlými společenskými změnami. Vytvořením a přijetím nového občanského zákoníku se i v oblasti soukromého práva zařadíme mezi ostatní vyspělé evropské země.

Dlouhodobě přetrvává potřeba rekodifikace OZ, který platí od roku 1964 s početnými novelizacemi. I přes jeho rozsáhlou novelizaci 1991 a přijetí nového Obchodního zákoníku, současná p. úprava soukromoprávních vztahů dlouhodobě trpí fundamentálním, koncepčním a věcným nedostatkem. Současný OZ už déle neodpovídá novým společensko-ekonom. podmínkám a potřebám jako i potřebě evropské integrace. S pracemi na novém OZ se začalo ještě v podmínkách Československa v polovině 1990 a velmi intenzivně se pokračovalo, až do zániku společného státu. Úloha vypracovat a přijmout nový OZ přešla na rozdělené republiky. V podmínkách SR byly práce velmi intenzivní a 1998 vyústili do návrhu nového OZ. Avšak v novém volebním (legislativním) období se už v legislativních pracích dále nepokračovalo. Taktéž neúspěšně skončil druhý pokus v r. 2002, když se legislativní práce vrátily úplně na začátek a byl vypracován a schválen vládou SR „Legislativní záměr občanského zákoníku“. Můžeme tak konstatovat, že vlastně 8 let legislativní práce na novém OZ neprobíhaly. Naproti tomu v ČR a v dalších transformujících se státech střední a východní Evropy práce na novém českém OZ intenzivně pokračovaly.

Důležitou úlohou je překonat legislativní provizorium a vycházet přitom důsledně z dualizmu veřejného a soukromého práva. Další úlohou bude vymezení optimální koncepce nového soukromoprávního kodexu, která by v podmínkách SR vzhledem na tradici i vývoj právního pořádku nejlépe odpovídá moderním vývojovým trendům evropského soukromého práva. Předpokládá se, že z OZ bude vyloučena úprava obchodních společností, práva duševního vlastnictví, soutěžního práva, meritorní úprava individuálního pracovního práva a mezinárodního práva soukromého. Důležité bude navrhnout výstižnou věcnou působnost a strukturu a zabezpečit také propojenost Občanského zákoníku a Zákoníku práce. Dne 2. prosince 2009 byl

schválený vládní návrh zákona, kterým byla novelizována ustanovení OZ týkající se spotřebitelských smluv, novelizovaný Občanský soudní řád a rozšířené kompetence Komise pro posuzování nepřijatelných podmínek ve smlouvách. Dne 1. března 2010 nabyl účinnost zákon č. 575/2009 Z. z., kterým se mění a doplňuje zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník v znění pozdějších předpisů a o změně a doplnění některých zákonů.

Návrh nového občanského zákoníku, zamýšlený jako skutečná rekodifikace českého soukromého práva a zpracovaný komisí pod vedením prof. Karla Eliáše, byl připraven na základě rozhodnutí vlády z roku 1999. Nejprve byl vypracován věcný záměr, který vláda schválila v dubnu 2001. Poté bylo připravováno paragrafované znění, které bylo v roce 2008 představeno veřejnosti.

Návrh má celkem 3 046 paragrafů a člení se na pět částí:

1. Obecná část
2. Rodinné právo
3. Absolutní majetková práva (zahrnuje věcná práva i dědické právo)
4. Relativní majetková práva (závazkové právo)
5. Ustanovení společná, přechodná a závěrečná

Poprvé byl předložen Parlamentu ke schválení v roce 2009, ale později byl návrh stažen. V květnu 2011 se vláda rozhodla jej předložit opětovně.

Schválením vládního návrhu občanského zákoníku byl završen dlouhodobý proces přípravy nového kodexu, který byl zahájen v roce 2000. Pokusy o rekodifikaci materie soukromého práva však nalezneme již v 90. letech minulého století. Základním úkolem tvůrců občanského zákoníku bylo vytvořit soubor norem přístupný běžným občanům, jenž je vyjádřen heslem „Zákon pro život, zákon inspirovaný životem.“⁴⁴⁷

S přijetím nového občanského zákoníku mají být mj. zrušeny i následující zákony:

- zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor

⁴⁴⁷ <http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-v-kontextu-21-stoleti-74841.html>

- zákon č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů
- zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník
- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
- zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
- zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
- zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
- zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech

4.3.1 Konkrétní návrhy změn

Jak už bylo naznačeno, do popředí zájmu je postavena problematika právního statusu osob. Zvláštní důraz je zde údajně kladen na zdravou (ve smyslu správnou) rodinu jako rozhodující moment pro zdraví společnosti. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, má být celý zrušen a úprava rodinného práva vrácena do občanského zákoníku.

Obchodní zákoník naproti tomu nemá být, s ohledem na požadovaný dualismus soukromého práva, úplně rušen. Jeho rozsah má být však podstatně zredukován, zejména ve třetí části obchodních závazcích.

Co se týče smluv, tak z jednotlivých pojmenovaných smluvních typů se zachovají v obchodním zákoníku jenom ty, které mají význam pouze pro podnikatelský styk. Zbývající typy smluv mají být přeřazeny do zákoníku občanského. Při té příležitosti mají být odstraněny duplicitní úpravy. Úpravu občanských sdružení má taktéž z valné části zahrnout nový zákoník. Úprava spolků v občanském zákoníku má zároveň posloužit jako generální (subsidiárně použitelná) úprava platná pro právnické osoby typu korporace. Pro právnické osoby typu nadace (včetně fondů) bude obdobně sloužit úprava nadace v občanském zákoníku.

Naopak úpravu pracovní smlouvy věcný záměr rekodifikace odmítá s tím, že „smyslem občanského zákoníku jako základního kodexu soukromého práva není soustředit v něm úpravu všech soukromoprávních institutů.“ Navrhuje zachovat zákoník práce i do budoucna aniž by se však jednalo o zákon konkurující vlastní úpravou obecných soukromoprávních institutů občanskoprávní kodifikací.

Rovněž zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním nemá být rektifikačními pracemi dotčen, ačkoli teoreticky není otázka zařazení úpravy kolizních norem hmotného civilního práva do soukromoprávní kodifikace, anebo (spolu s normami procesními) do zvláštního zákona jednoznačně vyřešena. V tomto případě jde však právě o tu úpravu, která se dynamicky vyvíjí a mohla by tak narušovat stabilitu obecného kodexu. Nadto se jeví jako praktické vzájemné spojení kolizních norem hmotného a procesního práva v jediném speciálním zákoně.

Proti logice věci jde, zdá se mi, záměr integrace obecné úpravy cenných papírů (co do jejich soukromoprávní stránky) do občanského zákoníku. Má tím dojít k celkové změně zákona o cenných papírech na předpis veřejného práva. Nedokáže posoudit možné důsledky, ale úprava cenných papírů, jak bylo výše naznačeno, je atributem komercializovaného občanského zákoníku, který věcný záměr odmítá jako nevhodný. Stejně tak záměr komplexně upravit licenční smlouvu se mi jeví být v rozporu s ideálem stabilního občanského kodexu.

Současný stav právní úpravy občanského a soukromého práva volá už dlouho po důkladnější revizi. Od navrhovaného občanského zákoníku se očekává komplexní řešení velkých ale i malých rozporů. Celkový záměr je jistě vítán, ovšem jednotlivá řešení dílčích otázek nutně musí vést a také vedou k názorovým střetům. Není tedy lehké za stávajících podmínek vytvořit celek, který má „*tíhnout k zakořenění a stálosti*“ a který má „*poznámenat životy několika dalších generací*“, jak si to přeje věcný záměr. Předpis čítající více než tisíc paragrafů již nyní vzbuzuje pokud ne přímo obavy, tak přinejmenším respekt.

Potřeba nové komplexní úpravy soukromého práva je proto z pohledu současného zákonodárství správná. Jistě nelze nic namítat proti integraci civilní právní úpravy do jednoho kodexu. Pozitivně lze hodnotit také snahu přiblížit českou právní kulturu standardům vyspělých evropských zemí. Jak se však ukazuje, nejpodstatnějším inspiračním zdrojem byla pro autory osnova neschváleného občanského zákoníku z roku 1937 a další předpisy 19. a 20. století zejména Obecný zákoník občanský, jež pochází z roku 1811.⁴⁴⁸

⁴⁴⁸ Důvodová zpráva http://www.cak.cz/files/550/OZ-konsolidovan__verze.pdf.

Ale ať už je dosavadní občanský zákoník jakýkoliv, nelze přesto paušálně konstatovat jeho absolutní obsahovou a terminologickou nepoužitelnost do budoucna. Právě zachování některých institutů nebo jen jejich názvů z platného občanského zákoníku by mohlo podstatným způsobem pomoci lepšímu osvojení nové úpravy laickou i odbornou veřejností. Místo toho byla zvolena cesta vystavení úplně nového předpisu s využitím institutů a pojmů, které, ať už z jakýchkoli důvodů, byly z našeho právního řádu vypuštěny a dnes už ani nekorespondují se způsobem života.⁴⁴⁹

Shodně, navzdory tomu, že s novým občanským zákoníkem je přijímán samostatný zákon o obchodních korporacích, je do nového občanského zákoníku zakomponována i obsáhlá pasáž o právnických osobách, podnikatelích a související problematice. To všechno vede k tomu, že navrhovaný kodex je zbytečně dlouhý, nesourodý a nepřehledný, pro běžného člověka je téměř vyloučeno se v něm orientovat.⁴⁵⁰

Výtku je možné také adresovat celkové nevyváženosti zákona, která se projevuje v několika rovinách. Ačkoliv tvůrci proklamují zájem na odstranění duplicity právních úprav, v některých případech je naopak vytvářejí.⁴⁵¹

Neméně závažným nedostatkem nového kodexu je v případě některých ustanovení odklon od obecné úpravy a příklon k velmi podrobnému až kazuistickému pojetí mnohých institutů. Kde si starý občanský zákoník vystačil s několika paragrafy doplněnými praxí a rozhodovací činností soudů, přináší návrh nového občanského zákoníku úpravu několikanásobně delší. Výrazným nedostatkem nového občanského zákoníku je i absence alespoň elementární úpravy vztahů vznikajících v moderní společnosti ovlivňujících a často dominantně ovládajících současný způsob života,⁴⁵² dotýkajících se osobnostních a často až intimních informací, stejně jako řada jiných

⁴⁴⁹ <http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-v-kontextu-21-stoleti-74841.html>.

⁴⁵⁰ Důvodová zpráva http://www.cak.cz/files/550/OZ-konsolidovan__verze.pdf.

⁴⁵¹ Jedná se licenční smlouvy, která bude upravena jak v novém občanském zákoníku, tak v autorském zákoně, zdvojení úpravy statusových otázek právnických osob se zákonem o obchodních korporacích, duplicitní ustanovení o přeměně podoby cenných papírů dosud výhradně upravené v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu, přičemž ke zrušení původních zákonů nedochází.

⁴⁵² Je zde myšlen Internet, sociální sítě, komunikace na dálku, elektronická forma právních úkonů, elektronické finanční služby, vytváření, uchovávání a používání nejrůznějších koncentrovaných elektronických databází a centrálních registrů státu

atributů moderního života, jsou kodexem přehlíženy, což je vzhledem ke komplexnosti jiných částí občanského zákoníku překvapující a zarážející.⁴⁵³

Navrhovaná účinnost nového občanského zákoníku má nastat dnem 1. 1. 2014.

V souvislosti s novým občanským zákoníkem bych zde ráda zmínila některé změny oproti původní používané úpravě.

Rozšířením ochrany jména člověka nastávají dvě situace. Za první se jedná o případ, kdy někdo zpochybňuje něčí právo na jeho jméno. Za druhé o případ, kdy někdo v důsledku neoprávněného použití jeho jména utrpí újmu. V tom případě dotčené osobě náleží zdržovací nebo odstraňovací žaloba. Pokud se jedná o právo na náhradu nemajetkové nebo majetkové újmy, řeší osnova tyto otázky jednotně v rámci závazků z deliktů. Osnova však zamýšlí ochranu jména rozšířit. Za situace, kdy objektivní důvody brání dotčenému bránit se sám, přiznává se ve stejném rozsahu žalobní právo také jeho nejbližším příbuzným.⁴⁵⁴

Ochrana podoby soukromí člověka je nedílnou součástí práv člověka, s jejich využitím je třeba dán souhlas.⁴⁵⁵ Avšak i toto svolení je odvolatelné.⁴⁵⁶ Bylo-li svolení udělené na určitou dobu odvoláno, aniž to odůvodňuje podstatná změna okolností nebo jiný rozumný důvod, nahradí odvolávající škodu z toho vzniklou osobě, které byl svolení udělil.⁴⁵⁷ Zde ovšem takové odvolání však nemůže jít k tíži osoby důvodně spoléhající, že souhlas odvolán nebude, proto jí musí být přiznána náhrada škody, vznikne-li jí nějaká. Záměrně se přitom mluví jen o škodě, nikoli o újmě, neboť náhrada nemajetkové újmy se za této situace přiznat nemíní.⁴⁵⁸

V případě důvodů ustanovení⁴⁵⁹ opatrovníka⁴⁶⁰ a prokázání, že ten je ten, kdo jednal za jinou osobu ze svého jednání zavázán sám; osoba, se kterou bylo jednáno může na jednajícím požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno, nebo nahradil škodu.⁴⁶¹

⁴⁵³ <http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-v-kontextu-21-stoleti-74841.html>

⁴⁵⁴ § 62 - § 64 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁵⁵ § 88 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, dále jen POBčZ.

⁴⁵⁶ § 90 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. (1) Kdo svolil k použití písemnosti osobní povahy, podobizny nebo zvukového či obrazového záznamu týkajícího se člověka nebo jeho projevů osobní povahy, může svolení odvolat, a to i když je udělil na určitou dobu.

⁴⁵⁷ § 90 odst. 2 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁵⁸ http://www.cak.cz/files/550/OZ-konsolidovan__verze.pdf s. 30.

⁴⁵⁹ § 380 odst. 1 - odst. 3 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku: Soud ustaví opatrovníka člověku, jehož svéprávnost omezil, nebo kterého svéprávnosti zbavil, ustaví opatrovníka také neznámému člověku, který je zúčastněn na určitém právním jednání, nebo člověku, o němž není známo, kde pobývá. Dále ustaví opatrovníka osobě, pokud to je z jiného důvodu potřebné k ochraně jejího nebo veřejného zájmu.

Osnova vychází při návrhu úpravy náhrady škody způsobené těmi, kdo nedokážou posoudit následky svého jednání, z pojetí v dosud platném občanském zákoníku⁴⁶², oprostí uje ji však od některých nemístných zjednodušení. Tak se zejména navrhuje zvlášť stanovit, že poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nezakročil-li proti škůdci ze šetrnosti nebo ohleduplnosti neboť škůdcem v těchto případech je nezletilý nebo člověk duševně nemocný nebo jednající v duševní poruše. Stejně tak se navrhuje zvlášť stanovit, že v těchto zvláštních situacích lze škůdce, který není s to posoudit následky svého jednání, zavázat k náhradě škody, odpovídá-li to principům spravedlnosti.⁴⁶³

V případech, kdy osnova neuvádí zvláštní liberační důvody uplatní se možnost zprostit se povinnosti k náhradě podle obecných ustanovení.⁴⁶⁴

Podle nynějšího občanského zákoníku odpovídá náhrada za zničenou část věci ceně opravy. Od ceny opravy se však odečítá částka „odpovídající zhodnocení věci její opravou oproti původnímu stavu – tedy částka odpovídající skutečnosti, že nová součást je cennější než ta nahrazovaná.

S ohledem na výše uvedené je tedy součástí návrhu nového občanského zákoníku již pouze ustanovení (v návrhu umístěné pod § 2878), které ukládá povinnost nahradit škodu způsobenou vadou věci každému, kdo je povinen někomu něco plnit a použije při tom vadnou věc.

Zároveň toto ustanovení opět specifikuje, že toto platí i v případě poskytnutí zdravotnických, sociálních, veterinárních a jiných biologických služeb.⁴⁶⁵

Příklad: Vlastník předal autoopravně svůj automobil, aby provedla celkovou prohlídku. Do automobilu, garážovaného v autoopravně, vnikli hlodavci a prokousali jeho sedadla. Cena opravy (tj. nových sedadel) sice činí 60 tis. Kč;

⁴⁶⁰ § 374 POčZ: Za nesvéprávného jedná zákonný zástupce nebo opatrovník. Takové zastoupení sleduje ochranu nesvéprávného a jeho práv, včetně případné správy jeho jmění.

⁴⁶¹ Platí jak u opatrovnictví tak u zmocnění.

⁴⁶² § 422 a 423 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁴⁶³ § 2890 až § 2892 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁶⁴ § 2902 a § 2905 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁶⁵ Není pak bez zajímavosti, že konsolidovaná verze návrhu nového občanského zákoníku z dubna 2005 směřovala naopak spíše k posílení odpovědnosti poskytovatele zdravotní péče, neboť tento měl být odpovědný za jakoukoli škodu vzniklou v důsledku byt' lege artis provedeného lékařského zákroku. Ustanovení § 2436 nového OZ totiž znělo: „(1) Každý nahradí škodu způsobenou okolností, která má původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo při plnění závazku použito. Této povinnosti se nelze zprostit. (2) Kdo poskytuje zdravotnické, sociální, veterinární a jiné biologické služby, nahradí škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze služby. Této povinnosti se nemůže zprostit.“ (JIRKA, Vladislav. K objektivní odpovědnosti za škodu na zdraví ve zdravotnictví de lege lata a de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2007. číslo 10. str. 352.)

zničená sedadla však měla (v důsledku stáří a opotřebení) cenu jen 40 tis. Kč. Za této situace plyne z nynějšího občanského zákoníku následující řešení: Hradí-li autobazar škodu v penězích, poskytne vlastníku jen 40 tis. Kč (cenu zničených sedadel), ačkoli vlastník musí vynaložit celých 60 tis. Kč (cenu nových sedadel). Obdobně, hradí-li se škoda uvedením do předešlého stavu, tedy autoopravna zakoupí nová sedadla (v ceně 60 tis. Kč), musí jí poškozený doplatit 20 tis. Kč. Naproti tomu, návrh občanského zákoníku je k poškozenému vlastníku vstřícnější: „Při určení výše škody zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.“ Jinými slovy, soud již nemůže opomíjet, že k obnovení možnosti užívat automobil, nutno zakoupit nová sedadla, tedy vynaložit 60. tis. Kč, když starší a opotřebená sedadla (v ceně 40 tis. Kč) nelze již rozumně sehnat.⁴⁶⁶

V případě úmyslné či jinak zavrženíhodné poškození věci tedy odškodnění osobního neštěstí a náhrada zvláštní obliby se podle *nynějšího občanského zákoníku* se „*při určení výše škody na věci ... vychází z [tržní] ceny v době poškození*“. Výši náhrady neovlivní, že věc byla zničena úmyslně či že pro poškozeného měla zvláštní, vyšší než tržní hodnotu.

Příklad: vandal při vloupání úmyslně zničí fotografii zemřelé matky, jedinou, kterou poškozený má a pečlivě střeží.

V příkladu úmyslně zničené matčiny fotografie se tedy poškozenému poskytne peněžitá náhrada odpovídající nikoli tržní ceně fotografie, nýbrž takové ceně, jakou fotografie měla podle objektivních skutečností pro samotného poškozeného. Tak může v uvedeném příkladě z okolností a důkazů vyplynout, že pro poškozeného měla fotografie cenu několika desítek tisíc, byť by ji byl schopen prodat jen za několik korun.⁴⁶⁷

Příklad: opilý násilník popadne milovaného psa cizí rodiny a před jejími zraky jej brutálně utýrá.

V uvedených situacích připadá v úvahu zvýšení náhrady podle obecných ustanovení nynějšího občanského zákoníku o ochraně osobnosti; převážně se však jedná o

⁴⁶⁶ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny.html>.

⁴⁶⁷ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny.html>.

teoretickou možnost, která se neprosadila v soudním rozhodování. Návrh občanského zákoníku postavení poškozeného posiluje. Stanoví: „*Poškodil-li škůdce věc ze svévolje nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby.*“ Dále návrh občanského zákoníku obsahuje zvláštní ustanovení pro případ, že škoda byla způsobena z pohnutky zvláště zavrženíhodné či z jiného kvalifikovaného důvodu. V takovém případě se všem, kteří takovou škodu *důvodně* pociťují jako jinak neodčinitelné osobní neštěstí, nahradí nejen újma majetková (cena zničené věci), ale i nemajetková (duševní). Jinými slovy, v příkladu brutálně utýraného psa nahradí škůdce nejen jeho cenu, jakož i cenu zvláštního citového vztahu k němu, ale navíc odškodní i způsobený psychický otřes.⁴⁶⁸ Obecně škodu hradí jen ten, kdo ji způsobil protiprávně (tj. v rozporu s právním řádem, resp. bezdůvodným zásahem do cizího práva) a zároveň zaviněně. Zaviněně jedná, kdo si nepočínal s péčí požadovanou vzhledem k okolnostem: tedy např. ten, kdo se opomněl rozhlédnout před vstupem do vozovky. (Uvedené platí jak podle nynějšího, tak navrhovaného občanského zákoníku.) Naproti tomu, případy, kdy byla škoda způsobena provozní činností, posoudí se podle zvláštních, odlišných pravidel. Vyloučení povinnosti k náhradě újmy způsobené nutnou obranou nebo v krajní nouzi náleží ke standardním občanskoprávním úpravám. Je zapotřebí vzít v úvahu, že trestněprávní úprava nutné obrany a krajní nouze má jinou funkci než úprava soukromoprávní. Význam právního pravidla, že se hrozící újma posuzuje vzhledem k poměrům napadeného, se projeví i v případech, kdy napadený jedná v hrůze nebo strachu, které nejsou objektivně odůvodněny, ale napadenému se obrana jeví jako nutná: sem spadají případy napadení žertem, přičemž napadený o žertu neví a reaguje, jako by šlo o skutečné nebezpečí. Proto se ukládá vzít úvahu omluvitelné vzrušení myslí napadené osoby. Podmínkou je, že se osoba odvracející nebezpečí zachová podle zásady proporcionality, tj. nezpůsobí následek stejně závažnější, než který hrozil. To se posoudí podle poměru hodnot, jejichž ztráta hrozí, a hodnot, které mají být obětovány. Plyne z toho, že k záchraně vlastního života lze obětovat cizí majetek, ne však cizí život (v tom je podstatný rozdíl proti jednání v nutné obraně, při které není vyloučeno ani beztrestné zabití útočníka).⁴⁶⁹

Vznik povinnosti k náhradě škody způsobené porušením povinnosti

⁴⁶⁸ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny.html>.

⁴⁶⁹ § 2875 až § 2878 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

stanovené přímo zákonem se stejně jako v současném občanském zákoníku⁴⁷⁰ spojuje se zaviněným porušením takové povinnosti. Požadavek na zavinění se přitom, rozdílně od stávající úpravy, vytýká přímo jako podmínka vzniku povinnosti nahradit škodu, nikoli až jako exkulpační důvod.⁴⁷¹

Návrh vychází z rozlišení případů, kdy je porušením zákonné povinnosti zasaženo absolutní právo a kdy je zasaženo právo jiné. Toto oddělení se zdůvodňuje povahou dotčených práv: absolutní právo, ať již osobní nebo majetkové, působí vůči každému, zatímco relativní právo působí jen mezi stranami.⁴⁷²

Pokud jde o škodu způsobenou provozem dopravního prostředku, osnova vychází ze současné právní úpravy.⁴⁷³ Navrhovaná úprava klade důraz na zvláštní povahu dopravního provozu více než na samotnou povahu dopravního prostředku. V ostatních směrech se platná právní úprava věcně nemění, dochází jen k jazykovým a formulačním úpravám.⁴⁷⁴

Dosud platná úprava neobsahuje zvláštní ustanovení o škodě způsobené zvířetem. Zamýšlí se proto nově na tyto situace pamatovat speciální úpravou, odpovídající standardům kontinentálního práva.⁴⁷⁵

Podle nynějšího občanského zákoníku ten, kdo vykonává provozní činnost (má prodejnu, řemeslnou dílnu či je elektrikářem na živnostenský list), podléhá velice přísným měřítkům: je povinen hradit i takovou škodu, kterou nezavinil, a to i pokud jejímú vzniku nemohl předejít.

Příklad: Elektrikář–živnostník opravuje elektrický rozvod. Přestože vynaložil náležitou odbornou péči, dojde – vzhledem k nepředvídatelně špatnému stavu sítě – ke zničení desítek elektrických spotřebičů v okolí.

Návrh občanského zákoníku, v souladu se západoevropskými vzory, již „netrestá“ osoby, jejichž provozní činnost vedla ke vzniku neodvratné škody. Takové osoby se povinnosti nahradit škodu vzniklou z provozní činnosti mohou zprostit, prokáží-li, že vynaložily „veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo“.⁴⁷⁶

⁴⁷⁰ § 420 odst. 1 a 3 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁴⁷¹ § 420 odst. 3 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁴⁷² § 2875 až § 2878 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁷³ § 427 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁴⁷⁴ § 2897 až § 2902 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁷⁵ § 2903 až § 2905 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁷⁶ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny.html>

Mezi nejvýznamnější změny jež návrh přináší patří zejména vypuštění diskutabilního normativního pravidla zakotveného v současném § 574 odst. 2 ObčZ, dle kterého jsou neplatností sankcionovány *dohody, jimiž se někdo vzdává práv, která teprve mohou vzniknout*⁴⁷⁷. Tímto krokem návrh vychází vstříc požadavkům vyplývajícím ze změny české občanskoprávní doktríny, ztělesněné především v podobě přenesení subjektivních ústavních práv i do sféry soukromoprávní ochrany, tedy promítnutí zásad „vše je dovoleno, co není výslovně zakázáno“, minimalizace ingerence zásahů zákonodárce do soukromých smluvních poměrů a nakonec i zásady *in dubio pro mitius* do regulace soukromoprávních vztahů jako poměrů svobodných smluvních stran volně upravujících své závazkové záležitosti směřující k dosažení autonomního účelu.⁴⁷⁸

Osnova nepřejímá obecné pravidlo socialistického práva, že neplatné jsou všechny dohody, kterými se někdo vzdává práva, které má vzniknout teprve v budoucnosti.⁴⁷⁹ Proto se vylučuje možnost poškozeného vzdát se předem práva na náhradu škody způsobené úmyslně, z hrubé nedbalosti, anebo jde-li o člověka a poškození jeho přirozených práv, ať již prohlášením samostatně učiněným, nebo ujednáním s potenciálním škůdcem. Rovněž se navrhuje vyloučit výslovným ustanovením možnost platně se zprostit povinnosti k náhradě škody prohlášením samotného škůdce. Taková prohlášení však mohou mít funkci oznámení, kterým se varuje před nebezpečím.⁴⁸⁰

Dle tohoto návrhu by tedy pro futuro nebylo možno uplatňovat nároky z žádné objektivní odpovědnosti za škodu, která byla způsobena samotným charakterem přístroje či věci, která nevykazuje přímo vady. Skutečnost, že riziko, s nímž je spojeno v podstatě každé poskytnutí zdravotní péče, je částečně přesunuto na pacienta (v jehož prospěch ostatně poskytování zdravotní péče od počátku bývá), je pak zcela jistě dobrou zprávou pro zdravotnická zařízení, která takto budou dle občanskoprávního předpisu nadále odpovídat pouze za škodu způsobenou zaviněně a za škodu způsobenou použitím vadné věci či přístroje, u které však samozřejmě

⁴⁷⁷ Zpracovatelé toto ustanovení považují za relikv socialistického přístupu, který je jednak příliš zjednodušující, ale i nadbytečně rigorózní a nakonec i nepřiměřeně zasahující do sféry smluvní svobody stran.

⁴⁷⁸ Telec, I. Změna české občanskoprávní doktríny. Právník, 2007, č. 10, s. 1084 – 1094.

⁴⁷⁹ § 574 odst. 2 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁴⁸⁰ § 2864 až 2869 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

budou moci uplatnit regresní nárok vůči dodavateli či výrobci takovéto věci či přístroje.⁴⁸¹

Dosavadní právní úprava pamatuje zvláštním ustanovením jen na případy škody způsobené okolností, která má původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo použito při plnění závazku nebo při poskytování zdravotnických, sociálních, veterinárních a jiných biologických služeb.⁴⁸² Navrhuje se proto omezit povinnost k náhradě škody jen na případy, kdy škodu způsobila vada věci použité při plnění.⁴⁸³

Návrh ustanovení o povinnosti k náhradě škody na věcech svěřených, odložených a vnesených odpovídá z valné části právní úpravě v § 433 až 437 platného občanského zákoníku. Předně se navrhuje doplnit úpravu o povinnost k náhradě škody vzniklé na převzaté věci. Osoba, která věc převezme k splnění svého závazku nese nebezpečí škody na věci obdobně jako schovatel. Pokud jde o věci odložené, přejímá se dosavadní úprava.⁴⁸⁴

Také návrh úpravy náhrady škody na věcech vnesených ubytovanými nebo pro ně do zařízení, v němž se poskytují ubytovací služby, vychází z dosud platné úpravy. Navrhuje se stanovit limit výše náhrady v závislosti na ceně ubytování. Bez omezení však má být hrazena škoda, byla-li věc převzata do úschovy nebo odmítl-li ubytovatel věc do úschovy nezákonně převzít⁴⁸⁵, popř. způsobil-li škodu ubytovatel samotný nebo osoba pracující v provozu ubytovacího zařízení. Rovněž se navrhuje vyjmout z povinnosti k náhradě škody případy škod na vozidlech nebo na živých zvířatech, ledaže byla zvláště převzata do úschovy. Rovněž se navrhuje opustit stávající pojetí zániku práva na náhradu škody prekluzí⁴⁸⁶.

Návrh občanského zákoníku však, opět podle evropských vzorů, nestraní provozovatelům a obsahuje vyvážené řešení: Vymezuje zvláštní druh provozů zvláště nebezpečných, tedy provozů, které ze své povahy vyvolávají vysoké riziko vzniku škody i při vynaložení řádné či dokonce veškeré možné péče (chemická továrna, sklad výbušnin apod.). V případě těchto provozů stanoví návrh občanského zákoníku podstatně přísnější pravidla: jestliže se uskuteční nebezpečí v provozu zvláště nebezpečném a vznikne škoda (chemické látky uniknou do okolí, výbušniny

⁴⁸¹ MIKYSKA, Martin. Náhrada škody újmy na zdraví podle návrhu nového občanského zákoníku – krok kupředu nebo zpět. *Právní rozhledy*. 2008. č. 22, str. 829.

⁴⁸² § 420a Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁴⁸³ § 2906 až § 2908 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁸⁴ § 2914 až § 2919 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁸⁵ § 2301 odst. 2 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁸⁶ § 436 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

explodují), provozovatel ji nahradí, i pokud snad vynaložil veškerou možnou péči. Navíc návrh občanského zákoníku reflektuje, že v případě škod způsobených provozem zvláště nebezpečným lze jen obtížně prokazovat příčinnou souvislost.⁴⁸⁷

Příklad: továrna havarovala a do jejího okolí tak unikly karcinogenní látky. Následně se v okolní populaci zvýšil výskyt rakoviny z 2 % na 4 % – jinými slovy, u konkrétního nemocného v okolí je 50% pravděpodobnost, že onemocněl v důsledku havárie a 50% pravděpodobnost, že onemocněl z jiných příčin.

Dosavadní právní úprava náhrady škody způsobené provozní činností a provozem zvláště nebezpečným⁴⁸⁸ se jeví jako zmatečná, protože mezi oběma způsoby provozu rozlišuje co do vzniku povinnosti k náhradě škody jen formálně, aniž bere v úvahu odůvodněný rozdíl, protože mezi liberačním důvodem stanoveným u provozní činnosti a liberačním důvodem stanoveným pro provoz zvláště nebezpečný není zřetelná diference; Navrhuje se proto důsledněji rozlišit podmínky pro náhradu škody způsobené provozem obchodního závodu nebo podobného zařízení a pro náhradu škody způsobené provozem zvláště nebezpečným. Je zde možnost zproštění provozovatele, pokud prokáže, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo. Výrazem „rozumně požadovat“ je vyjádřeno, že se má na mysli vše, co se v daném ohledu jeví s ohledem na povahu provozu jako racionální.⁴⁸⁹

Podle nynějšího občanského zákoníku by takový nemocný neobdržel žádnou náhradu⁴⁹⁰. Naproti tomu, podle návrhu občanského zákoníku by ten, kdo skutečně onemocněl, náhradu obdržel – z části odpovídající pravděpodobnosti, že nemoc vznikla právě v důsledku průmyslové havárie. V uvedeném příkladě by tedy byl nemocný odškodněn z 50 %.⁴⁹¹

Je-li někomu způsobena škoda na věci (např. poničen motocykl), připadají v úvahu dva způsoby náhrady: buď v penězích, anebo uvedením do předešlého stavu (škůdce motocykl opraví, resp. nechá opravit, či koupí nový). Nynější občanský

⁴⁸⁷ ČAK. Dostupné z: http://www.cak.cz/files/550/OZ-konsolidovan__verze.pdf s. 35.

⁴⁸⁸ § 420a a 432 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁴⁸⁹ § 2894 až § 2896 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁹⁰ Argument, že nebylo bezpečně prokázáno, že onemocnění vzniklo v důsledku průmyslové havárie.

⁴⁹¹ Justice.cz. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny.html>.

zákoník vychází z toho, že škoda se hradí v penězích. Pokud poškozený upřednostňuje náhradu škody uvedením do předešlého stavu, musí to výslovně navrhnout. Avšak i v případech, kdy je uvedení do předešlého stavu navrženo, soud je přizná, jen je-li možné a účelné.

Naproti tomu, návrh občanského zákoníku zakotvuje náhradu škody uvedením do předešlého stavu jako standardní (předvolené) řešení. Od tohoto standardního řešení se soud odchýlí (namísto uvedení do předešlého stavu přizná peněžitou náhradu) jen ve dvou případech a to navrhne-li to samotný poškozený (upřednostňuje-li on sám náhradu v penězích); nebo není-li náhrada uvedením do předešlého stavu dobře možná (např. malba je zcela zničena nebo poškozena natolik, že její restaurování by značně přesahovalo její cenu).

Podle návrhu občanského zákoníku soud již nebude zkoumat, zda je uvedení do předešlého stavu účelné; úvaha, co je pro poškozeného účelné, má totiž náležet jen jemu samému, nikoli soudu.⁴⁹²

U náhrady za újmu na zdraví a odškodnění pozůstalým dojde ke zrušení tabulek.

Za pozitivum odstranění stávající tabulkové úpravy pak považují také to, že v budoucnu bude možné jednodušeji přiznat např. v případě usmrcení pozůstalému také částku výrazně nižší, než je částka určená zákonem, a to nikoliv pouze při prokázání důvodů zvláštního zřetele hodných, jak je tomu dle právní úpravy současné.⁴⁹³ Za velmi důležité je zde také nutno považovat jistě i nově zaváděné měřítko zásad slušnosti, které se uplatní při určování výše náhrady vždy, nelze-li přesně určit výši, která by plně nahradila nemajetkovou újmu na zdraví.⁴⁹⁴ Toto kritérium je stanoveno velice obecně a některými autory je pak považováno pro určení výše náhrady nemateriální újmy samo o sobě za zcela nedostatečné s tím, že kritérií by mělo být nepochybně více.⁴⁹⁵ Tato kritéria jsou pak dostatečně abstraktní,

⁴⁹² Justice.cz. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny.html>

⁴⁹³ § 450 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.: „Z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody poměrně sníží. Vezme přitom zřetel zejména k tomu, jak ke škodě došlo, jakož i k osobním a majetkovým poměrům fyzické osoby, která ji způsobila; přihlédne přitom také k poměrům fyzické osoby, která byla poškozena. Snížení nelze provést, jde-li o škodu způsobenou úmyslně.“

⁴⁹⁴ § 2900 – 2901 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁴⁹⁵ Vlasák, Michal. Náhrada nemajetkové újmy v Principech evropského deliktního práva (PETL) a v návrhu občanského zákoníku. *Jurisprudence*. 2009. číslo 4. str. 48.

takže takovéto řešení představuje jakousi třetí možnou cestu mezi zcela volnou úvahou soudu a tabulkovým hodnocením nemajetkové škody.⁴⁹⁶

Za základ takovýchto pravidel by pak mohlo být pojato rozhodnutí Ústavního soudu z roku 2005, dle kterého musí soudy při posuzování mimořádných případů (tj. v případech, kdy mají určitý prostor k úvaze, jakého násobku použijí, které jsou svou povahou blízké navrhované úpravě, která svěřuje celkové určení výše náhrady do volné úvahy soudu) dbát o to, aby přiznaná výše náhrady byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi takto přiznanou výší a způsobenou škodou existoval vztah přiměřenosti. V tomto rozhodnutí pak Ústavní soud uvádí obecná kritéria, ze kterých při rozhodování předmětné otázky vycházel a k nimž by mělo být dle jeho názoru vždy přihlédnuto. Mezi tato řadí závažnost způsobené škody na zdraví (zda byly zasaženy či poškozeny životně důležité orgány), možnost vyléčení či eliminace způsobené škody (tedy zda je poškozený v důsledku poškození omezen ve svém způsobu života, zda je nucen k pravidelným lékařským prohlídkám, dalším operativním zákrokům či se stal závislým na přístrojovém vybavení) či míru zavinění škůdce (např. nakolik došlo k odchýlení od standardního postupu).⁴⁹⁷

Kdo způsobí jinému újmu na zdraví např. zlomeninu, zranění vedoucí k amputaci končetiny, ochrnutí, je povinen poskytnout mu peněžitou náhradu. Stejně tak ten, kdo usmrtí člověka, je povinen peněžně odškodnit pozůstalé, tedy manžela, děti, rodiče a další osoby, které byly usmrcenému blízké. Přestože návrh nového občanského zákoníku jinak upřednostňuje obecně restituci naturální,⁴⁹⁸ je dle mého názoru zřejmé, že v případě škody na zdraví bude nadále upřednostňována spíše náhrada škody v penězích⁴⁹⁹ a to z toho důvodu, že u škody na zdraví jednoduše uvedení do původního stavu nebude ve většině případů vůbec přicházet v úvahu resp. bude moci pokrýt pouze nepatrnou část újmy způsobené na zdraví.⁵⁰⁰ Pro tento závěr

⁴⁹⁶ Vlasák, Michal. Náhrada nemajetkové újmy v Principech evropského deliktního práva (PETL) a v návrhu občanského zákoníku. *Jurisprudence*. 2009. číslo 4. str. 44 – 45.

⁴⁹⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03

⁴⁹⁸ viz ustanovení § 2893 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku: „Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.“

⁴⁹⁹ Vlasák, Michal. Opustí občanský zákoník princip pekuniární kondemnice? *Právní rozhledy*. 2008. číslo 2. str. 62.

⁵⁰⁰ Zdravotnické zařízení v roli škůdce např. obvykle zřejmě (a to i bez soudního rozhodnutí) napraví nepříznivé následky nezdařeného zákroku, jsou-li odstranitelné, nicméně toto nebude mít vliv na vznik újmy v podobě vytrpěné bolesti, nutnosti podstoupit další zákrok, dočasné ztráty na výdělků po dobu pracovní neschopnosti, psychické újmy poškozeného atd.

hovoří také skutečnost, že ani dosavadní judikaturní praxe se s žalobami směřujícími k naturální restituci mnoho neseťkává.⁵⁰¹

Nicméně výraznou změnou, která je v návrhu nového občanského zákoníku obsažena je nově navrhovaný rozsah náhrady, neboť návrh nového zákoníku opouští pojetí náhrady škody jako újmy výlučně majetkové. Vychází přitom z koncepce, že se i nadále hradí zásadně újma majetková (škoda),⁵⁰² zatímco nemajetková újma (nebyla-li povinnost ji odčinit mezi stranami výslovně ujednána) je odčiněna jen v případech, o kterých to zvláště stanoví zákon.⁵⁰³ V těchto případech se pak povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění bude dle ustanovení § 2836 odst. 2 nového OZ posuzovat obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu. Většina ustanovení pak tedy setrvává na pojmu „škoda“ s tím, že plyne-li z právního řádu povinnost ji odčinit, platí totéž pro újmu nemajetkovou.⁵⁰⁴

Co se pak týče náhrady nemajetkové újmy při poskytování zdravotní péče, z ustanovení § 2900 nového OZ se dovídáme, že při ublížení na zdraví bude mít škůdce povinnost odčinit újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy a vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradit mu také ztížení společenského uplatnění. Důvodová zpráva k návrhu k tomuto uvádí, že je třeba hlavně poukázat na to, že rozhodnutí jednotlivého právního případu náleží jen soudci a zákonodárna, natož výkonná moc nemá v působnosti nařizovat soudu, jak má jednotlivý případ rozhodnout.

Jako argument pro zachování tabulkových hodnot odškodnění pozůstalých pro případ úmrtí blízké osoby se objevuje tvrzení, že smyslem těchto paušálních částek je to, aby se nejbližším pozůstalým, kteří přišli o svého blízkého zaviněním třetí osoby nebo v důsledku nějaké obecně rizikové činnosti, dostalo okamžité jednorázové peněžní satisfakce s poukazem na skutečnost, že i za současné právní úpravy může být jednorázové odškodnění jako součást práva na náhradu škody

⁵⁰¹ Eliáš, Karel. Jak hradit škodu? *Právní rozhledy*. 2008. číslo 7. str. 260.

⁵⁰² § 2836 odst. 1 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku: „*Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody)*.“

⁵⁰³ § 2836 odst. 2 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁵⁰⁴ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku.

doplněno ještě peněžitým zadostiučiněním jako dílčím nárokem plynoucím z práva na ochranu osobnosti.⁵⁰⁵

Podle nynějšího občanského zákoníku určují peněžní náhradu jak za újmu na zdraví, tak za usmrcení blízké osoby tabulky. Podle těchto tabulek činí náhrada za ochrnutí na všechny čtyři končetiny 360.000 Kč. Uvedené částky lze zvýšit, avšak jen ve „zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele“. V případě usmrcení blízké osoby činí náhrada např. pozůstalému manželovi 240.000 Kč. Návrh občanského zákoníku již žádné tabulky neobsahuje a neomezuje soudce v tom, aby určil spravedlivou náhradu po zohlednění veškerých okolností případu. Po přijetí návrhu tedy soudy přestanou vycházet z příliš nízkých částek určených vyhláškou. Navíc budou soudy moci lépe přizpůsobit výši náhrady relevantním okolnostem a rozlišovat např.: zda k amputaci končetiny došlo u vědce, anebo talentovaného sportovce; zda je osoba poškozená mladého věku či již dospělá nebo zda pozůstalý manžel, který má být odškodněn, s manželkou již nežil patnáct let, anebo s ní naopak měl velmi blízký celoživotní vztah.⁵⁰⁶

Návrh ustanovení o náhradě majetkové újmy (škody) i jiné újmy vychází ze zdejší tradice, a to i z tradice úpravy v obecném zákoníku občanském, ale s poučením z novějších vývojových trendů, patrných zejména z návrhu Principů evropského deliktního práva vypracovaných Evropskou skupinou pro deliktní právo v r. 2005, z vývoje příslušné partie německého občanského zákoníku⁵⁰⁷ z obsahu občanského zákoníku Québecu⁵⁰⁸ i z návrhu novely rakouského deliktního práva.⁵⁰⁹ Jako základní východisko se formuluje povinnost nahradit újmu způsobenou škůdcem zaviněně, přičemž zavinění z nedbalosti je presumováno. V další části osnovy se přejímá konstrukce § 420 odst. 3 platného občanského zákoníku, podle něhož se škůdce zproští povinnosti nahradit škodu, prokáže-li, že škodu nezavinil. Presumpce zavinění se však netýká ani hrubé nedbalosti, ani úmyslu: dovolá-li se jich poškozený, musí takový stupeň škůdcova zavinění dokázat. Tyto zásady

⁵⁰⁵ Mikyska, Martin. Náhrada škody újmy na zdraví podle návrhu nového občanského zákoníku – krok kupředu nebo zpět? Právní rozhledy. 2008. č. 22. str. 828.

⁵⁰⁶ Justice.cz. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny.html>.

⁵⁰⁷ § 823 a násl. BGB.

⁵⁰⁸ § 1457 a násl. CCQ – Codex civile Québec.

⁵⁰⁹ § 2864 až 2869 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

charakterizují obecnou úpravu povinnosti k náhradě škody, z níž se pro odůvodněné případy navrhuje upravit cestou výjimek některé případy zvláštní.⁵¹⁰

Pokud se jedná o způsob náhrady škody, opouští osnova zásadu platného práva, podle níž má reletární restituce přednost před restitucí naturální. Naopak má být formulována zásada, že se škoda nahrazuje především uvedením do předešlého stavu, a že reletární restituce přichází v úvahu jen, žádá-li o to poškozený, anebo není-li uvedení do původního stavu dobře možné. Je-li tedy naturální restituce možná, má nadále záležet jen na vůli poškozeného, jaký způsob nahrazení škody bude požadovat a soud nebude moci zkoumat, zda je zvolený způsob náhrady podle jeho názoru „účelný“ nebo „obvyklý.“⁵¹¹

Co do rozsahu nahrazované škody se zásadně hradí jen škoda na majetku. Škoda na majetku má být hrazena v rozsahu vymezeném skutečnou škodou a ušlým ziskem.

Nemajetková újma má však být odčiněna v některých zvláštních případech, a to buď tehdy, není-li náhrada majetkové újmy vůbec možná, anebo tehdy, odporovalo-li by přiznání poškozenému náhrady jen majetkové újmy obecně uznávaným zásadám spravedlnosti.⁵¹²

Návrh obecných ustanovení o předcházení škodám vychází z klasické zásady *neminem laedere*⁵¹³. Jedná se o obecnou prevenční povinnost kodifikovanou již dnes v občanském zákoníku⁵¹⁴.

Pro budoucí úpravu se navrhuje obecnou prevenční povinnost zachovat, jednak vzhledem k obecně uznávané zásadě *neminem laedere* i k principu našeho ústavního pořádku, podle něhož vlastnictví zavazuje (čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), jednak k přihlédnutí Principům evropského deliktního práva a některým zahraničním vzorům. Výsledkem je návrh zúžení dosavadního dosahu všeobecné prevenční povinnosti. Předně se navrhuje rozlišit prevenční povinnost v souvislosti s nebezpečím vzniku újmy konáním, tedy aktivním postupem jednající osoby, která má obecně nastoupit jako bezvýjimečná, a proti tomu případy zvláštní, kdy nebezpečí újmy (na životě, zdraví a na osobních právech vůbec, popřípadě na majetku) má svůj základ ve zvlášť upravených situacích.⁵¹⁵

⁵¹⁰ § 2864 až 2869 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁵¹¹ § 2921 až § 2941 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁵¹² § 2921 až § 2941 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁵¹³ Nikomu neškodit.

⁵¹⁴ § 415 Zákon č. 40/1964 Sb.

⁵¹⁵ § 2870 až § 2873 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

Vyžaduje se zakročení jen v případech, kdy lze hrozící újmu snadno odvrátit a kdy následky hrozící újmy zjevně převyšují námahu a úsilí, které je třeba k zákroku vynaložit. Práva a povinnosti zakročujícího i osoby, v jejímž zájmu bylo zakročeno, se posoudí podle ustanovení o nepřikázaném jednání.

Doplňeno je ustanovení o škůdcově notifikační povinnosti, která má poškozenému umožnit, aby sám mohl učinit opatření minimalizujícímu dopad škodné události do jeho majetkové sféry.⁵¹⁶

Nová úprava promlčecí doby a promlčení a zejména stanovení počátku běhu promlčecí doby je v současnosti jedním z vysoce problematických aspektů rozhodování o náhradě škody. Návrh občanského zákoníku však přichází s překvapivě jednoduchým řešením, když v ustanovení § 563 zavádí pravidlo, že právo na náhradu za újmu na zdraví jako takové se nepromlčuje a promlčují se pouze práva na jednotlivá plnění vyplývající z této újmy.⁵¹⁷

Dle ustanovení § 575 navrhovaného občanského zákoníku jsou pak práva na náhradu újmy na zdraví jako jediná vyloučena z možnosti sjednání kratší než zákonné promlčecí lhůty u plnění ze smlouvy či práv vzniklých z porušení ujednané povinnosti. Pro škodu způsobenou na zdraví nezletilého, který není plně svéprávný navíc návrh nového občanského zákoníku počítá s počátkem běhu promlčecí lhůty až dnem, kdy tento nabyl svéprávnosti. Konečně jako na pozitivum lze také jistě pohlížet na posunutí počátku běhu promlčecí lhůty až do okamžiku, kdy jedna ze stran odmítne pokračovat v mimosoudním jednání o právu nebo okolnosti, která právo zakládá (příp. zastavení běhu lhůty po dobu takového jednání), a to zejména s ohledem na možnost využití alternativních způsobů řešení sporu, kterým současná absence takové úpravy mnohdy stála v cestě.⁵¹⁸

Ovšem z obecného pohledu, dle ustanovení § 628 nového občanského zákoníku stanoví, že se právo na náhradu škody promlčí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti, která je příčinou vzniku škody, protože umožňuje promlčet právo na náhradu škody i dříve než škoda vznikne. Takové pojetí odporuje ústavně garantovanému právu na soudní ochranu. Proto se navrhuje stanovit u náhrady škody i u nemajetkové újmy desetiletou objektivní promlčecí lhůtu počínající běžet vznikem škody. Objektivní promlčecí lhůta je však vyloučena

⁵¹⁶ § 2870 až § 2873 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁵¹⁷ § 563 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁵¹⁸ § 586 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

pro případ újmy na svobodě, životě a zdraví.⁵¹⁹ Současná úprava v § 106 odst. 2 obč. z. stanoví pro případ škod, které nebyly způsobeny úmyslně, objektivní promlčecí lhůtu v trvání tří let. Naproti tomu § 398 obch. z. stanoví tuto lhůtu jako desetiletou. Tuto délku objektivní promlčecí lhůty se navrhuje zavést ve shodě s navrhovanou obecnou úpravou. Protože se navrhuje obecné zavedení objektivní desetileté promlčecí lhůty, navrhuje se pro případy škod způsobených úmyslně (včetně škod způsobených činy korupčními povahy) stávající desetiletou promlčecí lhůtu prodloužit na patnáct let.⁵²⁰

Do návrhu občanského zákoníku jsou mezi ustanovení o náhradě škody zařazena i ustanovení o náhradě škody způsobené vadou výrobku obsažená dnes v zák. č. 59/1998 Sb. provádějícího Směrnici Rady ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky⁵²¹ Směrnice a ve shodě s ní i platná úprava⁵²² upravují v této souvislosti zánik práva na náhradu škody v objektivní desetileté lhůtě počítané od uvedení vadného výrobku na trh. Od dosavadní zákonné úpravy se návrh odchyluje v tom směru, že zavádí promlčení práva na náhradu škody. Škůdce nebude ani po uplynutí promlčecí lhůty nucen škodu nahradit, a v tom směru je tedy dostatečně chráněn. Není však rozumný důvod bránit mu v dobrovolném nahrazení škody, pokud na tom bude mít zájem a dovozovat, že takovým plněním dojde k bezdůvodnému obohacení spotřebitele.⁵²³

Posun k určitému přiměřenému a rozumnému pojetí sankční náhrady škody, jak na něj míří § 2644, souvisí též s celkovou dekriminalizací našeho práva. Podle judikatury Ústavního soudu je trestní právo nutno chápat jako právo ultima ratio, tedy právo, jehož prostředky mají a musejí být užívány tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu nebo je zjevně neúčelné.⁵²⁴

⁵¹⁹ ustanovení § 628 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁵²⁰ ustanovení § 628 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁵²¹ Směrnice Rady č. 85/374/EHS.

⁵²² § 9a zák. č. 59/1998 Sb.

⁵²³ ustanovení § 629 návrhu nového občanského zákoníku, Důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁵²⁴ náleží I. ÚS 69/06 ze dne 12. října 2006.

5. PŘIPRAVOVANÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU

Jednodušší a svobodnější podnikání, které povede ke zvýšení konkurenceschopnosti Česka, má přinést nový zákon o obchodních korporacích, nahradit má stávající obchodní zákoník a spolu s občanským zákoníkem půjde o jednu z nejdůležitějších právních norem v Česku. Platit by mohl od roku 2013.

Inspirace a její podstata pochází ze zahraničí, především ze sousedního Německa a Rakouska nebo z Francie a Švýcarska. Nový obchodní zákoník přináší řadu změn, je zde možnost například se rozhodnout, jakou formu orgánů chtějí podnikatelé mít v akciové společnosti. Umožní jim také rychleji založit obchodní společnost, protože například u společnosti s ručením omezeným odpadne povinnost skládat základní kapitál 200 tisíc korun.

Jedná se o návrh novely obchodního zákoníku, jedná o zmíněný vládní návrh, jehož součástí je mimo jiné i vypuštění ustanovení § 386 odst. 1 obchodního zákoníku z taxativního výčtu kogentních ustanovení. V důsledku toho by se § 386 odst. 1 obchodního zákoníku zařadil mezi dispozitivní ustanovení obchodního zákoníku, od nichž je možné se rozdílným smluvním ujednáním odchýlit, a odpadla by tak hlavní zákonná překážka, která de lege lata sjednání limitace výše náhrady škody omezuje.

Podnikání se z hlediska obchodního práva dotknou hned dvě legislativní normy. Novela obchodního zákoníku a zcela nový zákon o obchodních korporacích. Tyto dvě úpravy nelze vzájemně zaměňovat. Za první mají odlišnou účinnost a za druhé jedna z nich zcela nahradí druhou. Starý obchodní zákoník tyto možnosti českým podnikatelům nedával, a proto zahraniční investoři zakládali svoje firmy podle cizího práva, které bylo pro podnikatele výhodnější než české právo. Posílit by měla také pozice věřitelů společnosti. Členové statutárních orgánů by například nově měli ručit svým majetkem v případě, že se společnost pod jejich vedením dostane do úpadku.

Důležitým ustanovením této novely je pozměňovací návrh v podobě nového paragrafu 66d, jedná se o problematiku souběhu funkcí. Nová úprava obchodního zákoníku umožní pověřit obchodním vedením jednatele, ale i členy představenstva například v pracovněprávním vztahu. Pověřením by se jednatel či člen představenstva nezbavil své odpovědnosti z povinnosti řádného hospodáře. Statutární

orgán společnosti může pověřit obchodním vedením společnosti zcela nebo zčásti jiného. Tyto činnosti mohou být též vykonávány v pracovněprávním vztahu dle zákoníku práce zaměstnancem společnosti, přičemž tento zaměstnanec může být současně statutárním orgánem společnosti nebo jeho členem. Při pověření obchodním vedením zůstává nedotčena odpovědnost osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem, stanovená tímto zákonem za porušení povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře.⁵²⁵

Zákon je založen na větším principu svobodné vůle podnikajících osob, řeší statusovou otázku osob a vztahy mezi společníky. Zaměřuje se na ochranu věřitele, odpovědnost za újmy a její závaznost a ochranu slabší smluvní strany, menšinových společníků. Zpřísňuje zodpovědnost statutárních orgánů, kteří ručí za závazky společnosti. Nově podnikatelé také nesou odpovědnost za podnikatelské riziko, které se řídí pravidlem podnikatelského rozumného úsudku při rozhodování, což znamená rozumně předpokládat a konat v zájmu společnosti. Širší výklad a složitější prokazování takto definovaných odpovědností, které sebou přináší větší svoboda je určitou možností, kterou je třeba brát v potaz. Nové zákony také upravují povinnost loajality členů statutárních orgánů k zájmům společnosti. Také nahrazují dosavadní zákaz konkurence v případě konfliktu zájmů u členů statutárních orgánů pouze oznamovací povinností, avšak s nutným společným souhlasem všech členů. Nejprísnejší formou definované odpovědnosti při podnikání je v novém návrhu odpovědnost za majetkovou i nemajetkovou újmu. V oblasti závazkového práva dochází ke sjednocení obchodního a občanského zákoníku a odstranění stávající duality mezi občanským a obchodním zákoníkem. To povede k odstranění stávajících rozporů mezi oběma zákoníky, a tím i ke zvýšení právní jistoty a transparentnosti v podnikatelských vztazích.⁵²⁶ Nejdůležitější novinky v zákoně o obchodních korporacích jsou, že společnosti s ručením omezeným nebudou muset mít základní kapitál 200 tisíc Kč, dále dojde k posílení práv věřitelů jenž znamená, že společnost nesmí vyplatit žádné zdroje, pokud by si tím přivodila úpadek a tím ohrozila věřitele. Budou existovat různé druhy podílů v s.r.o. a nové orgány akciových společností, kdy si společnost bude moct vybrat ze dvou možností a to dozorčí rada a představenstvo nebo statutární ředitel a správní rada. Nový obchodní

⁵²⁵ § 66d Zákon 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁵²⁶ <http://www.parlamentnilisty.cz/profily/clanek.aspx?id=6891>.

zákoník umožní i různé druhy hlasování ve společnostech a bude uvádět motivace a ručení manažerů.⁵²⁷ Nový zákon definuje tři druhy podnikatelských seskupení - ovlivnění, ovládání a koncern s různou úrovní ručení.

Nová úprava v této oblasti se nijak nevzdaluje od stávajícího stěžejního konceptu požadavku péče řádného hospodáře pro výkon funkcí v právnických osobách, pouze se přímo v návrhu zákona uvádí, že statutární orgán by měl svou funkci vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.

Požadavek na jednání s péčí řádného hospodáře by měl zůstat objektivní, vždy by se tedy přihlíželo k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba. Autoři návrhu zákona o obchodních korporacích se otevřeně čerpají ze zahraničního konceptu podnikatelského úsudku⁵²⁸, který po managementu v rámci požadavku péče řádného hospodáře nevyžaduje, aby nesl odpovědnost za veškeré nepříznivé hospodářské výsledky společnosti, ke kterým došlo v důsledku jeho rozhodnutí. Naopak podnikatelské riziko ponechává na podnikateli, tedy společnosti, a stanoví, že o porušení povinnosti péče řádného hospodáře jejich ředitelů nejde, pokud člen orgánu při podnikatelském rozhodování mohl v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti. Vedle toho by navrhovaný zákon od členů orgánů očekával, že zjistí-li, že nejsou této péče řádného hospodáře schopni, vyvodí z toho pro sebe patřičné důsledky. V platnosti by tak měl zůstat princip, že statutární orgán nemusí být odborníkem na tu kterou pro společnost potřebnou oblast, avšak je povinen zodpovědně zajistit v těchto oblastech odbornou podporu. Vykonávání funkce s vědomím nedostatečných znalostí by také mělo nově výslovně zakládat vyvrátitelnou domněnku porušení povinnosti péče řádného hospodáře z nedbalosti.

Dalším zmírněním pro manažery by mělo být pravidlo, že člen orgánu by již nově neměl odpovídat společnosti za škodu z důvodu plnění pokynu k protiprávnímu jednání jejího nejvyššího orgánu v případě, že jej upozornil, že v důsledku jeho pokynu by mohla vzniknout společnosti škoda.

⁵²⁷ Pravidlo wrongful fadingu.

⁵²⁸ Business judgment rule.

Vedle samotné odpovědnosti vůči společnosti by mohla členům orgánů vzniknout povinnost také vůči třetím osobám, a to ve specifických případech, obdobně jako je tomu v dnešní úpravě, avšak nově ve dvojím režimu: jednak by mohl soud na návrh likvidátora nebo věřitele zrušené společnosti rozhodnout, že člen orgánu ručí za závazky společnosti, pokud je v úpadku, a jestliže člen orgánu neučinil pro jeho odvracení „vše potřebné a rozumně předpokladatelné.“ Vedle těchto členů orgánů by tzv. vlivná osoba ručila přímo ze zákona za splnění závazků společnosti vůči věřitelům, které pocházejí z újmy, jež tato osoba způsobila pomocí svého vlivu ve společnosti proti jejím zájmům, a které společnost jakožto ovlivněná osoba není schopna splnit. Touto vlivnou osobou může být jak člen některého orgánu, tak například společník nebo mateřská společnost. Rozhodujícím kritériem by mělo být, že tato osoba ovlivnila chování obchodní korporace významným způsobem.

Navrhovaná úprava odpovědnosti managementu kapitálových společností, ať už členů volených orgánů, nebo ostatních osob, které jsou schopny ovlivňovat chod společnosti, by měla doznat zamýšlenou rekodifikací některých zásadních dílčích posunů, které jdou svým charakterem ruku v ruce s proklamovanou liberalizací soukromého práva. Návrhům je však též vyčítáno přebírání zahraničních modelů, které by se nemusely v našem podnikatelském prostředí uchytit žádoucím způsobem. Lze tak s jistotou počítat, že míru bezproblémového naplnění pozitivních očekávání od rekodifikace ukáže až samotná praxe, k jejíž precizaci nejvíce přispějí tradičně vyšší soudy, ovšem spíše až v dlouhodobém horizontu.

Mezi další významné změny patří například opatření, které státu napomůže v postupu proti „schránkovým firmám“. Jedná se o společnosti, které sice mají na nějakém místě nahlášeno své oficiální sídlo, ale ve skutečnosti je nikdo nedohledá. Nově budou firmy v obchodním rejstříku uvádět, jaký je jejich právní vztah k jimi uváděnému sídlu podnikání. Tedy zda toto sídlo vlastní, nebo zda ho mají pouze v pronájmu.

Byl přednesen i návrh zákona sjednocení vlastnictví stavby a pozemků v jeden celek, kdy v případě již existujících objektů předkupní právo bude mít vždy druhý vlastník a také preference ochrany dobré víry, že pokud někdo koupí od nevlastníka věc v dobré víře, stává automaticky vlastníkem a za újmu skutečného vlastníka neodpovídá, za ní odpovídá prvotní prodejce. Pro servis vozů také zákon o náhradě škody při nehodě, kdy zákazník uplatňuje stejné peněžní právo na náhradu

škody při výměně starých součástí za nové. Unie MSP ČR podpořila princip peněžité náhrady v případě nemajetkové újmy, dále uplatňování práva soukromého, které je nezávislé nad uplatňování práva veřejného. Uvítala definování platnosti smluv ústních, a že neplatné části smluv automaticky neznamenají neplatnost celé smlouvy. Zákon je na jedné straně liberální, dává více možností majitelům a společníkům obchodních společností, na druhou stranu lépe chrání věřitele

Ze současné právní úpravy by mělo být převzato, že odpovědnost člena orgánu vzniká primárně vůči společnosti a není možné se z ní předem smluvně vyvázat. Návrh zákona o obchodních korporacích však předpokládá možnost následné smluvní vypořádání vzniklé újmy, jež musí společnost schválit dvoutřetinovou většinou v nejvyšším orgánu společnosti. Vypořádání může nabýt různých forem: od úplného uhrazení, po postižení bonusů nebo započtení na jiné pohledávky. Protože obsah smlouvy bude záviset pouze na vůli společnosti a člena orgánu, lze si představit rovněž úplné zproštění odpovědnosti za škodu. Pokud by taková právní úprava byla přijata, tak by bylo přijetí uvedené novely pozitivně přijímáno, neboť by se podstatným způsobem zvýšila právní jistota smluvních stran. Na druhou stranu by však bylo při uzavírání smluv, které by obsahovaly klauzuli omezující výši náhrady škody, nutno ještě důkladněji zvážit ekonomické důsledky tohoto omezení, a to zejména pro tu stranu kontraktu, které by mohla škoda s největší pravděpodobností vzniknout. Rovněž nelze vyloučit, že smluvní volnost při sjednávání limitace výše náhrady škody nebude zneužita stranou, mající silnější ekonomické postavení, k tlaku na úplné vyloučení náhrady škody.⁵²⁹

Základním smyslem nového zákoníku je zjednodušení a sjednocení veškerého soukromého práva do jednoho kodexu. Přepsání soukromého práva v České republice přináší trojice zákonů, vypracovaných Ministerstvem spravedlnosti – nový občanský zákoník, zákon o obchodních korporacích a zákon o mezinárodním právu soukromém. Především se jedná o rekodifikaci občanského zákoníku, ale také dekodifikaci obchodního zákoníku, tj. že úprava obchodního práva byla rozdělena do více předpisů. Byla zrušena řada zákonů a předpisů. Nově je závazkové právo v občanském zákoníku a právo korporátní v samostatném zákoně. Nové kodexy jsou otevřené podnikatelům a posilují konkurenceschopnost podniků i české ekonomiky.

⁵²⁹ Čech, Petr: Několik dalších poznámek ke smluvní limitaci náhrady škody, Právní fórum 2006/12, str. 428

6. INSPIRACE ZAHRANIČNÍ ÚPRAVOU DANÉ PROBLEMATIKY

6.1 Německá spolková republika

Německé právo je ovládáno zásadou celkového odškodnění. Pokud je odpovědný subjekt z nedbalosti nebo objektivní odpovědnosti za škody dlužný, je tento subjekt povinný na náhradu škody, který není omezen limity odpovědnosti, je povinen uhradit v neomezeném množství, za předpokladu, že objektivní odpovědnost není určena pro zvláštní maximální limity odpovědnosti. Například švýcarské právo stanoví pro snížení kontrastu u povinnosti k náhradě škody, pokud odpovědný subjekt by byl vystaven úplnému jednání z nouze a alespoň nejednal z hrubé nedbalosti (čl. 44 § 2 CO). Na rozdíl od anglo-amerického práva, není podle německého práva možnost uplatnění nárok na náhradu škody poskytnutý žalobci dát subjektu i pokutu či jiné exemplární náhrady škody, ale jedná se pouze o nevýhodu, kterou je potřeba vyrovnat do vyvážené úrovně, která byla způsobena osobou odpovědnou.

Německé právo na náhradu škody se prostřednictvím zásady odškodnění charakterizuje jako ztráta, jež je rozdílem mezi skutečným stavem a stavem nynějším, existuje-li škodná událost dle ustanovení § 249 odst. 1 německého občanského zákoníku. Místo toho má subjekt právo podle svého uvážení, aby odškodnění za zranění osob a majetku, bylo nezbytnou podmínkou pro stanovení fiktivní částky peněz dle ustanovení § 249 odst. 2 německého občanského zákoníku, aby získal tuto náhradu škody. Jako alternativu k nahrazení nákladů na obnovu poškozeného majetku může být v souladu s tím oznámena náhradní hodnota poškozených věcí, jejíž nahrazení hodnoty není realizovatelná. Náhrada škody se koná například nahrazením snížením obchodní hodnoty poškozených motorových vozidel. Náhrada škody odškodněním se v zásadě omezuje na finanční škody dle ustanovení § 253 odst. 1 německého občanského zákoníku, nestanoví-li zákon jinak. Nejdůležitější případy náhrady škody, které nejsou škody na majetku, je bolest a utrpení např. dle ustanovení § 253 odst. 2 německého občanského zákoníku a dle ustanovení § 8, odst. 2 a § 11 rakouského zákona o silničním provozu. Zahrnuto do německého občanského práva je také porušení povinnosti zmírnit škody .

Nároky na náhradu škody mohou být na základě práva nebo ze smlouvy vyplývající. Německé občanské právo se liší v závislosti na regionu země mezi první zákonné právo a smluvní nároky. Požadavek na závazek je ve své podstatě nezákonný a protiprávní jednání nebo opomenutí. Ve výjimečných případech platí, že je bez zavinění záruka odpovědnosti a objektivní odpovědnost. Náhrady škoda, je zaměřena na náhradu škody, která je měřitelná, kterou může být také zranění a nárok na přiměřenou bolest a utrpení, kdy zejména v Německu se nárok za bolest a utrpení vyskytují. Odpovědnost za škodu může být spoluzavinění z nedbalosti oběti, ale ta samozřejmě může dle práva protestovat. Odpovědnost třetích osob nezbavuje solidární odpovědnosti ve vztahu k poškozenému.

Nároky na náhradu škody mohou vzniknout na základě dohody, tedy smlouvy, jako výsledek mezi žalobcem a oponentem tvrzení. Na základě dohody je možné použít pro jednu nebo obě smluvní strany oprávněné povinnosti a odpovědnost za jejich plnění. Jedná se o tzv. funkční požadavky popsané. V porušení povinnosti Rücksichtnahme⁵³⁰, včetně povinnosti chránit a dále povinnost provádět, bude subjekt kromě splnění výkonnostních požadavků potřebovat obě části závazku tj. konkrétní smlouvy, ale i právních závazků. Tyto vyplývají z občanského zákoníku a zavazují každou část závazku respektováním práva, vlastnických práv a zájmy jiných. Při porušení povinností má poškozená strana nárok na náhradu škody. Nicméně, to nemůže být chráněný rovnocenný zájem tj. zájem o rovnocennosti služby a zpět, ale jde zde o jeho integritu zájmu a je tedy třeba mít na zřeteli osobní a morální status quo. Obecné základy pro nároky na náhradu škody způsobené porušením povinností Rücksichtnahme jsou normalizovány v § 280, § 1, 241 odst. 2 německého občanského zákoníku § 282, 280, § 241 odst. 2 německého občanského zákoníku. Od roku 2006 platí v omezených případech, že nárokem na náhradu škody přesahující represivní náhrady škody může dojít k porušení zásady rovného zacházení v pracovním právu. Taxativní výčet povinností Rücksichtnahme může nastat, i když jsou příliš složité, jejich rozsah a obsah závisí na účelu smlouvy a normativních kritérií (společné užívání, poctivého obchodního styku, atd.). Mezi nejdůležitější úkoly Rücksichtnahme patří specifické požadavky na provedení, informační povinnosti a povinnosti ochrany. Statutární škody jsou dle příslušných zákonů např. § 823 a následujících německého

⁵³⁰ Ohleduplnost.

občanského zákoníku normalizovány. Nejdůležitějším příkladem je právo přečinu. Ustanovení § 823 BGB stanoví: "Každý, kdo úmyslně nebo z nedbalosti poruší život, tělo, zdraví, svobodu, vlastnictví nebo jiné právo jedná nezákonně, a druhý je ke kompenzaci vzniklé škody zavázán. Bez nároku na náhradu škody jsou hlavně finanční ztráty. Škody na majetku způsobené porušením právních zájmů jsou však nejdůležitější praktické aplikace práva deliktu. V souladu s § 823 odst. 2 německého občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu je také proti osobě, která poruší zákon, který má za cíl chránit jeden druhého. Tyto tzv. právní předpisy o ochraně jsou i některé ustanovení trestního práva v trestním zákoníku (proti zabití, zranění a poškození majetku).

Někdo zaplatí náhradu škody, a je třeba nejprve zkoumat, zda je platba přiřazena k druhu příjmu v závislosti na tom, zda poplatník nepracuje v roli jako zemědělství a lesnictví dle § 13 německého zákona o daních z příjmů, jako obchodník dle § 15 německého zákona o daních z příjmů, osoby samostatně výdělečně činné dle § 18 německého zákona o daních z příjmů, a násl. § 19 až § 22. Platby lze obecně přiřadit odpovídajícímu typ příjmu. Zákaz odpočtu vyrovnávací platby ze zisku či přebytku příjmů však lze z § 4, odst. 5 německého ZDP, kdy provozní náklady může snížit o neziskové a § 12 neuznatelné náklady, které vzniknou.

Statutární náhrada škody z odpovědnosti za výrobek je odpovědnost za škodu na výrobku-produktu pro škody vzniklé v důsledku koncových uživatelů vadného výrobku. Odpovědnost za výrobek nepotřebuje ani smlouvou mezi výrobcem a spotřebitelem, ani zavinění na straně výrobce, odpovědnost výrobce je nutná. Naopak koncoví uživatelé jsou chráněni proti některým vadám bez ohledu na zavinění za vadný výrobek, jedná se o rizika bez zavinění výrobce, i když toto nebezpečí prokázaly, až po uvádění výrobku na trh. Jedná se tedy o čistě objektivní odpovědnost. Další důležité pro právní povědomí o náhradě škody v Německu jsou nároky na náhradu škody vzniklé ze zákona o provozu na pozemních komunikacích tedy zákon o silničním provozu. Podle § 7 německého zákona o provozu na pozemních komunikacích musí mít držitel objektivní odpovědnost. Jedná se o čistě objektivní odpovědnost za určitá rizika, které byly provedeny nebo se staly při provozu motorového vozidla. Ustanovení § 18 německého zákona o silničním provozu, upravuje odpovědnost řidiče vozidla. Jeho pochybení předpokládá zákon.

Nicméně, může se omluvit a prokázat liberační důvody. Například dále dle ustanovení § 844 - 846 z německého občanského zákoníku týkající se odpovědnosti za škodu třetí osobě, dále například ustanovení § 844, kdy přímé pozůstalé zavražděného mají nárok na výživné a odškodné, kterou jim odsouzený vrah má povinnost platit. Oba základy odpovědnosti za škodu jsou pravidelně souhrn chyb, stačí například, že obchodník, který dodává zboží trestuhodně pozdě, je odpovědný za škodu dle ustanovení § 286 odst. 4 německého občanského zákoníku. Chyba je v ustanovení § 276 německého občanského zákoníku označena za záměr nebo za chybu z nedbalosti dle ustanovení § 1, a nedbalost je pak definována jako nedodržení přiměřené péče. Kdo nerespektuje povinnost řádné péče, je odpovědný za škody z nich vyplývající.

Zástupná odpovědnost je v podstatě zde odpovědností pouze za své vlastní nedbalosti, ale princip je porušen několika způsoby: nezákonným činem zastupujících, který je připsán klientovi za určitých podmínek, jako je jejich vlastní, v detailu, je však na základě odpovědnosti. Je rozhodující pro asistenty, zda odpovědnost za škody, na smluvním nebo právním základě, se posuzuje podle toho, kdo jedná jako pověřenec, jako subdodavatel uveden do provozu v jeho místě s plněním smlouvy apod., takový je odpovědný za svou nedbalost, jak pro jeho vlastní konání, tak konání pověřené dle ustanovení § 278 německého občanského zákoníku. Ustanovení § 831 odst. 1 německého občanského zákoníku omezuje způsobenou škodu za přijímání odpovědnosti za pomoc při plnění na případy, kdy obchodní gentleman nemůže prokázat, že jednal pečlivě.

Regulační požadavky ohledně výchovy dětí, kdy rodiče, učitele mateřských škol, učitelé jsou odpovědní za důsledky chování a poškození dětí, pokud mají dostatečný dohled a dovednosti dle ustanovení § 832 odst. 1 věta 2 BGB, který ustanovuje, že rodiče jsou zodpovědní za své děti. Jedná se o právní úroveň, kdy je pravda, že rodiče jsou odpovědní pouze v případě, že jejich děti byly příčinou ztráty, a které by byly zanechány s řádným dohledem. Totéž platí pro odpovědnost držitele hospodářských zvířat, který nemůže tvrdit, že splnil svou povinnost dohledu dle ustanovení § 833 německého občanského zákoníku. Tato presumpce viny, může být vyvrácena osobou odpovědnou a to je účet za jeho odpovědnost. Jedná se o zvláštní případ objektivní odpovědnosti. Promlčecí lhůta pro nároky na náhradu škody je stanovena na základě tzv. principu jednoty poškození.

6.2 Anglosaské země

Odpovědnost za škodu je v americké právní teorii založena na tzv. občanskoprávních deliktech.⁵³¹ Rozlišují se úmyslné občanskoprávní delikty,⁵³² delikty nedbalostní⁵³³ a delikty vedoucí k absolutní (kauzální) odpovědnosti.⁵³⁴

Společná a nerozdílná odpovědnost je založena na teorii, že obžalovaní jsou v nejlepším postavení k určování škody mezi sebou. Jakmile byly stanoveny odpovědnosti a náhrady za škody, obžalovaní se mohou svobodně domluvit mezi sebou lépe rozdělit odpovědnost.

Obhájci tohoto principu společné a nerozdílné odpovědnosti dále tvrdí, že chrání oběti před kompenzací, pokud jeden z obžalovaných nemůže zaplatit jeho nebo její podíl na přiměřené odpovědnosti. Viník, i kdyby jen 1 % na vině, je lepší stranou mizivou primárně odpovědnou stranou, i když není schopna plně kompenzovat oběť. Odpůrci zásady společné a nerozdílné odpovědnosti tvrdí, že její použití namísto přiměřené odpovědnosti vedla k případům, v nichž strana s velmi malou částí zodpovědnosti nesla nespravedlivě břemeno škod.

Některé jurisdikce uvalily omezení na společnou a nerozdílnou odpovědnost. Například v Ohiu po dubnu roku 2003 mohou být pouze obžalovaní ti, kteří jsou zodpovědní za více než 50 % z nezákonného jednání a ručí společně a nerozdílně nebo jsou odpovědné za ekonomické ztráty. Neekonomické ztráty například bolest a utrpení nebo ztráty přátelství lze přiřadit pouze poměrně. Kalifornie umožňuje společnou a nerozdílnou odpovědnost, avšak pouze za hospodářské škody. Hawaii umožňuje společnou a nerozdílnou odpovědnost za všechny ekonomické ztráty, ale jen pro jiné ekonomické ztráty, když podkladové delikty jsou úmyslné, spřízněné s znečištěním životního prostředí aj.

Ve Spojených státech, je otázka rodičovské zodpovědnosti obecná a vyvíjí se otázka tedy rodičovské zodpovědnosti za delikty svých dětí. Je zřejmé, že rodiče mohou nést odpovědnost za své vlastní nedbalé jednání, jako je například selhání dohlížet na dítě, nebo neschopnost udržet nebezpečné nástroje jako například nože mimo dosah jejich dětí.

⁵³¹ Torts.

⁵³² Intentional torts.

⁵³³ Negligence.

⁵³⁴ Strict liability.

Obecná náhrada škody, někdy stylem tzv. *hédonických škod*, je snaha žalobce kompenzovat nepeněžních aspekty zvláštních škod. To jsou obvykle škody za bolest, utrpení a ztráty okrasné zeleně. Příkladem fyzického nebo emočního jsou bolesti a utrpení, ztráta přátelství, ztráta konsorcia, zohyzdění, ztráty pověsti, ztráty nebo poškození psychické nebo fyzické kapacity, ztráta potěšení ze života, atd., to není snadno měřitelné a závisí to na individuálních poměrech žadatele. Soudci ve Velké Británii zadávají výpočty na škody na základě podobných předchozích případů. Obecná náhrada škody je obecně udělena pouze v žalobách jednotlivců, když jimi osobně utrpěl. Příklady jsou například zranění po deliktu z nedbalosti nebo deliktů hanobení. Náhrady škody, takzvané skutečné škody, jsou vypláceny na kompenzaci ztráty, poškození, nebo škody utrpěné z jiného porušení povinnosti.

Porušením smlouvy žalovaný požaduje od soudu obecně danou sumu, která by přispěla k obnovení ekonomické pozice poškozeného, kterou očekával od plnění příslibu nebo slibu, známé jako očekávané opatření nebo výhody dohody. Pokud to není možné nebo není žádoucí, soud může odškodnit penězi určené k obnově poškozeného na ekonomické pozici nejspíše v době byla zadána zakázka, známé jako realizační opatření, nebo zabránit přemrštěnému návrhu stranou by nespravedlivě obohacenou. Strany mohou uzavřít smlouvu o smluvních náhradách škody, hrazené na porušení smlouvy jednou ze stran. Podle zvykového práva, ustanovení o smluvní náhradě škody nebude vynucena, pokud smyslem nebylo termín výhradně porušit. V tomto případě se nazývá trestní škoda. Klausule bude vynutitelná, pokud zahrnuje originální pokus o snahu kvantifikovat ztrátu předem a je v dobré víře odhad ekonomických ztrát.

Škody v deliktech jsou vyčísleny ve dvou položkách a to obecná náhrada škody a zvláštní škoda. V nárocích, na škody na kompenzaci, jsou kvantifikovány odkazem na závažnost zranění, které utrpěl. V osobní újmě lze požadovat určité nároky, například nárok za profesní nedbalost proti advokátovi, za splněného předpokladu se bude posuzovat opatření v souvislosti se škodou a ztrátou utrpěnou klientem vzhledem k nedbalému jednání nebo opomenutí advokáta, což vyvolává ztrátu. Ztráta musí být rozumně předvídatelná a ne příliš vzdálená. Finanční ztráty jsou obvykle jednoduše vyčíslitelné, ale ve složitých případech, které zahrnují ztráty

penzijních nároků a prognózy budoucích ztrát, bude advokát obvykle používat specializované odborné pojistné matematiky nebo účetní postupy.

Kvantifikace zranění není exaktní věda. Anglický zákon a advokáti rádi tvrdí a zařazují zranění a jeho nároky jako obecnou náhradu škody k bolesti a utrpení. Advokáti se snaží kvantifikovat zranění s odkazem na předchozí ocenění udělené soudy, které jsou si podobné a v případě po ruce. Pokyny, které úředníci budou brát v úvahu pro kvantifikaci obecné náhrady škody jsou věk klienta, povaha a rozsah zranění, pohlaví klienta a osobní atributy a statečnosti klienta.

Věk klienta je důležitý, zvláště pokud se jedná o smrtelné nehody nebo trvalé zranění. Mladší zraněné oběti s trvalými následky zranění jsou odškodněni více, protože tato osoba musí žít s určitým postižením. Důsledkem toho je, že čím větší následek tím větší vyrovnávací platba. Smrtelné nehody u obvykle mladší zemřelého, tím větší závislost partnera a dětí a tím tedy i vyšší nárok.

Advokáti zváží zranění s případem v ruce a podobné případy, které rozhodli soudy dříve. Tyto případy jsou známy jako precedenty. Obecně vzato rozhodnutí z vyšších soudů má vliv na vazby nižších soudů. Proto rozsudky ze Sněmovny lordů a odvolacího soudu by měla mít větší pravomoc než nižší soudy jako vrchní soud a okresní soud. Kompenzace ocenění může být pouze správné nebo ne, s odkazem na předchozí rozhodnutí. Někdy je to věc názoru, kolik zranění a tvrzení stojí, a dovednost přesvědčit odpůrce a nakonec soudce, že jejich hodnocení má pravdu. Advokáti musí být opatrní při pohledu na starší případy při vyčíslení nároku a zajistit obecně vyšší, újmě akceptovatelnou náhradu škody a že udělení je aktualizováno a vzít v úvahu soud v případě odvolání.

Justice ve Velké Británii vydala stručnou příručku pro posouzení škody s odkazem na Soudní studie a správní pokyny pro hodnocení obecných škod v případech osobního zranění.

Obecně vzato škody a náhrady pro zranění u mužů i žen jsou stejné. Kde může být rozdíl vážených ukazatelů ve prospěch žen je však, kde újmy má za následek trvalé jizvy na kůži, kde tato jizva je zřetelně viditelná, například na tváři, nohách a rukách, žena obvykle získá vyšší výši náhrady než muž. Kompenzace se odráží od

obecného předpokladu, že žena bude ovlivněna více než muž vzhledem a tedy jí bude udělováno více. Každý případ se však rozhodne na základě konkrétních faktů. Například muž, jenž se žíví jako model, a který utrpí na jeho tváři zjizvení, může získat stejně jako žena.

Tato položka je neoddělitelně spjata s ostatními výše uvedenými body. Dva klienti mají stejný věk, zkušenosti a stejnou újmu, ale to nemusí nutně znamenat, že budou ovlivněny stejně. Jsme jako jedinci tak odlišní. Někteří lidé se zotaví rychleji než jiní. Soudy posoudí každou žádost o svá vlastní zjištěná konkrétní fakta a proto jestliže jeden navrhovatel se uzdraví rychleji než druhý, náhrady škod se projeví odpovídajícím způsobem. Je to důležité zde poznamenat, že psychické zranění lze také sledovat od nehody, která může zvýšit výši škody.

Spekulativní škody jsou škody, ke kterým ještě nedošlo, ale žalobce je eventuálně očekává. Tyto škody obvykle nemohou být vráceny, pokud žalobce může prokázat, že jsou přiměřeně a že k nim může dojít.

Zvláštní škody jsou takové, kdy je povinnost nahradit navrhovateli měřitelné peněžní ztráty žalobce. Například, dodatečné náklady, opravu nebo výměnu poškozeného majetku, ztracené zisky (historicky i v budoucnosti), ztráta nenahraditelné položky, další domácí náklady a tak dále. Zasahují do osobní a obchodní činnosti. Zvláštní škody můžou zahrnovat přímé ztráty, například částky, kterou žadatel musel vynaložit na pokus zmírnit problémy a následné osobní či ekonomické ztráty vyplývající ze ztráty zisku v podnikání. K zvláštním škodám v podstatě patří vyrovnávací finanční částka a odškodné.

Zvláštní škody se někdy dělí podle anglosaského práva na náhodné škody či ztráty a následné škody. Vedlejší ztráty zahrnují náklady potřebné k nápravě problémů a uvedení věci do pořádku. Největší prvek se pravděpodobně týká opětovného poškození majetku. Žadatel může rovněž uplatnit nárok na jakékoliv následné ztráty. To jsou ztracené zisky, že žadateli nebylo umožněné vytvářet činnosti a musel čekat, zatímco opravoval majetek. To může být užitečné pro právníky, pro žalobce a žalovaného, zaměstnat forenzní účetních nebo soudní ekonomy pro svědectví o hodnotě ztráty. V tomto případě se mohou povolat k dokazování mínění jako znalci.

Statutární škody jsou částky stanovené ze statutu, než vypočítané na základě stupně poškození žalobce. Zákonodárci poskytnou plnění pro statutární škody za činy, ve kterých je obtížné stanovit hodnotu újmy oběti. Pouhé porušení zákona může opravňovat oběti na statutární odškodnění, i v případě, že nedošlo k žádné skutečné škodě. Jsou podobné, ale odlišné od nominální škody.

Například 18 USC ustanovení § 2520 občanského zákoníku Spojených států stanoví zákonné škody obětem různých škodných činů.⁵³⁵ Lanhamův zákon stanoví minimální hranici škody 500 dolarů na typ položky, na zboží prodávané s neoprávněným použitím ochranné známky.⁵³⁶ V autorském zákoně, základu Evropské směrnice 2004/48/ES o vymáhání škody z práv duševního vlastnictví, je výše autorské odměny, která by byla splatná, pokud porušitel požaduje povolení.

Na druhé straně *nominální škody* jsou velmi malé škody uděleny na ukázání, že ztráta nebo škoda je technická či etická, nikoli skutečná. Snad nejslavnější nominální škoda v moderních dobách byla v hodnotě \$1 v rozsudku proti National Football League (NFL) v 1986, kdy Antimonopolní politika požadovala stíhat Fotbalovou ligu Spojených států amerických. Ačkoliv rozsudek byl automaticky veden, tak aby došlo k ztrojnásobení, podle antimonopolního práva ve Spojených státech, výsledné \$3 dokázaly, že rozsudek byl považován za vítězství pro NFL.

Mnohokrát smluvní strana, která je nespravedlivě dotčena, ale není schopna dokázat závažné škody, bude žalovat za nominální škody. To je běžné zejména v případech zahrnujících údajná porušení ústavních práv, jako je například svoboda slova.

Trestní škody, které jsou označovány také jako *exemplární škody* ve Spojeném království, obecně nejsou vydávány za účelem vyrovnání žalobce. Trestní škody jsou udělovány pouze ve zvláštních případech, kdy byla nehorázně nebezpečná a jednalo se o nespravedlivé chování a jsou nad rámec výše náhrady škody, jako například v případě činu způsobeného zlobou nebo záměrně. Očekává se, že soud zastává velkou zdrženlivost při jejich aplikaci. Ve Spojených státech se trestní škody ocenění vztahují na omezení vyplývající ze spravedlivého procesu doložky páté a Čtrnáctého dodatku změny Ústavy Spojených států amerických. V Anglii a Walesu jsou

⁵³⁵ 18 u.s.c United states codex.

⁵³⁶ 15 u.s.c. § 1117c, Lanham Act sekce 35c.

omezeny na okolnosti, jenž Lord Patrick Devlin stanovil v případě exemplárních škod. Jsou to:

1. Represivní, svévolné nebo protiústavní činnosti zaměstnanců vlády.
2. Kde chování žalovaného je „počítáno“ na vytvoření zisku pro sebe.
3. Kde statut výslovně opravňuje stejný statut.

Byl mnohokrát kritizován a nebyl dodržován v Kanadě nebo v Austrálii.

Opovážlivá škoda je takový druh škody, které jsou zřídka uděleny. Jsou triviální, slouží pouze k vyrovnání místo cti a zákona. Oceněním jsou obvykle nejmenší částky, obvykle jeden cent nebo podobné. Soudní náklady nejsou vydávány.

Druh *zvýšených škod* je takový typ, který často nejsou vydávány u normálních škody; vztahují se tam, kde byly ještě újmy vzhledem k pachateli a jeho chování, například jeho krutost.

Kromě škod, je účastníkovi udělen nárok na jeho přiměřené soudní náklady, které strávil a vynaložil během případu. To je pravidlo ve většině jiných zemí než Spojené státy. Ve Spojených státech strana obecně nemá nárok na úhradu nebo na útrapy vzniklé během procesu, ačkoliv existuje několik málo výjimek, například diskriminace.

Sankční náhrada škody⁵³⁷ je taková náhrada škody, jejímž cílem není kompenzovat žalobce, ale spíše potrestat žalovaného za delikt⁵³⁸, kterého se dopustil ve vztahu k žalobci, a kterým žalobci způsobil škodu, a odstrašit žalovaného nebo jakoukoliv třetí osobu od opakování tohoto deliktu v budoucnu. Sankční náhrada škody, která *trestá*, se přiznává navíc k náhradě škody, která má funkci kompenzační, tedy *hradí* škodu, která žalobci reálně vznikla. Problémem je též to, že výši sankční náhrady škody určuje porota, aniž by k tomu obvykle existoval jakýkoliv právem stanovený postup nebo metodologie určení.

Standardem je zdvojnásobení či ztrojnásobení skutečné škody, v některých případech však porota neváhá škodu třebas i ztisícenásobit: škoda se totiž neurčuje jen jako

⁵³⁷ Punitive damages v právu USA a exemplary damages v právu Velké Británie.

⁵³⁸ Tort.

násobek skutečné škody, ale lze vzít v potaz též to, že se v důsledku opakovaného protiprávního jednání žalovaný významně obohatil.

Právní úprava se však liší stát od státu, některé státy mají maximální výši punitive damages, některé nějaký zákonný postup upravený mají, několikrát se k této věci proti excesivním případům punitive damages vyslovil též Nejvyšší soud USA.

V americkém soukromém právu mohou být poškozenému přiznány tři základní typy odškodného. Nejčastějším typem je jistě náhrada škody, která kompenzuje poškozenému újmu⁵³⁹, již skutečně utrpěl.⁵⁴⁰ V případě, že nevznikla žádná výrazná škoda bývá v případech absolutní odpovědnosti za občanskoprávní delikt či úmyslného občanskoprávního deliktu, nikdy u případů nedbalostních deliktů, neboť u těch je vyžadován vznik škody, přiznáváno tzv. nominální odškodné.⁵⁴¹ Třetím typem odškodného je náhrada škody s represivní funkcí,⁵⁴² jejíž funkcí již není kompenzace poškozeného, nýbrž potrestání škůdce a odrazení dalších možných škůdců od jednání, které by vedlo ke vzniku obdobné škody.⁵⁴³

Vymáhání náhrady škody je předmětem právní zásady, že škody musí být bezprostředně v příčinné souvislosti způsobené protiprávním jednáním žalovaného. To se nazývá princip bezprostřední příčiny. Tento princip se řídí zotavením a napravením veškeré náhrady škody, a zda základní tvrzení jsou založena na smlouvě, deliktu nebo obojím. Pokud žalovaný nemohl rozumně předvídat, že někdo by mohl být zraněn, nemusí být žádná odpovědnost.

Toto pravidlo se obvykle nevztahuje na úmyslné delikty například klamu.

Samotná existence punitive damages v USA přispívá k tomu, že je ze strany žalovaných společností vyšší ochota uzavřít mimosoudní dohodu, čímž klesá tlak též na civilní justiční systém.

⁵³⁹ Economic, non-economic damages, general damages, special damages.

⁵⁴⁰ Compensatory damages.

⁵⁴¹ Nominal damages.

⁵⁴² Punitive (exemplary) damages.

⁵⁴³ Statsky, Wiliam. *Torts, Personal injury litigation*. 4. vyd. Albany, New York, USA : Nakladatelství West Legal Studies, 2001. str. 364 – 365, 287.

7. EVROPSKÁ SKUPINA DELIKTNÍHO PRÁVA EUROPEAN GROUP ON TORT LAW

European Group on Tort Law, tedy Evropská skupina pro deliktní právo která se zabývá deliktním právem byla založena v roce 1993 na nizozemské univerzitě v Tilburgu Jaapem Spierem. Mezi 21 reprezentujícími členy států, jež jsou jak státy EU, tak státy potencionální zájemci o vstup do EU. Je zde i české zastoupení v podobě osoby prof. Luboše Tichého z Prahy. Tato skupina se zabývá základními problémy týkající se odpovědnosti v rámci deliktního práva. Existují i další, podobné skupiny a to zejména Studijní skupina pro evropský občanský zákoník, která vznikla v roce 1999 z Evropské skupiny pro smluvní právo. Skupina spolupracuje s Evropským centrem pro deliktní a pojistné právo ve Vídni.⁵⁴⁴

Doposud nejvýznamnějším výsledkem práce Skupiny představují Principy evropského deliktního práva, které jsou soukromou iniciativou skupiny akademiků-právníků a tedy nikoliv požadovanou oficiální unifikací deliktního práva. Tyto principy byly představeny veřejnosti v předběžném znění v listopadu 2002, ovšem oficiálně v konečném znění až na konferenci ve Vídni v květnu 2005.

Principy evropského deliktního práva (dále jen „PETL“) jsou výsledkem dlouhodobého výzkumu, který se dočkal i své knižní podoby v podobě série 10 publikací nazvaných Unification of Tort Law vydaných Kluwer Law International.⁵⁴⁵

Tyto publikace jsou založeny na tom, že obsahují komparaci úprav určitých institutů deliktního práva v jednotlivých evropských státech, zejména členských státech EU, ale i jiné státy jako Izrael, USA, či JAR, dále rozbor skutkových stavů a jejich řešení v rámci toho kterého právního řádu. Na základě těchto komparativních rozborů, analýz a úvah, které poskytly přehled o aktuálním pohledu na deliktní právo v daných státech, by se následně měla vyvolat diskuse vedoucí k formulování návrhů společných principů evropského deliktního práva a tyto návrhy pak mají v budoucnosti vyústit v jednotnou evropskou úpravu odpovědnostních vztahů na poli soukromého práva v Evropě. Bude se jednat o úpravu akceptovatelnou minimálně těmi státy, jejichž systém deliktního práva byl analyzován. Jedná se o dlouhodobý

⁵⁴⁴ European Centre of Tort and Insurance Law. Dostupné z www.egtl.org.

⁵⁴⁵ Konkrétně se jedná se např. o tyto tituly: Unification of Tort Law – Damages, Unification of Tort Law – Wrongfulness, Unification of Tort Law – Causation, atd.

proces, který je koncipován jako nalézání jakéhosi přijatelného kompromisního a nejučelnějšího řešení při snaze o vytvoření jednotné úpravy odpovědnostních vztahů, to znamená, že je nutná úzká spolupráce odborníků napříč evropskými státy, přičemž je jasné, že nelze akceptovat, aby byl prosazován právní řád toho kterého státu, ale jak bylo řečeno více má se jednat o kompromis vycházející ze společných principů.⁵⁴⁶

Evropská skupina deliktního práva podporuje teoretický model soukromého práva zvaného flexibilní systém⁵⁴⁷. Hlavním metodologickým rysem PETL je model flexibilních systémů práva, což je model založen na myšlence, že právní nástroje mohou kolidovat nebo se vzájemně prosazovat jeden vůči druhému a proto musí být vybalancovány ještě před tím než se aplikují, neboť právní rozhodnutí je závislé na tíze relevantních argumentů.

Avšak flexibilní systém nevyhnutelně vytváří právní nejistotu. Taková nejistota musí být co nejvíce zredukována, aby tento flexibilní systém mohl fungovat jako prostředek pro rozhodování sporů. Proto by flexibilní systémy měly být co nejvíce omezeny. Zjednodušeně řečeno je zde příliš vágních pojmů, jako jsou předvídatelnost či povaha a hodnota chráněných zájmů. To je však znepokojující a soudci to nedává žádný konkrétní návod k rozhodnutí. Možná by jen stačilo identifikovat základní společné hodnoty resp. principy, na kterých se jednotlivé právní úpravy shodnou, čímž by se mohlo docílit větší právní jistoty. Problémem však přesto zůstává, že i navzdory existenci společných principů, se může řešení toho kterého případu vzešlé z jednotlivých právních úprav dosti lišit. Tady proto vzniká prostor pro co nejširší komparaci a následný výběr shodných pravidel, aby se zaručilo shodné řešení.⁵⁴⁸

Každý, kdo má trochu povědomí o vývoji práva občanskoprávních deliktů v různých evropských zemích, si všimne, že základy práva občanskoprávních deliktů v těchto právních systémech se výrazně liší. K dispozici je nejen tradiční hranice mezi common law a kontinentálního zemí civilního zákona. Také právní systém na kontinentě, např. Francie a Belgie, má dramaticky odlišný přístup, než například v Německu. Tyto rozdíly v právních předpisech přečinu lze dnes vysvětlit pokusem o

⁵⁴⁶ European Centre of Tort and Insurance Law. Dostupné z www.egtl.org.

⁵⁴⁷ Autorem tohoto systému je rakouský právní vědec Walter Wilburg (Bewegliches System)

⁵⁴⁸ European Centre of Tort and Insurance Law. Dostupné z www.egtl.org.

harmonizaci celé oblasti práva občanskoprávních deliktů v konzistentním způsobem. Cílem navrhovaného projektu je návrh zásad evropského práva občanskoprávních deliktů. V rámci procesu integrace evropských států do EU, převzaly členské státy závazek nejen sblížovat podmínky fungování jednotlivých složek trhů, ale také s tím související závazek k sblížení jednotlivých právních řádů. Na úrovni hmotněprávní, která představuje bezprostřední možnost aplikace práv a povinností subjektů, je harmonizace a především unifikace, komplikovanější, přestože je jasné, že unifikovaná úprava by eliminovala většinu problémů vyplývajících z rozdílných úprav v jednotlivých státech. Formu unifikace by mohla mít formu mezinárodních mnohostranných úmluv, dále formu vzorových zákonů, a v neposlední řadě, formu nařízení, směrnic či rozhodnutí ESD. Důvody pro unifikování pravidel deliktní odpovědnosti v jednotlivých státech jsou následující, jedná se o volný pohyb osob a služeb, který vyžaduje určitou jednotu. Jednotná úprava deliktního jednání by představovala velkou výhodu pro subjekty uvnitř Evropy, jejich právní jistotu ohledně způsobu řešení deliktního jednání. Dále v oblasti odpovědnosti za vady výrobků, kdy výrobce čelí extrémně vysoké odpovědnosti v jednom členském státě a jiný výrobce v jiném státě nikoliv, pak to může vést k nevyváženosti evropské hospodářské soutěže. Výhody jednotné úpravy deliktního práva by se nesporně projevil i v soudním rozhodování.

Evropská skupina pro Právo přečinu je akademická skupina věnuje revizi deliktů principy, které mají být společné uvnitř Evropy.

V roce 1992 Jaap Spier, který byl v té době profesor práva na univerzitě van Tilburg, svolal skupinu vědců k diskuzi o základních otázkách práva občanskoprávních deliktů na srovnávací základně. Po prozkoumání omezení odpovědnosti, tento Tilburg Group se pustil do velmi náročného projektu, vypracování principů evropského práva přečinu dále jen PETL. Skupina, známá pod názvem Evropská skupina pro Právo přečinu, výrazně vzrostla v mezidobí a v současné době zahrnuje dvacet členů. Patří mezi ně Francesco D. Busnelli, Giovanni Comandé⁵⁴⁹, Herman Cousy⁵⁵⁰, Dan Dobbs⁵⁵¹, Bill Dufwa⁵⁵², Michael Faure⁵⁵³,

⁵⁴⁹ Pisa, Itálie.

⁵⁵⁰ Leuven, Belgie.

⁵⁵¹ Arizona, USA.

⁵⁵² Stokholm, Švédsko

Izrael Galád⁵⁵⁴, Michael Green⁵⁵⁵, Konstantinos D. Kerameus⁵⁵⁶, Bernhard A. Koch⁵⁵⁷, Helmut Koziol⁵⁵⁸, Ulrich Magnus⁵⁵⁹, Miquel Martín-Casals⁵⁶⁰, Jorge F. Sinde Monteiro⁵⁶¹, Olivier Moréteau⁵⁶², Johann Neethling⁵⁶³, WV Horton Rogers⁵⁶⁴, Jaap Spier⁵⁶⁵, Luboš Tichý⁵⁶⁶, Pierre Widmer⁵⁶⁷.

Aby bylo možné vytvořit institucionální základ pro vypracování zásad, Evropské centrum pro přečin a pojištění, dále jen ECTIL byl založen skupinou ve Vídni na začátku roku 1999. ECTIL se rovněž zavazuje pro další výzkumné projekty v oblasti přečinu a pojistného práva a nyní podporuje Institut pro evropské právo přečinu Rakouské akademie věd.

V roce 2009 skupina pokračovala v práci na principech v rozšíření působnosti podpory projektů a zahrnující všechny připomínky získané doposud. Noví členové jsou Bjarte Askeland⁵⁶⁸, Ewa Baginska⁵⁶⁹, Eugenia Dacoronia⁵⁷⁰, Anne Keirse⁵⁷¹, Ken Oliphant⁵⁷², Vibe Ulfbeck⁵⁷³ a Benedikt Winiger⁵⁷⁴.

Stále více směřuje k harmonizaci zákonů v Evropě. To platí zejména pro smluvní právo, ale také v jednotlivých oblastech práva občanskoprávních deliktů, např. odpovědnosti za výrobek. Nicméně, tam se teprve nyní snaží harmonizovat práva deliktu Evropské unie nebo Rady Evropy. To může být způsobeno problémy, které jsem nastínila v úvodu, a to, že tyto systémy jsou v podstatě příliš odlišné. Proto je možné si všimnout, že jediná oblast, ve které došlo k harmonizaci tak daleko, byla odpovědnost za výrobek. Pokus o harmonizaci odpovědnosti za

⁵⁵³ Maastricht, Nizozemsko.

⁵⁵⁴ Jeruzalém, Izrael.

⁵⁵⁵ Wake Forest, USA.

⁵⁵⁶ Atény, Řecko.

⁵⁵⁷ Innsbruck, Rakousko.

⁵⁵⁸ Vídeň, Rakousko.

⁵⁵⁹ Hamburg, Německo.

⁵⁶⁰ Girona, Španělsko.

⁵⁶¹ Coimbra, Portugalsko.

⁵⁶² Baton Rouge, USA.

⁵⁶³ Pretoria, Jižní Afrika.

⁵⁶⁴ Leeds, Velká Británie.

⁵⁶⁵ Haag, Nizozemsko.

⁵⁶⁶ Praha, Česká republika.

⁵⁶⁷ Bern, Švýcarsko.

⁵⁶⁸ Bergen, Norsko.

⁵⁶⁹ Toruň, Polsko.

⁵⁷⁰ Atény, Řecko.

⁵⁷¹ Utrecht, Nizozemsko.

⁵⁷² Vídeň, Rakousko.

⁵⁷³ Kodaň, Dánsko.

⁵⁷⁴ Ženeva, Švýcarsko.

vadné služby se nezdařilo. To samé by mohlo být uvedeno v přístupu Rady Evropy v Úmluvě o odpovědnosti za látky škodlivé pro životní prostředí tzv. Luganské úmluvě. Přístup Rady Evropy a Evropské unie, bude tedy nutně neúplné, bez zaměření na hlavní zásady. Je nutné řešit základní otázky základního práva každého deliktu. Je třeba usilovat o identifikaci těchto zásad, a tak hledání obecného práva v Evropě, aniž by bylo třeba ještě přijmout tyto zásady v formálním právním textu, jako je evropský občanský zákoník. Identifikace společných principů evropského práva občanskoprávních deliktů, je samozřejmě nezbytné, pokud by měly přijít do evropského občanského zákoníku.

7.1 Principy evropského deliktního práva

Sbírka Principů evropského deliktního práva je hlavním výsledkem snahy Evropské skupiny deliktního práva. Jde o principy podobné Principům evropského smluvního práva, navržené Evropskou komisí smluvního práva.⁵⁷⁵

V současné evropské soukromoprávní vědě lze vysledovat určitá východiska a trendy vývoje deliktního práva. Za reprezentativní a všeobecně přijímaný bývá považován projekt Principů evropského deliktního práva (PETL - Principles of European Tort Law), na kterém kooperovala řada předních evropských odborníků z akademického prostředí a právně aplikační praxe. PETL principy lze zařadit spolu s dalšími „soukromými kodifikacemi“ do kategorie spontánní europeizace práva. Principy evropského deliktního práva jsou výsledkem několikaletého snažení skupiny předních civilistů pracujících pod gescí Evropské skupiny deliktního práva (European Group on Tort Law). Principy evropského prove přečinu (PETL) jsou kompilace pokynů ze strany Evropské skupiny pro právo přečinu, jejichž cílem je harmonizace evropského práva deliktu. Nejsou vytvořeny, aby sloužily jako model vzorů, i když jejich formulace se může podobat zákonům a dalším předpisům. Alespoň pokud jde o formu a strukturu, které se podobají americké verzi přepracování zákona. Principy evropského práva přečinu mají sloužit jako společný rámec pro další rozvoj vnitrostátních právních předpisů přečinu a také pozoruhodné evropské legislativy, která by mohla zabránit dalším drift, kromě postupného vytváření pravidel a to jak na národní tak na evropské úrovni. Předchůdcem této platformy byla tzv. Tillburská skupina založená roku 1992. Na pravidelné konferenci

⁵⁷⁵ Landoova komise.

ve Vídni v roce 2005 byly Principy evropského deliktního práva prezentovány společně s průvodním komentářem.

Systematika Principů evropského deliktního práva čítá 6 dílů a 10 hlav členěných v rámci těchto dílů. Stěžejním pojmem této sbírky principů je odpovědnost, ve všech jejích dílčích elementech.

Principy jsou minimálně tolik rozsáhlé jako úpravy konkrétních jednotlivých právních řádů příslušných států, obsahují nejvýznamnější problematické prvky kterékoliv evropského práva deliktů či tortů, jako např. škoda, kauzalita, otázka více škůdců, objektivní odpovědnost, odpovědnost za třetí osoby a zproštění odpovědnosti.

Velká část Principů je vyplněna úpravou vzniku odpovědnosti resp. důvody odpovědnosti. Jako první je uvedena odpovědnost za zavinění, kde se jedná o klasickou subjektivní odpovědnost jedince.

Co do rozsahu odpovědnosti je velký rozdíl, zda k tomuto porušení dojde úmyslně či nedbalostně, přestože to na tomto místě není výslovně uvedeno.

Pokud dojde ke spáchání protiprávního jednání tedy deliktu, tak nastává povinnost nést následky tohoto jednání, vzniká tedy sekundární právní povinnost následkem nesplnění právní povinnosti vyplývající z objektivního práva. Spácháním deliktu tedy musí být způsobena újma, která má negativní vliv na chráněné zájmy, tzn. chráněný zájem konkrétního právního subjektu je narušen. Platí tu logická přímá úměra čím vyšší hodnota chráněného zájmu, tím vyšší je garance její ochrany. Ochrana však není vždy stejná a absolutní, platí jistě omezení v závislosti nejen na povaze chráněného zájmu, ale i např. vztah mezi jednajícím a ohroženým, svoboda jednání jednajícího a také veřejný zájem.⁵⁷⁶

Nikoho nepřekvapí pokud na vrcholu této ochrany bude činit ochrana lidského života, tělesné a duševní integrity, lidské důstojnosti a svobody. Ihned poté následuje úprava ochrany majetkových práv, včetně práv k nehmotným statkům. V odborných publikacích se často skloňuje pojem ochrany ekonomických zájmů a konkrétně pak pojem prostá ekonomická újma pure economic loss, která představuje finanční újmu,

⁵⁷⁶ čl. 2:102 PETL.

kteřou někdo může utřpět, ale která není následkem smrti, osobního zranění či škody na movitém a nemovitém majetku.⁵⁷⁷

Je třeba říci, že většina evropských systémů není ochotna udělovat náhradu za prostou ekonomickou újmu, což lze dokumentovat na ustanovení čl. 2:102(4) PETL, kde se hovoří o limitaci majetkových zájmů.⁵⁷⁸

Porušením chráněných zájmů tedy vzniká škoda a tato škoda by se měla za splnění příslušných podmínek nahradit, vyjma samozřejmě škody, která se vztahuje k nezákonným aktivitám.

Mezi principy dále nalezneme vymezení dalšího důležitého obligatorního prvku právní odpovědnosti, tedy předpokladu vzniku škody, a to příčinné souvislosti (kauzálního nexu), jinak řečeno jde tzv. o podmínku bez které nelze, známou též jako tzv. teorie podmínky. Ustanovení o kauzálním nexu jsou zde daleko konkrétněji upraveny než v jakémkoli současném evropském zákoníku, i český občanský zákoník nevyjímaje. Celkem je zde rozebráno pět možných variant příčin vzniku škody. Bezprostředně poté v článku 3:201 navazuje výčet kritérií, resp. faktorů, na základě kterých lze určit rozsah odpovědnosti za škodu, jako např. povaha a hodnota chráněných zájmů či předvídatelnost škody v okamžiku jejího vzniku rozumnou osobou, atd.⁵⁷⁹

Hlavu čtvrtou uzavírá ustanovení o odpovědnosti podniku, který je zakomponován do odpovědnosti za zavinění, přičemž by mohla odpovědnost podniku spadat do objektivní odpovědnosti.

Hlava pátá obsahuje další typ odpovědnosti a to odpovědnost bez zavinění, čili objektivní odpovědnost. Jsou tu dvě skupiny: odpovědnost při abnormálně nebezpečných činnostech a ostatní případy odpovědnosti bez zavinění.

V návaznosti na ustanovení o odpovědnosti jsou dále upraveny důvody zprošťující delikventa odpovědnosti. Za prvé dochází ke zproštění odpovědnosti na

⁵⁷⁷ TICHÝ L. In BUSSANI M. – *European Tort Law-Eastern and Western Perspectives*. Berne: Staempfli Publishers Ltd. 2007.

⁵⁷⁸ TICHÝ L. In BUSSANI M. – *European Tort Law-Eastern and Western Perspectives*. Berne: Staempfli Publishers Ltd. 2007. Tento případ řešil v roce 2001 i Nejvyšší soud ČR, kdy žalobce požadoval náhradu za to, že kvůli dopravní nehodě, kdy se jeho automobil střetl z traktorem žalovaného, včas nedostavil k podpisu kontraktu. NS však konstatoval, že mezi vznikem ušlého zisku a dopravní nehodou není kauzální nexus.

⁵⁷⁹ čl. 3:201 písm. c PETL.

základě existence nějakého důvodu, který vylučuje protiprávnost, jako např. jednání v krajní nouzi, sebeobraně, svépomoc atd. Zadruhé je v čl. 7:102 upraveno zproštění odpovědnosti v případě odpovědnosti bez zavinění, čili jsou zde uvedeny liberační důvody. Podle PETL je stanoveno, že každý odpovídá v tom rozsahu, který odpovídá jeho míře přičinění, čili odpovědnost delikventa bude omezena v tom rozsahu v jakém na protiprávním jednání spolupodílel poškozený. V předposledním V. Dílu lze nalézt ustanovení o solidární a dílčí odpovědnosti.⁵⁸⁰

Poslední VI. Díl uvádí prostředky nápravy, a to náhradu škody a navrácení v předešlý stav. Z uvedeného vyplývá, že v rámci náhrady škody se preferuje⁵⁸¹ náhrada relativní, která má povahu restituce. Peníze lze vyplatit jednorázově i prostřednictvím opakovaných plateb, přičemž z dikce ust. čl. 10:102 vyplývá, že je dáno poškozenému na výběr, který si ze zmíněných způsobů určí. Navrácení v předešlý stav si může sám poškozený alternativně zvolit, ale za podmínky, že nad míru přiměřenou nezatíží druhou stranu, čili tato náhrada nebude pro delikventa znamenat příliš velké břemeno. Na závěr Principů je upravena majetková a nemajetková škoda a omezení náhrady škody.

Mezi deliktními režimy jednotlivých členských států je velmi mnoho rozdílností. Dá se hovořit o dvou možnostech řešení. Jednou metodou by bylo najít největší společný standard, tzn. zjistit ty pravidla a principy, které existují v každém zkoumaném právním systému, které by poté byla shrnuta a upravena do základního rámce. Ideálním řešením by byl normativní přístup k harmonizaci, kdy by se po poradě všech států, kterých by se měla jednotná úprava týkat, zvolilo to právo, které by daný problém vyřešilo nejlepším způsobem. Například přístup Evropské skupiny deliktního práva přijal právě toto druhé řešení – normativní model harmonizace.⁵⁸²

Skupina Evropského deliktního práva a její iniciativa vystihuje situaci v ES, kde je potřeba jednotné a harmonizující úpravy deliktního práva, zároveň však existuje nechuť a nedostatek pravomoci k takové iniciativě uvnitř ES. Je třeba zdůraznit, že PETL nejsou produktem legislativní pravomoci ES a rovněž nejsou omezeny pouze na členské státy ES. Projekt PETL si neklade za cíl stanovit jednotná odpovědnostní

⁵⁸⁰ čl. 7:102 PETL.

⁵⁸¹ Projekt PETL upřednostňuje peněžitou náhradu škody.

⁵⁸² SPIER, J. *Unification of Tort Law. Causation*. The Hague : Kluwer Law International, 2000. s. 247.

pravidla, ale se snaží zachytit principy evropského deliktního práva v širším rámci soukromého práva.

Svou povahou, unifikace práva může být dosaženo pouze legislativními prostředky. Takže jí lze dosáhnout např. smlouvou či v nařízení v rámci EU. Na druhé straně, pokud jde o harmonizaci právních řádů, tak přichází v úvahu hlavně směrnice.⁵⁸³

Většina článků PETL má proto obecný charakter, ačkoli, jak sami tvůrci přiznávají, mnohé z nich připomínají klasická hmotněprávní ustanovení běžných občanskoprávních kodexů. Podle tvůrců PETL mají tyto principy sloužit jako společný základ pro rozvoj a sblížování právní úpravy soukromoprávních deliktních vztahů v rámci celé Evropy. Cílem harmonizace není jen snaha shrnout již existující prvky systémů deliktního práva, aby se identifikovaly pravidla a principy, na kterých jsou tyto jednotlivé právní systémy postaveny, ale i navzdory mnoha podobnostem mezi některými evropskými systémy deliktního práva, by bylo nereálné najít všude identické řešení, pakliže by tomu tak bylo, pak by byla celá tato iniciativa o harmonizaci případnou unifikaci téměř bezvýznamná.⁵⁸⁴

Principy mají ambice stát se začátkem ke skutečnému společnému právu civilnímu v evropském prostoru. Ve stručnosti lze charakterizovat předpoklady odpovědnosti za škodu podle PETL tak, že ke vzniku povinnosti hradit škodu se vyžadují následující předpoklady, kterými jsou porušení právem chráněného zájmu, škoda, příčinná souvislost mezi porušeným právem chráněným zájmem a škodou a zavinění, ledaže se jedná o objektivní odpovědnost.

Principy evropského deliktního práva jsou plné ustanovení, které velmi rozšiřují společný standard. Příkladem je ustanovení článků 5:101 PETL o generální klauzuli za odpovědnost bez zavinění, který zavádí odpovědnost bez zavinění osobám, které vykonávají abnormálně nebezpečnou činnost. Odpovědnost bez zavinění byla prakticky zrušena v common law a raději byla vyhrazena pro parlamentní činy. Dále

⁵⁸³ čl. 249 odst. 3 SES.

⁵⁸⁴ čl. 226-228 SES.

se objevil odklon od principu společné a dílčí solidární odpovědnosti směrem k částečné proporcionalní odpovědnosti.⁵⁸⁵

PETL vycházejí z koncepce subjektivní odpovědnosti založené na zavinění a v tom se samozřejmě shodují s českou právní úpravou, na druhé straně však přinášejí některé inovativní prvky. Nejvýrazněji se odchýlení projektu PETL projevují v pojetí protiprávnosti, úpravě příčinné souvislosti a obsahu a rozsahu náhrady škody. Česká právní aplikační praxe zastoupená především Ústavním soudem Principy evropského deliktního práva nejenže zaregistrovala, ale dokonce na ně v mnohých svých rozhodnutích odkazuje.

Členské státy až doposud využívaly těchto smluv k ochraně průmyslového vlastnictví a v mezinárodním soukromém a procesním právu jakožto nástroj k unifikaci pravidel specifických pro samotnou EU. Doposud se jim ale nepodařilo odsouhlasit společnou ratifikační politiku pro smlouvy s třetími státy.⁵⁸⁶

Avšak směrnice mezi dva soukromoprávní subjekty nevnáší práva ani povinnosti. Jelikož smyslem směrnice je pouze poskytnout národním právům základní rámec nebo lépe řečeno cíl, kterého mají dosáhnout, přičemž volba prostředků k dosažení tohoto cíle záleží na nich, to znamená, že směrnice není pro unifikaci deliktního práva vhodným instrumentem. Dalším důvodem nevhodnosti směrnice spočívá v tom, že není dochováno mnoho soudních rozhodnutí, kdy by tyto spoléhaly výlučně na konkrétní ustanovení z evropské směrnice.⁵⁸⁷

Například doporučení Rady Evropy vždy akcentovalo fakt, že aproximace právních řádů lze dosáhnout i nelegislativními prostředky, dále se aproximace právních úprav mohou ujmout i soudy, i když v omezené míře, kdy dále pro tyto potřeby zde mohou pomoci databáze rozhodnutí a sbírky rozhodnutí. Při rozhodování vnitrostátních kauz by se měly soudy ohlížet nejen na srovnávací právo, ale taky dát

⁵⁸⁵ SEHNÁLEK, D.: *Vybraná judikatura Evropského soudního dvora ke studiu práva Evropské unie*. Brno : MU, 2007. s. 6: Např. judikát ESD ve věci Francovich I., který měl pro futuro zajistit plnou účinnost komunitárních předpisů tím, že i jednotlivec se může domáhat náhrady škody způsobenou porušením komunitárního práva ze strany státu.

⁵⁸⁶ VON BAR, CH. *The European Law of Torts*. Oxford : Clarendon Oxford Press, 2003. s. 385-386. Např. Evropská úmluva o civilní odpovědnosti za škodu způsobenou pro životní prostředí škodlivými činnostmi ve vztahu k návrhu směrnice Rady EU o civilní odpovědnosti za škodu způsobenou odpadem, které byly vzájemně inkonzistentní

⁵⁸⁷ SEHNÁLEK, D.: *Vybraná judikatura Evropského soudního dvora ke studiu práva Evropské unie*. Brno : MU, 2007. s. 6: Např. judikát ESD ve věci Francovich I., který měl pro futuro zajistit plnou účinnost komunitárních předpisů tím, že i jednotlivec se může domáhat náhrady škody způsobenou porušením komunitárního práva ze strany státu.

srovnávacímu právo specificky evropský důraz.⁵⁸⁸ Když se vynáší rozhodnutí zásadního významu a důležitosti, tak soudce může za účelem vynesení promyšleného názoru přihlídnout k široké škále právních systémů států západní Evropy.⁵⁸⁹ Není žádná právní norma zakazující soudci zkoumat vývoj v judikatuře v přílehlých evropských státech. Přestože daný zjištěný stav by nemohl být hlavním podkladem pro rozhodnutí, tak alespoň šlo o jeden z elementů ovlivňující konečné rozhodnutí.⁵⁹⁰

Oficiální evropská unifikovaná hmotněprávní úprava je zatím otázkou budoucnosti, ale světlo světa již spatřila unifikace kolizní v podobě Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy, zkráceně Řím II.⁵⁹¹ Rovněž nařízení Řím II má, podobně jako jiná nařízení v oblasti evropského mezinárodního práva soukromého a procesního, rozsáhlou preambuli, která zdůrazňuje, že pojem mimosmluvního závazku se v jednotlivých členských státech liší, a proto je nutné jej pro potřeby tohoto nařízení interpretovat jako autonomní pojem.⁵⁹² Aplikace nařízení je tedy možná pouze v případě vztahu s mezinárodním prvkem, a to na mimosmluvní závazky – tedy civilní delikty a kvazidelikty. Působnost nařízení je stanovena tak, že se neaplikuje zejména na věci daňové, celní či správní. Nařízení se dále nevztahuje ani na odpovědnost státu za jednání a opomenutí při výkonu státní moci.⁵⁹³ Právo určené na základě Nařízení Řím II se v souladu se čl. 3 nařízení použije bez ohledu na to, zda se jedná o právo členského státu ES nebo nikoli.⁵⁹⁴

⁵⁸⁸ VON BAR, CH. *The Common European Law of Torts*. Oxford : Clarendon Press Oxford. 2003. s. 415

⁵⁸⁹ K několika pozoruhodným případům došlo v Nizozemí, kdy nejen Nejvyšší soud Nizozemí Hoge Raad der Nederlanden rozhodl omezit rozsah nedbalostního spoluzavinění poškozených chodců zraněných automobily, což učinil zjevně pod vlivem podobného francouzského judikátu z 1985.

⁵⁹⁰ VON BAR, CH. *The Common European Law of Torts*. Oxford : Clarendon Press Oxford. 2003. s. 416. Rozhodnutí Nejvyššího soudu (Hoge Raad) z 8.7. 1992.

⁵⁹¹ Kromě úpravy v nařízení Řím II., se používá i kolizní úprava mimosmluvních závazků obsažená v § 15 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

⁵⁹² MAGNUS, U. MANKOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I. Regulation*. Munich : Sellier.European Law Publisher. 2007. s. 190-191.

⁵⁹³ Unjustified Enrichment, Benevolent Intervention in Another's Affairs, Pre-contractual Liability.

⁵⁹⁴ Jedním z významných judikátů ESD v této věci je C-21/46 Biera Reinwater v. Mines de Potasse d'Alcace, kdy bylo judikováno v tom smyslu, že alternativní pravomoc přichází v úvahu proto, že je dána úzká vazba mezi soudem místa kde nastala škoda a sporem vyplývajícím z této škody. Soud logicky dospěl k závěru, že soud místa kde došlo ke škodě bude schopen vzhledem k blízkosti jednodušeji provést důkazy a tím pádem lépe posoudit a rozhodnout tento spor.

7.2 Evropské centrum pro deliktní a pojistné právo ECTIL

V roce 1993 dal v té době profesor Univerzity v Tilburgu v Nizozemsku Jaap Spier dohromady pracovní skupiny za účelem diskusí o základních otázkách spojených s deliktním právem na komparativní úrovni. Dále byl dokončen návrh Evropských principů deliktního práva. Evropské centrum deliktního a pojistného práva, dále jen „ECTIL“, bylo založeno ve Vídni na začátku roku 1999 z dvou základních důvodů – na jedné straně vytvořit zajištěný mezinárodní základ pro navržení Principů a na druhé straně, podnikat další výzkumné projekty na poli deliktního práva.⁵⁹⁵

Cílem tohoto široce založené srovnávacího výzkumu je vytvořit základ pro diskusi o budoucí harmonizaci práva občanskoprávních deliktů v rámci Evropské unie, zejména s ohledem na případné kodifikaci evropského soukromého práva.

A dále bylo cílem pustit se do komparativního právního výzkumu na poli národního, mezinárodního a společného evropského deliktního a pojistného práva a unifikace deliktního i pojistného práva. Dále navrhnout do budoucna harmonizaci evropského deliktního práva za spolupráce Evropské skupiny deliktního práva a kooperovat s vědci a akademiky a výzkumnými institucemi v oblasti deliktního a pojistného práva při výzkumných projektech.⁵⁹⁶

Hlavním cílem je dále zkoumat, proč, jak a v jakých situacích pravidla poměrné odpovědnosti může podporovat cíle zákona deliktu. Hlavním cílem deliktu zákona je podporovat práva a spravedlnosti. Předmětem úvahy o spravedlnosti a spravedlnosti v rozdělení rizik a škod, zvýšení celkového blahobytu ve společnosti, je také hodný druhotný cíl zákona deliktu. Tento cíl se pokusí zvýšit celkovou pohodu tím, že přiměje potenciální účastníky, aby se zabránilo škodám, které lze předejít s nižšími náklady než u škody a minimalizací nákladů na určení, kdo by měl nést náklady těchto nehod, které se vyskytují.

⁵⁹⁵ European centre of tort and insurance law. Dostupné z: <http://ectil.org/ectil>.

⁵⁹⁶ Např. Institut evropského deliktního práva při rakouské Akademii věd, Institut pro nadnárodní právní výzkum – METRO, Univerzita v Maastrichtu, Centrum pro evropské soukromé právo, Wesfälsche Wilhelm-Univerzita v Münsteru v Německu, Univerzita v Gironě ve Španělsku, Observatoř evropského a srovnávacího soukromého práva, atd.

Represivní škody zůstává jednou z nejméně kontroverzních oblastí v historii zákona deliktu. S rostoucí pojednáním na toto téma na kontinentě, a dokonce na celém světě, Institut pro evropské právo delikt při Rakouské akademii věd vedl k závěru, že se zdálo, že je naléhavé diskutovat, důkladně a na srovnávací základně, přirodě, role a vhodnosti takových škod v právu přečinu a soukromého práva vůbec. To platí zejména v souvislosti s pokusy o reformu a sjednocení v kontinentální evropský právní systém a nedávné klíčové rozsudky a konzultace v této oblasti práva.

Institut pro evropské právo přečinu se tak pustil do komplexní studie o sankční náhradě škody v roce 2007 a jeho zveřejnění „Odškodné: zvykové právo a občanské právo perspektivy“, je nyní široce dostupné. Evropské centrum pro přečin a pojistné právo (ECTIL), podporuje i tato publikace prostřednictvím provozní dotace od Evropské komise. Studie zahrnuje ty státy, které otevřeně hlásí k represivní náhradě škody, a to zejména, Anglie, Jižní Afriky a Spojených států, jakož i těch jurisdikcích, které usilují, někdy důrazně, popírat jejich existenci, i když někteří z nich se chtějí nenápadně začlenit do sankční rámců deliktních systémů. Pozice ve Francii, Německu, Itálii, Španělsku, Maďarsku, skandinávských zemí, jakož i právní předpisy EU jsou tedy v úvaze. Studie obsahuje také zprávu o sankční pohled z pojištění, práva a ekonomie a mezinárodního práva soukromého.

7.3. Skupina pro evropský občanský zákoník SGECC a související problémy dosažení unifikované úpravy

Studijní skupina pro evropský občanský zákoník je skupinou akademiků, napříč státy Evropské unie, vedoucí komparativní právní výzkum v soukromém právu jednotlivých právních řádů členských států EU. Cílem této studijní skupiny je vytvořit kodifikovanou soustavu principů evropského soukromého práva v oblasti práva obligačního a hlavních aspektů majetkového práva. Dosavadním výtvorem této skupiny představují Principy evropského práva⁵⁹⁷, v rámci kterých je věnován prostor i oblasti mimosmluvních závazků.

Prvními stimuly, představovaly v roce 1989 a 1994 usnesení Evropského parlamentu a vytvoření expertíz související s vytvořením Evropského kodexu soukromého práva.

⁵⁹⁷ Principles of European Law – PEL.

V mnoha případech nebudou Principy jasně odrážet existující právo některého členského státu.

Unifikace tohoto právního odvětví by znamenala brutální zásah do svébytnosti národů a do rozmanitosti Evropy, proto bude otázka společného Evropského civilního kodexu velmi problematická.

Jednotná úprava skýtá mnoho obtíží, zejména právního charakteru, spočívající v rozdílné struktuře odlišných systémů deliktů. Např. francouzský Code civil obsahuje jen několik málo článků zabývajících se deliktním právem, a naopak německý BGB je velmi detailní. Kromě právních problémů jakými jsou např. systém práva, pojistný systém, ekonomika, sociální systém apod. jsou jakékoli pokusy o harmonizaci či unifikaci závislé i na jiných faktorech, například politických.⁵⁹⁸

Dalším problémem k dosažení jednotné úpravy spočívá ve struktuře jednotlivých systému mimosmluvní odpovědnosti. Jde o dva zásadní problémy deliktního práva. První se týká problému chráněných zájmů, druhý odpovědnostního vztahu za protiprávní jednání ve vztahu k objektivní a subjektivní odpovědnosti. Problémem je, že každý stát zastává jinou koncepci odpovědnosti, a to jak objektivní tak subjektivní.⁵⁹⁹

Harmonizace evropského deliktního práva znamená slučování rozdílných právních tradic do jednoho systému. Otázkou zůstává zda-li může být tento pokus prospěšný. Je zde obava o to, že příslušná právní tradice bude zničena většinovými systémy, které při procesu harmonizace dominují.⁶⁰⁰

Nejradikálnějším kritikem je Pierre Legrand. Jeho manifest nazvaný „Proti evropskému občanskému zákoníku“ spočívá na předpokladu, že: „Mezi kontinentálním právním systémem a systémem common law je hluboká kulturní propast“⁶⁰¹.

Právníci vychovávaní v kontinentálních právních tradicích inklinují k autoritativním, závazným právním textům jako jsou zákony, které se snaží analyzovat a organizovat

⁵⁹⁸ Konkrétně § 823 až § 853 BGB – viz. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/

⁵⁹⁹ Otázka chráněných zájmů je problematická z toho důvodu, že v každém právním řádu jednotlivých evropských států je okruh těchto zájmů odlišný resp. jejich okruh různě široký. Německý BGB např. v § 823 odst. 1 obsahuje několik chráněných zájmů, resp. práv – život, lidské tělo, zdraví, svoboda, majetek a další práva. Pro srovnání, český OZ v § 1 odst. 1 zase vymezuje demonstrativně ochranu osobnosti a nedotknutelnost vlastnictví. Je samozřejmě nesmyslné, aby takový kodex obsahoval taxativní výčet chráněných zájmů, resp. práv, neboť snaha o taxativní výčet může vést k opomenutí některého významného zájmu.

⁶⁰⁰ Např. francouzský, anglický či německý model.

⁶⁰¹ KOZIOL, H. STEININGER, B. *European Tort Law 2005 – Tort and Insurance Law Yearbook*. Wien. New York : Springer, 2006. s. 356

vědeckým způsobem, přestože se málo zabývají fakty příslušné kauzy, byť významnými. Právník v systému common law je opačným typem, budujícím právo na základě příslušných případů, jehož fakta berou v široký potaz, přičemž spoléhají na zkušenost a tradici spíše než na právní koncepty a vědu. Na základě těchto pozorování Legrand dospěl k závěru, že: „Multiprávní charakter Evropy je nemožné překonat. Právní pravidla a instituty, která vzešla z jednoho právního systému nemohou být vypůjčeny či transplantovány do jiné jurisdikce“⁶⁰². Dle jeho názoru, jsou harmonizační pokusy vytvořeny obavami, například obavou právníků vychovaných v kontinentálně-právní tradici, že common law je pro ně neznámý. Přestože se Legrandovi dostalo jen málo pochopení, jeho postoj by se neměl podceňovat. Zdá se, že ve většině členských států Evropské unie je velká a silná skupina právníků, kteří se silně ztotožňují jen se svým domovským právním řádem a proto se prudce brání pokusům o sepětí tohoto právního systému se systémy ostatních evropských národů.

Prostou pravdou se zdá být, že jakmile dojde ke spojení soukromých práv v Evropě do společného občanského zákoníku, tak každý národní právní systém ztratí některé dlouho pěstované tradiční instituty a zásady. Nabízí se tedy otázka, zda-li národní právní systémy se všemi svými specifiky nyní koexistující v evropském regionu nejsou vůči sobě natolik vzdálené, aby mohly být harmonizovány či unifikovány.

S harmonizací či unifikací jsou spojeny kromě ryze právních i potíže politické. Významný nizozemský právník Jaap Spier při představování Principů evropského deliktního práva sám přiznal: „Je zřejmé, že evropské deliktní právo nemůže být sestaveno toliko skupinou akademiků...Společně můžeme prohlásit, že všichni nebo aspoň většina z nás to považuje za nejlepší. Avšak, pokud má být evropské deliktní právo založeno na soustavě závazných pravidel, pak musí být rozhodnutí o nich učiněno na politické úrovni“⁶⁰³.

⁶⁰² KOZIOL, H. STEININGER, B. *European Tort Law 2005 – Tort and Insurance Law Yearbook*. Wien. NewYork : Springer, 2006. s. 357

⁶⁰³ KOZIOL, H. STEININGER, B. *European Tort Law 2005 – Tort and Insurance Law Yearbook*. Wien. NewYork : Springer, 2006. s. 489

SHRnutí S NÁMĚTY DE LEGE FERENDA

V návaznosti na inovativní myšlenky a inspirační zdroje výše uvedené v části de lege lata a de lege ferenda se autorka nyní pokusí o vlastní konstrukci možného způsobu úpravy náhrady škody pro české právní prostředí, které bude syntézou jednotlivých zjištěných aspektů vybraných inspiračních zdrojů jak z domácí tak zahraniční klíčové právní dokumentace týkající se tohoto institutu, které autorka považuje za vhodné a fungující, obohacenou o vlastní představy a názory.

Občansko-právní odpovědnost je podle převažujícího názoru právnické obce sekundární právní povinnost, která vzniká v důsledku porušení primární právní povinnosti. Odpovědnost nikdy nevzniká nepodmíněně přímo ze zákona bez naplnění konkrétní skutkové podstaty. Škoda je obecně chápána jako majetková újma vyjádřitelná v penězích, která se projevuje buď jako skutečná škoda nebo jako ušlý zisk. Obě tyto formy škody jsou zásadně rovnocenné a existence jedné z nich není podle platného práva podmínkou vzniku a uplatnění druhé formy. Z platného práva nelze tedy dovodit, že by podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu ve formě ušlého zisku byl též vznik skutečné škody.

Náhrada škody je v režimu Vídeňské úmluvy založena však na principu úplné kompenzace. Ten prolíná i mnoha národními právními řády a je zakotvený v Zásadách mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT, dále v čl. 7.4.2 Vídeňské úmluvy a v Principech evropského smluvního práva.

Rozlišení náhrady škody a náhrady nemajetkové újmy je dle mého názoru v občanském zákoníku de lege lata značně nedůsledné. V rámci náhrady škody jsou zákonodárcem zakotveny i nároky týkající se újmy ryze nemajetkové, které Ústavní soud v nálezu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04, označil za „náhradu škody za nemateriální újmu.“

V oblasti škod na zdraví lze v soudní praxi zaznamenat existenci systémově nepříliš žádoucího jevu, kdy se mnozí žalobci na základě identického skutku domáhají náhrady nemajetkové újmy nejen z titulu náhrady škody na zdraví, v prvním stupni před soudem okresním, ale i z titulu ochrany osobnostních práv před soudem krajským. Obdobné tendence byly posíleny i právním názorem Nejvyššího soudu vyjádřeným v usnesení ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007.

Hlavní názory na právní povahu občansko-právní odpovědnosti lze shrnout tak, že odpovědnost je hrozba sankcí, která vzniká zároveň s povinností primární a trvá latentně až do porušení této právní povinnosti, kdy se aktivizuje a působí právní následky. Dále, že odpovědnost je totožná se sankcí, tj. s určitou újmou, která nastupuje za porušení povinnosti a že odpovědnost je totožná s odpovědností za škody. V neposlední řadě, že odpovědnost je míra rozšíření povinnosti odpovědného subjektu v důsledku porušení povinnosti.

Právní úprava náhrady škody na zdraví a imateriální újmy obsažená v občanském zákoníku je již do značné míry díky snaze našich zákonodárců pod vlivem soudních rozhodnutí ze strany států Evropy a v blízké době lze očekávat další kroky k vzájemnému sblížení, zatím však pouze ve sféře rámcových specifických oblastí odpovědnosti. Nedojde tedy zatím k úplné unifikaci právní úpravy imateriální újmy a náhrady škody na zdraví. Právní úpravy imateriálních škod by tedy prozatím měly zůstat v pravomoci vnitrostátních právních řádů.

Kritika násobků podle ust. § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb., je dle mého názoru oprávněná, avšak je potřeba zachovat minimální hranici, která by sloužila jako orientační hranice. Celková náhrada vyjádřená pomocí několikanásobku základního bodového ohodnocení má tedy i nadále svoji logiku a smysl a tedy ji dle mého mínění není třeba úplně rušit, pokud by bylo dodrženo respektování a případné uznání mimořádného zvýšení odškodnění, které by pokryla částka na přiměřené odškodnění za následky. Na základě své úvahy shledávám, že není ideální ani jeden ze systému, ať už tabulkový nebo volná úvaha soudce, pokud by měly existovat samostatně. Je tu určité řešení, že by oba zmiňované systémy mohly spolu kooperovat a vzájemně si odstranit případné nedostatky a čerpat veškeré výhody, které systémy nabízejí. Toto kompromisní řešení představují právě Principy evropského deliktního práva, které neuvažují s používáním tabulkové metody, ale předkládají více možných kritérií, podle kterých lze dojít k závěru, jaká výše náhrady škody, resp. odškodného by byla přiměřená a spravedlivá.

Je třeba uvážlivě volit tato jednotlivá kritéria v souvislosti s vyspělostí právní kultury dané země. Pokud je potřeba stanovit pravidla, tak aby byla vyložena přesně jak si přeje zákonodárce, je třeba je více konkretizovat, naopak určitá volnost svědčí o důvěře mezi legislativní a soudní mocí.

Principy evropského deliktního práva obsahují volnější formu, tedy úvahu nechávají na soudci, což vyplývá z povahy a charakteru PETL. Zákonodárci se při tvorbě návrhu občanského zákoníku právě inspirovali východisky obsaženými v PETL a použili je i v návrhu občanského zákoníku.

Tento systém by mohl být dle mého názoru adekvátním kompromisem mezi dvěma zmiňovanými systémy a zároveň by tak splňoval ústavněprávní požadavky, neboť Ústavní soud sám rozhodl ve svém výroku týkajícím se přiměřenosti odškodnění imateriální újmy z hlediska závažnosti takovéto újmy, míře zavinění a samozřejmě následky způsobené újmy. Avšak autoři PETL odmítají jako kritérium míru zavinění, protože podle jejich názoru by náhrada škody plnila sankční funkci.

Je tedy nutno říci, že současná právní úprava náhrady škody na zdraví, zcela nevyhovuje vývoji ve společnosti, a že je nutná její změna, která by reflektovala současný vývoj. Naštěstí nová právní úprava soukromého práva, jež je v posledních letech intenzivně připravována, s úpravou zmiňovaných problémů alespoň částečně počítá a odstraňuje tak zásadní nedostatky stávajících právních norem.

Právní úprava odpovědnosti za škodu je obsažena jak v občanském, tak i v obchodním zákoníku. Odpovědnost za škodu se řídí obchodním zákoníkem v případě, že škoda byla způsobena porušením povinnosti ze závazkového vztahu, který vznikl podle ObchZ a to včetně porušení povinností ze smluv na základě tzv. fakultativních obchodů podle § 262 ObchZ. Obchodněprávní úprava odpovědnosti za škodu v § 373 a násl. ObchZ se dále použije obdobným způsobem, jestliže byla škoda způsobena porušením povinností vyplývajících nikoliv ze závazku, ale stanovených obchodním zákoníkem.

V obchodní praxi se často setkáváme s případy, ve kterých je otázka omezení rozsahu náhrady škody předmětem sporů. Jde o otázku, která se dotýká nejen tuzemských podnikatelů či jiných subjektů, ale i zahraničních subjektů, pokud vstupují do obchodních vztahů s českými subjekty a jejich vztah se řídí českým právem. Vzhledem k tomu, že judikatura v ČR nezaujala prozatím k problematice smluvní limitace náhrady škody jednoznačný názor a judikáty Nejvyššího soudu ČR zatím nejsou nebo se věci zabývají pouze okrajově, je sjednání limitace náhrady

škody do určité míry právním rizikem, které může mít za následek neplatnost takového ujednání.

Zde je třeba zdůraznit, že v rámci obecného rozboru této problematiky autorka dospěla zejména k poznatku, že pro tento institut a posouzení jeho přípustnosti představují nadmíru významný prvek obecné právní principy, konkrétně pak zásada smluvní volnosti a rovnosti stran. Ty totiž představují nejen všeobecná východiska, pod jejichž vlivem je nutné rozhodné právní normy vnímat a vykládat, ale jsou v nich obsaženy i požadavky na kvalitativní znaky kladené na zákonný zákaz, aby tento mohl platně zasáhnout do obecného principu smluvní svobody.

Analýza dotčených právních norem a to ustanovení § 379 a § 386 ObchZ vyústila v přesnější závěr o právním stavu *de lege lata*, a to k otázce samotné přípustnosti smluvní limitace náhrady škody. Výsledkem je zjištění, že současný právní stav je nadmíru problematický. Jednak se v první ze zmíněných norem vyskytuje nejasnost ve smyslu formulace a terminologie, a dále se vyskytuje problematické časové kritérium přípustnosti smluvní limitace, která je ovládaná objektivním principem. Asi nejproblematictější otázkou však představuje výklad pojmu „*vzdání se*“, přičemž na základě odlišnosti je vnímání tohoto pojmu z dvojího pohledu, kdy se právní obec rozdělila na dva hlavní argumentační tábory a to na zastánce a odpůrce přípustnosti smluvní limitace.

Jsem toho názoru, že nároku na náhradu škody před porušením právní povinnosti se nelze předem vzdát, což potvrzuje i výrok Nejvyššího soudu ve svém rozsudku sp. zn. 32 Odo 1651/2005 jakoby mimochodem a bez další podrobné argumentace „vyřešil“ otázku, která trápí českou právnickou obec v podstatě již od samotného přijetí obchodního zákoníku, a to zda je možné smluvně limitovat výši náhrady škody, a který dospěl k rozhodnutí, že podle § 386 odst. 1 ObchZ platí, že nároku na náhradu škody se nelze vzdát před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout. Podle § 263 odst. 1 ObchZ se jedná tedy o kogentní ustanovení, kdy je předmětné ujednání účastníků o omezení nároku na náhradu škody způsobené porušením povinností neplatné pro rozpor s tímto ustanovením. Lze tedy dovodit, že jakékoli budoucí smluvní ujednání směřující k limitaci náhrady škody bude posuzováno jako absolutně neplatné pro rozpor se zákonem.

Je zřejmé, že Nejvyšším soudem judikovanou nemožnost limitace výše škody lze „obejít“ ujednáním o smluvní pokutě, které (není-li sjednáno něco jiného) nárok na náhradu škody suspenduje. Je-li sjednána smluvní pokuta, škoda se zásadně nenahrazuje. Výše smluvní pokuty přitom může být stanovena libovolně, samozřejmě v mezích dobrých mravů a zásad poctivého obchodního styku.

Avšak odborná literatura, zabývající se úpravou de lege lata, se v zásadě přiklonila ke kompromisnímu závěru. Smluvní limitace náhrady škody se výslovně připouští, jako neplatnou je však třeba posoudit dohodu, která by rozsah škody limitovala do té míry, že by již bylo nutné takovou dohodu kvalifikovat jako faktické vzdání se nároku na náhradu škody. Na druhé straně, ale zásadně nelze vyloučit, aby strany předem vymezily rozsah hrazené škody tak, že povinná osoba uhradí poškozenému při porušení konkrétně specifikované smluvní povinnosti pouze skutečnou škodu, nikoliv ušlý zisk či naopak.

Bylo by zapotřebí, aby došlo ke sjednocení regulace soukromoprávních vztahů jak v občanskoprávních tak obchodněprávních vztazích, kde jsou jisté problematické prvky již dávno za svojí dobou a dá se říci, že působí přežitým a zbytečně problematickým dojmem a kde by bylo vhodné zavést dle mého názoru unifikovanou úpravu. Co se týká institutu případné limitace u náhrady škod, tento institut bych osobně z hlediska právního a ekonomického zavedla pouze u vybraných smluvních typů, jenž upravuje obchodní zákoník a v rámci evropské ekonomické spolupráce na investičních projektech. Je třeba stanovit jasný charakter právního stavu smluvní limitace náhrady škody, aby došlo k jasnému směřování ke způsobu přípustnosti smluvní limitace a aby nebylo nejmenších nepatrných pochyb, které by mohly zpochybnit argumenty, jenž by hovořily proti nepřípustnosti smluvní limitace.

Je třeba, aby veškerá případná omezení byla stanovena na základě zákonného zákazu a tedy nebyla v rozporu s tímto zákazem, a aby vyjadřovala povahu věci v souvislosti s obecnými právními zásadami, respektive zákazy a zejména s dobrými mravy. Neplatnost v důsledku zákonného zákazu by byla aplikovatelná především v případech specifického vyloučení odpovědnosti nad rámec prostoru smluvní svobody stran, tedy porušení kogentních právních norem. Nevidím důvod, proč by nemohly být výslovně specifikovány podmínky, za kterých je limitace náhrady škody

přípustná, neboť i v zahraničních úpravách je bližší specifikace takových podmínek standardem.

Je třeba, aby pojem dobrých mravů spolu s požadavkem přiměřenosti sloužil jako obecné pravidlo k nahlížení na veškeré smluvní ujednání. Časté používání a aplikace zásady dobrých mravů a zásady přiměřenosti, by mohly vést k efektivnímu rozvinutému vývoji a možné variabilitě výkladu soudy, na základě vývoje společnosti.

Smyslem části de lege ferenda bylo zejména poskytnout zdroje a náhled na připravovanou úpravu z hlediska občanského a obchodního práva, analyzovat tento kodifikovaný pokus českého zákonodárce o novou úpravu a nakonec se i pokusit o vlastní vhodnou konstrukci tohoto institutu, neboť z analýzy stavu de lege lata jednoznačně vyplynulo, že nové, preciznější a propracovanější řešení této otázky je více než žádoucí. Z rozboru právní dokumentace, judikatury a precedentů zmíněných cizích právních úprav a vybraných mezinárodních dokumentů hard a soft law bez pochyb vyplývá, že evropské regulace směřují k jednotnému pojetí obecné odpovědnosti za škodu, byť vždy s omezeními reagujícími zejména na různou povahu subjektů, které do daných vztahů vstupují.

Česká republika prošla za období posledních 20 let rozsáhlými společenskými změnami. Vytvořením a přijetím nového občanského zákoníku se i v oblasti soukromého práva zařadíme mezi ostatní vyspělé evropské země. Lze říci, že i český zákonodárce při práci na nové tuzemské úpravě směřuje k jednotnému evropskému pojetí odpovědnosti za škodu a promítl je do navrhované kodifikace. Je však nutné dodat, že ani tato jeho snaha se neobešla bez nepřesností, když se návrhu dá vyčíst především vágnost některých použitých pojmů, stejně jako přílišná abstraktnost vybraných pravidel a až přílišný rozsah připravovaného Občanského zákoníku, který se dle mého mínění stane na dlouhou dobu poněkud komplikujícím.

Při studiu domácí a zahraniční právní dokumentace a související judikatury, autorka dospěla k závěru, že případný pokus o nový občanský a obchodní zákoník je jistě správným krokem, ale krokem zpět. Potřeba nové úpravy občanského a obchodního zákoníku je jistě zřejmá, ale stávající navrhovaná rektifikace je ne zcela reálná. Inspirace našimi německými sousedy je dle mého názoru správná, německé právo

používá logický přístup skládající se ze dvou významných částí a to je garance smluvní svobody strany a ochrany slabší strany, která se projevuje v německém právním systému, avšak český zákonodárce si vzal příklad i z právě již zmiňované přílišné rozevlátosti německého občanského zákoníku. Autorka je toho názoru, že by bylo vhodné nejen se inspirovat německou právní úpravou, ale zvážit jistou kompilační úvahu i nad ostatními evropskými právními systémy, vyjma anglosaského právního systému, či použití mezinárodních dokumentů týkajících se soft a hard law, kdy je autorka považuje za nepoužitelné z hlediska různorodosti a odlišnosti povah subjektů. Bylo by zapotřebí doplnit připravovanou úpravu jednotlivými aspekty Evropských principů a dále by se inspirovala případnými vybranými ustanoveními ze zásad UNIDROIT, které například upravují hrubé nespravedlivé důsledky týkající se případné náhrady škody a případně její případné smluvní limitace.

Jak už bylo naznačeno, do popředí zájmu je postavena problematika právního statusu osob. Zvláštní důraz je zde údajně kladen na zdravou (ve smyslu správnou) rodinu, jako rozhodující moment pro zdraví společnosti. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, má být celý zrušen a úprava rodinného práva vrácena do občanského zákoníku.

Obchodní zákoník naproti tomu nemá být, s ohledem na požadovaný dualismus soukromého práva, úplně rušen. Jeho rozsah má být však podstatně zredukován, zejména ve třetí části obchodních závazcích.

Současný stav právní úpravy občanského a soukromého práva volá už dlouho po důkladnější revizi. Od navrhovaného občanského zákoníku se očekává komplexní řešení velkých, ale i malých rozporů. Celkový záměr je jistě vítán, ovšem jednotlivá řešení dílčích otázek nutně musí vést a také vede k názorovým střetům.

Výtku je možné, dle mého názoru, také adresovat celkové nevyváženosti zákona, která se projevuje v několika rovinách. Ačkoliv tvůrci proklamují zájem na odstranění duplicity právních úprav, v některých případech je naopak vytvářejí. Neméně závažným nedostatkem nového kodexu je v případě některých ustanovení, odklon od obecné úpravy a příklon k velmi podrobnému až kauzaistickému pojetí mnohých institutů. Kde si starý občanský zákoník vystačil s několika paragrafy

doplněnými praxí a rozhodovací činností soudů, přináší návrh nového občanského zákoníku úpravu několikanásobně delší. Výrazným nedostatkem nového občanského zákoníku je i absence, alespoň elementární úpravy vztahů vznikajících v moderní společnosti ovlivňujících a často dominantně ovládajících současný způsob života, dotýkajících se osobnostních a často až intimních informací, stejně jako řada jiných atributů moderního života, jsou kodexem přehlíženy, což je vzhledem ke komplexnosti jiných částí občanského zákoníku překvapující a zarážející.

Nynější občanský zákoník vychází z toho, že škoda se hradí v penězích. Pokud poškozený upřednostňuje náhradu škody uvedením do předešlého stavu, musí to výslovně navrhnout. Avšak i v případech, kdy je uvedení do předešlého stavu navrženo, soud je přizná, jen je-li možné a účelné. Naproti tomu, návrh občanského zákoníku zakotvuje náhradu škody uvedením do předešlého stavu jako standardní předvolené řešení. Od tohoto standardního řešení se soud odchýlí, namísto uvedení do předešlého stavu, přizná peněžitou náhradu, jen ve dvou případech a to navrhne-li to samotný poškozený, upřednostňuje-li on sám náhradu v penězích; nebo není-li náhrada uvedením do předešlého stavu dobře možná.

Podle návrhu občanského zákoníku soud již nebude zkoumat, zda je uvedení do předešlého stavu účelné; úvaha, co je pro poškozeného, dle mého názoru účelné, taková možnost má totiž náležet jen jemu samému a jeho uvážení, nikoli soudu.

Návrh ustanovení o náhradě majetkové újmy tj. škody i jiné újmy, vychází ze zdejší tradice, a to i z tradice úpravy v obecném zákoníku občanském, ale s poučením z novějších vývojových trendů, patrných zejména z návrhu Principů evropského deliktního práva vypracovaných Evropskou skupinou pro deliktní právo v r. 2005, z vývoje příslušné partie německého občanského zákoníku, z obsahu občanského zákoníku Québecu i z návrhu novely rakouského deliktního práva.

Naproti tomu, nejdůležitější novinky týkající se změn v zákoně o obchodních korporacích jsou, že společnosti s ručením omezeným nebudou muset mít základní kapitál 200 tisíc Kč, dále dojde k posílení práv věřitelů, což znamená, že společnost nesmí vyplatit žádné zdroje, pokud by si tím přivodila úpadek a tím ohrozila věřitele. Budou existovat různé druhy podílů v s.r.o. a nové orgány akciových společností, kdy si společnost bude moci vybrat ze dvou možností a to dozorčí radu a představenstvo nebo statutárního ředitele a správní radu. Nový

obchodní zákoník umožní i různé druhy hlasování ve společnostech a bude uvádět motivace a ručení manažerů. Nový zákon definuje tři druhy podnikatelských seskupení - ovlivnění, ovládání a koncern s různou úrovní ručení a odpovědností.

Nová úprava v této oblasti se nijak nevzdaluje od stávajícího stěžejního konceptu požadavku péče řádného hospodáře pro výkon funkcí v právnických osobách, pouze se přímo v návrhu zákona uvádí, že statutární orgán by měl svou funkci vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.

Požadavek na jednání s péčí řádného hospodáře by měl zůstat objektivní, vždy by se tedy přihlíželo k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, avšak zde je dle mého názoru tento pojem „rozumná pečlivá osoba“ velmi zavádějící z hlediska právě požadované odbornosti a rozumnosti, kdy zákon neuvádí, kdo takovou to osobou je. Autoři návrhu zákona o obchodních korporacích se otevřeně přiznali, že čerpají ze zahraničního konceptu podnikatelského úsudku, který po managementu v rámci požadavku péče řádného hospodáře nevyžaduje, aby nesl odpovědnost za veškeré nepříznivé hospodářské výsledky společnosti, ke kterým došlo v důsledku jeho rozhodnutí. Naopak podnikatelské riziko ponechává na podnikateli, tedy společnosti, a stanoví, že o porušení povinnosti péče řádného hospodáře jejich ředitelů nejde, pokud člen orgánu při podnikatelském rozhodování mohl v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti. Vedle toho by navrhovaný zákon od členů orgánů očekával, že zjistí-li, že nejsou této péče řádného hospodáře schopni, vyvodí z toho pro sebe patřičné důsledky, což je jistě ideální představa, ale v ekonomickém prostředí České republiky značně idealistická až utopistická. V platnosti by tak měl zůstat princip, že statutární orgán nemusí být odborníkem na tu kterou pro společnost potřebnou oblast, avšak je povinen zodpovědně zajistit v těchto oblastech odbornou podporu. Vykonávání funkce s vědomím nedostatečných znalostí by také mělo nově výslovně zakládat vyvratitelnou domněnku porušení povinnosti péče řádného hospodáře z nedbalosti, ovšem tento zákon nadále neuvádí, kdy jsou požadované znalosti dostatečné a kdy nejsou. Zákon předpokládá, že subjekty budou mít jiné, byť rovné, postavení z hlediska odborných znalostí, na základě oboru svého podnikání.

Ovšem dalším zmírněním pro manažery z hlediska de lege ferenda, by mělo být pravidlo, že člen orgánu by již nově neměl odpovídat společnosti za škodu z důvodu plnění pokynu k protiprávnímu jednání jejího nejvyššího orgánu v případě, že jej upozornil, že v důsledku jeho pokynu by mohla vzniknout společnosti škoda. Zde bych z hlediska de lege ferenda podotkla, že v žádné manažerské sféře se veškeré úkony a výtky k případné škodě na základě pokynů nejvyššího orgánu společnosti nezadávaly v písemné podobě, což zákon neuvádí, jak by se případné úkony měly provádět, aby člen orgánu neodpovídal společnosti za škodu v důsledku plnění takového pokynu.

Vedle samotné odpovědnosti vůči společnosti by mohla z hlediska de lege ferenda členům orgánů vzniknout povinnost také vůči třetím osobám, a to ve specifických případech, obdobně jako je tomu v dnešní úpravě, ale nově ve dvojím režimu: jednak by mohl soud na návrh likvidátora nebo věřitele zrušené společnosti rozhodnout, že člen orgánu ručí za závazky společnosti, pokud je v úpadku, anebo jestliže člen orgánu neučinil pro jeho odvrácení „vše potřebné a rozumně předpokladatelné.“ Vedle těchto členů orgánů by tzv. vlivná osoba ručila přímo ze zákona za splnění závazků společnosti vůči věřitelům, které pocházejí z újmy, jež tato osoba způsobila pomocí svého vlivu ve společnosti proti jejím zájmům, a které společnost jakožto ovlivněná osoba není schopna splnit. Touto vlivnou osobou může být jak člen některého orgánu, tak například společník nebo mateřská společnost. Rozhodujícím kritériem by mělo být, že tato osoba ovlivnila chování obchodní korporace významným způsobem.

Navrhovaná úprava odpovědnosti managementu kapitálových společností, ať už členů volených orgánů, nebo ostatních osob, které jsou schopny ovlivňovat chod společnosti, by měla doznat zamýšlenou rekodifikací některých zásadních dílčích posunů, které jdou svým charakterem ruku v ruce s proklamovanou liberalizací soukromého práva. Návrhům je však též vyčítáno přebírání zahraničních modelů, které by se nemusely v našem podnikatelském prostředí uchytit žádoucím způsobem. Lze tak s jistotou počítat, že míru bezproblémového naplnění pozitivních očekávání od rekodifikace ukáže až samotná praxe, k jejíž precizaci nejvíce přispějí tradičně vyšší soudy, ovšem spíše až v dlouhodobém horizontu.

Zastávám názor, že v souvislosti s institutem náhrady škody a případné odpovědnosti je třeba, aby zůstal zachován stávající obchodní zákoník jako takový a dále souhlasím se záměrem zákonodárce, aby část týkající se závazkového práva byla mírně řečeno redukována, aby nedocházelo k duplicitním úpravám a tato část byla přesunuta do nově připravovaného občanského zákoníku. Avšak je třeba říci, že dle mého mínění, zákonodárce nedodržel požadovaný záměr z hlediska duplicity právních ustanovení a i nadále se tyto ustanovení promítají do obojího odvětví.

Jedno ze zásadních omezení, by měl být absolutní zákaz vyloučení odpovědnosti za škodu způsobenou úmyslně a za činnost způsobenou hrubou nedbalostí bez ohledu na povahu subjektů a povahu dotčeného smluvního vztahu.

Souhlasím s navrhovanou úpravou v novém občanském zákoníku týkající se tzv. kontroly obsahu adhezních, tedy tzv. předpřipravených smluv s požadavkem na ochranu slabší strany, ale zároveň je třeba ponechat prostor určitému demonstrativnímu výčtu ujednání, která mohou být díky svému charakteru, obsahu či formy považována za absolutně neplatná. Jedná se například o nepřiměřeně nerovné postavení smluvních stran, kdy by docházelo k význačně velkému zvýhodňování jedné ze zúčastněných stran smluvního vztahu, či určitého neznatelného nebo velmi složitě formulovaného dodatku, který by byl pro normálně rozumnou osobu těžko k přečtení, ať už díky své formě a obsahu nebo vizualizaci.

Každý, kdo má trochu povědomí o vývoji práva občanskoprávních deliktů v různých evropských zemích, si všiml, že základy práva občanskoprávních deliktů v těchto právních systémech se výrazně liší. K dispozici je nejen tradiční hranice mezi common law a kontinentálního práva v zemích civilního zákona. Také právní systém na kontinentě, např. Francie a Belgie, má dramaticky odlišný přístup, než například v Německu. Tyto rozdíly v právních předpisech přečinu lze dnes vysvětlit pokusem o harmonizaci celé oblasti práva občanskoprávních deliktů konzistentním způsobem. Cílem navrhovaného projektu je návrh zásad evropského práva občanskoprávních deliktů. V rámci procesu integrace evropských států do EU, převzaly členské státy závazek nejen sblížovat podmínky fungování jednotlivých složek trhů, ale také s tím související závazek k sblížení jednotlivých právních řádů. Na úrovni hmotněprávní, která představuje bezprostřední možnost aplikace práv a povinností subjektů, je harmonizace a především unifikace, komplikovanější, přestože je jasné,

že unifikovaná úprava by eliminovala většinu problémů vyplývajících z rozdílných úprav v jednotlivých státech. Forma unifikace by mohla mít formu mezinárodních mnohostranných úmluv, dále formu vzorových zákonů, a v neposlední řadě, formu nařízení, směrnic či rozhodnutí ESD. Důvody pro unifikování pravidel deliktní odpovědnosti v jednotlivých státech jsou následující, jedná se o volný pohyb osob a služeb, který vyžaduje určitou jednotu. Jednotná úprava deliktního jednání by představovala velkou výhodu pro subjekty uvnitř Evropy, jejich právní jistotu ohledně způsobu řešení deliktního jednání. Dále v oblasti odpovědnosti za vady výrobků, kdy výrobce čelí extrémně vysoké odpovědnosti v jednom členském státě a jiný výrobce v jiném státě nikoliv, to pak může vést k nevyváženosti evropské hospodářské soutěže. Výhody jednotné úpravy deliktního práva by se nesporně projevily i v soudním rozhodování.

Jsem toho názoru, že potřeba nové úpravy, která by s konečnou platností vyřešila ne příliš uspokojivý, neucelený a problematický právní stav vyskytující se v současné době, je nezbytně oprávněným a akutním. Je třeba sjednotit na základě rozhodných soudních rozhodnutí aplikaci ustanovení týkajících se náhrady škody, jak v materiální, tak v imateriální rovině, aby nedocházelo k dezinterpretaci ve prospěch jednotlivých argumentačních táborů.

ZÁVĚR

Tématem rigorózní práce byl rozbor institutu náhrady škody dle občanského a obchodního zákoníku, jejich srovnání a následné porovnání *de lege lata* a *de lege ferenda* s detailním pohledem na základě použité judikatury a zahraničních zdrojů v souvislosti s zahraniční právní úpravou tohoto institutu a to jak z hlediska anglosaské a německé právní úpravy, tak i z pohledu evropského deliktního práva. Rigorózní práce pojednává o různých formách náhrady škod v právním a ekonomickém prostředí České republiky.

Na předchozích zhruba dvěšest stranách se autorka pokusila obsáhnout co možná nejširší náhled na problematiku náhrady škody upravené jak dle občanského práva, tak dle obchodního práva, a to jak v jeho rozměru *de lege lata*, tak *de lege ferenda*. V rámci závěru jsou shrnuty nejdůležitější poznatky a závěry, ke kterým autorka došla.

V práci byla využita klasická metodologie práce, kdy převažovala metoda postupu od obecného ke zvláštnímu, dále pak metoda historická, logická a deskriptivní. Práce byla zpracována klasickým členěním, které využívá metodu analytickou a komparativní a dále syntézou domácí i zahraniční klíčové judikatury ve vztahu k jednotlivým prvkům odpovědnosti za škodu.

Cílem této práce bylo analytickou metodou, studiem domácí i zahraniční klíčové judikatury ve vztahu k jednotlivým prvkům obchodněprávní odpovědnosti za škodu, dospět ke srovnání obecných tendencí v soudní aplikaci práva odpovědnosti za škodu. Zjištění měla být také porovnána s aktuálním návrhem nového občanského zákoníku.

Po nastínění nezbytného kontextuálního rámce v podobě zmínění základních aspektů odpovědnosti za škodu a souvisejících aspektů týkajících se odpovědnosti za škodu podle občanského práva, byla krátce rozvedena i problematika zvláštních případů odpovědnosti a způsobů náhrady škody. Poté již byla pozornost zaměřena na detailnější rozbor otázek bezprostředně souvisejících s jednotlivými druhy škod a jejich náhradami, kdy se autorka snaží v práci přiblížit jednotlivé druhy škod z hlediska občanského práva a kde se věnuje škodě na zdraví a nárokům z ní plynoucím, náhradě za ztrátu výdělků při pracovní neschopnosti a po skočení pracovní neschopnosti způsobené v důsledku škodní události, odpovědnosti a

nárokům na náhradu škody usmrcením. Autorka v části týkající se odpovědnosti podle občanského práva a nároků z toho plynoucích, zmiňuje i zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, která se může dotýkat případných spotřebitelů.

V další části se autorka práce zabývá náhradou škody dle obchodního práva z hlediska tuzemských i zahraničních subjektů a jejich závazkoprávními a odpovědnostními vztahy souvisejícími s odpovědností a nároky na náhradu škody.

V práci se autorka pokusila systematicky předložit nejvýznamnější právní ustanovení a rozhodnutí v oblasti týkající se odpovědnosti za škodu a její náhrady a tam, kde to bylo vhodné, je pro vyváženost doplnila vzorovými příklady a srovnáním s praxí v jiných zemích. Záměrem bylo posoudit a porovnat, především z hlediska výkladu neurčitých pojmů, a zjištěné závěry srovnat s návrhem nového občanského zákoníku.

Výše zmiňované kapitoly jsou zpracovány dle platného českého práva, avšak autorka neopomněla na připravovanou právní úpravu občanského a obchodního zákoníku. V práci se věnuje této připravované úpravě z hlediska dané problematiky.

V posledních kapitolách práce se autorka inspirovala zahraniční úpravou dané problematiky, kterou se pokusila také ve své práci čtenáři přiblížit, z hlediska evropských zemí a se zaměřením na principy evropského deliktního práva. Použité materiály autorka čerpala ze zahraniční právní úpravy a pokusila se je při svém nejlepším vědomí korektně převést do českého jazyka.

Ze srovnání české a zahraniční judikatury vyplývá, že rozdíly v teorii se v praxi soudního rozhodování snižují a státy Evropské unie se postupně přibližují k jednotné unifikaci. Srovnávání s dalšími zeměmi, konkrétně anglosaskými, byť jen informativní, naznačuje, že i tyto země se snaží o jednotnou akceptaci podobných principů, a přes podstatné odlišnosti jsou tyto principy sdíleny i zeměmi oblasti common law.

Výše uvedená zjištění mě přivádí k názoru, že pro soudní praxe v odpovědnosti za škodu je nezanedbatelně podmíněná společenským vývojem a akceptovanými zásadami ve společnosti.

Toto téma je dle mého názoru aktuální, vzbuzující diskuse v odborné i laické veřejnosti, kde i pohled různých právních řádů na tento problém není úplně jednotný, neboť tento zkoumaný jev má i filozofické a morální konsekvence.

RESUME

The theme of the thesis was an analysis of the institute of damages under the Civil and Commercial Code, to compare them and then comparing *de lege lata* and *de lege ferenda* with a detailed look at the case and used foreign sources in connection with the foreign law of the institute, both in terms of Anglo-Saxon and German legislation, as well as handsome delinquent European law. Rigorous work deals with different forms of compensation in the legal and economic environment of the Czech Republic.

The previous approximately two hundred pages, the author attempted to encompass the widest possible view on the issue of damages as provided for under civil law, such as commercial law, both in its size *de lege lata* and *de lege ferenda*. The conclusion summarizes the main findings and conclusions which the author arrived.

The work was used classic methodology of work, the prevailing method of procedure from general to specific, then the historical method, logical and descriptive. The work was prepared classic breakdown, which uses the method of comparative analysis and synthesis as well as domestic and foreign key case law in relation to individual elements of liability. The aim of this study was the method of analysis, the study of key domestic and international law in relation to individual elements of commercial liability, to arrive at a comparison of the general trends in the judicial application of law liability. The findings should also be compared with the current draft of the new Civil Code.

After outlining the necessary contextual framework in the form of mentioning the fundamental aspects of liability and related aspects relating to liability under civil law was briefly elaborated in special cases and issues of liability and compensation methods. After that, attention was focused on the detailed analysis of issues directly related to various types of damage and their substitutes, the author tries to bring different kinds of job losses, both in terms of civil law, where the author deals with personal injury and claims arising from it, refund for loss of earnings during incapacity and after the end of incapacity caused by the harmful consequences of events, liability and claims for damages of death. The author in the part relating to liability under civil law and claims arising out of this even mentions the law on

liability for defective products, which may affect potential consumers. In the next section the author deals with the work of damages according to commercial law in terms of domestic and foreign entities and their relationships of legal obligations and liability related to the responsibilities and demands for damages.

In this work the author attempted to systematically present the most important legal provisions and decisions regarding the liability and the compensation and, where appropriate, is to add balance model examples and comparisons with practice elsewhere. The aim was to assess and compare, especially in terms of interpretation of vague concepts, and conclusions found to compare with the proposed new Civil Code.

The above mentioned chapters are processed according to the current Czech law, but the author did not fail on the forthcoming legislation Civil and Commercial Code. The work is dedicated to the upcoming adjustment in terms of the issue. In the last chapters of the work the author has inspired international treatment of the issue, which also tried to work in his readers closer, in terms of European countries, focusing on the principles of European law delinquent. A comparison of Czech and foreign case law shows that the differences in theory, in practice, judicial decisions are reduced and the states of the European Union is gradually converging to a single unification. Comparisons with other countries, namely Anglo-Saxon, even informative suggests that these countries are trying to uniform acceptance of such principles, despite the significant differences are principles shared by the common law countries.

The above finding leads me to believe that the judicial practice in the liability is by no means negligible, and conditional social development principles accepted in society.

This topic is in my opinion, current, giving rise to discussion in the professional and lay public, and look where different laws on this issue are not entirely uniform, as this phenomenon has also examined the philosophical and moral consequences.

Seznam použité literatury a zdrojů

Monografie:

1. ARISTOTELEŠ. *Etika Nikomachova*. 2. rozš. vyd. Praha : Rezek, 1996.493 s. Překlad Antonín Kříž. ISBN 80-86027-29-5.
2. BALÁK, F. – KORECKÁ, V. – VOJTEK, P. *Občanský zákoník s judikaturou a souvisejícími předpisy*. 2. Vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2011. 1322 s. ISBN 978-80-7400-341-7.
3. BAREŠOVÁ, Eva; BAUDYŠ, Petr. *Vzory listin o nemovitostech : komentované vzory s disketou*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003. 364 s. ISBN 80-7179-791-X.
4. BEJČEK, J. – ELIÁŠ, K. – RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva*. Praha : C. H. Beck, 2010. 542 s. ISBN 978-80-7400-337-0.
5. BEJČEK, J. – POKORNÁ, J. *Odpovědnost za škodu*. Brno : Masarykova univerzita, 2005.
6. BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva – obchodní závazky*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck. 2007. ISBN 978-80-7179-781-4
7. BOGUCZAK, J., ČAPEK, J., *Teorie práva*, Praha : Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-85963-38-8
8. BONOMI, A., VOLKEN, P. *Yearbook of Private International Law – Vol. IX*. Staempfli Publishers Ltd. Berne. 2008. ISBN 978-3-86653-071-3
9. BRAND, R. A. *Fundamentals of international business transactions*. Boston: Kluwer Law International, 2000.
11. BRAND O. *Schadensersatzrecht*, C.H. Beck, München 2010, ISBN 3406589987.
12. BRINIG, B.P., JD, CPA. *Finance a účetnictví pro právníky*. Portland 2011, BV LLC. str. 200. ISBN 978-1-935081-71-5.
13. BREJCHA, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. Praha : Codex Bohemia, 2000. ISBN 80-85963-92-2
14. BRUTHANSOVÁ, D. - ČERVENKOVÁ, A. - JEŘÁBKOVÁ, V. *Právní aspekty odpovědnosti za škodu vzniklou klientovi při poskytování sociálně zdravotní péče v pobytových zařízeních sociálních služeb*. Praha : VÚPSV, 2008. 9 s. ISBN 978-80-7416-010-3.
15. BUSSANI, M. *European Tort Law. Eastern and Western Perspectives*. Staempfli Publishers Ltd. Berne, 2007. ISBN 3-7272-2642-0
16. BURDICK F.M. *Law Torts*, s. 28, Books, 2000, ISBN 1587980002, ISBN 9781587980008.
17. CARRINGTON P, *Punitive Damages - The American Tradition Of Private Law*, in Humboldt-Forum Recht, HFR 2004, Beitrag 7, Seite 1.
18. COOPER S., GIBSON E., *Theory of torts*. Captus Press, 1993, ISBN 0921801874, ISBN 9780921801870.
19. DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník : komentář. Díl IV., § 221 - § 775*. Praha : Polygon, 2002. ISBN 80-7273-071-1.
20. DRGONEC, J. – HOLLÄNDER, P. *Moderná medicína a právo*. 2. vyd. Bratislava : Nakladatelství Obzor, 1988. 295s.
21. DROBNIG, U. *Principles of European Law – Personal Security*. Oxford University Press. 2007. ISBN 978-0-19-929599-9
23. ELIÁŠ, K. - DVOŘÁK, T. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. Praha : Linde, 2006. ISBN 978-80-7201-687-7
25. ELIÁŠ, K. – ZUKLÍNOVÁ, M. *Návrh občanského zákoníku. Část první až čtvrtá. Návrh pracovní komise*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2005.
26. ELIÁŠ, K. – ZUKLÍNOVÁ, M. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001. s. 30. ISBN 80-7201-313-0.
27. FALDYNA, F. a kol. *Obchodní zákoník s komentářem*. II. Díl. Praha : CODEX, 2000. 251 s. ISBN 80-85963-13-2.
28. FIALA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. Brno : Doplněk 2002. 433 s. ISBN 80-210-2793-2.
29. FIALA, J. – KINDL, M. et al. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň : Nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 650 s. ISBN 978-80-7380-228-8.
30. FIALA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno : Doplněk, 2002. ISBN 80-7239-111-9

31. FURROW, B. – GREANEY, T. – JOHNSON, S. et al. *Liability and quality issues in health care*. 6. vyd. Saint Paul, Minnesota, USA : Nakladatelství Thomson/West, 2008.
32. GERLOCH, A., *Teorie práva*. 2. vyd. Dobrá Voda : Aleš Čeněk, 2001. ISBN 80-86473-04-X
33. HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-104-5
34. HOLUB, M. a kol. *Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním: praktická příručka*. Praha : Linde, 2004.
35. HOLUB, M. – FIALA, J. – BIČOVSKÝ, J. *Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou*. 12. vyd. Praha : Nakladatelství Linde Praha a. s., 2006. 1421s. ISBN 80-7201-328-9.
36. HURDÍK, J. - FIALA, J. - Hrušáková, M. *Úvod do soukromého práva*. Brno : Masarykova univerzita, 2006. 158 s. ISBN 80-210-4112-9.
37. KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3.
38. KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-55-6
39. KOBLIHA, I. – KALFUS, J. – KROFTA, J. – KOVAŘÍK, Z. – KOZEL, R. – POKORNÁ, J. – SVOBODOVÁ, Y. *Obchodní zákoník. Úplný text zákona s komentářem*. Praha : Linde, 2006. 292 s. ISBN 80-246-0741-7.
40. KOZIOL, H. STEININGER, B. *European Tort Law 2005 – Tort and Insurance Law Yearbook*. Wien. New York : Springer, 2006. ISBN 10-3-211-21135-1.
41. KREBS P.: *Sonderverbindung und außerdeliktische Schutzpflichten*, München, 2000.
42. KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*, 6.vyd. Brno : Doplněk, 2004, ISBN 80-7239-167-4
43. LANGE H., SCHIEMANN G. *Schadensersatz*, 3. Auflage, Mohr-Siebeck, Tübingen 2003, ISBN 3-16-147984-X .
44. MAGNUS, U. *Unification of Tort Law: Damages*. The Hague : Kluwer Law International, 2001. ISBN 90-411-1481-5
45. MAGNUS, U. MANKOWSKI, P. *European Commentaries on Private International Law. Brussels I. Regulation*. Munich : Sellier.European Law Publisher. 2007. ISBN 978-3-935808
46. OVEČKOVÁ, O. *Obchodný zákonník. Komentár 2*. Bratislava : IURA EDITION, 2005. 339 s. ISBN 80-85963-08-6.
47. PARDEY F. *Berechnung von Personenschäden*, 4. Auflage, CF Müller, Heidelberg 2010, ISBN 978-3-8114-3524-7 .
48. PATAKYOVÁ, M. (et al.). *Obchodný zákonník. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2010. 1199 s. ISBN 978-80-7400-314-1.
49. PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-034-8
50. PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy*. Praha : ASPI 2009. 339 s. ISBN 978-80-7357-444-4.
51. Překlad POŠUSTOVÁ, Z. – HOLUBOVÁ, H. – BIGGS, K. *Civil Code. „Občanský zákoník“ . Translation and commentary*. Praha : Nakladatelství TRADE LINKS, s. r. o., 2000.
52. Příspěvky učitelů Právnické fakulty Univerzity Karlovy. *Otázky rekodifikace soukromého práva*. Praha : Karolinum, 2003.
53. POWELL, R. *Law Today*. Harlow : Longman. 1993. ISBN 0-582-05635-7
54. PRECHAL, S. *Directives in EC Law*. Second Edition. Oxford : Oxford University Press. 2005. ISBN 0-19-826832-7
55. ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno : Masarykova univerzita v Brně. 2003. ISBN 80-210-3054-2
56. ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému*. Díl V. Praha : Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1998. ISBN 80-85963-60/61/64/74/79/90/99-4/2/7/4/5/6/X.
57. ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: ASPI a. s., 2010. 549 s. ISBN 978-80-7357-562-5.
58. SEHNÁLEK, D. *Vybraná judikatura Evropského soudního dvora ke studiu práva Evropské unie*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. ISBN 678-80-210-4254-4

59. STASKY, Wiliam. *Torts, Personal injury litigation*. 4. vyd. Albany, New York, USA : Nakladatelství West Legal Studies, 2001.
60. STAVINHOVÁ, J. – HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. 660 s. ISBN 80-210-3271-5.
61. STOLÍNOVÁ, J. – MACH, J. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství Galén, 2010. 313 s. ISBN 978-80-7262-686-1.
62. ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2011. 159 s. ISBN 978-80-7400-393-6.
63. SPIER, J. *Unification of Tort Law. Causation*. The Hague : Kluwer Law International, 2000. ISBN 90-411-1325-8
64. ŠTENGLOVÁ I. – PLÍVA, S. – TOMSA, M. *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2006. 833 s. ISBN 80-7179-097-4.
65. ŠTĚPÁN, Jaromír. *Právo a moderní lékařství*. Praha : Nakladatelství Panorama, 1989. 347 s. ISBN 80-7038-068-3.
66. ŠVARC, Z. *Srovnávací obchodní právo I*. Praha: Oeconomica, 2004. 140 s. ISBN 80-245-0688 2.
67. ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.
68. ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 459 s. ISBN 978-80-7357-466-6.
69. ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 2., díl třetí, Závazkové právo* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 550 s. ISBN 978-80-7357-466-6.
70. TICHÝ, L. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 3. přepracované vydání. Praha : LINDE, 2006. ISBN: 80-7201-573-7
71. TOZZI, K., PŘIDALOVÁ, E. *Legal English*. Praha : Linde. 2004. ISBN 80-7201-507-9
72. TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5. vydání. Praha : Linde, 2006. ISBN 80-7201-631-8
73. TURNER, CH., HODGE, S. *Unlocking Torts – Second Edition*. London : Hodder Arnold. 2007. ISBN 978 0 340 94197 3
74. VAN DAM, C. *European Tort Law*. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 0-19-929071-7
75. VEČEŘA, M. a kol. *Základy teorie práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 182 s. ISBN 80-85341-27-1.
76. VON BAR, CH. *The Common European Law of Torts*. Oxford : Clarendon Press Oxford. 2003. ISBN 0-19-826056-3
77. VON BAR, CH., DROBNIG U. *The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law*
78. *in Europe*. Munich : Sellier.European Law Publishers. 2004. ISBN 3-935808-20-8
79. VON BAR, CH. *Principles of European Law. Benevolent Intervention in Another's Affairs*. Munich : Sellier. European Law Publisher. 2006. ISBN-10 3-935808-40-2
80. WIDMER, P. *Unification of Tort Law: Fault*. The Hague : Kluwer Law International, 2005. ISBN 90-411-2098-X
81. WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 2011. 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0.

Periodika

1. *Bulletin advokacie: stavovský časopis české advokacie*. Praha: Česká advokátní komora IMPAX, 1971–. Vychází měsíčně. ISSN 1210-6348.
2. *Ekonom*. Praha: Economia, a.s., 1997-. ISSN 1210-0714.
3. *EMP: Časopis o českém a evropském právu*. Brno: EMP, 1993-2002. ISSN 1210-3977.
4. *Manager-magazin.de* vom 2. Dezember 2009: *Siemens-Aufseher einigen sich mit Pierer. Obchodní právo*. Praha: První archivní a spisovenská, 1992-. Vychází měsíčně. ISSN 1210-8278.
5. *Právní fórum*. Praha: Wolters Kluwer, 2004-. Vychází měsíčně. ISSN 1214-7966.
6. *Právní praxe v podnikání*. Praha: Economia, 1994-2000. Vychází měsíčně. ISSN 1210-4043.
7. *Právní rádce*. Praha: Economia, 1993-. Vychází měsíčně. ISSN 1210-4817.
8. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C.H. Beck, 1993–. Vychází 2x měsíčně. ISSN 1210-6410.
9. *Právní zpravodaj: časopis pro právo a podnikání*. Praha: C.H. Beck, 1999–2008. ISSN 1212-8694.
10. *Právo a zákonnost*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 1993–2001. ISSN 1210-0900.
11. *Soudní rozhledy: rozhodnutí soudů České republiky*. Praha: C.H. Beck, 1995–. Vychází měsíčně. ISSN 1211-4405.

Články

1. BAUDYŠ, P. Relativní platnost smlouvy. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 5 s. 52 – 53.
2. BEJČEK, J. Poznámka ke vztahu ušlého zisku a tzv. zmařené příležitosti. *Obchodní právo*, 2005, č. 4, s. 2 – 7.
3. BEJČEK, J. Odpovědnost za škodu v obchodních vztazích. *Právní praxe*, 1993, č. 9, s. 508 – 524.
4. BEJČEK, J. Rozsah a způsob náhrady škody. *Právní rádce*, 1995, č. 3, s. 16 – 18.
5. BEJČEK, J. Nad interpretačními úskalími odpovědnosti za škodu v obchodních vztazích. *Právní rozhledy*, 2000, č. 9, s. 371 – 377.
6. ČECH, P. Několik dalších poznámek ke smluvní limitaci náhrady škody, *Právní fórum* 2006/12, str. 428
7. DOLEŽAL, A. – DOLEŽAL, T. Několik poznámek k aktuálním rozhodnutím soudů ve věcech náhrady škody na zdraví a kompenzace imateriální újmy. *Právní rozhledy*. 2008. číslo 15. str. 562 – 567.
8. ELIÁŠ, K. Jak hradit škodu? *Právní rozhledy*. 2008. číslo 7. str. 258 – 260.
9. ELIÁŠ, Karel. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu II. *Právní rádce*. 2008. číslo 1. str. 4 – 9.
10. FIALA, J. K otázce rekonstrukce občanského práva: O možném budoucím vztahu občanského a obchodního práva. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 4 s. 1 – 3.
11. HÁNDL, J. Omezení nároku na náhradu škody dohodou stran. *Právní rádce*, 1995, č. 6, s. 13.

12. HANDLAR, J. Několik poznámek ke koncepci odpovědnosti jako sekundárního právního vztahu. *Právník*, 2004, č. 2, s. 169 – 177.
13. JEHLIČKA, O. Kodifikace soukromého práva v České republice. *EMP*, 1998, č. 5, s. 56 – 57.
14. JIRKA, V. K objektivní odpovědnosti za škodu na zdraví ve zdravotnictví de lege lata a de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2007. číslo 10. str. 347 – 354.
15. KNAP, K. – ŠVESTKA, J. Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti občanů. *Právo a zákonnost*. 1991. číslo 6. str. 330
16. KOVAŘÍK, Z. Smluvní pokuta. *Právní rozhledy*, 1999, č. 9, s. 454 – 467.
17. MAREK, K. Limitace náhrady škody. *Ekonom*, 1995, č. 51, s. 63.
18. MAREK, K. K limitaci náhrady škody v obchodních závazkových vztazích. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 12, s. 4.
19. MAREK, K. K otázce rekodifikace občanského práva: Z pohledu dosavadního vztahu občanského a obchodního zákoníku. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 4, s. 4.
20. MAREK, K. K limitaci náhrady škody a smluvním pokutám. *Právní fórum*, 2005, č. 6, s. 236 – 239.
21. MAREK, K. K limitaci náhrady škody podle obchodního zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3, s. 35 – 37.
22. MAREK, K. Poznámka k limitaci náhrady škody. *Právní rádce*, 2007, č. 2, s. 32 – 34.
23. MAREK, K. K limitaci náhrady škody a smluvním pokutám, *Právní fórum* 2005/6, str. 236 až 239.
24. MIKYSKA, M. Náhrada škody újmy na zdraví dle nového občanského zákoníku – krok kupředu nebo zpět? *Právní rozhledy*. 2008. č. 22. str. 826 – 830.
25. PELIKÁNOVÁ, I. Principy evropského odpovědnostního práva. *Právní zpravodaj*, 2007, č. 7, s. 5 – 7.
26. PULKRÁBEK, Zdeněk. Odpovědnost za citovou újmu v americkém deliktním právu. *Právní rozhledy*. 2003. číslo 8. str. 388 – 395.
27. ROZEHNALOVÁ, N. Evropský justiční prostor ve věcech civilních – Úmluva o právu použitelném pro závazky ze smluv. *Právní fórum*, 2005, č. 9, s. 325
28. ROZEHNALOVÁ, N. Evropský justiční prostor ve věcech civilních – Principy evropského smluvního práva a další iniciativy směřující k vytvoření jednotného smluvního práva.
29. *Právní fórum*, 2006, č. 3, s. 77-81
30. RYŠKA, Michal. Náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti. *Právní rozhledy*. 2009. číslo 16. str. 591 – 593.
31. SALAČ, J. K otázce předpokladů odpovědnosti za škodu. *Právní rozhledy*, 2004, č. 18, s. 680 – 683
32. SALAČOVÁ, M. Vzdání se práva, které může v budoucnu teprve vzniknout. *Právo a podnikání*, 1996, č. 12, s. 23 – 26.
33. Šilhán, J. Smluvní limitace náhrady škody v obchodním právu. *Právní rozhledy*, 2005, č. 23, s. 845 – 854.

34. Šilhán, J. Formy smluvní limitace náhrady škody v obchodních vztazích. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 7 – 8, s. 41 – 45.
35. TELEČ, I. Není rozpor se zákonem jako rozpor se zákonem. *Právní rozhledy*, 2004, č. 5, s. 161 – 168.
36. TOBEŠ, Z. Limitace náhrady škody. *Právní rádce*, 2006, č. 1, s. 26 – 33.
37. VALDHANS, J. Náhrada škody v režimu Vídeňské úmluvy. *Právní fórum*, 2008, č. 8, 344 s.
38. VALDHANS, J. Evropský justiční prostor ve věcech civilních – Návrh nařízení o právu rozhodném pro mimosmluvní závazky. *Právní fórum*, 2006, č. 2, s. 33-39.
39. VÍCH J. Limitace škody v mezinárodním obchodu. *Ekonom*, 1996, č.18, s. 63.

Právní předpisy:

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
2. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
3. Úmluva OSN o promlčení při mezinárodní koupi zboží
4. Úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škodu vyplývající z činnosti nebezpečné pro Environment (Lugano úmluva) (ETS č. 150)
5. Evropská úmluva o povinném pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel (ETS č. 29)
6. Evropská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škody způsobené motorovými vozidly (ETS č. 79)
7. Úmluva o odpovědnosti hoteliérů o majetku svých hostů (ETS č. 41)
8. Evropská úmluva odpovědnosti za výrobek, pokud jde o újmu na zdraví a smrt (ETS č. 91)
9. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
11. Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
12. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
13. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
14. Zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, ve znění pozdějších předpisů.
15. Zákon č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních, ve znění pozdějších předpisů
16. Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů
17. Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu, ve znění pozdějších předpisů
18. Německý občanský zákoník Bürgerliches Gesetzbuch - BGB
19. Německý zákon o povinném ručení Haftpflichtgesetz

20. Německý zákon o spotřebitelích Produkthaftungsgesetz
21. Německý zákon o silničním provozu Straßenverkehrsgesetz

22. Nařízení vlády č. 447/2008, o úpravě náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, o úpravě náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě a o úpravě náhrady nákladů na výživu pozůstalých (úprava náhrady)
23. Nařízení vlády č. 290/1995 Sb., seznam nemocí z povolání.

24. Vyhláška 342/1997 Sb., kterou se stanoví postup při uznávání nemocí z povolání a vydává seznam zdravotnických zařízení, která tyto nemoci uznávají
25. Vyhláška 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání
26. Vyhláška č. 161/1991 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dodatkového protokolu k Úmluvě o promlčení při mezinárodní koupi zboží
27. Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

Nález pléna Ústavního soudu ČR ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 18/01.

Nález pléna Ústavního soudu ČR ze dne 28. ledna 2004, sp. zn. Pl. ÚS 546/03.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 1560/07.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 51/06.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdo 961/1996.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne, sp. zn. 29 Odo 379/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2046/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 25 Cdo 2542/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 10. 2006, sp. zn. 25 Cdo 1129/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 9. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1003/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.10.2003, sp.zn. 32 Odo 415/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2046/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 11. 1998, sp. zn. 21 Cdo 1214/98.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19.10.2010, sp.zn. 25 Cdo 2456/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.4.2003, sp.zn. 25 Cdo 1409/2001,

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1421/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. 7 Tdo 219/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1003/2002 .

Soudní rozhodnutí Oberster Gerichtshof, Austria, Case No. 1 Ob 292/99v, date 28.4.2000.

Soudní rozhodnutí Urteil vom 13.11.2007, VIII R 36/05 , Randnummer 10-12. Date 6.3. 2005.

C-21/46 Biera Reinwater v. Mines de Potasse d'Alcase (ESD)

Letang v Cooper (1965) 1 QB 232

R v Reid (1992) 3 All ER

White v Jones (1993) 3 All ER

Rozhodnutí R 64/49 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu⁶⁰⁴

Rozhodnutí R 132/56ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 16/57 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 87/58 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 16/64 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 29/66 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R III/67 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 7/67 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 109/67ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 75/68 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 87/68 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 16/69 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 34/69 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 61/69 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 70/69 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 4/70 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 24/70 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 28/70 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 80/70 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 3/71 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 55/71 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 71/71 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 9/72 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 42/72 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 44/72ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 65/72 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 14/73 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 4/74 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 44/74 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Rozhodnutí R 20/75 ze Sbírký rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

⁶⁰⁴ Ročníky od r. 1950 dosud

Váž. 284 z roku 1919⁶⁰⁵

Váž. 519 z roku 1921

Váž. 2098 z roku 1922

Váž. 2723 z roku 1923

Váž. 2750 z roku 1923

Váž. 4280 z roku 1924

Váž. 4677 z roku 1925

Váž. 4869 z roku 1925

Váž. 6562 z roku 1926

Váž. 5807 z roku 1926

Váž. 6548 z roku 1926

Váž. 6 993 z roku 1927

Váž. 6893 z roku 1927

Váž. 8155 z roku 1928

Váž. 7874 z roku 1928

Váž. 8603 z roku 1929

Váž. 8913 z roku 1929

Váž. 8799 z roku 1929

Váž. 9221 z roku 1929

Váž. 10460 z roku 1930

Váž. 4019 z roku 1930

Váž. 11033 z roku 1931

Váž. 11142 z roku 1931

Váž. 12 078 z roku 1932

Váž. 11537 z roku 1932

Váž. 13267 z roku 1933

Váž. 12260 z roku 1933

Váž. 12627 z roku 1933

Váž. 12 401 z roku 1933

Váž. 4 770 z roku 1933

Váž. 13272 z roku 1934

Váž. 13837 z roku 1934

Váž. 5362 z roku 1935

Váž. 14 568 z roku 1935

Váž. 15686 z roku 1936

Váž. 15279 z roku 1936

Váž. 15335 z roku 1936

Váž. 16750 z roku 1937

Váž. 16075 z roku 1937

⁶⁰⁵ Sbírnka rozhodnutí Nejvyššího soudu (ročníky 1918 až 1938), tzv. Vážného sbírka.

Ostatní zdroje:

1. AK Chalupa. Souběh nároku z odpovědnosti za vady a náhrady škody. Dostupné z <http://www.akchalupa.cz/http://www.akchalupa.cz/soubeh-naroku-z-odpovednosti-za-vady-a-nahrady-skody>
2. Alternativní způsoby řešení sporů - Maďarsko. Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci. akt. 7. 3. 2011. Dostupné z http://ec.europa.eu/civil-justice/adr/adr_hun_cs.htm#4
3. Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce, č.107/1997, datum neuvedeno. Dostupný z <http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=435step=Abstract>
4. Beaman, Richard. "Lost Amenity". *Douglas Wemyss advocates*. Leicester. Dostupné z <http://d-w-s.co.UK/Content/Personal-Injury-Loss-amenity-compensation>.
5. CISG-AC Opinion No. 6, Calculation of Damages under CISG Article 74. Rapporteur: Professor John Y. Gotanda, Villanova University School of Law, Villanova, Pennsylvania, USA. Dostupné z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op6.html>
6. Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku. Dostupná z <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=125304>.
7. Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku. Justice.cz. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>
8. Důvodová zpráva. Dostupná z http://www.cak.cz/files/550/OZ-konsolidovan__verze.pdf
9. EconomicRevue. Dostupné z <http://www.economicrevue.com/HTM/archivio/44/cz/03.pdf>
10. Ectil. Dostupné z <http://www.ectil.org/>
11. EGTL. Dostupné z <http://www.egt.org/>
12. ELAW: Optimalizace k možnosti smluvní limitace náhrady škody v českém obchodním právu. Dostupná z <http://www.elaw.cz/cs/obchodni-pravo/138-opt-k-monosti-smluvni-limitace-nahrady-kody-v-eskem-obchodnim-pravu.html>
13. ELAW: Nejvyšší soud k otázce smluvní limitace náhrady škody. Dostupná z <http://www.elaw.cz/cs/judikatura/31-vnitrostatni-/73-nejvyi-soud-k-otazce-smluvni-limitace-nahrady-kody.html>
14. ETL. Dostupné z <http://www.etl.oeaw.ac.at/index-en.htm>
15. Europortal. Dostupné z <http://www.euportal.cz/Articles/1957-rodí-se-evropsky-obcansky-zakonik-.aspx>
16. EPravo: Návrh nového občanského zákoníku v kontextu 21 století: Epravo.cz. Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-v-kontextu-21-stoleti-74841.html>
17. HKDW: Dostupné z www.hkdw.cz
18. Injury Settlement Guide: Dostupné z <http://www.injury-settlement-guide.com/nuisance-value.html>
19. Internetové stránky Unie jsou dostupné z <http://www.urmr.cz/>
20. Internetové stránky Asociace jsou dostupné z <http://www.amcr.cz/>

21. IPoradce. Dostupné z <http://www.iporadce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=10279>
22. IPravník: Náhrada škody v obchodních vztazích a možností její smluvní limitace. http://www.ipravnik.cz/cz/knihy-pod-lupou/art_5277/nahrada-skody-v-obchodnich-vztazich-a-moznosti-jeji-smluvni-limitace.aspx
23. Juratexte.de. Begleitskript zur Vorlesung „Einführung in das Deliktsrecht der Bundesrepublik Deutschland Dostupné z [juratexte.de](http://www.juratexte.de)
24. Juratexte.de. Welche Schadenspositionen kann der Geschädigte nach einem Unfall ersetzt verlangen und welchen Einfluss hat sein Verhalten darauf? Dostupné z [juratexte.de](http://www.juratexte.de)
25. Justice.cz. Nový občanský zákoník: Náhrada škody. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/obecne-o-povinnosti-k-nahrade-skody-v-soukromem-pravu.html>
26. Justizportal des Bundes und der Länder. Dostupné z <http://www.justiz.de/index.php>.
27. Návod UNCITRAL ke smlouvám o dodávce investičního celku. Dostupný z http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/procurement_infrastructure/1988Guide.htm
28. Návrh nového občanského zákoníku. Dostupný z <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=125304>.
29. Návrh nového občanského zákoníku. Justice.cz. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>
30. Pace Law School Institute of International Commercial Law. 2011 UNCITRAL Digest of case law on the United Nations Convention on the International Sale of Goods. Dostupný z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/digest-art-74.html#c>
31. Právní definice spekulativní škody. Dostupné z <http://Legal-Dictionary.thefreedictionary.com/Speculative+damages>.
32. Plato Stanford. Dostupné z <http://plato.stanford.edu/entries/tort-theories/>
33. Rozhodnutí U.S. District Court, ze dne 9.9.1994, č. 88-CV-1078. Dostupný z <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/940909u1.html#ua>
34. Saidov, D. Methods of Limiting Damages under the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Dostupný z: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/saidov.html#int#int>
35. SGECC. Dostupné z <http://www.sgecc.net/pages/en/introduction/index.introduction.htm>
36. TransLex. Mezinárodní princip. Dostupné z [Trans-Lex.org](http://www.translex.org)
37. United States Court of Appeals, ze dne 19.11.2002, č. 01-3402, 02-1867, 02-1915:. Dostupný z <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/021119u1.html#cx>
38. Zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT. Dostupné z <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm>.
39. Zbyněk Mlčoch Osoba poškozená trestným činem a její právo na náhradu škody. Zbynekmlcoch.cz. Dostupné z <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/texty/pravo-sebeobrana/osoba-poskozena-trestnym-cinem-a-jeji-pravo-na-nahradu-skody-zp-trestnym-cinem>

Seznamy zkratek

- *BA* bulletin advokacie
- *Boh.adm.* sbírka nálezů Nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních, Bohuslavova sb.
- *CP* cenné papíry
- *EPP* ekonomický a právní poradce
- *ES* Evropské společenství
- *ESD* evropský soudní dvůr
- *EU* Evropská unie
- *ObčZ* občanský zákoník
- *ObchZ* obchodní zákoník
- *PObčZ* připravovaný občanský zákoník
- *OSŘ* občanský soudní řád
- *PETL* principy evropského deliktního práva
- *PR* právní rozhledy
- *R* rozhodnutí ze Sbírky rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu (ročníky od r. 1950 dosud)
- *SJ* soudní judikatura
- *SR* soudní rozhledy
- *TrZ* trestní zákon
- *TŘ* trestní řád
- *UNIDROIT* Mezinárodní institut pro unifikace soukromého práva
- *Váž.* Sbírka rozhodnutí Nejvyššího soudu (ročníky 1918 až 1938), tzv. Vážného sbírka
- *ŽivnZ.* živnostenský zákon

PŘÍLOHY

1. Vzor uplatnění nároku na náhradu škody

*Okresní soud Brno
Nádražní 1
513 34 Brno*

Ke spisové značce 88T 953/2009

V Brně dne 25.9. 2009

Věc: obžalovaný Jan Novák – náhrada škody

Dne 23. srpna 2009 mi byla doručena obžaloba v trestní věci obžalovaného Jana Nováka a zároveň jsem byl vyrozuměn o konání hlavního líčení v této věci dne 11.9. 2009.

Jednáním obžalovaného, pro které je nyní stíhán, mi byla způsobena majetková škoda v celkové výši 14.256,- Kč. S nárokem na náhradu škody v této výši se připojuji k trestnímu stíhání obžalovaného a žádám, aby mu soud uložil povinnost nahradit mi škodu 14.256,- Kč.

Uvedenou škodu mi obžalovaný způsobil vloupáním do mé zahradní chatky a odcizením tam nalezených věcí, zejména televizoru zn. Sony a dále různých potravin, které jsem označil při své výpovědi na policii. Hodnota odcizených věcí činí celkem 13.900,- Kč. Další škoda mi vznikla rozbitím okna, za opravu jsem zaplatil 356,- Kč (přikládám kopii účtenky od sklenáře).

S pozdravem

*Jan Nováček
nar. 13.2.1965
Vlaková 1, Brno.*

2. Žaloba o náhradu škody

Obvodní soud pro Prahu 1
Hlavní 1
140 00 Praha 4

V Praze dne 13.2.2006

Žalobce: XYZ s.r.o.
se sídlem Praha 8, Karlín, Hlavní 88, PSČ 180 00
IČO 88888888
společnost zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl C, vložka 81818

Žalovaný: ABC, s.r.o.
se sídlem Praha 4, Háje, Vedlejší 44, PSČ 140 00
IČO 44444444
společnost zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl C, vložka 41414

**[žaloba o náhradu škody]
žaloba na částku ve výši 56.000,- Kč**

Dvojmo

Přílohy: dle textu

Mezi žalobcem a žalovaným byla uzavřena dle § 536 zákona č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také „obchodní zákoník“) smlouva o dílo ze dne 12.12.2005, na základě níž měl žalovaný provést opravu pletacího stroje, specifikovaného v uzavřené smlouvě. Oprava měla být provedena do 13.2.2006 za sjednanou cenu. Na základě této smlouvy byl pletací stroj dopraven a přijat k opravě dne 1.2.2006.

Dne 13.2.2006 se žalobce dostavil k převzetí opraveného stroje, ale bylo mu sděleno, že při opravě došlo k závadě pletacího mechanismu, tehdy k závadě, která nebyla předmětem smlouvy o dílo. Žalobce ve smyslu článku VII. smlouvy o dílo od této smlouvy odstoupil, z důvodu porušení smluvní povinnosti na straně žalovaného.

Závadu pletacího mechanismu si nechal žalobce dne 25.2.2006 opravit u podnikatele Jana Procházky, Nová 586, Pelhřimov, IČO 58658658, za cenu ve výši 56.000,- Kč.

Důkazy:

1. Výpovědi zaměstnanců společnosti XYZ s.r.o.
2. Výslech Jana Procházky pod uvedenou adresou
3. Vyúčtování opravy Janem Procházky
4. Doklad o zaplacení opravy ze dne 25.2.2006

Žalovaný podle § 368 odst. 3 a § 540 odst. 2 obchodního zákoníku nesl nebezpečí vzniku škody na pletacím stroji. Žalobce se tímto domáhá na náhradu škody, která vznikla na pletacím stroji v době, kdy měl pletací stroj u sebe žalovaný. Škodu žalobce vyčísluje jako výši nákladů, které musel žalovaný vynaložit za účelem odstranění vzniklé závady. Žalovaný ke dni podání žaloby náhradu škody nezaplatil se sdělením, že se k náhradě necítí povinen.

Důkaz:

1. Dopis žalovaného ze dne 2.3.2006

Na základě výše uvedeného žalobce navrhuje, aby nadepsaný soud vydal následující rozsudek:

„Žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku Kč 56.000,- Kč a náklady řízení, vše do tří dnů od právní moci rozsudku.“

XYZ s.r.o.